310

Willa Cather

Cazul din GROVER Station

Volumul înmănunchează cîteva dintre nuvelele reprezentative ale cunoscutei scriitoare nord-americane Willa Cather (1876—1947), maestră recunoscută a genului scurt. Nuvelele ei sînt pline de căldură pentru oamenii simpli, de înțelegere lucidă, de umanism profund.

Lei 10,50

COLECȚIA GLOBUS

Colecția **GLOBUS**

15

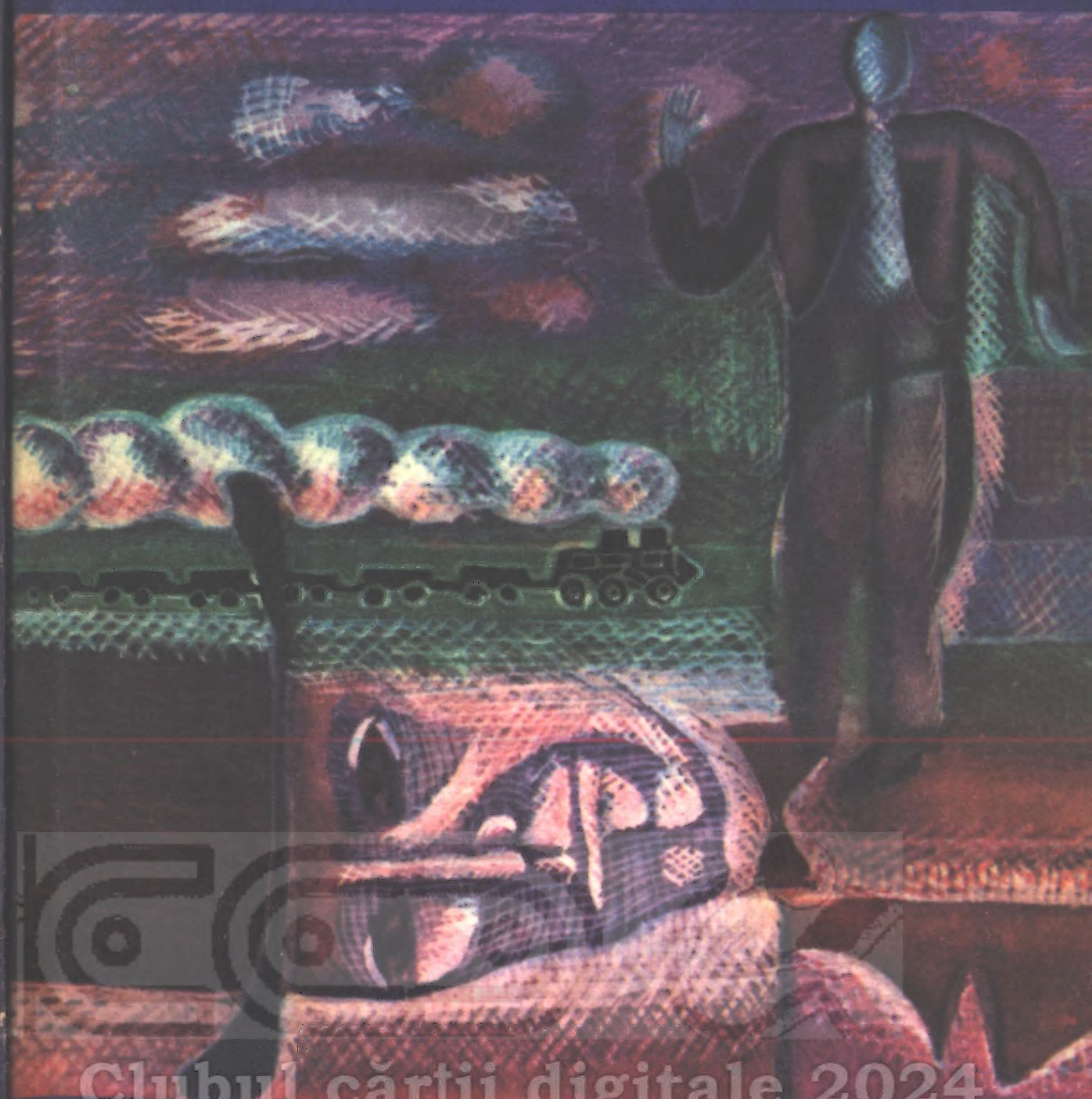
WILLA CATHER

Cazul din Grover Station

1978

WILLA CATHER

Cazul din Grover Station

Colecția GLOBUS / Editura Univers

COPERTA COLECȚIEI DE ION STATE
Grafica : Viorel Popescu. Ilustrația : Ileana Bratu

WILLA CATHER'S
COLLECTED SHORT FICTION, 1892—1912
University of Nebraska Press — Lincoln

GLOBUS

Willa Cather

Cazul din Grover Station

Traducere de
Ștefania Deleanu și Virgil Mazilescu

EDITURA UNIVERS
București
1978

EL DORADO : RETRAGEREA DIN KANSAS

I

OAMENII CARE au avut nefericirea să străbată ţinuturile de apus din Kansas îşi vor aminti cu siguranţă de Valea rîului Solomon, pentru pustietatea ei unică şi ciudată. Rîul e mai degrabă un pîrîiaş tulbure şi plin de nămol care şerpuieşte printre stînci golaşe, mereu gîtuit şi ramificat de barierele de nisip ivite în cale, fără să aibă nimic din graba aceea fantastică de a întîlni marea. Deşi nu încape nici cea mai mică îndoială că e scîrbit peste măsură de ţinutul pe care-l străbate, rîul Solomon nu se grăbeşte cîtuşi de puţin să-l părăsească. Într-adevăr, este unul dintre cele mai nefolositoare pîraie de pe faţa pămîntului — şi nu ajunge nicăieri, niciodată. Apele lui leneşe se ramifică printre limbile de nisip şi se înfundă în nămol, pînă cînd seacă pur şi simplu din pricina dezgustului şi a plictiselii, fără să ajungă nicăieri. După ani şi ani de zile, lupta pentru stăpînirea văii se sfîrşise categoric în favoarea vînturilor fierbinţi şi în defavoarea lui. Fiind un pîrîiaş prea puţin ambiţios, cu vremea a renunţat să-şi mai cheltuiască energia şi să mai ude cîmpii aride şi lanuri de porumb care n-ajungeau să se coacă niciodată.

Pe unul din maluri, dincolo de fîşia împădurită de culoarea chihlimbarului, se înălţau stîncile, sparte, colţuroase, acoperite cu iarbă săracă de nuanţă roşiatică — şi fără copaci, cu excepţia cîtorva stejari pipernicţi care creşteau pe coastele lor abrupte. Nişte copaci mititei şi patetici care-şi trimiteau rădăcinile la o adîncime de treizeci de picioare prin solul stîncos, pînă la nivelul rîului. Erau bătrîni, la fel cum şi-i amintea şi primul om de prin partea locului, totuşi nimeni nu s-ar fi apucat să susţină că se mai înălţaseră, fie şi cu un singur centimetru. Rareori avuseseră ghinde, ba poate că niciodată ; seva pe care le-o oferea pămîntul văii abia dacă le ajungea să supravieţuiască. Între ei şi oamenii de prin împrejurimi se stabilise o misterioasă înrudire. Semănau, şi nu doar într-o singură privinţă.

Pe malul celălalt se întindea cîmpia, dreaptă ca-n palmă. O regiune netedă şi lipsită de trăsături caracteristice, fără umbre şi nuanţe, fără accent ori intensitate care să-i întrerupă imensa monotonie. O privelişte născută în întregime sub lumini orbitoare, fără relief, fără nici un amănunt important asupra căruia să-ţi opreşti ochiul. Şesurile plate se derulau spre un orizont neştirbit, libere şi goale, tinzînd pururea şi în van către ceva ce nu puteau atinge niciodată. Părea chiar mai descurajant să priveşti ogoarele cultivate decît pămîntul nedesţelenit. Deşi era toamna tîrziu, porumbul n-avea nici măcar un metru înălţime. Frunzele lui erau veştede şi galbene ; cît despre spice, lipseau cu desăvîrşire.

Natura se dispensează totdeauna de adaosurile inutile ; ce nevoie ar fi avut porumbul din Valea Solomon să dea spic ? Ştiuleţii erau acolo doar un mit, fructe fabuloase ca merele de aur din Grădina Hesperidelor ; şi mulţi asemenea musculosului Hercule muriseră înecaţi în sudoare, cu speranţa că le vor obţine. Cîteodată, în amurg, pe cînd vîntul nu sufla atît de fierbinte şi doar stelele puteau să le audă, frunzele mici şi uscate ale porumbului îşi şopteau una alteia că odinioară, de mult de tot, ar fi crescut şi în Valea Solomon ştiuleţi galbeni, adevăraţi.

Lîngă rîu te întîmpina, solitară, o clădire scundă şi încăpătoare, cu faţada falsă un pic mai înaltă, ca la majoritatea prăvăliilor de prin satele din Kansas. Deasupra uşii stătea scris cu litere şterse : *Josiah Bywaters : Textile, Articole de băcănie, Mărunţişuri.* În faţa prăvăliei se întindea o fîşie dreaptă de pămînt, năpădită de ierburi şi buruieni, semn că odinioară trecuse pe-acolo un drum. De-o parte şi de alta a căii acesteia de circulaţie părăsite se înşirau, ici şi colo, clădiri aproape dărîmate şi săpături acoperite cu bălării înalte, foste şantiere de construcţii, probabil. Căci aşa arăta pe atunci El Dorado, regele oraşelor din cîmpie, metropola Kansasului de apus, viitorul centru comercial al Vestului.

Orice va fi existat acolo înainte vreme, nu mai rămăseseră acum decît clădirile astea goale, fără ferestre, prăvălia mică şi bătrînul singuratic al cărui nume era trecut deasupra uşii. Înăuntrul prăvăliei, pe un scaun proptit

de tejghea, cu pipa în gură şi cu o pisică mare, cenuşie pe genunchi, stătea proprietarul. Nu semăna la înfăţişare cu cetăţenii obişnuiţi ai Kansasului de vest — şi era de-ajuns să-l auzi cît de cît vorbind ca să-ţi dai seama că venise de undeva din lumea civilizată. Înalt şi drept, avea fălci de oţel şi ţinuta aproape milităroasă. Era slab, dar asta se datora probabil faptului că ţinea regim. Slabă era şi pisica, şi asta cu siguranţă datorită regimului ei special, care consta din biscuiţi şi apă chioară, dacă nu punem la socoteală rarele ocazii în care prindea cîte-un popîndău ; şi popîndăii din Valea Solomon sînt peste măsură de slăbănogi şi nu prea ispitesc pisicile cu gusturi rafinate. Dacă slăbiciunea colonelului Bywaters avea vreo legătură cu modul lui de trai, de vină era doar singurătatea, nu şi vreo altă încercare mai grea. Colonelul Bywaters era un fel de „ultim mohican". Valul emigraţiei trecuse şi-l lăsase în aer, naufragiat pe o stîncă din Kansas. Şi el trăia acum într-un loc unde chiar floarea soarelui şi şerpii cu clopoţei găseau că e anevoie să rezişti.

Colonelul era un om greu de clintit ; îşi îngropase banii în ţinutul.ăsta sălbatic şi era ferm hotărît să aştepte pînă şi-i va căpăta înapoi. Capitalul lui reprezenta munca de-o viaţă întreagă. Îl obţinuse în sud, în Virginia, unde averea nu se face cît ai bate din palme. Îşi spunea deseori că trebuie să fi fost nebun să părăsească el o ţară de oameni cinstiţi pentru un deşert. Dar venise în Vest, ba încă şi mai rău, în ţinuturile

de apus din Kansas, exact în Valea Solomon, şi trebuia să suporte consecinţele. Chiar şi după ce iluziile se risipiseră în întregime şi înşelătoria apăruse la suprafaţă, după ce clădirile celelalte se dărîmaseră ori fuseseră mutate de-acolo, iar misiţii din Est nu le recunoscuseră oamenilor dreptul de a-şi răscumpăra ipotecile şi ţineau pămîntul nefolosit pe multe mile în jur, colonelul Bywaters refuzase cu încăpăţînare să admită că jocul se sfîrşise. Toţi îi spuseseră că cel mai bun lucru pe care l-ar putea face ar fi să părăsească ţinutul ; dar el refuzase să asculte sfaturile. Nutrea pesemne credinţa absurdă că banii nu se pot pierde cu desăvîrşire şi că, dacă va rămîne pe loc destulă vreme, se vor întoarce şi ai lui pînă la urmă. Chiar să fi vrut să plece, probabil n-ar fi avut mijloacele necesare. În tot cazul a rămas acolo, aproape contopindu-se cu imensa pustietate din jur, încercînd să ducă în deşertul acela viaţa unui cinstit gentleman creştin ; cu inima grea şi cu dorul după rude în suflet, retrăind în amintire momente ale vieţii paşnice de altădată, din valea Virginiei.

Se scula la şase dimineaţa, aşa cum făcuse totdeauna, îşi lua gustarea sărăcăcioasă, mătura prăvălia, punea ordine printre stămburile decolorate şi printre conservele de fructe mînjite de muşte din fereastră, apoi se aşeza pe scaun şi începea să aştepte. Aştepta de obicei pînă la ora culcării. În trei ani de zile nu vînduse nici măcar de cincizeci de dolari. Oamenii erau nişte fiinţe aproape necunoscute prin partea locului, ca să nu mai vorbim de cei cu bani. Cînd oraşul

a rămas pustiu, cîţiva dintre locuitorii lui au încercat să facă agricultură... au încercat pînă cînd n-au mai avut nici sămînţă, nici cai cu care să are şi nici bani cu care să plece. Cei mai mulţi muriseră. Singurele chipuri omeneşti pe care le mai vedea colonelul erau feţele hămesite şi arse de soare ale prăpădiţilor care treceau uneori în căruţe, înaintînd din greu, cu neveste şi cu copii, cu maşinile lor de gătit şi cu saltelele de puf, încercînd să ajungă înapoi în „Ţinutul lui Dumnezeu". Nu cumpărau niciodată nimic ; opreau doar ca să-şi adape caii, înjurau puţin şi o luau apoi încet spre Est. Într-un rînd o fetiţă plînsese atît de amarnic după o acadea roşie aflată în fereastră, încît tatăl ei se văzuse nevoit să-şi scoată ultimii bănuţi din portofelul ponosit şi gol. Dar colonelul era un om prea bun la suflet ca să-i primească, aşa că-i dăduse înapoi copilei, împreună cu acadeaua ; îi mai dăruise pe deasupra şi nişte mănuşi mici şi roşii cu un singur deget, cam roase de molii, pe care în cele din urmă ea le acceptase recunoscătoare, deşi era în august.

Ultima zi a săptămînii aducea în viaţa monotonă şi rutinieră a colonelului anumite schimbări. Duminica el nu se scula niciodată înainte de nouă. În cinstea acestei zile se bărbierea, îşi peria mustaţa şi îşi punea costumul negru, făcut cu patru ani în urmă, la Wincester. Colonelul acorda costumului o deosebită grijă : în fiecare duminică seara îl peria, îl împăturea şi-l aşeza din nou la naftalină. De obicei duminica pescuia. Nu că s-ar fi aflat vreun peşte în rîul

Solomon ; la drept vorbind, pînă şi broaştele muriseră în mare parte, după ce secaseră nămolul de toată hrana. Dar colonelul îndrăgea pescuitul şi vroia peşte. Aşa că în timpul sezonului umplea în fiecare duminică dimineaţa un borcan cu muşte pentru momeală, îşi lua undiţa şi, după ce încuia prăvălia de teama unor imposibili intruşi, o pornea grav în josul străzii. De fapt nu străbătea decît cărarea năpădită de buruieni, pe care însă colonelul o numea întotdeauna stradă, pentru el şi pentru pisica lui.

II

În după-amiaza zilei despre care e vorba, în timp ce urmărea cu privirea jocul soarelui de toamnă pe podele, colonelul se simţea mai descurajat ca niciodată. Se împlineau exact patru ani de cînd maiorul Penelton îi adusese în prăvălia de pe Water Street un tînăr înalt, cu umeri laţi, cu cei mai sinceri ochi albaştri şi cu un zîmbet blajin, prezentîndu-i-l drept domnul Apollo Gump, din Kansas. După o scurtă discuţie pe teme generale, tînărul îl întrebase dacă nu dorea să-şi investească banii în pămînturile din Vest. Nu, colonelul nu dorea să-şi azvîrle în Vest nici un fel de ban. N-avea pic de încredere în noile state. Foarte bine ; Apollo nu ţinea să-l convingă. Dar s-a întîmplat ca de atunci colonelul să-l întîlnească de foarte multe ori pe tînărul nostru, un tip inteligent şi generos, care bea whisky de calitate şi povestea cu farmec,

fără să omită nici un amănunt. Și atît de dese erau aluziile lui la cîștigurile obținute zilnic pe proprietățile din Vest, încît colonelul a început să se gîndească fără să vrea la o asemenea perspectivă. Curînd au prins să curgă scrisorile, de la medici, de la negustori, de la bancheri. Aveau pe plic, fără excepție, harta unui oraș spre care duceau toate căile ferate din Vest ; deasupra acestui obiect grațios se afla tipărit numele : El Dorado. Informațiile primite îi dădeau asigurări despre frumusețea localității, despre uimitoarea fertilitate a ținutului înconjurător, ca și despre avantajele comerciale și culturale aflate la dispoziție. Lui Apollo părea să-i placă teribil de mult bătrînul ; îl lua deseori să cineze împreună la un mic hotel, sau îl ducea la Washington ca s-o asculte pe Adelina Patti, asigurîndu-l fără încetare că teatrele din Kansas City erau mult mai bune decît cele din Est și că puteai asculta acolo muzică mult mai frumoasă. Toată povestea s-a sfîrșit în felul următor : cînd Apollo s-a întors în Kansas, colonelul și-a lichidat afacerile și a plecat împreună cu el. Au fost însoțiți de încă vreo jumătate de duzină de bărbați din Baltimore, Washington și alte orașe mai mici din împrejurimi, pe care Apollo îi convinsese să-și investească banii în pămînturile fertile de lîngă El Dorado și în acțiunile băncii Gump.

Nu mică i-a fost mirarea colonelului cînd a descoperit că El Dorado nu era decît o îngrămădire de case de lemn așezate pe malul unui pîrîu plin de nămol, că nu exista nici urmă de cale ferată pe o rază de douăzeci și cinci de mile

și că mult lăudata uzină de apă consta din vreo cîteva conducte de plumb trase din rezervorul morii de vînt de pe deal ; dar Apollo l-a asigurat că într-o regiune bîntuită de vînturi clădirile înalte prezintă pericole, că liniile de cale ferată vor veni și ele îndată ce orașul va vota creditele și că uzina de apă, adică pompele, conductele, filtrele și toate cele necesare, un utilaj „Holly" complet, fuseseră deja comandate și urmau să fie puse în funcțiune la primăvară. Colonelul nu prea înțelegea cum o academie de științe și arte poate fi condusă dintr-o căsuță de pămînt cu trei încăperi, aflată sus pe deal ; dar Aristotle Gump i-a arătat planul unei clădiri impresionante, avînd și un impunător turn cu ceas, plan care atîrna deasupra mesei din biroul lui, și i-a dat asigurări că zidurile vor fi înălțate în luna mai și că, pentru asta, fuseseră angajați de pe acum muncitori din Topeka. A rămas de asemenea surprins să găsească prea puțini oameni într-un oraș cu două mii de locuitori ; dar i s-a spus că majoritatea oamenilor de afaceri plecaseră în Est ca să-și aranjeze treburile și că se vor întoarce cu noile lor mărfuri la primăvară. Într-adevăr, în biroul lui Ezekiel Gump colonelul a văzut sute de scrisori lungi și înflăcărate de la cetățenii aceștia absenți, care vorbeau despre mărețele lor planuri de afaceri și despre credința lor nezdruncinată în viitorul de aur al orașului El Dorado. Existau puține case, e drept, dar existau pogoane întregi de săpături pentru fundații ; existau puține afaceri puse pe roate, e drept, dar promisiunile se

numărau cu sutele : şi Apollo spunea rîzînd că aşa e în Vest, oraşele sînt clădite pe promisiuni.

Însă ce l-a uimit mai mult şi mai mult pe colonel a fost marele număr de membri ai familiei Gump şi importanţa acestora. Păreau să fie pretutindeni în fruntea listei. Cel mai vîrstnic dintre fraţi era Isaiah Gump, preotul, un bărbat cu faţa roşcovană, rasă cu grijă, cu chelie pe creştetul capului şi cu mîini mici, negre şi zbîrcite. Veneau la rînd De Witt Gump, medic şi farmacist ; Chesterfield Gump, negustor de textile şi mercerie ; Aristotle Gump, arhitect, constructor şi profesor de matematici la Academia Gump ; Hezekiah Gump, negustor de articole de fierărie şi preşedintele Camerei de Comerţ; Ezekiel Gump, agent imobiliar, directorul uzinei de apă, profesor de ştiinţe naturale etc. Aceştia erau Gumpii. Dar ia stai, nu mai exista oare şi Almira Gump, care preda istoria şi italiana la Academie, şi pe urmă Venus Gump, care conducea un magazin de croitorie şi mode ? Colonelul a aflat de la Apollo că fraţii Gump cumpăraseră pămîntul şi întemeiaseră oraşul, acesta fiind, pe scurt, un monument al spiritului lor întreprinzător, şi că de multă vreme nutreau ei ambiţia de a ajunge fruntaşi municipali.

În cea dintîi duminică după sosirea colonelului, Isaiah a ţinut o predică despre reclădirea Ierusalimului, arătînd că evreii şi-i reprezentau pe bărbaţi în faţa uşilor, cu mistria într-o mînă şi cu sabia în cealaltă. Asta era o pildă pentru cetăţenii din El Dorado, să-şi amenajeze adică trotuare în faţa caselor. A rostit apoi un discurs

lung şi elocvent despre întemeietorii de mari oraşe, de la Menes şi Nimrod pînă la Romulus, şi fără îndoială că din rîndul acestor personaje celebre nu puteau lipsi nici Gumpii.

După sfîrşitul predicii, colonelul s-a dus să ia masa la hotel, împreună cu Apollo. Pe cînd îşi sorbeau vinul roşu şi-şi fumau trabucurile, Apollo i-a spus :

— Colonele, dacă poţi aranja treaba cu Zeke, te-aş sfătui să cumperi pămîntul înainte de a se face calea ferată ; întrucît e sigur că după aceea preţurile vor creşte. O bună afacere aici înseamnă să cumperi înainte de a se înfiinţa calea ferată şi să vinzi imediat după aceea.

— Cam cît mă sfătuieşti să investesc în pămînt, domnule Gump ? a întrebat colonelul.

— Păi, dacă aş fi în locul dumitale, mi-aş împărţi resursele în două. Jumătate le-aş vîrî în avere imobilă, iar jumătate în acţiunile băncii. În felul ăsta aş avea şi avere imobilă, şi securitate personală — şi m-aş simţi în siguranţă.

— Cred că o să mă-ntorc la negustorie. Mi-aş putea deschide o prăvălioară şi l-aş concura puţin pe fratele dumitale Chesterfield. Bag seama că am tras atît de mult la ham, încît nu ştiu ce m-aş face fără el. Sînt prea bătrîn ca să mai învăţ acum ce înseamnă să trîndăveşti ca domnii.

— Ideea nu e rea. Dar orice ai face, fă înainte de a se construi calea ferată. Aici e buba în oraşele din Vest ; în loc să fie prevăzători şi să cumpere din timp, oamenii cumpără abia în perioada de mare prosperitate. Pe individul care

are stofă, perioada asta îl face pur şi simplu om ; dar vai de acela care se lasă prins în capcană !

Un an mai tîrziu, colonelul îşi va da seama că Apollo avusese în mare parte dreptate.

— Cred că nu-mi displace terenul pe care mi l-a arătat fratele dumitale ieri. Chiar lîngă „optzeci"-ul proaspăt cumpărat de domnul Thompson. Dar mi-aş dori mai degrabă nişte pămînt arabil.

— Păi cumperi pămîntul ăsta ca să-l vinzi, colonele ; şi pămîntul nedesţelenit o să se vîndă ca oricare altul. Nu e nevoie să-ţi baţi capul cu recoltele, treaba asta îi priveşte pe tipii care vin pe urmă. Lasă-i pe ei să sape. Îndată ce te hotărăşti, am cu dumneata un plan. La primăvară vreau să te propun primar ; aşa că din clipa în care ţi-ai investi banii, am putea începe să-ţi facem propagandă.

Propunerea asta l-a încîntat pe colonel şi i-a liniştit întrucîtva conştiinţa. Pentru că, în ceea ce priveşte speculaţia cu pămînturile, avea scrupule ; o considera în bună parte asemănătoare jocurilor de noroc. Dar dacă se dovedea, într-adevăr, capabil de un asemenea efort şi reuşea să promoveze interesele oraşului, simţea că şi dreptul lui de a face avere acolo creştea. După ce au terminat masa, au plecat să vadă caii pur sînge ai lui Apollo şi pe urmă locuinţa acestuia, în apropierea băncii, unde să poată fuma. O locuinţă foarte interesantă, decorată cu mănuşi de box, cu bastoane de baseball, cu undiţe, cu două săbii vechi şi cu fotografiile a numeroşi

oameni din lumea teatrului, în cea mai mare parte celebrităţi de estradă şi doamne din corpul de balet. Întrucît colonelul manifesta un oarecare interes în privinţa fotografiilor, Apollo s-a pornit să turuie numele artiştilor şi să înşire diversele lor talente, profesionale şi de altă natură, cu o competenţă care pe bătrînul domn l-a uimit. Unul, i-a declarat el, executa la paralele cea mai straşnică dislocare dublă întîlnită vreodată în Europa sau America, şi măiestria lui fusese mult aplaudată de însuşi prinţul de Wales. Altul se dovedea cel mai bun comic al vremii sale, iar doamna aceea blondă şi expresivă, ale cărei forme generoase erau subliniate de natura costumaţiei, putea fi socotită cea mai îndemînatică apariţie în tricou de balet din cîte încîntaseră vreodată populaţia din Kansas City. Pentru Apollo asta avea valoarea unei afirmaţii supreme, Kansas City fiind unitatea de măsură aplicată de el întregului univers. La capătul dormitorului se zărea, în mărime naturală, portretul unei femei frumoase, zîmbitoare, cu fustă scurtă şi cu paiete. Femeia stătea pe vîrful piciorului stîng şi cu piciorul drept ridicat, cu braţele ridicate în aer şi cu trupul dat pe spate, într-o poziţie de abandonare firească. Era pe punctul de a începe să danseze, şi liniile tabloului sugerau un fel de oboseală. În spatele ei atîrna o draperie de un roşu închis ; văzută prin albul diafan al fustei, aceasta crea un îndrăzneţ efect de culoare ; pe figura triumfătoare a femeii, luminile rampei cădeau din plin. Era pictată cu limpezime şi îndrăzneală, oarecum

în maniera lui Degas, dar fără cruzimea cu care fuseseră tratate modelele acestuia. Numele din partea de jos a tabloului aparţinea unui tînăr pictor american, pe atunci mai cunoscut la Paris decît în propria lui ţară. Cum pe trusa de toaletă a lui Apollo se mai aflau împrăştiate vreo cîteva fotografii ale aceleiaşi persoane şi întrucît colonelul o considera extraordinar de frumoasă, iar Apollo nu pomenise numele ei, a întrebat politicos cine era.

— O chema Therese Barittini, a răspuns Apollo, fără să arunce măcar o privire tabloului.

— N-am auzit niciodată de ea, a spus colonelul, surprins de atitudinea ciudată a lui Apollo.

— Tot ce se poate ; e moartă, a spus Apollo sec.

Văzînd că Apollo n-are chef să discute despre subiectul ăsta, colonelul a lăsat-o baltă.

Dar ori de cîte ori a intrat mai pe urmă în camera lui Apollo, nu s-a putut abţine să privească tabloul ; şi avea bănuielile lui. A aflat întîmplător că Apollo crescuse prin teatrele din Kansas City, făcînd în copilărie pe plasatorul, iar mai tîrziu vînzînd bilete la casă. Dacă ar fi ştiut mai multe despre teatrele acelei metropole fluviale, şi-ar fi dat seama că ele nu erau nişte locuri prea indicate pentru un copil. Oricum, colonelul atribuia felul ciudat de a fi al lui Apollo şi multe dintre obiceiurile lui urîte acestei perioade timpurii din viaţa tînărului.

S-a întîmplat ca ziua următoare să fie aceea în care trebuiau să se voteze creditele pentru calea ferată, şi bineînţeles că ele au fost votate.

Prilej de mare veselie printre cetăţenii oraşului. Clanul Gump nu se afla de faţă, şi Apollo a organizat o serbare grozavă cu focuri de artificii, pe care le comandase la Kansas City în vederea fericitului eveniment. Artificiile astea trebuie să-l fi costat pe Apollo o sumă frumuşică, pentru că erau destul de multe. În aşa fel încît pe străzi mai zăceau tuburi arse de rachetă şi-n primăvara următoare, cînd ştia tot omul că societăţile de căi ferate nici măcar nu auziseră de aşezarea numită El Dorado.

Fraţii Gump nu-şi aduseseră încă familiile ; acestea urmau să-şi facă apariţia odată cu sosirea primăverii. Dar aminteau deseori şi cu afecţiune despre ele, toţi în afară de Apollo, care nu specificase niciodată că ar avea vreuna. Colonelul presupunea că nu fusese niciodată căsătorit, pînă într-o zi cînd el şi Apollo au luat masa împreună cu Isaiah. După ce a bălmăjit o vreme în felul lui tărăgănat şi plictisitor despre copii şi despre nevastă-sa, făcînd comentarii pe tema frumuseţii legăturilor familiale, Isaiah a început să-l mustre pe Apollo pentru căsnicia lui nefericită. Apollo, care devenea din clipă în clipă tot mai palid, s-a ridicat în picioare, a pus jos paharul şi, aplecîndu-se peste masă, l-a pocnit pe reverendul Isaiah peste gură. Asta a fost prima dintre certurile înverşunate care se iscau din cînd în cînd între fraţii Gump şi la care a asistat colonelul.

Spre sfîrşitul iernii, colonelul şi-a plasat banii cu dobîndă şi şi-a deschis prăvălia. În El Dorado lucrurile se desfăşurau în pas destul de

vioi. Oamenii își asumau riscuri mari, pentru că așa procedau și vecinii lor, orbi la împrejurările potrivnice ca și clienții caselor de amanet de pe Wall Street. Speranța plutea în aer, fiecare zăcea cufundat în visul lui de îmbogățire. Un om cu scaun la cap ar fi putut salva comunitatea ; însă multe comunități au ajuns la ruină din lipsa unui asemenea om rar. Mai tîrziu, cînd veștile despre uriașa escrocherie a fraților Gump au împînzit ținutul, iar amănuntele ei fără precedent au umplut spațiul unei coloane dintr-un ziar new-yorkez, oamenii din lumea financiară au izbucnit în rîs și au spus că pînă și un copil ar fi priceput situația. Cei din El Dorado își făcuseră capitalul muncind mai cu seamă pentru societățile din marile orașe și erau incapabili să ducă la bun sfîrșit o afacere independentă. Acolo fuseseră niște simple mașini într-un angrenaj vast : de nimeni consultați, supuși unui control absolut. Aici erau „cetățeni de vază", oameni de afaceri, cultivîndu-și excesiv mîndria și siguranța de sine. Restul populației îl alcătuiau fermierii, care veniseră să-și înjghebeze pur și simplu un cămin și dădeau prea puțină atenție celor ce se petreceau în oraș. Și fermierul e totdeauna înșelat, indiferent din partea cui vine jignirea. Falimentul poate începe în Wall Street, dar sfîrșește la fermele de pe dealuri și în prerie. Indiferent unde s-ar naște fulgerul, cel pe care el îl înnegrește pînă la urmă e pămîntul.

Pe măsură ce iarna se apropia de sfîrșit, Apollo Gump bea și mai vîrtos ; bea singur acum, la el acasă, dedîndu-se viciului în forma

lui solitară, cea mai rea dintre toate. După orele de slujbă, nimeni nu prea reușea să-l mai vadă. Era trist și mohorît și părea că se ferește cu groază pînă și de legăturile absolut indispensabile cu oamenii, legături pe care le impunea situația lui la bancă. Frații Gump l-au însărcinat pe colonel să-l dojenească pentru felul ăsta de a se purta, însă rezultatele au fost sub așteptări. Apollo avea, totuși, multe însușiri agreabile. Se deosebea de ceilalți ; fața lui era mai plăcută și mai deschisă, în pofida semnelor adînci ale desfrîului, iar inima lui mai bună. Cîinii lui erau mai bine tratați decît copiii multor oameni. Frații lui Apollo erau oameni foarte deștepți, unii, și destul de generoși cu toții, în afară de bătrînul Isaiah, cel mai amarnic pisălog dintre ei și cel mai prăpădit pungaș. Dar colonelul îl iubea cel mai mult pe Apollo. Scopul suprem al vieții lui Apollo a fost să-i slujească lui Mammon, însă în felul în care slujea și altor zeități, mai bune. Ultima treaptă a infernului dantesc e una înghețată ; sufletul chinuit al lui Apollo se poate zvîrcoli oriunde, numai acolo nu : locul e destinat unor oameni mai reci și, probabil, mai puri decît el.

În cele din urmă a venit și primăvara, acea primăvară fabuloasă în care la El Dorado urmau să se întoarcă toți oamenii de afaceri, să fie ridicată Academia Gump, să fie pusă în funcțiune uzina de apă, iar alde Gump să-și întîmpine nevestele și copiii. Chesterfield, Hezekiah și Aristotle plecaseră în Est să se îngrijească de aducerea familiilor și colonelul aș-

tepta cu nerăbdare întoarcerea lor, fiindcă afacerea cu proprietăţile imobiliare părea să se afle în impas, iar dinspre partea lui Apollo, aşa cum se prezentau lucrurile, nu putea trage vreo speranţă. Într-una din seri a sosit o telegramă de la New York, adusă în mare grabă peste tot ţinutul de la cea mai apropiată gară : tatăl Gumpilor era pe moarte şi-i chema la căpătîiul său şi pe ceilalţi fraţi. La auzul acestor veşti, în El Dorado s-a iscat mare tulburare ; compasiunea locuitorilor era atît de sinceră, încît nimeni n-a mai stat să se gîndească ce-ar putea să însemne plecarea tuturor fraţilor Gump.

De Witt şi Ezekiel au plecat a doua zi, însoţiţi de domnişoarele Venus şi Almira. Apollo şi Isaiah au rămas pe loc, să se îngrijească de afacerile băncii. Dîndu-şi seama că fraţii Gump ţin cea mai mare parte a treburilor în mîna lor şi că oraşul cu toate interesele lui s-ar ruina definitiv dacă moartea bătrînului le-ar schimba cumva proiectele şi ei s-ar hotărî să plece din Kansas pentru totdeauna, colonelul s-a simţit cuprins de nelinişte. Dar n-a zis aproape nimic şi nu s-a gîndit nici o clipă să ridice problema despăgubirilor ; căci pînă şi Apollo părea mîhnit şi îngrijorat şi zile în şir a rămas perfect treaz. Gumpii au plecat luni. În prima duminică Isaiah a rostit o predică din cale afară de convingătoare cu privire la nestatornicia averilor. A comparat averile strînse pe pămînt cu rezervele din uriaşa bancă a lui Dumnezeu, care plăteşte zilnic, oră de oră, atîtea mari dividende de

milă. Îşi îndemnă sincer ascultătorii să pornească pe calea cea bună şi să adune comori în cer, acolo unde moliile nu pot să distrugă nimic şi nici hoţii să pătrundă şi să prade. În dimineaţa aceea Apollo nu se afla la biserică. În dimineaţa următoare, omul care-i îngrijea caii pur sînge a descoperit că doi dintre ei lipseau. Cînd s-a dus să bată la uşa lui Apollo ca să-i raporteze dispariţia, n-a primit nici un răspuns şi, cum nu dădea nici peste Isaiah, a plecat să ceară sfatul colonelului. S-au întors împreună şi au forţat uşa. Au găsit casa într-un hal fără de hal, cu hainele împrăştiate peste tot pe mobile ; dar în afară de pistolul şi de valiza lui Apollo, de portretul persoanei aceleia cu înfăţişare de artistă, atîrnat pînă mai ieri în dormitor, şi de Apollo însuşi, nu lipsea nimic. Colonelul a priceput atunci adevărul. Alde Gump o şterseseră, luînd cu ei fondurile băncii şi pe cele funciare, fondurile pentru înfrumuseţarea oraşului, fondurile universitare, toate fondurile, publice sau private.

Îndată ce s-a răspîndit vestea despre fuga familiei Gump, trăsuri şi cai şi-au făcut apariţia de prin toate oraşele ţinutului, aducîndu-i pe grijuliii creditori ai cetăţenilor din El Dorado. Aceştia din urmă plătiseră cu toţii sume fabuloase pentru pămîntul lor, împrumutaseră pe seama lui bani, depuseseră banii la bancă şi-şi rezolvaseră treburile în special pe baza creditelor girate de fraţii Gump. Acum, cînd nu mai aveau bani, descopereau că pămîntul nu valora

nici cît negru sub unghie, că era un deşert pe care imaginaţia fertilă a Gumpilor îl făcuse să înflorească asemenea unui trandafir. Societăţile de credit descoperiră şi ele că pămîntul nu valora nimic şi foloseau toate mijloacele posibile pentru a-i convinge pe locuitori să nu-l părăsească, dar întregul ţinut se simţea cuprins de panică şi nu vroia să ia seama la nici un argument. Unica dorinţă a oamenilor era să dispară din locul acesta pustiu în care fuseseră înşelaţi. Furioşi, creditorii au dărîmat casele şi au luat cu ei pînă şi pietrele de fundaţie. O singură casă era achitată ; banii îi fuseseră plătiţi lui Aristotle Gump, antreprenor şi constructor, care în Est îşi făcuse afacerile aproape în întregime pe credit. Agenţii au încărcat pur şi simplu oraşul în căruţe şi l-au dus de-acolo.

Între timp indignarea generală se întorsese împotriva colonelului, ca principal asociat al Gumpilor şi, deci, părtaş la dezonoarea lor. Zadarnic protesta el, susţinîndu-şi nevinovăţia. Cînd sînt loviţi, oamenii trebuie să găsească ceva pe care să se răzbune, aşa cum se reped copiii să dea cu piciorul în uşa care le-a prins degetele. Astfel că bietul bătrîn, unul dintre cei ce pierduseră masiv, un om de-a dreptul ruinat, era învinuit că ar avea bani nedeclaraţi, ascunşi pe undeva printre stînci ; toată furtuna de mînie şi ură pe care o stîrniseră fraţii Gump se spărgea în capul lui. N-a făcut decît să se bucure cînd oraşul a fost pur şi simplu părăsit; putea acum să trăiască fără spaima continuă pe care i-o trezeau privirile bănuitoare şi încărcate de reproşuri ale concetăţenilor. Stînd şi uitîndu-se la stîncile golaşe din preajmă, se întreba adeseori dacă toată escrocheria asta imensă n-o să piară într-o bună zi, dacă Vestul ăsta uriaş cu oraşele lui construite pe bază de capital împrumutat, cu afacerile lui încheiate pe credit, cu locuinţele lui vremelnice, cu populaţia lui agitată şi în continuă mişcare, n-o să fie cuprins de panică şi n-o să dispară, n-o să fie înghiţit cu totul de neant, ca un balon de săpun care plesneşte, ca un vis care se spulberă. Îi era silă de toată regiunea asta de apus din Kansas, şi totuşi simţea întrucîtva milă pentru ţinutul ăsta sărac şi cenuşiu, tot atît de singur şi de nefericit ca şi el. Nu-i păsa nimănui de pămîntul şi de rîurile lui. Toţi vroiau să-l speculeze. De parcă însuşi Dumnezeu l-ar fi creat numai în acest scop şi, plictisit de întreaga tărăşenie, făcea acum tot posibilul să se scape de el, zvîrlindu-i-l Celeilalte Puteri.

III

În dimineaţa zilei despre care e vorba aici, a patra aniversare a fatalei apariţii a lui Apollo Gump în prăvălia din Wincester, în vreme ce colonelul şedea pe scaun şi fuma, dinspre sud apăru, urcînd încet şi anevoie, o căruţă cu coviltir. Caii arătau slabi şi jigăriţi şi tot ce mai puteau face era să tîrască după ei căruţa aceea scîrţîitoare. Hamurile vechi erau prinse cu funii. De cureaua de dinapoi, ca şi peste crupele

cailor, atîrnau frunze de floarea soarelui, folosite ca apărătoare împotriva muştelor. Căruţa opri lîngă fîntînă şi doi băieţi se dădură jos din ea şi urcară tropăind cărarea spre prăvălie. Pe cînd se apropiau astfel, colonelul auzi cum sporovăiau într-un pronunţat grai sudic ; şi accentul propriei sale limbi îi sună plăcut în ureche.

— Ce-i, băieţi ? întrebă el venind spre uşă.

— Se poa' să luăm niscai apă de la fîntîna 'mneavoastră, dom'le ?

— Sigur că se poa', băieţi. Luaţi cîtă vă doreşte inima.

— Mulţămim, dom'le, şi flăcăiandrii se întoarseră tropăind la căruţă.

Colonelul îşi luă bastonul şi o porni în urma lor. Nu mai văzuse de multă vreme nişte copii atît de blajini şi cu pletele atît de blonde ; şi lui îi plăceau copiii. O fetiţă îmbrăcată într-o nuanţă de roşu deosebit de urîtă, care se vede că-i încîntă pe oamenii de la ţară, se dădu jos din căruţă şi urcă spre fîntînă, ducînd o cană de tablă şi alegîndu-şi cu grijă drumul, desculţă cum era, ca să ocolească pietrele.

Dinspre căruţă se auzi o voce hîrîită :

— Da' nu puteţi s-aduceţi apa aia odat' ?

De sub coviltir apăru faţa palidă a unei femei care şedea jos şi tuşea cu greutate, apăsîndu-şi pieptul cu mîna, de parcă ar fi durut-o. Fetiţa umplu cana şi porni în fugă spre căruţă.

— Cum o duciţi, dom'le ? întrebă femeia, întorcîndu-se spre colonel îndată ce termină de băut.

— Bini, doamnă, mulţumesc.

— Iertare, da' n-aţi fi cumva din sud ? Virginia ? Straşnic ! Io una îs din Mizzoura şi vreau să mă-ntorc acolo. Cred că o să ne simţim destul de bini dac-o să ne putem întoarce la tata.

Se uită visătoare spre sud-vest, departe, şi-şi duse din nou mîna la piept. Avea în ochii mari şi adînciţi în orbite o expresie care-l impresionă pe colonel. Acesta îi spuse că ar fi mai nimerit să rămînă acolo cîteva zile, să se întremeze caii... ea însăşi arăta destul de slăbită ca să-şi poată continua drumul.

— Nu, mulţămesc, dom'le. Trebuie să plecăm. Poate c-o să mă sîmt mai bini mîini dimineaţă. Ieri m-am sîmţit foarte bini. Plămînii, o tuberculoză înceată. Cred c-o s-o mai duc pînă ajung înapoi la tata. În familia noastră mai toţ' or avut tuberculoză şi cei mai mulţ' or rezistat.

Vorbea în continuare cu voce agitată, abia răsuflînd printre cuvinte :

— Nu se află pe-aici pe undeva un oraş cu numele de Eldorader ?

Colonelul se înroşi la faţă şi spuse cu amărăciune :

— Da, ăsta este El Dorado.

— Pi cinstea mea, drăguţ oraş ! spuse femeia, rîzînd sumbru. Pînă şi Superb îi mai bun ca ăsta. (Pronunţă cuvîntul Superb ca şi cum n-ar fi avut decît o singură silabă.) Măcar au acolo un potcovar şi-o fierărie. Ştiţi, eu vin din Superb, nu prea departe de-aici. Ne-am aşezat acolo acu' zece ani, cînd ţinutul arăta grozav di

verde și di drăguț. Da' curînd s-o pîrjolit totu'. Îi atîta uscăciune, că-n ultimii trii ani n-am putut culege nimica din grădină. S-o ales prafu' di tot, în afară di căluții ăștia pe care mi i-o dat tata cînd m-am măritat. Nu, omu'meu nu-i cu mini ; o murit chiar înainte de-a pleca noi. Un taur l-o împuns piste tot locul și el doar ce-o mai apucat să să tîrască în afara gardului de sîrmă ghimpată și-o și murit. O fost foarte greu. Nu voia să moară acolo. Tînja să moară în Mizzoura. Noi om împușcat tauru' și-om luat vitele ălelante cu noi ; da' s-o prăpădit cu toatile pe drum.

Închise ochii și se lăsă pe spate, sprijinindu-se de marginea căruței. Se ridică apoi brusc și spuse :

— Pi cinstea mea, băieți, asta trebuie să fie prăvălia despre care ne-o vorbit omul cela. Știți, carnea și merindele noastre s-o isprăvit acu' mai bini de-o săptămînă și de-atunci om trăit numa' cu turte. Eram bolnavi cu toții, pen' că ni să aplecasă de ele, cînd tocma' am dat în josu' văii peste un om călare, un om grozav de drăguț, care ne-o întins cinci dolari și ne-o spus c-o să dăm piste o prăvălie pe-aici pe sus și-o să putem lua niscai merinde.

— Trebuie să fi fost vreun individ de la societatea de credit, spuse colonelul gînditor. Mai dau tîrcoale pe-aici din cînd în cînd, deși nu știu ce mai caută. Nu ne-au lăsat altceva decît țărîna, și pun prinsoare că n-ar avea nimic de cîștigat dacă ar lua-o și pe asta.

— Nu v-aș putea spune. Nu l-am mai văzut pînă acu', da' era un om grozav de bun. Ne-o dat bani și mie mi-o dat niște rachiu.

Colonelul o ajută să coboare din căruță și pe urmă urcară amîndoi spre prăvălie, în timp ce băieții adăpau caii. Tîrguielile nu durară mult, iar la urmă colonelul refuză banii :

— Nu, doamnă, una ca asta nu pot face. Mai aveți nevoie de bani pînă s-ajungeți în Missouri. Totul se petrece-n familie, ca între rubedenii de sînge. Amîndoi sîntem din Sud ; și cred c-ar fi fost mult mai bine pentru noi dacă n-am fi plecat niciodată de-acolo.

— Mulțămesc foarte frumos, dom'le. Cu siguranță că nu prea adunați aci parale cu negustoria ; mai bini ați strînge totu' și-ați merge cu noi. Vă spun acu' ziua bună și mulțămim frumos încă o dată, dom'le.

Colonelul a rămas în picioare, privind gînditor în urma căruței pînă cînd aceasta a dispărut încet, încet din vedere, apoi s-a înapoiat în prăvălie și s-a așezat pe scaun... s-a așezat să aștepte pînă ce va izvorî apă din piatră și va crește iarbă-n pustiu — un fel de Sfinx al Văii Solomon, pus pe așteptare pînă la sfîrșitul veacurilor. În ziua aceea mintea i-a întîrziat mai mult ca de obicei asupra ghinioanelor avute, și colonelul a simțit cum îl copleșește dorul de casă. Tînjea după lumea lui și după fețele rubedeniilor ; după amurgurile din Virginia, cînd el și maiorul Denney obișnuiau să se așeze sub copacii uriași din curte și să retrăiască în amintire asediul Richmondului ; după foștii camarazi alături de care bea la Taylor ;

după copiii care se jucau în fiecare dimineață cu cercurile prin fața ușii lui și mergeau toamna cu el la cules de alune ; după munții Great North, unde nu peste multă vreme înghețurile urmau să împodobească feeric arțarii și hicorii ; după violetul suav de pe Blue Ridge, care se-ntinde spre răsărit, departe ; și după sunetul pe care locuitorii Virginiei îl aud pururi în visele lor, un cîntec ritmic al devotamentului fără de moarte, adînc și solemn precum cadența unui vers epic, pe care-l cîntă apele Potomacului și Shenandoahului îndreptîndu-se către litoralul Virginiei, după ce s-au întîlnit la Harper's Ferry. Pentru cei plecați din văile Virginiei, cîntecul acesta e ca glasul mamei, poruncindu-le să-și păstreze onoarea nepătată și chemîndu-i fără încetare acasă. Într-o noapte cu lună a anului '62, în drum spre front, colonelul își oprise calul acolo și ascultase vreme îndelungată cîntecul ; și privind deasupra capului său piscurile falnice din Maryland, ridicase mîna și rostise jurămîntul pe care-l rosteau toți tinerii Virginiei și pe care îl și păstrau. Căci dacă sîngele ar fi fost vărsat pentru ca rîurile acelea nobile să-și poată umple albia, ele ar fi curs purpurii către mare ; iată de ce cîntă ele cînd se-ntîlnesc, depănînd întruna povestea, fie lună, fie soare, prin vreme și schimbări de tot felul, neputînd uita acea zadarnic irosită glorie a tinereții, acea dragoste eroică. De cîte ori le auzise pînă atunci chemarea în nopțile pustii de iarnă, bătrînul își plecase fruntea în palme și plînsese, cu o intensitate aproape fizică a dorului de casă.

Spre seară norii s-au adunat în partea de apus a cerului și la căderea nopții s-a stîrnit o furtună violentă cu ploaie, una din acele ploi torențiale care ajung totdeauna prea tîrziu în Valea Solomon, după ce vara secetoasă a și făcut loc toamnei lipsite de rod. Dintr-un motiv sau altul, bătrînul n-avea chef să se ducă la culcare. Rămăsese la fereastră, privind jocul fulgerelor și ascultînd cum rîul umflat rupea malurile pline de nămol cu un vuiet surd, de parcă s-ar fi răzvrătit împotriva acelui amestec brutal în existența lui calmă și nepăsătoare. I s-a părut la un moment dat că zărește printre stîncile de dincolo de rîu o lumină, dar apropiindu-se de ușă n-a văzut nimic în întuneric. În cele din urmă a stins lampa cu părere de rău și s-a dus la culcare.

IV

În aceeași seară, cu vreo cîteva ore mai înainte, pe cînd furtuna se afla în toi, un călăreț gonea în galop pe malul rîului Solomon. A tras de hățuri în dreptul unei stînci golașe, abrupte, și a rămas în șa, rotindu-și privirea de jur împrejur. Era o vreme nepotrivită pentru a ieși afară. Părea că văzduhul negru se prăvale peste omul nostru, cu excepția clipelor cînd cerul era brăzdat de la un capăt la altul de limbile zimțate ale fulgerelor, care-l sfîșiau cu zgomot înspăimîntător. La fiecare izbucnire de lumină, omul vedea cum apa tulbure a rîului umflat aruncă în vîrtejuri năluci de spumă peste mi-

cile sălcii tremurătoare. În afară de lumina singuratică de peste rîu, nu părea că ţinutul ar fi locuit. A descălecat, a priponit calul de un arbust, a desprins cazmaua legată la spatele şeii şi a început să urce malul. Apa de pe înălţimi curgea în josul dealului, săpînd şanţuri în pietrişul moale şi făcînd iarba atît de alunecoasă încît omul abia mai putea să-şi ţină echilibrul. Odată ajuns în vîrf, a scos din buzunar o lanternă oarbă şi, ca s-o aprindă, a adăpostit-o sub gluga mantalei de ploaie ; apoi a aşezat-o în spatele unui smoc de iarbă. Pornind din dreptul unui stejar singuratic, a măsurat atent distanţa cu pasul şi a început să sape. Avea hainele ude leoarcă ; chiar şi mantaua era îndeajuns de udă ca să-l împiedice de la lucru. Nervos, şi-a aruncat de pe el totul, afară de cămaşă şi de pantaloni, şi s-a pus din nou pe săpat. Cămaşa era udă leoarcă, iar cravata atîrna sub guler ca o zdreanţă. Părul ud şi negru cădea peste fruntea albă ; omul îşi ţinea sprîncenele încruntate, dinţii încleştaţi şi ochii aţintiţi în pămînt şi săpa cu disperarea celui care nu mai vrea să-şi aducă aminte de nimic. Înfigea de fiecare dată cazmaua pînă la lemn şi arunca pămîntul mustind de apă departe în josul pantei ; de-atîta îndîrjire şi trudă, palmele albe i se umpluseră de băşici. Ploaia îi bătea fără încetare faţa şi-i picura din păr şi de pe mustăţi ; dar el nu se oprea din lucru nici o clipă, cu excepţia momentelor în care auzea vreun zgomot mai ciudat venind dinspre rîu. Atunci tresărea, stingea lanterna şi aştepta pînă cînd se făcea din nou linişte.

După ce a săpat astfel o bună bucată de vreme, a îngenuncheat şi şi-a vîrît braţul în groapă, ca să vadă cît e de adîncă. A auzit în imediata lui apropiere un sunet strident, şuierător, metalic, un sunet pe care omul, dacă se-ntîmplă să-l audă vreodată, şi-l aminteşte pînă-n pragul morţii. A simţit imediat o durere ascuţită în vîna braţului drept şi a sărit în picioare, trăgînd o înjurătură ; şi şarpele cu clopoţei, răzbunătorul atîtor oameni, s-a furişat încet prin iarba udă.

V

A doua zi dimineaţa, soarele se înălţa radios deasupra Văii Solomon. Cerul era albastru şi îmbietor, aşa cum sînt cerurile din Sud ; linia dreaptă şi aspră a orizontului apărea îmblînzită de o ceaţă uşoară ca fumul şi frunzele galbene ale plopilor, încă umede de pe urma ploii torenţiale, străluceau în lumină, iar printre ele se zărea scoarţa albă, cu reflexe ca de argint lustruit. Tot pămîntul era spălat proaspăt şi curăţat de praful verii secetoase. Era o zi cu lumini de opal, o zi prinsă într-un cer de aur şi turcoază, scăldată într-un aer de safir ; una din acele zile rare, ideale — zile întîlnite numai în ţinuturile secetoase, unde Natura pare că se căieşte uneori de propria-i asprime şi încearcă să compenseze prin măreţia cerurilor sale uscăciunea pămîntului care se-ntinde sub ele.

Dar cînd a ieşit să cerceteze ravagiile furtunii, colonelul s-a simţit prea puţin mişcat de

frumusețea voioasă a dimineții. Știa cît e de înșelătoare și de efemeră. Știa cît de repede uită Natura. Dincolo de rîu, în tufișuri, a auzit nechezatul unui cal. Surprins și mînat de curiozitate, s-a dus să vadă ce putea fi. Calul stătea printre tufele de sumac, înșăuat și cu căpăstrul pus, avînd la spatele șeii o manta lungă de ploaie, făcută sul. Părea neliniștit, lovea pămîntul umed cu copita și mesteca frunzele veștede. Uitîndu-se în jur, colonelul n-a zărit nici urmă de călăreț ; și atunci a început să urce panta în căutarea lui. Sus, l-a găsit. La vreo cinci pași distanță de stejar se afla o groapă de curînd săpată și o cazma înfiptă încă, drept, în pămînt. Iarba din jur era ruptă și strivită, de parc-ar fi fost călcată în picioare de un om vînjos, cuprins de furie. Lîngă groapă zăcea trupul unui bărbat. Avea cămașa sfîșiată pînă la brîu, udă și plină de noroi ; brațul stîng i se odihnea în iarba înaltă de-alături ; cel drept, umflat și vînăt, stătea întins deasupra capului ; ochii — larg deschiși, dinții înfipți adînc în buza de jos. Fața, frumoasă și desfrînată, era aceea a lui Apollo Gump.

Colonelul l-a ridicat și l-a dus sub copac. O simplă privire aruncată spre brațul lui — și-ți dădeai imediat seama din ce cauză murise. Alături se afla o sticlă de rachiu, iar rana fusese lărgită cu cuțitul, însă șarpele îi atinsese o vînă și otrava acționase fulgerător. Ridicînd cazmaua, colonelul s-a apucat de lucru, cu gîndul de a termina ceea ce începuse mortul. La o adîncime de vreo patru picioare a descoperit o ladă învelită în tablă. În vreme ce dădea pă-

mîntul la o parte din jurul ei, a scos un fluierat ușor, ca pentru sine. Deci Gumpii, la urma urmelor, nu fuseseră chiar atît de deștepți. Vînaseră mai mult decît puteau căra și în ultima clipă se văzuseră nevoiți să îngroape o parte din pradă. Căci pentru ce altceva pe lume și-ar fi riscat Apollo Gump capul de ticălos în Valea Solomon ?

Dar nu, nu se aflau bani în ladă, ci numai portretul femeii aceleia frumoase cu înfățișare de artistă, pe care-l văzuse în casa lui Apollo, cîteva rochii cu paiete din cele ce se poartă pe scenă, o mulțime de obiecte de îmbrăcăminte femeiască, haine luxoase care semănau a trusou, și cîteva rochițe mititele, croite ca pentru un copilaș abia născut și nepurtate încă. Asta era tot. Cuprins de uimire, colonelul a răsuflat adînc și a rămas în picioare cu privirile ațintite asupra tabloului. Și acolo, la spatele șeii, atîrna făcută sul mantaua de ploaie în care Apollo ar fi transportat lada. Deci ăsta fusese punctul slab al lui Apollo Gump și asta era suprema ironie pe care i-o rezervase viața, să facă rău fără a-și primi pedeapsa și să n-aibă nimic de îndurat de pe urma tuturor păcatelor, iar singura lui virtute sărmană să-i aducă moartea ! Privind bietul trup desfigurat care zăcea acolo în bătaia soarelui, în mijlocul ierburilor scînteietoare, colonelul a simțit o clipă fiorul vechii afecțiuni pe care i-o trezise cîndva Apollo. Peste fața albă și rigidă păianjenii terminaseră de țesut o pînză multicoloră, o diafană peliculă de protecție împotriva răzbunării omenești ; se părea că Natura își și începuse magnifica și

completa ei acțiune de iertare, că pămîntul îl chema la sînul lui împăciuitor, ca să-l transforme din nou într-o părticică de țărînă curată și roditoare.

Căutînd să vadă ce mai avea mortul asupra lui, colonelul a dat peste o pungă legată cu o curea în jurul mijlocului, chiar pe piele. În pungă se aflau zece mii de dolari în bancnote și un bilet pentru San Francisco. A numărat liniștit banii și i-a vîrît în propriul lui buzunar.

— Ei, domnule, am așteptat multă vreme pînă să-mi închei socotelile cu dumneata. Îmi mai datorezi încă șase mii de dolari, dar se spune că datoriile unui mort se anulează, și eu am să-ți iau calul, și atunci o să fim chit. Dacă există vreun înger cu un registru, în care să țină socoteala tuturor chestiilor ăstora, poți să-i spui că ești chit cu mine, așa că o să ți se reducă mult din pedeapsa pentru păcatele bietului tău suflet ; ai de dat socoteală și fără asta, știe Dumnezeu prea bine.

După prînz, colonelul a tîrît sus pe stîncă o ladă lungă, meșterită grosolan din scînduri roase de vreme ; smulsese scîndurile din pereții prăvăliei. A luat cu el și costumul cel bun, care mirosea puternic a naftalină, și doar cu mare greutate a reușit să-l tragă peste mădularele înțepenite ale mortului.

— Îmi plăceai nespus de mult, Apollo. Mi s-a rupt inima cînd te-ai apucat de escrocherii... și ai fost escroc, nu glumă. Dar am să-ți fac o înmormîntare omenească, pentru că ți-a fost cineva drag o dată. Am știut dintotdeauna că aveai o plămadă prea bună pentru lumea în

care te-nvîrteai, și asta a fost oarecum și cauza greșelii pe care ai săvîrșit-o. Un asemenea lucru nu li s-ar fi întîmplat niciodată prețioșilor frățiori. Cred că n-o să pot rosti la mormînt nici o rugăciune. Domnul te cunoaște mai bine decît te cunosc eu ; au existat oameni și mai răi, care au trăit și au murit ca niște creștini. Dacă aș fi încredințat că un cuvînt de-al meu te-ar putea ajuta, l-aș rosti cu dragă inimă. Dar Dumnezeu se ocupă cu iertarea păcatelor încă de la începutul lumii — și a avut destul de lucru. Știe ce trebuie să facă. Sper însă că de data asta va fi mai ușor, cel puțin așa cred, Apollo.

A coborît lada în groapă, a făcut din vaporoasele rochii cu paiete un fel de pernă, și peste ea a așezat mortul. Deasupra a pus portretul femeii aceleia frumoase, cu zîmbet calm. Și astfel i-a înmormîntat.

Banii pe casă fiind recuperați, a doua zi colonelul a dat foc prăvăliei și și-a îndemnat calul către răsărit, fără să privească nici o clipă în urmă, spre ultima ruină fumegîndă a orașului El Dorado.

Primăvara, floarea soarelui a crescut înaltă, fără să nedreptățească vreo stradă sau vreuna dintre gropile pentru fundații ; a crescut, cu aceeași onestitate, și pe movila de lîngă stejarul aflat pe vîrful stîncii. Dacă Natura uită, la fel de bine și iartă. Cel puțin nu păstrează ranchiună, acolo în locul ei înalt, de unde veghează stîlpii cerurilor. Copacul însă a încetat să mai crească. A ajuns la concluzia că nu merită efortul. Rîul se tîrăște leneș prin nămol ;

ştie că marea, dacă ar ajunge la ea, n-ar fi decît un lac mai întins, murdar şi sărat. An de an se îngroapă şi mai adînc în nămolul negru şi se pierde printre rădăcinile putrede ale sălciilor moarte, întrebîndu-se ce caută, la urma urmei, un rîu acolo.

„CĂSĂTORIA FEDREI"

EVENIMENTELE se desfăşuraseră în aşa fel încît MacMaster nu apucase să se ducă să vadă atelierul lui Hugh Treffinger decît după trei ani de la moartea pictorului. MacMaster era el însuşi pictor, un american franţuzit care-şi petrecea iernile la New York, verile la Paris şi o bună bucată de vreme pe întinsele ape dintre cele două oraşe.

Îl bătuse deseori gîndul să se oprească spre sfîrşitul toamnei la Londra, într-una din călătoriile sale de întoarcere, dar amîna de fiecare dată părăsirea Parisului, pînă cînd, împins de împrejurări, pornea către casă pe ruta cea mai scurtă şi mai rapidă.

Treffinger murise relativ tînăr şi MacMaster n-avusese, deci, motiv să se grăbească, pînă cînd graba devenise inutilă. Apoi, deşi între ei existase o oarecare corespondenţă, MacMaster se temuse probabil să întîlnească în carne şi oase un om atît de renumit. Raporturile lui cu opera lui Treffinger erau atît de adînci şi de satisfăcătoare, atît de aparte, încît el aproape că se îngrozea la gîndul unei atitudini critice de vreun fel sau altul. Simţindu-se din cale-afară de stîngaci în relaţiile personale, evitase şi în cazul de faţă deznodămîntul, pînă cînd nu

mai putea fi vorba de teamă sau de speranţă. Rămăsese totuşi *Căsătoria Fedrei,* marea pînză neterminată a lui Treffinger, pînză care nu părăsise niciodată atelierul şi despre care prietenii lui MacMaster afirmau din cînd în cînd că ar fi cea mai reprezentativă producţie a pictorului.

Tînărul ajunse la Londra seara, şi în dimineaţa următoare plecă spre cartierul Kensington, să caute atelierul lui Treffinger. Atelierul se afla pe una din străduţele dosnice care dădeau în Holland Road ; zări numărul pe poarta încastrată în zidul înalt al unei grădini ; peste coama zidului, presărată cu cioburi de sticlă verde, se apleca în afară o tufă de liliac înmugurit. Plăcuţa cu numele lui Treffinger se afla încă la locul ei ; alături, un anunţ prin care vizitatorii erau rugaţi să sune îngrijitorul. Drept răspuns la apelul lui MacMaster, poarta se deschise şi în cadrul ei apăru un omuleţ îndesat, purtînd o haină de vînătoare şi nişte pantaloni croiţi pentru o talie mult mai voluminoasă. Avea tenul proaspăt, ochii de un cenuşiu comun şi incert şi era bărbierit cu grijă, excepţie făcînd favoriţii, lăsaţi de puţină vreme să crească pe obrazul roşcovan. Arbora un aer foarte competent şi un fel de eleganţă şi de agerime, în pofida umerilor prea generoşi ai hainei sale. Într-o mînă ţinea o pipă şi în cealaltă un exemplar din „Viaţa sportivă". Explicînd scopul vizitei sale, MacMaster observă că omul îl examina cu atenţie, privirea acestuia era critică, dar nu impertinentă. I se îngădui să pătrundă într-o gheretă de piatră văruită-n alb,

cu uşa din spate şi cu ferestrele dînd spre grădină. Pe masa de brad se aflau registrul cu impresiile vizitatorilor şi un vraf de cataloage, alături de o călimară şi de nişte tocuri cu peniţa ruginită. Peretele era împodobit cu fotografii şi stampe colorate reprezentînd cai de curse.

— Atelieru' e deschis pentru public numa' sîmbăta şi dumineca, explică omul, care se prezentase cu numele de „Jymes", da', desigur, facem excepţie cînd e vorba de pictori. Doamna Elling Treffinger se află pe continent da' ordinele lu' domnu' Ugh a fost ca pictorii să aibă voie aici.

Alese o cheie din buzunar şi deschise larg uşa care dădea în atelier, aşezat ca şi ghereta cu spatele spre zidul grădinii. MacMaster pătrunse într-o încăpere lungă şi îngustă, construită din scînduri date la rindea şi vopsite într-un verde deschis ; o încăpere umedă şi rece chiar şi în această minunată dimineaţă de mai. Nu cuprindea nici un fel de mobilă (în afară de cazul în care o scară dublă, un fotoliu pentru model şi un raft încărcat cu mape mari de piele ar putea fi numite astfel) şi nu avea ferestre, nici vreo altă deschidere, cu excepţia uşii şi a luminatorului sub care atîrna chiar tabloul neterminat. MacMaster nu văzuse niciodată atît de multe picturi de-ale lui Treffinger la un loc. Ştia că pictorul se însurase cu o femeie bogată şi că putuse să-şi păstreze cîte picturi dorise. Pe acestea, împreună cu toate copiile şi crochiurile, Treffinger le lăsase ca pe un fel de moştenire tinerilor din şcoala lui.

Îndată ce se văzu singur, MacMaster se așeză pe marginea fotoliului, în fața tabloului neterminat. Aici se afla, într-adevăr, lucrul pentru care venise și care aproape că-i paraliză vreme de-o clipă receptivitatea, găsindu-și abia apoi, treptat, treptat, drumul spre el. La ora unu, MacMaster se afla în picioare în fața colecției de studii alcătuite pentru *Grădina lui Boccaccio*, cînd auzi lîngă el o voce :

— Mă iertați, domnule, da' tocma' voiam să-ncui și să mă duc la masă. Căutați cumva studiul de portret al lu' Boccaccio ? întrebă James respectuos. Doamna Elling Treffinger l-a dat lu' domnu' Rossiter ca să-l ducă la Oxford, pentru niște cursuri pe care le ține dumnealui acolo.

— Deci nu-și sfîrșea niciodată de pictat studiile ? întrebă MacMaster uluit. Iată două pentru tabloul ăsta. De ce le-a mai păstrat atunci ?

— Nu știu ce-aș putea spune de chestia asta, domnule, răspunse James, zîmbind cu indulgență, da' așa îi era felu'. Știu că termina de foarte multe ori, da' totdeauna făcea cîte două studii, din principiu, unu' în acuarelă și altu' în ulei, și abia pe urmă ajungea la ultima formă ; ca să nu mai vorbim de toate schițele de portret făcute în creion, înainte de a-și începe compoziția. Asta era dumnealui. Înțelegeți, nu ținea atît de mult la ultima impresie, cît la pictatu' propriu-zis al tablourilor. Avea obiceiu' să spună că ele trebuie să fie bine făcute, ca orice articol din comerț. O să caut pentru dumneavoastră niște schițe de portret, domnule.

Scotoci într-una din mape și scoase o jumătate de duzină de desene.

— La astea trei, continuă el, a renunțat ; astelalte două sînt modelele pe care le-a păstrat pînă la urmă ; ăstălalt, fără modificări, așa cum a rămas. E la Paris după cîte mi-aduc aminte, continuă James meditativ. A intrat împreună cu *Sfînta Cecilia* în colecția baronului H—. Mi-ați putea spune dacă-l mai are, domnule ? Nu-mi place să le pierd socoteala, da' cîteva au trecut totuși dintr-o mînă într-alta de la moartea lu' domnu' 'Ugh.

— Colecția H— a rămas intactă, cred, răspunse MacMaster. Ai stat multă vreme cu Treffinger ?

— Din tinerețe, domnule, răspunse James cu gravitate. Eram grăjdar cînd m-a luat.

— Atunci, ai fost omul lui ?

— Exact, domnule. N-avea pe nimeni altcineva în atelier. Îi amestecam totdeauna culorile, și dumnealui m-a-nvățat cum să întind verniul ; zicea că nimeni în Anglia nu poa' să facă lucru' ăsta cum se cuvine. Nu v-ați uitat încă la *Căsătoria*, domnule ? întrebă el brusc, privindu-l pe MacMaster cu îndoială și arătînd cu degetul spre tabloul de sub luminator.

— Nu foarte îndeaproape. Prefer să încep cu ceva mai simplu. La prima vedere, tabloul ăsta pare aproape înfricoșător, răspunse MacMaster.

— Că prea bine ziceți, domnule, făcu James cu căldură. Tablou' ăsta l-a ucis pur și simplu pe domnu' 'Ugh ; l-a distrus pur și simplu, și nimic n-o să mă convingă vreodată pe mine că nu de la el a avut al doilea atac.

Cînd MacMaster se întoarse în High Street pentru a lua autobuzul, mintea îi era împărţită între două convingeri triumfătoare. Simţea nu numai că descoperise cel mai fantastic tablou al lui Treffinger, dar şi că, în ceea ce-l priveşte pe James, avea de-a face cu un indice misterios al personalităţii pictorului, un fir călăuzitor care, dacă era urmat cu tact, putea oferi multe revelaţii.

La cîteva zile după întîia sa vizită la atelier, MacMaster îi scrise doamnei Mary Percy, spunîndu-i că va rămîne o vreme la Londra şi întrebînd-o dacă poate să-i facă o vizită. Doamna Mary era singura soră a doamnei Ellen Treffinger, văduva pictorului, şi MacMaster o cunoscuse în timpul unei ierni petrecute la Nisa. O cunoscuse foarte bine, într-adevăr ; doamna Mary, fire deschisă şi comunicativă, se comporta la fel şi în privinţa nefericitei căsătorii a surorii sale.

Răspunzînd scrisorii, doamna Mary fixase o după-amiază în care urma să fie singură. Era o femeie de cuvînt, astfel că, atunci cînd sosi, MacMaster găsi salonul pustiu. Doamna Mary îşi făcu apariţia de îndată ce fu anunţat. Era înaltă şi subţire şi avea articulaţii rigide ; aspru ca fonta, corpul îi ieşea distinct în relief prin faldurile rochiei. Această nuanţă aproape metalică se continua pe mîinile cu încheieturi puternice, în părul aspru, cenuşiu şi lung şi pe faţa cu trăsături îndrăzneţe, pe care doar ochii vii o făceau să nu pară de-a dreptul stranie.

— De fapt, spuse doamna Mary, aşezîndu-se lîngă el şi supunîndu-l unui fel de inspecţie

militărească prin „pince-nez", de fapt începusem să mă tem că te-am pierdut cu totul. Sînt patru ani de cînd te-am cunoscut la Nisa, nu-i aşa ? Am fost la Paris iarna trecută, dar n-am primit nici o ştire de la dumneata.

— Atunci eram la New York.

— Am bănuit eu. Şi ce te aduce la Londra ?

— Mai întrebi ? răspunse MacMaster galant. Doamna Mary rîse ironic.

— Dar, din întîmplare, ce altceva încă ?

— Ei bine, printre altele am venit să văd atelierul lui Treffinger şi tabloul rămas neterminat. Şi, pentru că tot mă aflu aici, am hotărît să rămîn întreaga vară. Mă bate chiar gîndul să-i scriu biografia.

— Deci, asta te-a adus la Londra ?

— Nu tocmai. De fapt n-aveam intenţia să fac ceva atît de serios cînd am venit. Cred că hotărîrea m-a făcut s-o iau ultimul lui tablou. Ideea s-a statornicit în mine ca o predestinare.

— Nu te superi dacă o să pun la îndoială caracterul milostiv al unui asemenea destin, remarcă doamna Mary sec. Nu există, totuşi, prea multe cărţi pe această temă ?

— Aşa e. Le-am citit pe toate, şi aici MacMaster o fixă pe doamna Mary cu o expresie triumfătoare. A reuşit să iasă foarte bine din mîna amabililor dumitale critici, adăugă el zîmbind.

— Ştiu ce crezi şi nu neg faptul că de priceput nu ne pricepem prea mult la artă, spuse doamna Mary cu o veselie îngăduitoare. O lăsăm pe seama altora. Treffinger a făcut vîlvă o vreme, dar se pare că nu sîntem capabili de

aprecierea îndelungată a unor asemenea procedee extraordinare. În cele din urmă ne întoarcem la tablourile pe care le găsim agreabile și ușor de înțeles. Pictura lui a fost socotită un experiment, cred ; acum se pare că mai degrabă unul lipsit de succes. Dacă ai venit la noi ca un propovăduitor, te vom tolera cu politețe, dar într-ascuns vom rîde, te avertizez.

— Asta de fapt nu mă descurajează, doamnă Mary, declară MacMaster cu blîndețe. După cum ți-am mărturisit, sînt un om care are o misiune.

Doamna Mary rîse cu rîsul ei răgușit, de bariton.

— Bravo ! Și ai venit la mine să te inspiri pentru panegiricul dumitale ?

MacMaster zîmbi oarecum stînjenit.

— Nu întrutotul. Dar vreau să te consult, doamnă Mary, cu privire la oportunitatea de a o deranja în acest sens pe doamna Ellen Treffinger. Am impresia că nu prea e drept să continui fără a-i cere să acorde acțiunii mele un fel de favoare, însă mă tem că subiectul ar putea deveni pentru ea dureros. Mă voi baza în întregime pe tactul dumitale.

— Cred că ar prefera să fie consultată ea însăși, răspunse doamna Mary, rațională. Nu pot înțelege cum suportă să fie zgîndărită în continuare această chestiune jalnică, dar suportă. Pare-se că simte un fel de responsabilitate morală. În privința asta, Ellen a fost totdeauna deosebit de cinstită, atît cît o ajută pe ea judecata ; ceea ce mă uimește este faptul că nici nu are, în definitiv, o fire mărinimoasă.

Cu siguranță că încearcă să facă ceea ce crede ea că e drept. O să-i scriu și o s-o poți vedea cînd se întoarce din Italia.

— Aș vrea foarte mult s-o întîlnesc. Sper că e îndeajuns de restabilită ? întrebă, ezitînd, MacMaster.

— Nu, n-aș putea spune că e. A rămas cam în aceeași stare în care s-a cufundat înainte de moartea lui. Am impresia că Treffinger i-a călcat destul de mult mîndria în picioare. Femeile nu-și pot vindeca asemenea răni ; cel puțin nu femeile de felul lui Ellen. Continuă să sîngereze în adîncul sufletului.

— Dumneata, în orice caz, n-ai devenit mai înțelegătoare, se aventură MacMaster.

— O, nu-i neg meritele. A fost un colorist, recunosc. Dar asta e o trăsătură prea vagă și neconvingătoare ca să te măriți cu el. Doamna Ellen Treffinger este de aceeași părere.

— Dar, dragă doamnă Mary, protestă MacMaster, și te rog să mă oprești dacă devin prea personal, în primul rînd căsătoria asta trebuie să fi fost una de bunăvoie, atît din partea ei, cît și din partea lui.

Doamna Mary își cumpăni ochelarii pe degetul arătător și, luîndu-și o poză care s-ar fi potrivit într-o sală de lecții clinice, răspunse :

— Ellen, dragul meu băiat, e o persoană eminamente romantică. E calmă, dar profundă. N-am știut cît de profundă e pînă cînd nu m-am ciocnit de ea în problema mariajului ăstuia. Ca fată a fost totdeauna nemulțumită ; găsea viața searbădă și prozaică, iar asiduitatea curții lui i-a făcut plăcere. A cunoscut-o în

timpul primului ei sezon la oraş. Cum e frumoasă, s-ar fi găsit o mulţime de alţi bărbaţi, dar recunosc că tîlharul dumitale posomorît era cel mai pitoresc dintre toţi. În curtea pe care i-o făcea, ca şi în toate celelalte, era teatral pînă la ridicol, dar simţul umorului nu constituie la Ellen principala calitate. Avea farmecul celebrităţii, aerul unui bărbat care poate să-şi croiască drum pretutindeni ca să obţină ceea ce vrea. Felul ăsta de forţă este deosebit de eficace în cazul unor femei ca Ellen, care nu absorb decît căldura reflectată, şi ea n-a putut să se împotrivească. Treffinger a convins-o că are nevoie de ea ; şi cu asta a dat-o gata.

— Nu mă pot opri să nu cred că mariajul lor, chiar şi pe o asemenea bază, ar fi luat o întorsătură fericită, remarcă MacMaster meditativ.

— Mariajul, continuă doamna Mary, ridicînd din umeri în semn de dispreţ, s-a făcut pe baza unei confuzii din partea amîndorura. Ellen, în cazul de faţă, a crezut că realizează ceva cu totul ieşit din comun acceptîndu-l ; şi se aştepta la concesii pe care, pe cît s-ar părea, el nu le-a făcut niciodată. După însurătoare a revenit la vechile obiceiuri ; muncea fără întrerupere, cu excepţia unor pauze violente şi deseori brutale. Îi insulta prietenii, iar pe-ai lui i-i vîra pe gît — dintre care mulţi erau tocmai potriviţi să stîrnească aversiunea oricărei fete bine crescute. În casă se afla aproape tot timpul un oarecare Ghillini, un vagabond fără căpătîi, cu o conversaţie imposibilă. Nu spun, vezi bine, că n-avea şi el, la rîndul lui, motive de nemulţumire. Supraapreciase posibilităţile fetei şi-i dădea de înţeles că se simte dezamăgit. Numai o fire largă şi generoasă l-ar fi putut suporta, şi nu e Ellen fiinţa aceea. N-a reuşit să înţeleagă în ruptul capului odioasa lui mîndrie plebeiană cu privire la faptul că nu s-a ridicat mai presus de obîrşie.

Întorcîndu-se la hotel, MacMaster se gîndi că doamna Mary Percy avusese probabil un motiv bine întemeiat de nemulţumire în privinţa cumnatului ei. Într-adevăr, Treffinger era ultimul om care ar fi trebuit să se însoare cu cineva din familia Percy. Fiul unui mic tutungiu, intrase ucenic la un pictor de firme ; leneş, dezordonat şi practic analfabet — pînă cînd a început să urmeze cursurile serale de la Albert League, unde cîteodată ţinea cursuri Ghillini. Din clipa în care a căzut sub privirile şi sub influenţa acelui italian excentric, emigrant politic pe-atunci, viaţa lui s-a abătut brusc de pe vechiul făgaş. Ghillini a devenit îndată, pentru elevul său, călăuză şi imbold, prieten şi maestru. Găsind pe străzile Londrei lutul acesta în stare brută, italianul a început să-l modeleze. După cît se pare, şi-a dat seama unde se ascund posibilităţile băiatului, aşa că a înlăturat din procesul educării lui toate canoanele unei instrucţii obişnuite. De la Ghillini a căpătat Treffinger cunoştinţele superficiale şi totuşi lesnicioase despre clasici ; s-a cufundat apoi singur în latina monahală şi în romanele cavalereşti, care au imprimat mai tîrziu operei sale o tentă de naivitate şi de vechime. Acesta a fost începutul gardurilor de nuiele, al cărărilor pietruite, al acoperişurilor cu grinzi înnegrite, al

țesăturilor măiestrit înflorate, care au făcut ca tablourile lui să aibă un efect decorativ de o asemenea bogăție.

După cum i-a mărturisit doamnei Mary Percy, MacMaster găsise îndemnul imperios pentru ceea ce intenționa să facă privind *Căsătoria Fedrei,* pînza lui Treffinger rămasă neterminată. Crezuse totdeauna că poate afla cheia personalității lui Treffinger în educația lui bizară ; în *Romanul trandafirului,* în Boccaccio, în *Amadis,* acele opere care se suprapuseseră peste sufletul imaculat al băiatului de pe străzile Londrei și prin care el pătrunsese în lumea spiritului. Treffinger trăise după propria-i imaginație ; și mintea, și idealurile, și (cum credea MacMaster) principiile lui etice fuseseră colorate în cele din urmă de orientarea instrucției primite la început. Firea lui era un amestec de prospețime și spontaneitate, de brutalitate francă și mistică religioasă, ca în îndepărtatele vremuri ale secolului al cincisprezecelea. În *Căsătoria Fedrei,* MacMaster descoperise expresia supremă a spiritului acestuia, ultimul cuvînt al punctului de vedere propriu lui Treffinger.

Ca în toate subiectele clasice ale lui Treffinger, concepția era în întregime medievală. Întoarsă cu spatele spre soț și spre slujitoare ca să-l întîmpine astfel pe fiul soțului ei și să-i arunce întîia privire sfioasă de sub vălul pe jumătate ridicat, Fedra nu era fiica lui Minos. Era fiica păgînismului și a bisericii primelor timpuri ; condamnată la viziuni chinuitoare, la nefericire și la lupta sufletului cu trupul. Anticul Teseu putea fi gloriosul Carol cel Mare, iar slujitoarele Fedrei făceau parte mai degrabă din suita unei Blanche de Castilia decît din cea de la curtea cretană. În primele schițe Hipolit avea un aer mai păgîn ; apoi, în fiecare dintre desenele succesive, splendida lui figură fusese lipsită de inconștiența aceea senină ; pînă cînd. pe pînză, sub lumina cerului, apăruse un cavaler foarte creștin. Această siluetă bărbătească și fața Fedrei, pictată cu o fascinantă conservare a nuanțelor, constituiau, fără îndoială, cele mai strălucite realizări ale măiestriei lui Treffinger. Pentru efortul prin care reușise el compoziția, după toate aparențele inevitabilă a tabloului, cu cele douăzeci de figuri, cu plenitudinea luminii și atmosferei lui, cu depărtările lui odihnitoare văzute prin porticele albe — stăteau mărturie nenumărate schițe.

Din atitudinea lui James față de tablou, MacMaster putea s-o presupună pe aceea a pictorului. În mintea lui James, *Căsătoria Fedrei* fusese totdeauna pînza cea mai importantă ; considera că are o singură ocupație : s-o păzească. Își manifesta limpede neîncrederea cînd vizitatorii (nu mai veneau mulți acum) îi dădeau tîrcoale. „*Căsătoria* e cea care l-a dat gata,“ obișnuia el să spună adesea, „și i-ar fi plăcut ei să ne vadă morți pe toți.“

Spre sfîrșitul celei de a doua săptămîni petrecute la Londra, MacMaster începu să-și redacteze notele pentru studiul cu privire la Hugh Treffinger și la opera lui. Cînd cercetările îl purtară întîmplător prin atelierele prietenilor și discipolilor de odinioară, găsi că în

picturile lor stilul maestrului pălea, după cum se ştergea şi impresia personalităţii lui Treffinger. Unul cîte unul, se întorceau pe furiş în comunitatea artei naţionale britanice ; mîna care-i dirijase era acum înţepenită. MacMaster îşi pierdu speranţa în ei, limitîndu-se din ce în ce mai mult la atelierul maestrului, la unele scrisori ale acestuia aflate la dispoziţia sa (cele mai multe fără vreo valoare specială şi fără personalitate) şi la întrebările pe care i le punea îngrijitorului. Nu fusese capabil să facă nişte paşi succesivi prin care să cîştige treptat încrederea lui James. Fireşte, majoritatea vicleşugurilor abile puse în slujba scopului acestuia eşuaseră în mod umilitor ; tot ceea ce ajutase la realizarea unei anumite înţelegeri trebuie să fi fost, şi din partea unuia, şi din partea celuilalt, de natură pur instinctivă, intuitivă. Cînd, în cele din urmă, James îşi dezlegă oarecum limba şi deveni mai personal, fiecare cuvînt ieşit din gura lui ajunse să fie, pentru cartea lui MacMaster, ca aerul şi ca apa. James transpira, la drept vorbind, personalitatea penetrantă a lui Treffinger, într-atît se cufundase în adîncurile ei. Multe din expresiile, atitudinile şi părerile actuale şi le însuşise în contactul zilnic cu pictorul. După cum pe dinafară era îmbrăcat cu hainele la care renunţase maestrul, pe dinăuntru era căptuşit cu pieile pe care acesta şi le părăsise. Dacă scrisorile i se păreau formale şi neglijente, dacă formulele cu care pictorul se adresa prietenilor se dovedeau extravagante, contradictorii şi deseori nesincere pînă la evidenţă, MacMaster intuia totuşi că

Treffinger nu fusese un om cu totul lipsit de substanţă autentică. Legenda lui Treffinger se afla în posesia lui James ; înaintea lui James el renunţase la poză. Doar acolo în atelier, singur şi faţă-n faţă cu propria-i operă, după cît se părea, fusese invariabil el însuşi. James îl cunoscuse în singura lui ipostază pe de-a-ntregul cinstită ; legătura lor constituia un avantaj pentru singura integritate neîndoielnică a pictorului. Relatările lui James cu privire la Treffinger nu erau denaturate de nici o iluzie de natură artistică, nu erau colorate de nici o interpretare personală. El nu reţinea decît ceea ce auzise şi văzuse ; mintea lui semăna cu un fel de cameră obscură. Propriile limite îl ajutau să fie foarte exact.

Într-o dimineaţă, în vreme ce MacMaster stătea aşezat în faţa tabloului *Căsătoria Fedrei,* James intră ca de obicei să şteargă praful.

— Am primit veşti p'în poştă de la doamna Elling, domnule, spuse el, şi a dat orden să fie casa pusă la punct. Cred c-o să fie aicea cam pe joia sau vinerea viitoare.

— Îşi petrece majoritatea timpului în străinătate ? întrebă MacMaster.

Cînd venea vorba despre doamna Treffinger, James păstra cu perseverenţă o delicată rezervă.

— Păi, nu s-ar putea spune chiar aşa, domnule. Găseşte casa un picuşor cam întunecată, cred, aşa că se opreşte de cele mai multe ori cu doamna Mary Percy la Grosvenor Square. Doamna Mary e singura dumisale soră.

O vreme tăcu, apoi continuă, vorbind sacadat din pricina meticulozităţii cu care ştergea praful.

— Abia az' dimineață dădui peste acu' ăsta de cravată și mi-amintii, începu el să expună pe larg momentul foarte important de care era legat obiectul cu pricina, cum mi l-a dat domnu' 'Ugh pe vremea cînd îi făcea curte lu' doamna Elling. Să mă ia naiba dac-am mai văzut vreodată un bărbat care să prindă așa ca dînsu' patimă pentr-o femeie ! Așa s-a întîmplat, domnule. N-a mai prins patimă pentru ceva nici înainte și nici după, asta pînă ce s-a legat de tablou' de colo, deși dînsu' se înflăcăra destul de puternic. Mi-amintii și de pojaru' pe care l-a avut dînsu' la treizeci de ani, rău ca holera, de era cît pe ce să moară. Da' nu era dînsu' făcut pentru lumea lu' doamna Elling ; era toți prea bățoși pentru dînsu'. Dînsu' era un domn liber. Îi plăcea să ia masa cu cîțiva prietini veseli ca și dînsu', da' nu era așa cînd venea vorba de treburi sirioase. Odată ce-a prins patimă pentru doamna Elling, și-a schimbat felu' de viață. Și-a dăruit inelele și acele de cravată, iar în apartament la dumnealui se preumbla zilnic croitoru' și marchitanu'. A început să se ducă la un club în Piccadilly ; flămînzea ca să slăbească, se îngrijea să aibă lingeria curată-curată și fără pic de cutișoară și se îmbrăca cu niște haine că țipa pe dînsu' de strînse. A fost o treabă grozavă că a cîștigat-o, da' nu știu, zău, cît l-a costat asta.

Într-o după-amiază din săptămîna următoare, răspunzînd invitației trimise de doamna Ellen Treffinger, MacMaster se duse să-și ia ceaiul la ea. Fu condus într-o grădină aflată între locuință și atelier, unde masa pentru servit ceaiul era așezată sub un păr noduros. Doamna Ellen se

ridică în picioare la apropierea lui MacMaster (acesta fu surprins de înălțimea femeii) și îl întîmpină cu grație, spunîndu-i că-l cunoștea prin sora ei. MacMaster se simți absolut încîntat de echilibrul ei sufletesc liniștitor, de modulațiile plăcute ale vocii, de reținerea molatică din ochii mari și migdalați. Rămase chiar entuziasmat la vederea figurii ei atît de enigmatice, deși lucrul ăsta avu darul să-i tempereze imediat înflăcărarea și să facă imposibilă franchețea pe care ar fi dorit să și-o îngăduie față de ea. Avea o figură prelungă, îngustîndu-se către bărbie, cu trăsături foarte delicate, dar împietrită de masca rece a autocontrolului. În spatele unor asemenea figuri enigmatice, fin conturate, reflectă MacMaster, natura ascunde uneori taine uluitoare. Dar în ciuda acestui aer de rigiditate, simțea că gustul infailibil de care dăduse totdeauna dovadă Treffinger în problemele majore nu-l părăsise nici atunci cînd fusese vorba să-și aleagă o soție, și recunoștea că și-ar fi ales, el însuși, o femeie care să arate întocmai ca soția lui Treffinger.

În vreme ce MacMaster îi explica scopul vizitelor sale repetate la atelier, ea îl asculta cu un interes plin de bunăvoință.

— Cred că am citit tot ce s-a publicat în legătură cu opera lui Hugh Treffinger și mi se pare că mai sînt multe de spus, trase el concluzia.

— Am impresia că sînt scrieri destul de inadecvate, remarcă ea vag.

Ezită o clipă, frămîntînd absentă între degete nasturii de la rochie, apoi continuă, fără să-şi ridice privirea :

— Sper că n-o să mă consideri prea pretenţioasă dacă o să cer să văd în copie capitolele care tratează despre viaţa particulară a lui Hugh. Totdeauna mi-am asumat acest privilegiu.

MacMaster îi dădu în grabă asigurările necesare şi adăugă :

— Intenţionez să mă refer doar la acele aspecte din viaţa lui particulară care se află în directă legătură cu opera, de pildă educaţia de tip monahal, sub influenţa lui Ghillini.

— Cred că înţeleg, spuse doamna Ellen, privindu-l cu nişte ochi mari, de nepătruns.

Înainte de a părăsi casa, MacMaster se opri în atelier şi rămase o vreme în faţa singurului autoportret al lui Treffinger : tîlharul acela de drumul mare, cu gîtul gros şi capul pătrat, cu buza de sus îngustă şi înnegrită de mustaţa tunsă scurt, cu părul aspru îngrămădit pe frunte, cu dinţii albi şi puternici bine înfipţi pe coada scurtă a pipei. MacMaster înţelegea foarte bine cîte chinuri trebuie să-i fi pricinuit unei femei ca doamna Ellen Treffinger fie şi numai pielea maroniu-roşcată de pe carnea tare a bărbatului acestuia. Putea să-şi imagineze totodată şi revolta neputincioasă a lui Treffinger împotriva calmului ei natural, care-l uimise atît de mult în clipa cînd îi înfruntase pentru prima oară cutezanţa ; şi cum, o dată cucerit de calmul acesta, primul impuls al pictorului fusese pur şi simplu să-l strivească, pentru că nu reuşea să-l supună.

Către sfîrşitul sezonului, doamna Ellen Treffinger părăsi oraşul. Cartea lui MacMaster progresa rapid, în vreme ce el şi James îşi petreceau zilele continuîndu-şi relaţia lor ciudată, care pînă la urmă aproape că se transformase în prietenie. Cu excepţia unui negustor evreu de tablouri şi a vizitelor lui repetate, prea puţini musafiri nepoftiţi mai veneau să le tulbure singurătatea. Cînd şi cînd, un grup de americani suna la mica poartă din zidul grădinii, apoi oamenii plecau repede spre sala maură şi spre fîntîna cu clopoţei dintr-o mare galerie londoneză, aflată pe undeva prin apropiere. Evreul acela, austriac prin naştere, avea o firmă importantă la Melbourne, în Australia, şi era un om cu mult discernămînt, căci alesese imediat ca obiect al interesului său deosebit *Căsătoria Fedrei*. Cînd, la prima vizită, Lichtenstein declarase că tabloul e unul dintre cele care vor rezista vreme îndelungată, MacMaster se purtase destul de prietenos cu el şi îi vorbise foarte deschis. Mai tîrziu, totuşi, felul lui antipatic de a fi şi vulgaritatea înnăscută ajunseseră să-l irite din cale afară ; cu cît era mai sinceră preţuirea negustorului, cu atît mai mult îi displăcea şi cu atît mai josnică i se părea ea, într-un fel, lui MacMaster. Îl enerva faptul că-l vedea pe Lichtenstein cum se plimba încoace şi încolo prin faţa tabloului, scuturînd din cap, mijindu-şi ochii apoşi pe deasupra ochelarilor şi exclamînd :

— Asta e o cabodoberă, o cabodoberă ! Meridă să vii zeţe mii de mile bendru o bictură ca asta, no ? Ca să faţi Euroba să abreţieze obera asta de ardă, e neţesar s-o iei d-aţi cînd încă ea

doarme. Nu-i niţiodată abreţiată dacă nu e bierdută, dar cu destulă „jiretenie“ ea va fi „răscumbărată“.

James simţise, încă de la început, o neîncredere atît de mare faţă de omul acesta, încît nu-l lăsa nici o clipă singur în atelier. Cînd Lichtenstein a insistat să i se dea adresa doamnei Ellen Treffinger, James a atins treapta impertinenţei :

— N-are nici un rost să v-o dau. Doamna Ellen n-a avut niciodată de-a face cu negustorii.

MacMaster se căia în tăcere de mărturisirile sale nechibzuite, fiindu-i teamă că din cauza acestui speculant lipsit de omenie s-ar putea să provoace indirect supărarea doamnei Ellen, şi îşi amintea cu ciudă că Lichtenstein aflase de la el, încetul cu încetul, aproape tot planul cărţii şi mai ales locul pe care avea să-l ocupe acolo *Căsătoria Fedrei.* Primele capitole ale cărţii se şi aflau în mîinile editorului, iar vizitele lui la atelier se răriseră în mod obligatoriu. Cea mai mare parte a timpului, MacMaster era ocupat acum cu gravorii, care urmau să reproducă tablourile lui Treffinger alese de el ca ilustraţii.

Într-o seară, după o zi lungă şi obositoare petrecută cu gravorii, se întoarse tîrziu la hotel, ca să dea în camera lui peste James, aşezat pe geamantanul de voiaj, lîngă fereastră, şi ţinînd pe genunchi un obiect mare de formă patrată, învelit în hîrtie.

— Ei, James, ce s-a întîmplat ? strigă el surprins, cu ochii la obiectul acela.

— N-aţi văzut ziarele, domnule ? întrebă omul sacadat.

— Nu, acum îmi dau seama, n-am apucat să răsfoiesc nici unul. Am stat în atelierul de gravură toată ziua. N-am văzut nimic.

James scoase un exemplar din „Times“, i-l întinse şi, cu o figură tragică, îi arătă un anumit paragraf din rubrica mondenă. Nu era decît anunţul cu privire la logodna doamnei Ellen Treffinger cu căpitanul Alexander Gresham.

— Şi ce-i cu asta, omule ? E dreptul ei, fără doar şi poate.

James luă ziarul, dădu la o altă pagină, aceea cu ştiri din lumea artei, şi arătă în tăcere paragraful în care se sublinia că doamna Treffinger oferise toată colecţia de tablouri şi crochiuri, aflată acum în atelierul fostului ei soţ, galeriei X., cu excepţia tabloului *Căsătoria Fedrei,* rămas neterminat, pe care-l vînduse pentru o mare sumă de bani unui negustor australian, venit la Londra special ca să reţină cîteva din picturile lui Treffinger. MacMaster îşi ţuguie buzele şi se aşeză, cu paltonul încă pe el.

— Păi, James, asta e un fel de... un fel de lovitură, nu ? N-aş fi crezut niciodată că o să facă aşa ceva.

— Dumnezeule, n-o cunoaşteţi, domnule, spuse James cu amărăciune, uitîndu-se fix la podea, într-o atitudine de totală descurajare.

MacMaster sări în sus, ca lovit de trăsnet.

— Ce naiba ai acolo, James ? Nu e... desigur că nu e...

— Ba da, domnule, este, izbucni James, cuprins de tulburare. Este chiar *Căsătoria.* N-o să ajungă în Australia niciodată.

— Dar ce-ai de gînd să faci cu ea, omule ? Acum e proprietatea lui Lichtenstein, după cît se pare.

— N-o să fie, domnule, n-o să fie ! Nu, pe Dumnezeul meu că n-o să fie ! strigă James, pradă unei furii sufocante.

Se stăpîni cu greutate și adăugă pe un ton de implorare :

— Oh, domnule, cred că nu vreți s-o vedeți cum se duce-n Australia, unde-i trămit pe ocnași.

Scoase acele și dădu la o parte colile de hîrtie, ca și cum ar fi vrut s-o lase pe *Fedra* să se apere singură. MacMaster se așeză din nou și se uită cu tristețe la capodopera condamnată. Gîndul că James cărase în noaptea aceea tabloul prin toată Londra îi zgîndărea imaginația. Un asemenea procedeu samavolnic trebuie să fi fost, cu siguranță, destul de interesant.

— Cum ai adus-o aici ? întrebă el.

— Am luat o trăsură și am venit direct, domnule. Bună treabă că s-a-ntîmplat să am la mine bani dăstui.

— Ai urcat pe High Street și pe Piccadilly, ai trecut prin Haymarket și prin Trafalgar Square și ai pătruns apoi în Strand ? întrebă MacMaster cu desfătare.

— Da, domnule, de bună seamă, consimți James, surprins.

MacMaster rîse, încîntat.

— A fost o idee grozavă, James, dar mă tem că n-o s-o putem duce mai departe.

— Îmi ziceam c-ar fi un noroc rar să vă conving să luați *Căsătoria* la Paris, doar un an sau

doi, domnule, pînă se așază lucrurile, își dădu cu părerea James, politicos.

— Mi-e teamă că e imposibil, James. Mi-e teamă că n-am în mine stofă de pirat și nici măcar de contrabandist obișnuit.

MacMaster găsi că e surprinzător de greu să spună toate astea și își făcu repede de lucru pe lîngă lampă în vreme ce le spunea. Auzi cum mîna lui James cade greu pe capacul geamantanului și descoperi că nu-i plăcea cîtuși de puțin faptul că scăzuse în ochii omului acestuia.

— Bine, domnule, constată James pe un ton mai convențional, după o tăcere prelungită ; nu mai rămîne nimic de făcut pentru tablou' ăsta decît să-l iau cu mine.

— Și cum rămîne cu reputația dumitale, James ? Proba e zdrobitoare și vei fi arestat, chiar dacă doamna Treffinger n-o să-ți intenteze proces.

— Dracu' s-o ia de riputație ! Vă rog să mă scuzați, domnule, strigă James, sărind în picioare. Ce nevoie am de riputație ? O să las baltă totu', și încă destul de repede. Atelieru' o să-l vîndă, așa că nu mai am ce căuta aicea. Gîndesc să mă-nrolez, ori să-ncerc la terenurile aurifere. Am trăit prea mult alăturea de artiști și acu' nu mă mai împac cu grajdu'. Știți și dumneavoastră cum e, domnule ; viață ca asta nu se există.

O clipă, MacMaster fu gata să-l îndemne pe James la furt. Se gîndea că, de-a lungul vremurilor, picturile fuseseră acoperite cu var, sau ascunse în criptele bisericilor și sub dalele palatelor din motive mai puțin grave, ca să fie ferite

de o soartă mai puţin dezonorantă. Dar imediat, cu un suspin, scutură din cap.

— Nu, James, nu e posibil. S-a încercat lucrul ăsta mereu, de cînd e lumea şi de cînd se fac tablouri. S-a încercat la Florenţa şi la Veneţia, dar pînă la urmă tablourile tot au fost descoperite şi luate. Înţelegi care e greutatea ? Deşi Treffinger ţi-a spus ce nu trebuie să faci cu tabloul, nu ţi-a explicat limpede ce anume trebuie să faci cu el. Crezi că doamna Treffinger ştie, de fapt, că nu dorea să fie vîndut ?

— Cam aşa ceva, domnule, spuse James, ocupîndu-şi iar locul pe geamantan şi sprijinind din nou tabloul pe genunchi. În privinţa asta, memoria mea e limpede ca cristalu'. Cînd domnu' 'Ugh s-a făcut bine după primu' atac de inimă, s-a apucat iar, cu forţe noi, de *Căsătoria*. 'Nainte de asta, lucra la ea numa' noaptea. Pe-atuncea principalu' tablou era *Legenda* şi se afla sub luminator, unde lucra dînsu' dimineaţa. Da' într-o zi mă roagă să dau jos *Legenda* şi să pui în locu' ei *Căsătoria* şi-mi zice, după ce-şi aruncă pe dînsu' haina de lucru : „Jymes, de-acuma o duc pîn' la capăt." Din ziua aia a lucrat la tablou de noaptea pînă dimineaţa, fapt ce nu-i stetea în fire. *Căsătoria* ieşea tot mai rău, şi domnu' 'Ugh se făcea pe zi ce trece tot mai trist. Încerca tot felu' de variante, mînjea şi acoperea cu vopsea, fiindcă faţa ei nu se vedea bine în umbră. Uneori dedea asta pe sama colorilor şi de obicei mă-njura din te miri ce. Era atît de descurajat, că-n zilele triste obişnuia să-mi zică : „Jymes, ţine minte un lucru. Dacă mi se-ntîmplă ceva, *Căsătoria* să nu iasă de-aicea aşa, neterminată.

Valorează cît mai toate celelante şi nu trebuie să pară mai proastă, din lipsă de strădanie." Spunea tot timpu' lucruri de soiu' ăsta. A lucrat la tablou şi-n ultima zi, înainte de-a se duce la club. Parcă-l văd. Ţine trăsura să-l aştepte aproape o oră, şi-n vremea asta dînsu' face un retuş, se trage 'napoi ca să se uite la pînză, mai face-apoi unu', cu mare grijă parcă. După ce-şi pune mănuşile se întoarce, ia pensulele pe care începusem să le curăţ şi mai trage acolo o linie, două. „Merge, Jymes", zice dînsu', „pe Dumnezeu' meu dacă nu merge." Şi cu asta iese. Ce-a urmat a fost o crudă lovitură. În noaptea aia, cînd l-au adus acasă, mă-ngrijeam de hainele dînsului. Nu-şi pierduse cunoştinţa, da' cînd am alergat în jos pe scări ca s-ajut să-l urce, mi-am dat seama că-i un om sfîrşit. După ce l-am vîrît în pat, dînsu' se tot uita neliniştit la mine şi apoi la doamna Elling şi-şi mişca mîna. Pînă la urmă a putut chiar s-o ridice şi a arătat spre perete. „Vrea apă. Sună, Jymes", zice doamna Elling liniştită. Da' ştiam că dînsu' arată spre atelier. „Doamnă Treffinger", zic cu îndrăzneală, „arată spre atelier. Se gîndeşte la *Căsătoria*. Mi-a zis azi că nu vrea să fie vîndută neterminată. Aşa e, domnu' Ugh ?" dînsu' zîmbeşte şi încuviinţează uşor din cap, după care închide ochii. „Mulţumesc, Jymes", zice doamna Elling liniştită. Apoi dînsu' deschide ochii şi se uită lung şi aspru la doamna Elling. „De bună seamă c-o să încerc să fac aşa cum doreşti tu în privinţa tablourilor, 'Ugh, dacă asta te necăjeşte", zice dînsa liniştită. Şi cu asta domnu' 'Ugh a închis ochii şi nu i-a mai deschis niciodată. A murit

făr' să fie conştient, la patru dimineaţa. Vedeţi, domnule, doamna Elling a fost totdeauna foarte aspră cu *Căsătoria*. De la-nceput a mers treaba greu, şi domnu' 'Ugh îşi tot ieşea din sărite. Dînsa a venit într-o zi la atelier, s-a uitat la tablou şi l-a întrebat de ce nu renunţă la el, ca să nu se mai necăjească atîta. Dînsu' i-a răspuns tăios, şi pe urmă dînsa a zis că nu-nţelege de ce trebuie să facă atîta scandal pentru asta ; şi-a spus deschis părerea despre tablou, şi domnu' 'Ugh a înjurat o groază şi a lăsat să-i zboare un braţ de pensule spre birou, şi atunci doamna Elling şi-a săltat cu grijă fustele şi a ieşit din atelier rece ca gheaţa, cu privirea calmă şi bărbia sus. Dacă era un lucru pe care doamna Elling nu-l înţelegea defel, apoi era rostul înjurăturilor. Şi uite-aşa *Căsătoria* a ajuns marea bubă dintre ei, ăsta e adevărul. Nespus de calmă, dar şi nespus de crudă, aşa e doamna Elling, să ştiţi. De-atunci încolo, din ziua în care a plecat ţinîndu-şi sus fustele, n-a mai venit niciodată la atelier. Cînd mai soseau prietini de-ai dînsei, se tot scuza că-i ostenită. Ostenită... Dumnezeule ! şi James îşi mestecă scurt mînia între fălci.

— Uite ce-o să fac, James, şi asta e singura noastră speranţă. O să mă duc mîine la doamna Ellen. În „Times“ scrie că s-a întors azi. Duci tabloul înapoi la locul lui şi eu o să fac pentru el tot ce se poate. Dacă se poate face ceva ca să fie salvat, trebuie să încercăm lucrul ăsta prin doamna Ellen Treffinger ; e limpede ca bună ziua. Nu pot crede că ea înţelege pe de-a-ntregul situaţia. Dacă ar înţelege-o, n-ar avea de fapt nici un motiv...

Se opri brusc. În lumina mohorîtă a lămpii, îi apăruse faţa ei mică şi enigmatică, parcă ameninţîndu-l. Îşi frecă fruntea şi îşi încruntă gînditor sprîncenele. După o clipă scutură din cap şi continuă :

— Sînt convins că nimic nu poate fi cîştigat prin metode samavolnice, James. Căpitanul Gresham e unul dintre cei mai populari oameni din Londra ; prietenii lui ar smulge din mormînt oasele lui Treffinger dacă noi l-am supăra cu ceva, şi planul pe care-l propui nu poate să degenereze decît într-un scandal. Doamna Ellen are, cu siguranţă, toate drepturile legale de a vinde tabloul. Treffinger a cam abuzat de averea ei şi, cum e pe punctul de a se mărita cu un om fără venituri, ea crede că are dreptul să-şi rotunjească la loc moştenirea.

MacMaster descoperi un James înţelegător, deşi omul păstra aceeaşi neîncredere. Coborî în stradă, chemă o trăsură şi-l aşteptă pe James să urce împreună cu povara lui. Rămase în prag şi văzu cum trăsura se îndepărtează prin ceaţa măruntă, cum se strecoară, dispărînd şi apărînd iar, printre vehiculele negre şi ude şi printre farurile taxiurilor, pînă cînd e înghiţită de strălucirea şi învălmăşeala Strandului. „Ce ironie a soartei“, reflectă el. „Singurul căruia îi pasă într-adevăr e un om aflat în afara lucrurilor. Bietul Treffinger“, mai murmură el, în vreme ce cu un zîmbet cam lipsit de viaţă se întorcea şi intra în hotel. „Bietul Treffinger ! *Sic transit gloria.*“

În după-amiaza zilei următoare, MacMaster își ținu promisiunea. Cînd ajunse acasă la doamna Mary Percy, văzu că se făceau pregătiri pentru o anumită ceremonie, dar urcă hotărît treptele, spunîndu-i valetului că venea cu o afacere urgentă. Doamna Ellen coborî singură și își scuză sora. Era îmbrăcată pentru a primi oaspeți. MacMaster n-o mai văzuse niciodată atît de frumoasă. Roșeața din obraji arunca o lumină blîndă peste trăsăturile ei mici, fin conturate. MacMaster își ceru scuze pentru vizita lui inoportună și trecu fără ezitare la obiectul vizitei sale. Venise nu numai să-i transmită cele mai calde felicitări, dar și să-și exprime regretul că o importantă operă de artă urma să părăsească Anglia. Doamna Treffinger îl privi cu niște ochi mari, plini de uimire. Dar cum era posibil, ea avusese doar grijă să aleagă pentru galeria X cele mai bune picturi, conform dorințelor exprimate de Hugh Treffinger !

— Și și-a exprimat... vă rog să mă iertați, doamnă Treffinger, însă îndurați-vă și liniștiți-mi sufletul... și-a exprimat el sau nu vreo dorință anume cu privire la singurul tablou care mie mi se pare că valorează cît toate celelalte la un loc, așa neterminat cum e ?

Doamna Treffinger păli vizibil ; nu era însă paloarea izvorîtă dintr-o eventuală încurcătură. Cînd vorbi iar, avea în vocea ei blîndă un tremur strident, ascuțișul unei indignări care o sfîșia ca o durere :

— Bănuiesc că asta e impresia pe care o nutrește paznicul, dar eu o consider cu totul falsă. Nu cred să-și fi exprimat niciodată, față de nici

unul din prietenii lui, vreo dorință referitoare la dreptul de a dispune de tabloul acela. Din nefericire, Hugh era mai totdeauna imprudent în discuțiile cu servitorii.

— Căpitanul Gresham, doamna Ellingham și domnișoara Ellingham, anunță din ușă un lacheu.

În hol se auzi murmur de voci ; MacMaster salută în direcția zîmbitorului căpitan și a mătușii acestuia, se înclină și o porni spre ieșire.

Oricum, *Căsătoria Fedrei* fusese înmormîntată într-un vag continent din Pacific, undeva de cealaltă parte a lumii.

CAZUL DIN GROVER STATION

AM AFLAT de întîmplarea asta în vreme ce stăteam pe platforma din spate a unui marfar care se tîra prin sălbaticul ţinut cafeniu şi ars de soare dintre Grover Station şi Cheyenne. Mi-a povestit-o Rodgers „Broască ţestoasă", fost coleg de clasă cu mine la Princeton şi mai apoi casier la gara B... din Cheyenne. Rodgers era de fel din Albany ; după ce tatăl său eşuase în afaceri, unchiul îi făcuse rost lui „Broască ţestoasă" de o slujbă la căile ferate din Vest şi el părăsise colegiul şi dispăruse din mica noastră lume ; l-am întîlnit din nou abia cînd am fost trimis în Vest de către universitate, cu un grup de geologi care făceau săpături şi căutau fosile în regiunea din jurul oraşului Sterling, Colorado. Cu această ocazie deosebită, Rodgers a coborît la Sterling, să petreacă duminica împreună cu mine, şi la întoarcerea spre Cheyenne am ţinut să-l întovărăşesc.

Cînd trenul ieşea din Grover Station, noi ne aflam pe platforma din spate şi urmăream discul galben-spălăcit al lunii care tocmai răsărea, inundînd cîmpiile dezgolite şi cenuşii cu o lumină blîndă, de culoarea lămîii. Stîlpii de telegraf treceau în goană pe lîngă noi şi scrijeleau cerul asemenea unui portativ, iar stelele, văzute printre sîrme, păreau notele unei simfonii intermitente. Liniştea nopţii, singurătatea şi goliciunea cîmpiilor erau întrutotul prielnice gîndurilor stranii. Tocmai lăsam în urma noastră Grover Station ; asasinarea impiegatului de la gara din localitate, în iarna trecută, mai constituia încă motiv de supoziţii şi teoretizări de-a lungul întregii linii de cale ferată. Rodgers fusese prieten intim cu impiegatul ucis şi se spunea că ştie despre întîmplarea asta mai mult decît oricare altă fiinţă, dar că din pricina acelei ciudate reţineri, care la colegiu îi adusese porecla de „Broască ţestoasă", păstrează numai pentru el ceea ce ştie şi că însuşi reporterul cel mai dotat de la „New York Journal" traversase jumătate de continent ca să-l tragă de limbă pe Rodgers şi găsise lucrul imposibil. Dar eu îl cunoşteam pe Rodgers de multă vreme şi, de cînd mă apucasem să mîzgălesc hîrtia scriind despre Sterling, căpătasem obiceiul de a ne face unul altuia confidenţe, căci e plăcut să întîlneşti un vechi prieten prin locuri străine. În vreme ce clădirea mică şi roşie a gării se pierdea în depărtare, l-am întrebat aşadar pe faţă ce ştie despre asasinarea lui Lawrence O'Toole. Rodgers a tras adînc din pipa lui neagră de măceş şi a început să vorbească :

Ei bine, aş putea să-ţi destăinuiesc unele lucruri, dar întrebarea e dacă o să mă crezi şi dacă o să reuşeşti să te abţii şi n-o să comunici totul Societăţii pentru Cercetări Psihice. N-am

vorbit decît o singură dată, şi atunci cu inspectorul divizionar, însă, după ce am spus ce-aveam de spus, bătrînul m-a întrebat dacă nu cumva sînt băut şi, remarcînd în treacăt că o imaginaţie prea vie nu constituie o calitate de dorit la un funcţionar al căilor ferate, a zis că foarte bine ar fi dacă povestea n-ar ajunge şi la urechile altora. Vezi tu, e o poveste prea puţin obişnuită şi, într-un fel, nu ne convine să aflăm că există mai multe lucruri în cer şi pe pămînt decît pot cuprinde sistemele noastre filozofice. Mi-ar plăcea totuşi să i-o povestesc unui om care ar privi-o cu obiectivitate şi ar plasa-o în domeniul purei întîmplări, căreia îi şi aparţine. Mi-aş descărca sufletul şi nici părerea unui om de ştiinţă despre povestea asta de necrezut nu mi-ar strica s-o aflu. Dar poate c-ar fi mai bine să încep cu începutul, cu balul care a precedat drama, aşa cum asemenea lucruri se urmează unele pe altele într-o piesă de teatru. Am bănuiala că destinul, de cele mai multe ori un artist în felul lui, apelează de obicei la principiul elementar al contrastului, făcînd ca lucrurile să ne apară astfel mai interesante.

Era în dimineaţa zilei de 31 decembrie, cînd urma să aibă loc balul inaugural dat de guvernator, şi eu m-am dus la slujbă mai devreme, pentru că aveam înaintea mea o zi grea şi, ca să pot participa la dans, trebuia să închid la ora şase. Abia descuiasem uşa, cînd am auzit sunînd telefonul şi m-am îndreptat în grabă spre aparat, să văd cine era şi ce dorea. Era Lawrence O'Toole din Grover ; mi-a spus că

urma să vină la bal cu trenul suplimentar care ajungea la Cheyenne seara la nouă şi m-a rugat să trec pe la domnişoara Masterson şi s-o întreb dacă putea să-l însoţească. Întîmpinase unele greutăţi în ce priveşte obţinerea permisiunii, pentru că ultimul tren normal pentru Cheyenne pleca pe atunci din Grover Station la ora cinci şi patruzeci şi cinci de minute după-amiaza, iar la şapte şi jumătate mai trecea pe acolo un tren spre est. Şi dispecerul nu era de acord ca el să plece, în eventualitatea c-ar fi avut de primit instrucţiuni pentru trenul ăsta de şapte şi jumătate. Aşa că Larry nu aranjase cu domnişoara Masterson nimic, întrucît nu fusese sigur că poate veni pînă nu aflase de existenţa trenului suplimentar.

I-am telefonat domnişoarei Masterson şi i-am transmis mesajul lui Larry. Ea mi-a spus că aranjase să meargă la bal cu domnul Freymark, dar a adăugat rîzînd că nici un alt aranjament nu era valabil dacă Larry putea să vină. În jurul prînzului, Freymark şi-a făcut apariţia la birou, şi am bănuit că domnişoara Masterson îi dăduse paşaportul. Pe cînd el se fîţîia de colo pînă colo, Larry mi-a telefonat şi mi-a spus că florile pentru Helen vor sosi de la Denver cu personalul „Union Pacific" la ora cinci şi m-a rugat să i le trimit imediat şi să mă duc s-o iau de-acasă în seara aceea, dacă trenul suplimentar întîrzia. Freymark, desigur, a ascultat convorbirea ; cînd telefonul s-a închis, a zîmbit uşor, într-un fel dezagreabil şi,

spunînd : „mulţumesc, asta e tot ce vroiam să ştiu“, a părăsit biroul.

Lawrence O'Toole lucrase mai de mult la Cheyenne, în postul meu de casier şi, acum că se află sub pămînt, e nevoie să-l explic puţin, deşi atunci cînd se afla în lumea celor vii se explica el însuşi mai bine decît oricare alt bărbat pe care l-am întîlnit vreodată în est sau în vest. Am colindat o sumedenie de cînd am plecat de la Princeton şi am descoperit că există numeroşi indivizi de treabă pe lumea asta, dar mai de treabă decît Larry n-am întîlnit prea mulţi. Cred că pot spune fără să exagerez cu o iotă că era cel mai popular om din departament. Avea darul de a-i face pe toţi să-i semene, ceea ce aduce într-un fel a geniu. Cînd a venit să lucreze la căile ferate, a început prin a fi ajutor de impiegat la Sterling, un tinerel proaspăt sosit din Irlanda, fără nici o leţcaie în pungă şi fără nici un sprijin pe lume în afară de mintea lui vie şi de faţa lui frumoasă. O faţă care ţinea loc de reclamă, potrivită pretutindeni unde se lucrează cu banii. Freymark era pe-atunci casier la Cheyenne, dar la un moment dat a pus la cale o acţiune murdară împotriva companiei şi, cînd i-a revenit datoria să-l demaşte, Larry a făcut-o fără ezitare. În cele din urmă Freymark a fost dat afară şi casier în locul lui a fost numit Larry. Fireşte că după aceea între ei doi a intervenit o anumită răceală şi, pentru ca situaţia să se înrăutăţească şi mai mult, Helen Masterson s-a îndrăgostit de Larry tocmai cînd Freymark începuse

să se creadă destul de sigur pe el în privinţa asta. Mă îndoiesc că domnişoarei Masterson i-ar fi plăcut vreodată cu adevărat escrocul de Freymark, dar el era un individ excentric şi ea o fată ciudată, şi-l găsea probabil interesant.

Tatăl ei, bătrînul John J. Masterson, fusese senator de Wyoming — şi Helen îşi făcuse educaţia la Wellesley şi trăise multă vreme la Washington. Găsea oraşul Cheyenne plicticos şi adoptase felul de a fi al locuitorilor din Washington, dovedindu-se capabilă să tolereze orice în afară de prostie, iar Freymark, desigur, nu era un prost. Trecea drept evreu alsacian, însă trăise vreme îndelungată la Paris şi colindase mare parte din lume, astfel că vorbea curent cele mai importante limbi europene. Era slab, dar rezistent, palid, cu înfăţişarea nesănătoasă, un individ subţirel şi uscăţiv care arăta de parcă ar fi fost în întregime supt de arşiţa de la tropice. Avea mişcările tot atît de mlădioase şi de agile ca ale unei pisici şi era înzestrat cu o graţie fără doar şi poate neobişnuită, ascunsă. Te privea cu nişte ochi mici şi întunecaţi ca smoala, iar părul negru, cu luciri violete, drept şi aspru şi des cum e peria, şi-l purta totdeauna despărţit exact în două, cu cărare la mijloc şi pieptănat cu grijă pe după urechi. Avea nişte buze de cel mai impudic roşu, peste dinţii albi, regulaţi. Mîinile lui, cărora le acorda cea mai mare îngrijire, erau mîinile galbene şi pline de încreţituri ale unui bătrîn, cu buricele degetelor zbîrcite, deşi cred că Freymark nu trecuse cu mult peste treizeci de

ani. Era, pe scurt, un tip straniu. Simţeai că există în prezentul, în trecutul şi în întreg destinul lui ceva care-l separă de ceilalţi oameni. Se îmbrăca foarte bine, era totdeauna serviabil şi avea cele mai rafinate maniere şi un fel de a vorbi cu totul ieşit din comun. După ce şi-a pierdut slujba, s-a ocupat de comerţul cu vite ; era coproprietar al unui ranch aflat la zece mile depărtare de oraş, cu toate că majoritatea timpului şi-o petrecea la Cheyenne, în sălile de joc de la „Capitol". Avea patima jocurilor de noroc, o patimă fără limite, şi făcea parte dintre puţinii oameni care cîştigau.

Cu vreo săptămînă înainte de ziua balului, vărul lui Larry, Harry Burns, reporter la „London Times", s-a oprit în drum spre Frisco la Cheyenne, şi Larry s-a dus să-l întîmpine. L-am luat pe Burns la club şi acolo am surprins ceva ciudat în comportarea lui atunci cînd şi-a făcut apariţia Freymark. Burns s-a dus la Grover Station să stea o zi cu Larry, şi sîmbătă Larry mi-a telefonat, invitîndu-mă să petrecem duminica împreună, întrucît avea pentru mine veşti importante.

M-am dus. În esenţă, informaţiile lui se refereau la faptul că Freymark, pe-atunci purtînd alt nume, fusese amestecat într-un deosebit de urît scandal din Londra, de care se ocupase întîmplător Burns, şi cu acest prilej biografia individului fusese dată la iveală. Era, într-adevăr, din Paris, dar prin vinele lui nu curgea pic de sînge evreiesc : se trăgea dintr-o lume cu mult mai depărtată decît Israelul. Tatăl lui fusese un militar francez care-şi cumpărase în vremea serviciului din Extremul Orient o sclavă asiatică, se ataşase de ea, se însurase cu ea şi apoi, după moartea ei, se întorsese cu copil cu tot în Europa. Intrase în serviciul civil, avînd în subordine cîteva birouri la Paris, unde-şi primise educaţia şi fiul lui. Plin de ambiţie socială şi peste măsură de sensibil din pricina sîngelui asiatic, acesta părăsise Parisul în clipa cînd fusese exclus dintr-un club şi se dusese să trăiască la Londra, practicînd un trafic destul de dubios şi însuşindu-şi un patronimic evreiesc, pentru a da o justificare tenului şi trăsăturilor sale orientale. Asta explica totul. Asta explica de ce mîinile lui Freymark erau mîinile unui om de o sută de ani. Prin vinele lui curgea sîngele leneş al unei rase deja bătrîne pe vremea cînd Iacov păştea turmele lui Laban pe dealurile din Padan Aram, o rasă învăluită în giulgiu înainte ca Europa să se fi înfăşat măcar în scutece.

Bineînţeles, se punea pe loc întrebarea ce anume ar trebui să facem cu informaţiile date de Burns. Cluburile din Cheyenne nu sînt greu accesibile, dar un individ amestecat într-un trafic din cale-afară de dezgustător, ca al lui Freymark, ar fi pretutindeni exclus, în afară poate doar de Whitechapel. Un lucru însă era sigur : trebuia s-o anunţăm imediat pe domnişoara Masterson.

— Chibzuind mai bine, a spus Larry, cred că potrivit ar fi s-o anunţ eu. Va trebui să procedez cu tact, ca să nu-i rănesc prea mult mîndria.

Probabil că aş înnebuni dacă la prima mea întîlnire cu el nu i-aş spune de la obraz că e un escroc.

Şi, ca să ne întoarcem la ziua balului, mă întrebam dacă o să poată Larry să reziste, adică să nu-i spună nimic domnişoarei Masterson pînă a doua zi, pentru că, fără îndoială, nu se face să-i spui unei fete la o petrecere asemenea lucruri.

În seara aceea m-am îmbrăcat mai devreme şi am ajuns la gară la ora nouă, ca să-l întîlnesc pe Larry. Trenul suplimentar a sosit, dar nici urmă de Larry. Zărindu-l pe Connelly, conductorul, l-am întrebat dacă nu cumva dăduse cu ochii de O'Toole, şi el mi-a spus că nu, nu dăduse, că la gara din Grover era deschis cînd a trecut el pe-acolo, dar că n-a găsit nici un fel de instrucţiuni privitoare la tren şi n-a putut să ia pe nimeni — şi presupunea că O'Toole venise cu trenul 153. M-am întors la birou şi am sunat la Grover Station, dar nu mi-a răspuns nimeni. M-am postat atunci lîngă telefon şi am sunat cincisprezece minute în şir. După aceea am vrut să merg şi să-l caut pe conductorul de pe 153, personalul care trecea prin Grover Station la cinci şi treizeci după-amiaza, şi să-l întreb ce ştia despre Larry, dar se făcuse nouă şi patruzeci şi cinci, şi ştiam că domnişoara Masterson aşteaptă, aşa că m-am urcat într-o trăsură şi i-am spus birjarului să-i dea bătaie. În drum spre Mastersoni am început să caut explicaţii. Nu reuşeam să găsesc nici una pentru absenţa lui O'Toole, dar problema de moment era să inventez una care să nici n-o alarmeze, să nici n-o jignească pe domnişoara Masterson. Nu puteam să-i spun limpede că nu vine, pentru că el putea totuşi să apară ; am hotărît să-i spun că suplimentarul întîrzie şi că nu ştiu cînd o să sosească.

Domnişoara Masterson, ca să încep cu ea, era o fată extraordinar de frumoasă, căreia viaţa îi oferise multe. Deşi Larry îmi plăcea, mă tot întrebam dacă o fată care dusese o existenţă atît de plină şi de independentă va avea vreodată curajul să înfrunte viaţa alături de un simplu funcţionar la calea ferată, um om aflat aproape la baza piramidei sociale, care e atît de înaltă şi de abruptă.

A coborît treptele într-una din rochiile ei aduse de la Paris, care sînt ca apa şi ca aerul pentru reporterii mondeni ai oraşului, cu braţele încărcate de trandafiri, cu ochii arzători şi cu obrajii îmbujoraţi. Am remarcat în clipa aceea trandafirii, deşi n-aveam de unde să ştiu că ei constituie ultimul mesaj al tînărului către femeia iubită. Domnişoara Masterson s-a oprit la jumătatea scării, s-a uitat întîi la mine şi, pe deasupra capului meu, spre salon, apoi m-a fixat cu o privire întrebătoare. Am îngăimat explicaţia pregătită şi ea mi-a mulţumit pentru faptul că venisem, dar nu şi-a putut ascunde dezamăgirea şi abia dacă s-a privit în oglindă cînd i-am aranjat şalul pe umeri.

Drumul pînă la „Capitol" n-a fost deloc vesel. Domnişoara Masterson şi-a făcut în chip brav datoria lîngă mine, dar mie mi-a fost greu

să-i urmăresc, fie și cu o minimă atenție, spusele. Odată ajunși în sala de spectacole, unde se desfășura dansul, încordarea a mai scăzut, căci s-au îmbulzit cu toții s-o invite la dans, și se aflau acolo și prietenele ei de la Helena și Laramie, iar îndatoririle mele au luat practic sfîrșit.

Nu te aștepta să-ți descriu un bal inaugural organizat în Wyoming. Nu mă pricep la asemenea lucruri și, oricum, balul ăsta n-apare decît episodic în povestirea noastră. Dansurile urmau unul după altul, și Larry tot nu apărea. Cînd dansam cu domnișoara Masterson era un adevărat chin. A început să mă întrebe și să mă tot întrebe și, cînd m-am împotmolit definitiv în minciună, a cuprins-o indignarea. Freymark întîrzia și el. Trebuie să fi fost trecut de miezul nopții cînd și-a făcut apariția, corect și zîmbitor, venind direct de la ranch. Era excesiv de vesel și a insistat să dea mîna cu mine, deși eu niciodată n-am atins cu dragă inimă palmele acelea ale lui moi și lipicioase. Se tot ținea după domnișoara Masterson, care a fost chiar amabilă cu el. Date fiind împrejurările, n-am putut s-o învinovățesc prea tare, dar faptul m-a scos din sărite și nu mi-e rușine să spun că i-am spionat. În vreme ce se aflau amîndoi pe balcon, l-am auzit pe Freymark spunînd :

— Vezi, am dat uitării cu totul dimineața de azi.

Fata i-a răspuns mai degrabă cu răceală.

— Ah, dar dumneata ești un om iertător din fire. Voi fi totuși cinstită și voi ierta și eu. E mult mai comod.

Apoi el a continuat cu voce lentă, insinuantă și abia dacă am putut să văd cum își întredeschidea buzele acelea impudic de roșii în vreme ce vorbea :

— Dacă te pot învăța să ierți, mă întreb dacă nu te-aș putea învăța să și uiți. Sînt aproape convins că aș putea. În orice caz, o să te fac să-ți amintești de noaptea asta.

> Rapelles-toi lorsque les destinées
> M'auront de toi pour jamais séparé [1].

Cînd s-au întors, l-am văzut cum strecoară în buzunar unul din trandafirii roșii ai lui Larry. Ceasornicul destinului a bătut prima lovitură care anunța tragedia abia spre sfîrșitul dansului. Mi-amintesc ce veselă era scena, atît de veselă încît aproape că-mi uitasem, cu ajutorul muzicii, al florilor și al hohotelor de rîs, neliniștea. Orchestra cînta un vals, împrăștiind note prelungi și dulci ca sunetele unui flaut, și Freymark dansa cu Helen. În momentul acela nu dansam și am observat brusc o anumită învălmășeală printre chelnerii care stăteau în picioare și vegheau lîngă una dintre uși ; apoi am văzut cum dă năvală pe ușă Duke, cîinele negru al lui Larry, împușcat într-o coastă, sîngerînd și cu botul numai spumă, și cum se strecoară printre cei ce aveau grijă de hrană și distracții și aleargă pînă-n mijlocul sălii și se repede la picioarele lui Freymark și scoate un urlet îndeajuns de jalnic pentru a prevesti orice

[1] „Să-ți amintești cînd soarta
Mă va fi despărțit pe veci de tine." (fr.).

fel de nenorocire. Freymark n-apucase încă să-l vadă ; s-a întors cu o exclamaţie de furie şi cu faţa absolut lividă şi a izbit animalul rănit cu piciorul, făcîndu-l să alunece cam jumătate din lungimea podelei lustruite. A fost ceva diabolic de brutal şi de urît în gestul acela, izbucnirea unui sînge sălbatic de sub masca civilizaţiei, jetul de noroi care ţîşneşte din groapa unui monstru fără nume al oraşelor murdare. Muzica s-a oprit. Lumea a început să se agite, alcătuind o masă plină de învălmăşeală, şi atunci am văzut cum ochii rugători ai domnişoarei Masterson îi caută pe-ai mei. M-am îndreptat în grabă spre ea şi, pînă să ajung, Freymark dispăruse.

— Cheamă trăsura şi ai grijă de Duke, mi-a spus ea, şi glasul îi tremura ca al unui om cuprins de friguri.

Cînd ne-am suit în trăsură, Helen şi-a pus pe genunchi unul din pleduri şi eu i-am întins cîinele, iar ea l-a luat în braţe, mîngîindu-l.

— Unde e Larry şi ce înseamnă toate astea? a întrebat ea. Nu mă mai poţi duce mult cu vorba, căci am avut ocazia să dansez cu un bărbat care a venit cu trenul acela suplimentar.

Mi-am descărcat sufletul şi i-am spus tot ce ştiam, adică destul de puţine lucruri.

— Crezi că e bolnav ? a întrebat ea.

— Nu ştiu ce să cred, am răspuns. Sînt pur şi simplu uluit. Iar de la apariţia cîinelui mă simt realmente alarmat.

Helen a rămas tăcută vreme îndelungată ; luminînd interiorul trăsurii la anumite intervale, becurile de pe stradă mi-au dat însă posibilitatea să văd că se lăsase pe spate, cu ochii închişi şi cu botul cîinelui strîns lipit de gîtul ei. Apoi mi s-a adresat din nou, cu o notă de implorare în voce :

— N-ai nici o idee ?

Am priceput că e speriată de-a binelea şi i-am spus că totul se va termina probabil cu o glumă, că o să-i telefonez de cum o să primesc veşti de la Larry şi că, mai mult ca sigur, o să am ceva amuzant de comunicat.

Ningea puternic în clipa în care am ajuns la senator acasă ; cînd am coborît din trăsură, ea mi l-a întins cu grijă pe Duke şi îmi aduc aminte cum se agăţa de braţul meu şi cît de obosită şi de epuizată părea.

— De fapt nu trebuie să te necăjeşti, i-am spus. Ştii cît de nesigură e viaţa oamenilor de la căile ferate. E limpede că o să ne distrăm mai bine la următorul bal inaugural ; atunci o să dansăm cu toţii împreună.

— Următorul bal inaugural..., a zis ea pe cînd urcam treptele, întinzînd mîna după fulgii de zăpadă. Mi se pare atît de departe.

A doua zi am ajuns la slujbă mai tîrziu şi, înainte de a avea eu timp să dau telefon la Grover, m-a sunat dispecerul de la Holyoke, să mă întrebe dacă Larry se mai afla încă la Cheyenne. Nu reuşise să găsească pe nimeni la gara din Grover şi vroia să-i transmită lui Larry instrucţiunile pentru 151, personalul spre est. Cînd a auzit cele ce aveam să-i comunic, mi-a spus că ar fi mai bine să mă duc eu însumi cu

trenul 151, întrucît viscolul amenința să împotmolească toate trenurile și s-ar putea să avem neplăceri.

L-am rugat pe medicul veterinar să-l panseze pe Duke: apoi l-am instalat în tren, m-am suit și eu în trenul 151, cu o senzație de mare răceală și de neplăcere în regiunea diafragmei. Ninsese toată noaptea și vîntul se transformase în viscol, astfel că personalul înainta încet, cu greutate.

Cînd am intrat în gara din Grover, am avut impresia că e cel mai pustiu loc pe care-l văzusem vreodată, iar cînd trenul a plecat mai departe, lăsîndu-mă în gară, mi s-a părut că trimit un mesaj de adio lumii. Știi cum e la Grover Station, o gară roșie semănînd a cabană, o căsuță cu parter și etaj, baricadată cu șoproane pentru depozitarea cărbunilor, un mic grup de locuințe și, apoi, de jur împrejur, pînă-n zare, numai pustietate. Locuințele și gara erau acoperite cu un strat de zăpadă care se lipise de ele cum se lipește ghipsul umed, iar linia de încărcare-descărcare nu era altceva decît un troian înalt, proptit în ușa gării. Cîmpia părea un ocean întins și alb de zăpadă care se învolbura, se grămădea, izbea și se împrăștia asemenea valurilor, sub vîntul nemilos ce mătura totul în calea lui, de la Munții Stîncoși pînă la Missouri. Cînd am deschis ușa gării, zăpada a năvălit pe podea și Duke s-a dus să se așeze lîngă soba goală și rece și a prins să urle și să chelălăie într-un fel care-ți frîngea inima. Încăperea de sus, unde dormea Larry, era goală. Jos totul

era în ordine, toate treburile care priveau gara fuseseră duse la bun sfîrșit. Se părea că ultimul lucru pe care-l făcuse Larry fusese să înregistreze un vagon cu lînă de la ranch-ul de oi Oasis pentru Dewey Gould & Co., Boston. Vagonul fuse atașat la 153, trenul care circula spre est și care plecase din Grover la ora șase, cu o seară înainte, astfel că Larry trebuie să se fi aflat acolo la ora aceea. Am transcris factura în caiet, apoi m-am apucat să fac cercetări. Șeful gării tocmai pleca să inspecteze linia. Mi-a spus că-l văzuse pe O'Toole la cinci și treizeci, cînd trecuse spre vest personalul, dar că de-atunci nu-l mai văzuse ; presupunea că se află la Cheyenne. M-am dus la pensiunea unde mînca Larry, și femeia mi-a spus că trebuie să fie la Cheyenne, deoarece în seara trecută cinase la ora cinci, ca să aibă timp să-și termine treaba la gară și să se îmbrace. Fetița ei, spunea ea, plecase la ora cinci să-l anunțe că masa e gata. Am interogat-o cu atenție pe fetiță, care mi-a spus că la gară, atunci cînd intrase ea, se mai afla împreună cu Larry un om, un străin, și că, deși ea n-auzise nimic din discuția lor, iar Larry ședea cu scaunul dat pe spate și cu picioarele pe sobiță, avusese într-un fel impresia că se certau. Străinul, spunea fetița, stătea în picioare ; era îmbrăcat cu o haină de blană, ochii îi scăpărau ca la un nebun, și ei i se făcuse frică. Am întrebat-o dacă mai poate să-și amintească și altceva în legătură cu înfățișarea lui, și ea mi-a spus că omul avea buzele foarte roșii. Cînd am auzit asta, inima s-a făcut în mine ca un bulgăre

de zăpadă și, în clipa în care am ieșit afară, parcă m-ar fi străpuns vîntul. Era limpede că Freymark venise acolo să provoace scandal, că se certase cu Larry, apoi se urcase în personalul de cinci și treizeci sau în trenul suplimentar și îl rugase pe conductor să oprească la ranch — și astfel se explica sosirea lui tîrzie la dans.

Se făcuse ceasul cinci, dar trenul de cinci și treizeci urma să întîrzie două ore, așa că n-aveam altă soluție decît să stau și să-l aștept pe conductorul care-n seara trecută plecase cu trenul spre est, la ora șapte, și care trebuie să-l fi văzut pe Larry atunci cînd a atașat vagonul cu lînă. Se lăsase întunericul. Cerul era plumburiu la culoare ; zăpada se strînsese în jurul micului orășel aproape îngropîndu-l, și continua să ningă cu atîta abundență, încît abia puteai să-ți mai vezi mîna în fața ta. N-am fost niciodată mai bucuros la auzul vreunui sunet ca la auzul fluieratului aceluia, scos de bătrînul tren 153 pe cînd pătrundea în gară, gîfîind și înaintînd cu greu prin zăpadă. Am alergat pe peron să-l întîmpin și mi s-a părut că farul lui seamănă cu fața unui vechi prieten. L-am apucat pe conductor de braț chiar în clipa în care cobora din tren, dar el n-a vrut să vorbească pînă n-a ajuns înăuntru, la căldură, unde mi-a spus că-n seara trecută nu-l văzuse deloc pe O'Toole, dar că găsise pe masă factura pentru vagonul de lînă și, alături, un bilet din partea lui Larry, care-l ruga să ia vagonul cu încărcătura, și el trăsese concluzia că Larry plecase la Cheyenne cu trenul de cinci și treizeci. Am sunat apoi la

Cheyenne și am reușit să-l prind pe funcționarul de la mesagerie care trecuse în ajun prin Grover Station cu suplimentarul. Mi-a răspuns că nu-l văzuse pe Larry urcînd, dar că-i văzuse cîinele furișîndu-se în locul lui obișnuit și presupusese că Larry se afla în vagonul de călători. Pe Freymark, da, îl văzuse urcîndu-se la Grover Station și trenul încetinise puțin în dreptul ranch-ului ca să poată el coborî, asta pentru că Freymark își transporta de obicei vitele pe calea ferată și ajunsese să se înțeleagă bine cu vreo cîțiva dintre băieții noștri. Cînd noaptea m-a învăluit cu totul, am început să mă întreb cum reușise un băiat vesel ca O'Toole să stea vreme de șase luni la Grover Station. Nu mai ningea și stelele prindeau să sclipească, reci și strălucitoare, printre norii care alergau grăbiți. Mi-am pus mantaua și am ieșit afară. Am procedat la o inspecție amănunțită : am luat la rînd vagoanele de marfă goale, trase pe linia de încărcare-descărcare, am scotocit prin șoproanele de cărbuni și prin pivnița rudimentară, cercetîndu-le cu atenție și strigîndu-l pe O'Toole pe nume. Duke se tîra îndurerat alături, la picioarele mele, dar părea descumpănit ca și mine și trăda starea aceea de îndoială nervoasă și de alarmă a prepelicarului care a pierdut urma vînatului. M-am întors la birou și am luat lampa cea mare a gării, ca să inspectez cu mai multă atenție încăperea de sus, unde dormea Larry. Costumul pe care-l purta de obicei la lucru atîrna în cui, instrumentele de ras zăceau împrăștiate peste tot în jur și pe micul șifonier am

recunoscut periile militărești de păr, cu mîner de argint, pe care i le făcuse cadou de Crăciun domnișoara Masterson. Sertarul de sus era deschis și pe colțul lui se zărea o pereche de mănuși din piele de căprioară. O cravată albă, atîrnînd de raftul pentru pipe, era șifonată și nu încape îndoială că-l nemulțumise atunci cînd încercase să și-o lege la gît. Cîteva batiste curate, dar găurite, zăceau ici și colo pe șifonier, unde el le despăturise și apoi le aruncase, căutînd în grabă una întreagă. Un fular negru de mătase atîrna pe spătarul unui scaun și un joben stătea așezat strîmb pe capul mulat în ghips al lui Parnell, eroul îndrăgit de Larry. Fracul lipsea, dovadă sigură că-l îmbrăcase pentru petrecere. Paltonul zăcea pe pat, iar pantofii de dans pe podea la picioarele patului, lîngă cei de toate zilele. Știam că pantofii lui de lac erau cam strîmți, glumise pe socoteala lor în duminica dinaintea balului, cînd îl vizitasem, dar avea o singură pereche și n-ar fi putut face rost de alta la Grover Station, chiar dacă ar fi încercat. Asta m-a pus pe gînduri. Era, în ce privește pantofii, un tip elegant, iar eu îi cunoșteam colecția foarte bine. M-am dus la dulap și i-am găsit pe toți acolo. Chiar admițînd faptul că nu suferea paltoanele, nu puteam totuși să-mi închipui că, pe un ger atît de năprasnic, ieșise și fără pantofi. Am mai observat că trusa medicală de care își făcuse el rost la Cheyenne, o trusă cum sînt cele existente pe trenurile personale, era deschisă și că un sul de vată fusese

scos din ea și întrebuințat de curînd. Fiecare nouă descoperire nu făcea decît să-mi mărească nedumerirea. Admițînd că Freymark fusese acolo și îi jucase băiatului o festă urîtă, nu l-ar fi putut răpi fără știrea personalului de pe tren.

„Duke, bătrîne," i-am spus bietului prepelicar ce adulmeca și chelălăia în jurul patului, „nu ți-ai făcut datoria. Trebuie să fi observat ce s-a petrecut între stăpînul tău și asiaticul acela cu sînge de moluscă și ar trebui să fii în stare să-mi furnizezi cît de cît un indiciu."

Am hotărît să mă culc și să mă ocup de afacerea asta urîtă cu forțe proaspete a doua zi dimineața. Patul arăta de parcă stătuse cineva lungit pe el, așa că m-am apucat să-l aranjez un pic înainte de a mă vîrî în așternut. Am dat perna la o parte și, cînd am ridicat salteaua, pe marginea ei, la capătul patului, am zărit o pată de un roșu închis, mare cam cît palma mea. Am simțit că mă năpădește o sudoare rece ; cînd am adus lampa și am așezat-o pe scaun, lîngă pat, mi-am dat seama că mîinile îmi sînt primejdios de nesigure. Dar Duke a fost mult mai iute în comparație cu mine, văzuse pata și, sărind pe saltea, a început să adulmece și să scheaune ca un cîine biciuit de moarte. M-am aplecat și am pipăit-o cu degetele. Era uscată, dar culoarea și rigiditatea indicau, neîndoielnic, sîngele coagulat. Mi-am luat haina și vesta și am pornit-o pe scări în jos, cu Duke scheunînd la picioarele mele. Primul impuls a fost să merg și să chem pe cineva, dar pe peron nu se zărea nici o lumină și am priceput că oamenii dormeau de

multă vreme. Mi-am amintit atunci că Larry avea deseori neplăceri din cauza altitudinii și că-i curgea sînge din nas, dar nici măcar asta nu m-a liniștit pe deplin și mi-am dat seama că va fi cu neputință să dorm în patul lui. Larry păstra totdeauna la îndemînă o provizie de coniac și de sifon, așa că mi-am pregătit o băutură tare, am umplut soba, am încuiat ușa, am micșorat lampa și m-am lungit pe masa telegrafistului. Dormisem deseori în felul ăsta pe vremea cînd eram telegrafist de noapte. La început mi-a fost imposibil să ațipesc, din cauza cîinelui care mereu tresărea și se ducea șchiopătînd către ușă și o rîcîia cu ghearele și schelălăia neliniștit. A tot ținut-o așa pînă cînd m-au lăsat cu desăvîrșire nervii și, cu toate că sînt un tip destul de stăpîn pe mine, n-ar fi ajuns banii din întreg statul ca să mă facă să deschid ușa. Simțeam că înghet din creștet pînă-n tălpi ori de cîte ori mă apropiam de ea și chiar am tras zăvorul mare și ruginit, care nu fusese niciodată întrebuințat, și mi s-a părut că geme lugubru în timp ce-l trăgeam, sau poate era vîntul de-afară care gemea. În ce-l privește pe Duke, l-am amenințat că-l dau afară și l-am pocnit peste urechi pînă cînd s-a simțit ofensat ; s-a lungit în fața ușii, cu botul între labe și cu ochii strălucindu-i ca niște tăciuni încinși, și a început să privească țintă la crăpătura de sub ea. Situația devenise încordată, dar băutura m-a amețit și în cele din urmă am adormit. Trebuie să fi fost cam ora trei dimineața cînd m-a trezit din somn scheunatul cîinelui, un geamăt profund, neîntrerupt, vrednic de milă și nespus de omenesc. În vreme ce clipeam din ochi, străduindu-mă să mă trezesc de-a binelea, am deslușit încă un sunet, acela scos de alunecarea cretei pe tablă sau a condeiului pe tăbliță. Am întors capul spre dreapta și am văzut un bărbat care stătea în picioare, cu spatele la mine, și scria ceva cu creta pe tabla de anunțuri. Am recunoscut dintr-o ochire umerii lați și înalți și capul frumos al prietenului meu. Totuși exista ceva în ținuta lui care m-a oprit să-l strig pe nume sau să-mi clintesc vreun mușchi măcar, de-acolo de unde mă aflam. A terminat de scris și a dat drumul cretei, și am auzit clar zgomotul ei în cădere. A făcut un gest de parcă și-ar fi șters degetele de praf și apoi s-a întors cu fața spre mine, ținîndu-și mîna stîngă în dreptul gurii. L-am văzut limpede în lumina palidă a lămpii. Era îmbrăcat cu fracul și a prins să se miște încet spre ușă, ca o umbră, cu picioarele încălțate în ciorapi negri. Avea mișcările nespus de rigide, de parcă îi înghețaseră mădularele. Fața lui era albă ca varul, iar părul, care părea umed, îi stătea strîns lipit de tîmple. Privea drept înainte și ochii lui, spălăciți ca plumbul, aveau culoarea piftiei. Cînd a ajuns la ușă, a lăsat jos mîna pe care o ținea în dreptul gurii, ca să ridice zăvorul. Stătea cu fața întoarsă spre mine ; falca de jos, căzută, i se proptea de guler, iar gura, larg deschisă, o avea *îndesată cu vată !* Atunci mi-am dat seama că priveam fața unui mort. Ușa s-a deschis și

silueta aceea țeapănă și întunecată, numai în ciorapi, a pășit fără zgomot, ca o pisică, pierzîndu-se în noapte. Cred că în clipa aceea am simțit că-mi pierd mințile. Îmi aduc aminte ca prin vis că am năvălit afară și am alergat în susul și în josul liniei de încărcare-descărcare, strigînd : Larry ! Larry !, pînă ce mi s-a părut că vîntul îmi poartă ecoul. Stelele apăruseră cu miile și zăpada strălucea în lumina lor, dar nu reușeam să văd nimic altceva în afară de cîmpia albă, întinsă, nici o umbră întunecată, nicăieri. Cînd, în cele din urmă, am ajuns iar înăuntru, l-am văzut pe Duke lungit în fața ușii și am îngenuncheat lîngă el, chemîndu-l pe nume. Dar Duke nu mai era în stare să răspundă. Stăpîn și cîine plecaseră împreună. L-am tîrît într-un colț și i-am acoperit fața, pentru că avea ochii lipsiți de culoare și liniștiți ca și ochii fetei aceleia oribile, atît de îndrăgite pînă atunci.

Tabla ? O, n-am uitat de ea. Notasem pe ea cu creta, cu o seară înainte, ora la care pleca trenul personal ; o făcusem pur și simplu din obișnuință, pentru că de regulă nu se notează orarul trenurilor în gările fără importanță, cum e gara din Grover. Scrisul meu fusese șters de o mînă umedă, pentru că puteam distinge limpede urmele degetelor, și în locul lui era notat simplu, cu cretă albastră.

C. B. & Q. 26.387

Am rămas acolo în fața tablei bînd brandy și mormăind singur, pînă cînd literele acelea au

început să danseze în sus și-n jos ca imaginile lanternei magice cînd miști diapozitivele. Am băut pînă cînd am simțit că sudoarea curge de pe mine ca ploaia și dinții îmi clănțăne și mi se face greață de la stomac. În cele din urmă m-a străfulgerat o idee. Am smuls din cui diagrama trenurilor. Vagonul de lînă care plecase din Grover Station spre Boston cu o seară înainte avea numărul 26.387.

Restul nopții trebuie să mi-l fi petrecut într-un fel sau altul, deoarece atunci cînd soarele începea să se înalțe roșu și furios deasupra cîmpiilor albe, șeful stației m-a găsit stînd jos lîngă sobă, lampa arzînd cu flacără mare, cu sticla de brandy goală lîngă mine și în cap avînd o singură idee — că vagonul 26.387 trebuia oprit și deschis cît mai repede cu putință și că asta va lămuri cumva lucrurile.

Mi-am dat seama că l-am putea prinde ușor la Omaha și i-am telegrafiat impiegatului care primea acolo marfarul să cerceteze vagonul cu atenție și să comunice tot ce i se va părea anormal. Noaptea am primit de la impiegat o telegramă în care se spunea că la capătul vagonului, sub un sac de lînă, fusese găsit cadavrul unui bărbat, cu un evantai și o invitație la balul inaugural din Cheyenne în buzunarul fracului. I-am telegrafiat la rîndul meu să nu deplaseze cadavrul pînă nu ajung acolo și am pornit-o spre Omaha. Înainte de a pleca, biroul din Cheyenne mi-a comunicat printr-o telegramă că Freymark părăsise orașul, luînd Union Paci-

fic-ul spre vest. Detectivii companiei n-au mai dat de el niciodată.

Totul devenea astfel limpede. Ca fost salariat al căilor ferate, ascunsese cadavrul, sigilase vagonul, întocmise factura și-i lăsase un bilet conductorului. Întrucît era un om fără conștiință și sensibilitate, iar trecutul îi era mai infam decît însăși nașterea, se urcase apoi în trenul suplimentar, se dusese la bal și dansase cu domnișoara Masterson, cu sîngele lui Larry încă pe mîini.

Cînd l-am văzut din nou pe Larry O'Toole, stătea întins și țeapăn la morga din Omaha. Era îmbrăcat cu fracul și purta ciorapi negri în picioare, așa cum mi se arătase cu patruzeci și opt de ore în urmă. Evantaiul dăruit de Helen Masterson se afla în buzunar. Gura, larg deschisă, era înfundată cu vată.

Fusese împușcat în gură, glonțul trecîndu-i printre vertebra a treia și a patra. Nu sîngerase mult, datorită dopului aceluia de vată. Cearta avusese loc în jurul orei cinci după-amiaza. Terminîndu-și cina, Larry se îmbrăcase, fără să-și pună însă și pantofii, și se lungise pe pat ca să tragă un pui de somn ; se baza pe fluierul trenului suplimentar, care urma să-l trezească. Freymark se întorsese și-l împușcase în vreme ce dormea, așezîndu-i după aceea cadavrul în vagonul cu lînă care, dacă n-ar fi existat telegrama mea, n-ar fi fost deschis săptămîni întregi.

Asta e toată povestea. Nu mai am nimic de adăugat, în afara unui amănunt pe care nu i l-am destăinuit inspectorului de poliție. Cînd i-am spus adio pentru totdeauna lui Larry, înainte ca procurorul și antreprenorul de pompe funebre să ia în primire cadavrul, i-am săltat mîna dreaptă, cu gînd să scot un inel pe care i-l dăruise domnișoara Masterson, și am observat că vîrfurile degetelor lui erau mînjite cu cretă".

SPECTACOL WAGNER

ÎNTR-O DIMINEAȚĂ am primit o scrisoare scrisă cu cerneală spălăcită pe hîrtie lucioasă, cu linii albastre ; purta ștampila unui sat din Nebraska. Misiva asta jerpelită, arătînd de parcă ar fi fost purtată cîteva zile la rînd într-un buzunar de la haină, unul nici pe departe prea curat, era de la unchiul meu Howard și mă informa că soția lui căpătase o mică moștenire de la o rudă, un celibatar mort de curînd, și trebuia să vină la Boston s-o ia în primire. Mă ruga s-o întîmpin la gară și să-i fac toate serviciile necesare. Uitîndu-mă la data sosirii, am descoperit că era vorba chiar de a doua zi. După felul lui obișnuit, unchiul Howard întîrziase în asemenea măsură cu scrisul, încît aș fi pierdut-o pe buna femeie cu totul dacă aș fi fost plecat o zi de-acasă.

Numele mătușii mele, Georgiana, nu numai că-mi aducea în memorie figura ei patetică și totodată grotescă, dar îmi și deschidea în față, un întreg abis de aduceri aminte, un abis atît de larg și de adînc încît, în vreme ce scrisoarea îmi aluneca din mînă, m-am simțit brusc înstrăinat de toate condițiile prezente ale existenței, cu totul stingherit și deplasat în mediul familiar al biroului meu. Am redevenit, pe scurt, băiatul neîndemînatec de la fermă, așa cum îl cunoscuse mătușa mea, băiatul chinuit din pricina timidității și a degerăturilor, cu palmele crăpate și pline de umflături de la dezghiocatul porumbului. Mi-am pipăit de probă articulațiile degetului mare, de parcă ar fi fost din nou jupuite. Iată, mă aflam așezat din nou în fața pianinei, executînd gamele cu mîini țepene și roșii, în vreme ce mătușa, lîngă mine, făcea mănuși din pînză de cort pentru lucrători.

În dimineața următoare, după ce-am pregătit-o într-un fel pe proprietăreasă, am plecat la gară. Cînd a sosit trenul, numai cu greu am descoperit-o pe mătușa-mea. A fost ultimul pasager care a coborît și, pînă cînd n-am urcat-o în trăsură, n-a părut că mă recunoaște cu adevărat. Călătorise tot drumul într-un vagon de zi ; trenciul ei de pînză se înnegrise din pricina funinginei, iar boneta neagră ajunsese cenușie de-atîta praf. Cînd am sosit acasă, gazda mea a vîrît-o imediat în pat, așa că pînă a doua zi dimineața n-am mai văzut-o.

Oricare ar fi fost șocul încercat de doamna Springer la apariția mătușii mele, ea l-a ascuns cu delicatețe. Cît despre mine, priveam silueta ei greoaie cu sentimentul acela de teamă și respect cu care-i contemplăm pe exploratorii ce și-au lăsat urechile și degetele undeva la nord de Țara lui Franz Josef, ori sănătatea pe cursul superior al fluviului Congo.

Mătușa Georgiana fusese, prin anii '60, profesoară de muzică la Conservatorul din Boston. Într-o vară, ducîndu-se în Green Mountains să viziteze localitatea în care trăiseră străbunii ei

generații în șir, s-a îndrăgostit de cel mai leneș și mai indolent dintre flăcăii satului, în persoana lui Howard Carpenter — una dintre pasiunile acelea extravagante pe care le inspiră cîteodată un băiat frumos de la țară, în vîrstă de douăzeci și unu de ani, unei femei în vîrstă de treizeci, cu trăsături colțuroase și cu ochelari. Cînd s-a întors la Boston la treburile ei, Howard a urmat-o, iar deznodămîntul acestei inexplicabile orbiri a fost că mătușa Georgiana a fugit cu el spre Nebraska, neținînd seama de reproșurile familiei și de observațiile prietenilor. Carpenter, care de bună seamă că n-avea nici o lețcaie, și-a ales un lot de pămînt în Red Willow County, la vreo cincizeci de kilometri de calea ferată. Au măsurat ei înșiși o porțiune de o sută șaizeci de acri, mergînd prin prerie cu o căruță la a cărei roată legaseră o batistă roșie de bumbac și numărînd învîrtiturile acesteia. Apoi și-au ridicat pe dealul roșiatic un bordei, una dintre acele vizuini în care oamenii se întorc adeseori la condiții primitive de viață. Apa și-o luau din bălțile din care se adăpau bizonii, iar stocul lor anemic de provizii era întotdeauna la cheremul cetelor de indieni rătăcitori. Vreme de treizeci de ani, mătușa Georgiana nu s-a depărtat de casă cu mai mult de cincizeci de mile.

Dar doamna Springer nu știa nimic din toate astea și a avut probabil un șoc puternic la vederea rudei mele, în starea ei actuală. Sub trenciul murdar de pînză, elementul cel mai bătător la ochi al costumației, mătușa purta în clipa sosirii o rochie neagră de lînă, ale cărei

zorzoane dovedeau, fără pic de îndoială, că se dăduse pe mîna unei croitorese de la țară. Dar silueta bietei mele mătuși ar fi pus în mare dificultate pe oricare croitoreasă. Aplecată de șale încă de timpuriu, avea acum umerii aproape uniți peste pieptul scobit. Nu purta corset, iar rochia de casă, care la spate îi atîrna în falduri inegale, se încrețea peste abdomen în formă de pisc. Avea dinți falși, prost ajustați, și pielea galbenă, ca de mongol, din pricina vîntului nemilos la care fusese expusă în permanență și a apei alcaline care tăbăcește pînă și cea mai străvezie epidermă, transformînd-o într-un fel de talpă subțire, flexibilă.

Eu datoram acestei femei cea mai mare parte din binele întîlnit în cale în copilăria mea și nutream pentru ea o afecțiune plină de respect. Pe vremea cînd păzeam cireada de vite a unchiului, mătușa Georgiana, după ce pregătea cele trei mese ale zilei, dintre care prima era gata la ora șase dimineața, și după ce îi culca pe cei șase copii, rămînea deseori pînă la miezul nopții lîngă scîndura de călcat, cu mine alături la masa din bucătărie, ascultîndu-mă cum înșir pe de rost conjugările și declinările la latină și scuturîndu-mă cu blîndețe atunci cînd fruntea somnoroasă mi se îngropa în pagina cu verbe neregulate. Datorită mătușii, care între timp călca sau cîrpea, l-am citit pentru prima oară pe Shakespeare, iar vechiul ei manual de mitologie a fost întîiul care mi-a căzut în mînă. Tot ea m-a învățat să cînt gamele și să exersez la pianina pe care i-o cumpărase bărbatul ei după cincisprezece ani, vreme în care nu prea

avusese ocazia să vadă vreun alt instrument muzical în afară de acordeonul unuia dintre lucrătorii norvegieni. Şedea lîngă mine în orele libere, cîrpind şi făcînd socoteli, în timp ce eu mă chinuiam cu *Ţăranul vesel*, dar rareori îmi vorbea despre muzică, şi am înţeles de ce. Era o femeie pioasă, religia o consola şi, cel puţin din punctul ei de vedere, martiriul pe care-l îndura nu era cu totul jalnic. O dată, cînd repetam cu multă stăruinţă nişte pasaje mai uşoare dintr-o veche partitură a lui *Euryante*, descoperită printre cărţile ei de muzică, mătuşa Georgiana s-a apropiat de mine, mi-a acoperit ochii cu palmele, mi-a dat cu blîndeţe capul pe spate şi, sprijinindu-l de umărul ei, mi-a spus cu voce tremurată :

— Dacă îţi place prea mult partitura, Clark, să ştii că ţi-o iau. Oh, dragul meu băiat, roagă-te ca sacrificiul tău să fie oricare altul, numai acesta nu.

Cînd a apărut iar, în prima dimineaţă de după sosirea ei la Boston, mătuşa mea era încă într-o stare de semi-somnambulism. Părea să nu-şi dea seama că se află în oraşul în care îşi petrecuse tinereţea, în locul rîvnit cu sete vreme de o jumătate de viaţă. Fusese, tot timpul călătoriei, atît de bolnavă din cauza trenului, încît nu-şi mai amintea nimic în afară de lipsa de confort şi, practic, nu trăise între ferma din Red Willow County şi biroul meu de pe Newbury Street decît nişte ore de coşmar. Am plănuit să-i fac în după-amiaza aceea o mică bucurie, pentru a-i răsplăti cîteva din admirabilele momente pe care mi le oferise pe

vremea cînd mulgeam împreună vacile în grajdul acoperit cu paie, şi cînd, văzîndu-mă ceva mai obosit ca de obicei, ori datorită faptului că bărbatu-său îmi vorbise pe un ton aspru, îmi povestea despre magnificul spectacol cu *Hughenoţii,* văzut în tinereţe la Paris. La ora două, Orchestra Simfonică susţinea un program Wagner. Aveam intenţia s-o duc şi pe mătuşa mea ; în urma discuţiei, însă, am început să mă îndoiesc de faptul că se va bucura. În realitate, din dragoste faţă de ea, nu puteam decît să doresc fierbinte ca gustul pentru asemenea lucruri să-i fi dispărut cu totul, iar lunga ei agonie să se fi sfîrşit în cele din urmă, prin mila Domnului. I-am propus să vizităm înainte de prînz Conservatorul şi parcul, dar părea prea timidă pentru a îndrăzni să se aventureze pînă acolo. M-a întrebat absentă despre diferitele schimbări din oraş, însă era mai cu seamă îngrijorată de faptul că uitase să dea instrucţiunile privitoare la laptele pe jumătate smîntînit cu care hrăneau un viţel mai plăpînd, „viţelul bătrînei Maggie, ştii", mi-a explicat ea, uitînd fireşte că plecasem de-atîta vreme. Era încă şi mai necăjită din pricină că neglijase să-i amintească fiicei sale de macrourile din putinica recent deschisă în pivniţă, care puteau să se strice dacă nu erau consumate imediat.

Am întrebat-o dacă ascultase vreodată o operă de Wagner şi am descoperit că nu, deşi îi erau perfect familiare temele respective, ba chiar avusese o dată partitura pentru pian a *Olandezului zburător*. Începeam să cred că ar fi fost mai bine s-o trimit înapoi la Red Willow

County fără s-o trezesc — şi regretam propunerea cu concertul.

Totuşi, din clipa cînd am pătruns în sala de spectacole, ea a devenit ceva mai puţin pasivă şi inertă şi a părut că observă pentru întîia oară mediul înconjurător. Mă temusem ca nu cumva să-şi dea seama de caraghioslîcul veşmintelor ei, ori să se simtă din cale afară de stînjenită păşind brusc în lumea pentru care fusese moartă timp de un sfert de secol. Dar, din nou, am descoperit cît de superficial o judecasem. Şedea uitîndu-se în jurul ei cu ochi la fel de impersonali şi aproape la fel de reci ca şi aceia cu care, într-un muzeu, statuia de granit a lui Ramses urmăreşte agitaţia lipsită de sens a oamenilor care se retrag şi înaintează ca un flux în jurul piedestalului său, un Ramses despărţit de oamenii aceştia prin şirul neîntrerupt şi pustiu al secolelor. Am observat o rezervă asemănătoare în ochii bătrînilor mineri care trag la Hotelul Brown din Denver cu buzunarele pline de metal preţios, cu rufăria de pe ei murdară, cu feţele palide şi nerase ; stau pe culoarele aglomerate solitari, de parcă s-ar afla tot într-o tabără îngheţată din Yukon ; sînt conştienţi de faptul că nişte întîmplări speciale au aşezat între ei şi semenii lor o prăpastie peste care nici pasărea n-ar putea trece.

Aveam locuri la extremitatea stîngă a primului balcon, cu faţa către potcoava acestuia şi a celui de deasupra, două veritabile grădini suspendate, strălucitoare ca nişte straturi de lalele. Publicul era alcătuit mai cu seamă din femei.

Dacă ignorai conturul feţelor, al siluetelor şi, în general, orice efect al liniilor, rămînea coloritul nenumăratelor corsaje, luciul ţesăturilor de lînă moi şi compacte, mătăsoase şi diafane ; roşu, mov, roz, albastru, liliachiu, vişiniu, ocru, trandafiriu, galben, crem, alb, toate culorile pe care le descoperă un impresionist într-un peisaj luminat de soare, şi doar ici şi colo nuanţa mai ştearsă a vreunei redingote. Mătuşa Georgiana trebuie să le fi văzut ca pe nişte urme lăsate de un tub de vopsea pe o paletă. Cînd membrii orchestrei au apărut şi şi-au ocupat locurile, ea a avut un mic gest de recunoaştere şi s-a uitat cu interes pe deasupra balustradei la acea formaţie neschimbată, probabil întîiul lucru familiar care îi izbea ochiul de cînd o părăsise pe bătrîna Maggie cu viţelul ei plăpînd. Simţeam cum pătrund în sufletul ei toate acele amănunte, căci nu uitam cum pătrunseseră într-al meu, tînăr proaspăt venit de la ţară, unde poţi merge din zori pînă-n asfinţit printre rîndurile verzi de porumb fără să observi nici urmă de schimbare. Profilurile distincte ale interpreţilor, strălucirea cămăşilor, negrul mat al hainelor, formele dragi ale instrumentelor, petele de lumină gălbuie aruncate de lămpile cu abajur verde peste feţele netede şi lucioase ale violoncelelor şi contrabasurilor din ultimele rînduri, pădurea neliniştită, ca sub bătaia vîntului, a gîturilor şi a arcuşurilor de vioară... îmi aminteam cum lungile mişcări de arcuş ale primei orchestre pe care-o ascultasem păruseră să-mi scoată din piept inima, asemenea baghetei unui

scamator ce scoate panglici nesfîrșite dintr-o pălărie.

Programul a început cu uvertura la *Tannhauser*. Cînd cornii au intonat primele acorduri din refrenul Pelerinului, mătușa Georgiana m-a prins de mînecă. Mi-am dat întîia oară seama că, pentru ea, se întrerupea în clipa aceea o tăcere care durase treizeci de ani ; tăcerea de neînchipuit a cîmpiilor. Odată cu conflictul dintre cele două motive, cu frenezia temei „Venusberg" și sfîșierea corzilor, am fost cuprins de înțelesul copleșitor al zădărniciei și irosirii timpului, cărora sîntem atît de neputincioși a le ține piept ; și am avut din nou în fața ochilor casa înaltă și golașă din prerie, neagră și sinistră ca o fortăreață de bîrne ; eleșteul întunecat în care învățasem să înot, malurile lui cu urmele uscate de soare lăsate de copite ; povîrnișurile argiloase și mîncate de ploi din jurul casei golașe, cele patru tufe de frasini pitici, unde erau totdeauna atîrnate la uscat, în fața bucătăriei, cîrpele pentru ștersul vaselor. Universul de-acolo era universul monoton al străbunilor ; spre răsărit se întindea un lan de porumb, spre apus un țarc de vite; la mijloc, cuceririle păcii, mai grele decît ale războiului.

Uvertura s-a terminat, mătușa și-a desprins degetele de pe mîneca mea, dar n-a scos nici o vorbă. A rămas să privească țintă la orchestră prin negura celor treizeci de ani, prin ceața alcătuită încetul cu încetul de fiecare din cele trei sute șaizeci și cinci de zile ale fiecăruia dintre ei. Mă întrebam ce-a înțeles. Fusese o bună pianistă la vremea ei, știam asta, cu o educație

muzicală mai largă decît a majorității profesorilor de muzică de-acum un sfert de secol. Îmi vorbise deseori despre operele lui Mozart și ale lui Meyerbeer și mi-aduceam aminte că o ascultasem interpretînd, cu ani în urmă, niște melodii din operele lui Verdi. Cînd mă îmbolnăvisem de friguri în casa ei, își luase obiceiul să se așeze lîngă pătuțul meu (în vreme ce vîntul răcoros al nopții bătea prin plasa de țînțari uzată, prinsă la fereastră, iar eu stăteam lungit, urmărind cu privirea o anumită stea strălucitoare care arunca o lumină roșiatică peste lanul de porumb) și să cînte „Acasă, la munții noștri, O, să ne întoarcem" într-un asemenea fel, încît îi sfîșia inima băiatului din Vermont, aproape mort de dorul de casă.

Am urmărit-o îndeaproape în timpul preludiului la *Tristan și Isolda*, încercînd zadarnic să bănuiesc ce semnificație ar putea să aibă pentru ea acel vacarm clocotitor al viorilor și al instrumentelor de suflat, dar mătușa Georgiana a rămas mută, uitîndu-se la arcușurile viorilor, care se mișcau pieziș în jos, ca stropii unei ploi torențiale de vară. Conținea această muzică vreun mesaj pentru ea ? Mai era mătușa mea capabilă să înțeleagă această forță care însuflețise lumea de cînd o părăsise ea ? Fierbeam de curiozitate, însă mătușa Georgiana ședea tăcută pe culmea ei. Și-a păstrat această perfectă imobilitate și pe parcursul fragmentelor din *Olandezul zburător*, deși degetele i se mișcau mecanic pe rochia neagră, de parcă și-ar fi amintit singure partitura pentru pian pe care o cîntaseră cîndva. Bietele mîini îmbătrînite ! Se lun-

giseră şi se răsuciseră, transformîndu-se în nişte tentacule făcute doar să apuce, să ridice, ori să frămînte aluatul ; palmele umflate, degetele îndoite şi pline de noduri... pe unul din ele o bentiţă de metal subţire şi uzată, cîndva inel de logodnă. În vreme ce apăsam uşor şi încercam să liniştesc una din mîinile acelea care se mişcau pe bîjbîite, mi-am amintit, cu pleoape tremurînde, de tot ceea ce făcuseră ele pentru mine odinioară.

Cînd tenorul a început „Cîntecul Triumfului", am auzit imediat o respiraţie iute şi m-am întors spre mătuşa mea. Ţinea ochii închişi, dar lacrimile îi străluceau pe obraz, şi cred că în clipa următoare se aflau şi în ochii mei lacrimi. Deci nu-i murise niciodată sufletul — care e capabil să sufere cumplit şi la nesfîrşit ; el se ofileşte numai pentru o privire din afară ; ca muşchiul acela ciudat care poate să stea jumătate de secol pe o etajeră prăfuită şi totuşi, odată pus în apă, să devină din nou verde. A plîns pe tot parcursul dezvoltării şi executării melodiei.

În pauza dinaintea părţii a doua a concertului, am întrebat-o şi am descoperit că nu era nou pentru ea „Cîntecul Triumfului". Cu vreo cîţiva ani în urmă, la ferma din Red Willow County poposise un tînăr neamţ, un văcar vagabond care în copilărie cîntase în cor la Bayreuth, împreună cu alţi băieţi şi fete de la ţară. Duminica dimineaţa stătea pe patul lui acoperit cu un cearceaf grosolan, în dormitorul slugilor, care dădea spre bucătărie, curăţindu-şi ghetele şi şaua şi fredonînd „Cîntecul Triumfului", în vreme ce mătuşa îşi vedea de treburile ei la bucătărie. Ea l-a convins să se alăture bisericii din sat, deşi, după cîte am reuşit eu să înţeleg, singura lui îndreptăţire în vederea acestui pas era cunoaşterea divinei melodii wagneriene, însoţită de o figură copilăroasă. Nu mult după aceea s-a dus la oraş de 4 Iulie, s-a îmbătat cîteva zile-n şir, şi-a pierdut banii la cărţi, a încălecat, în urma unui pariu, un taur texan cu şaua pe el şi, fracturîndu-şi clavicula, s-a făcut nevăzut. Toate astea mătuşa mi le-a spus cu voce răguşită, cu devieri de la subiect, de parcă ar fi vorbit în momentele grele ale unei boli.

— Ei, nu-i aşa că am ajuns la lucruri mai bune decît bătrînul *Trubadur,* mătuşă Georgie ? am întrebat-o, cu efortul limpede de a glumi.

Buza i-a tremurat şi ea şi-a dus repede batista la gură. Din spatele batistei s-a auzit un murmur :

— Şi le-ai tot ascultat de cînd ai plecat de la mine, Clark ? Întrebarea ei era cel mai trist şi cel mai blînd dintre reproşuri.

Partea a doua a programului a cuprins patru fragmente din *Inelul* şi s-a încheiat cu marşul funebru al lui Siegfried. Mătuşă-mea a plîns încet, dar aproape fără întrerupere, aşa cum se scurge apa dintr-un vas puţin adînc pe vreme de ploaie şi furtună. Din cînd în cînd, privirea ei înceţoşată se ridica spre luminile care împodobeau tavanul, strălucind calde sub globurile de sticlă mată ; fără îndoială, i se păreau nişte stele ale adevărului. Eram uimit de cîtă înţelegere muzicală dădea încă dovadă, ea care nu

mai ascultase de-atîția ani decît imnurile evanghelice cîntate la întrunirile metodiste de la școala de bîrne din districtul al treisprezecelea. Și eram absolut incapabil de a stabili cu precizie cît anume din această înțelegere se topise în clăbucii de săpun, ori se amestecase cu pîinea sau cu laptele de pe fundul șiștarului. Valurile muzicii se revărsau continuu ; n-am reușit să aflu ce găsea mătușa Georgiana în curgerea lor strălucitoare ; n-am reușit să aflu pînă unde o purtau, pe lîngă ce insule fericite. Din tremurul feței sale puteam să cred foarte bine că, înaintea ultimelor piese din program, fusese transportată departe, acolo unde se întîlnesc nenumărate morminte, în ținuturile cenușii, fără nume, îngropate ale mării ; ori într-un univers al morții, și mai vast încă, unde de la începuturile lumii speranța ia locul speranței, iar visul înlocuiește alt vis și, renunțînd, adoarme.

Concertul s-a terminat ; oamenii au părăsit sala discutînd și rîzînd, bucuroși să se relaxeze și să revină din nou la normal, dar mătușa mea nu făcea nici un efort să se ridice. Harpistul și-a acoperit ușor instrumentul cu învelitoarea verde de fetru ; flautiștii au scuturat apa din muștiucuri ; apoi orchestranții au ieșit unul cîte unul, părăsindu-și scaunele și suporturile pentru note și lăsînd scena goală, ca un lan de porumb pe timpul iernii.

I-am vorbit mătușii. Ea a izbucnit în lacrimi și a suspinat, rugătoare :

— Nu vreau să merg, Clark, nu vreau să merg !

Am înțeles. Pentru mătușa Georgiana, chiar dincolo de ușa sălii începea eleșteul negru, cu malurile lui ciuruite de urmele vacilor ; casa înaltă și nevopsită, cu scîndurile curbate de vreme, golașă ca un turn ; tufele strîmbe de frasin, unde atîrnau la uscat cîrpele de vase ; curcanii slăbănogi și năpîrliți care scormoneau gunoiul din fața bucătăriei.

ÎN SPATELE TURNULUI SINGER

ERA O NOAPTE fierbinte și îmbîcsită de mai, noaptea de după incendiul de la hotelul Mont Blanc, și cam jumătate de duzină dintre noi, cei ce fuseserăm mai mult sau mai puțin zvîrliți laolaltă în timpul zilei aceleia teribile, am acceptat invitația lui Fred Hallet de a face o plimbare cu șalupa lui ancorată pe North River. Ne simțeam cu toții obosiți, indispuși și adînc mîhniți, și liniștea nopții și răcoarea apei ne-au destins într-o oarecare măsură nervii încordați. Pe cînd alunecam în josul rîului și pătrundeam în golf, nici unul dintre noi nu prea avea chef de vorbă. Eram cuprinși de un fel de amorțeală. În clipa în care șalupa a ajuns în port, am zărit apropiindu-se și scoțînd fum pe-ntinsul drum al mării un transatlantic. A trecut atît de aproape de noi, încît i-am văzut punțile de la clasa a treia înțesate de oameni.

— E *Re di Napoli*, a zis Johnson, redactorul de la „Herald". În noaptea asta urmează să debarce pasagerii de la clasa-ntîi, evident. Tipii ăia sînt al naibii de mîndri de docurile lor noi de pe North River ; simt că au ajuns și ei în rînd cu lumea.

Am alunecat ușor prin apele golfului, uitîndu-ne în urmă la cercul larg de lumini care ti-

veau orizontul de jur împrejur, de la est la vest și de la vest la est, cu excepția căii aceleia înguste, intens circulate — drumul spre marea deschisă. A conduce pe timp de noapte o șalupă în port e o treabă deosebit de serioasă, ca atunci cînd mergi cu bicicleta printre mașini pe Fifth Avenue. Probabil că în noaptea aceea nu era mai puțină activitate ca de obicei ; feriboturile ca niște broaște țestoase se învîrteau încolo și încoace, remorcherele scîrțîiau și gîfîiau lîngă vagoanele de marfă pe care le trăgeau spre șlepuri, bărcile de la Coney Island aruncau dîre de lumină și apoi dispăreau. Ambarcațiuni de toate formele și pentru toate ocaziile își vedeau de treaba lor și, în vremea asta, fără îndoială, făceau destul de mult zgomot. Dar nouă, după cele ce văzuserăm și auziserăm ziua întreagă, locul ni se părea neobișnuit de pașnic și noaptea neobișnuit de întunecoasă. Peste port domnea o atmosferă de jale, de parcă prin întuneric ar fi plutit stafia neputinței și a spaimei. În cerul aburos de primăvară, pe care licăreau la mari distanțe unele de altele cîteva stele palide, și în suspinele apei negre și grele care se rostogolea în lumină simțeai un fel de solemnitate. Orașul însuși, cum priveai spre el în urmă, părea învăluit într-o conștiință tragică. Turnurile acelea incredibile din piatră și din oțel dădeau în ceață impresia de învălmășeală, ca și cînd și-ar fi pus unul altuia întrebări. Păreau cu desăvîrșire singure, ca niște arbori gigantici rămași după ce pădurea fusese tăiată. Ți-ai fi putut închipui că orașul protestează, că-și afirmă neputința și lipsa de responsabilitate pentru

propria-i alcătuire, pentru direcţia în care apucase. Avea forma unui paralelogram neregulat, prins între două emisfere, şi, ca orice corp solid strîns într-o menghină, ţîşnea în sus.

Eram şase inşi în şalupă : doi ziarişti, Johnson şi cu mine ; Fred Hallet, inginerul, şi unul dintre cîrmacii lui ; un avocat de la procuratura districtuală şi Zablowski, un tînăr evreu, medic care studiase la Institutul Rockefeller. Nu vorbeam — am fi avut un singur subiect de discuţie, dar ne săturaserăm de el pînă peste cap. Înainte de a părăsi noi oraşul, lista morţilor de la Mont Blanc se ridica la peste trei sute.

Hotelul Mont Blanc era expresia absolută a concepţiei arhitecturale newyorkeze ; un hotel cu treizeci şi cinci de etaje, care făcea ca orice altceva să pară modest. După cum adeseori susţineau ziariştii cu tărie, depăşea, ca preţuri şi proporţii, tot ce cunoştea lumea. Şi încă se mai afla acolo, masiv şi indiferent pînă la brutalitate, doar puţin înnegrit în jurul celor o mie de ferestre ale sale şi cu scările alea idioate de incendiu topite jos în curte. Despre foc nu ştia nimeni mare lucru. Izbucnise la etajul al doisprezecelea, ţîşnise prin ferestre, îşi repezise în sus limbile prelungi, care pătrunseseră prin ferestrele de deasupra şi aşa mai departe, pînă-n vîrf. Un vînt puternic şi lemnul lăcuit şi tapiţat din abundenţă îi dăduseră o viteză incredibilă.

În noaptea incendiului hotelul era plin cu lume de pretutindeni şi, pînă dimineaţa, şase trusturi îşi pierduseră preşedinţii, două state îşi pierduseră guvernatorii şi una dintre cele mai mari puteri europene îşi pierduse ambasadorul.

Atît de multe afaceri fuseseră afectate, încît a doua zi birourile de pe Wall Street rămăseseră închise. Toate persoanele acelea importante pieriseră la fel de uşor ca vizitatorii întîmplători, care picaseră în oraş să-şi cheltuiască banii, sau ca trupa aceea răsfăţată de operă, care se întorsese dintr-un turneu în jurul lumii şi aştepta să se îmbarce la sfîrşitul săptămînii. Listele erau încă incerte, întrucît identificarea se dovedea dificilă, fie că victimele săriseră de la etaj, fie că nu, dar, în orice caz, ele îşi întîlniseră sfîrşitul, anularea supremă, ca un strop care ar cădea în ocean. Din tot ce văzusem în ziua aceea, un singur lucru îmi venea mereu în minte, probabil fiindcă era atît de neînsemnat în comparaţie cu proporţiile dezastrului. După-amiaza, cînd m-am dus la locul incendiului împreună cu pompierii, am descoperit pe pervazul unei ferestre de la etajul al cincisprezecelea mîna unui bărbat, smulsă exact de la încheietură, ca şi cînd ar fi fost retezată cu satîrul... îşi tăiase braţul în cădere. Era a lui Graziani, tenorul care ocupase un apartament la etajul al treizeci şi doilea. L-am identificat după inelul de pe degetul cel mic, un dar primit din partea Împăratului Germaniei. Da, era aceeaşi mînă. O văzusem destul de des în clipele cînd şi-o aşeza pe piept cu atîta siguranţă de sine şi începea „Celeste Aida“, sau cînd îşi înălţa — mult prea des, vai — păhărelul cu *arrac* alb, la barul Martin. De cîte ori călătorea în jurul lumii, probabil că-şi permitea ceea ce exista mai scump şi mai caracteristic în fiecare oraş ; la New York avusese etajul al treizeci şi doilea, bietul

om ! Se aruncase de-acolo în plasele de salvare ca nişte pînze de păianjen, întinse la peste o sută de metri dedesubt, pe asfalt. În orice caz, nu-şi va mai tîrî niciodată obezitatea la vîrsta bătrîneţii prin casa de ţară în stil englezesc, pe care şi-o construise lîngă Neapole.

Pînă la data aceea, dintre clădirile cu mai multe etaje, special dotate contra incendiilor, nu izbucniseră focuri decît în atelierele fabricilor, iar oamenii care-şi aflau acolo sfîrşitul, croitori şi blănari, erau, din numeroase motive, persoane absolut necunoscute ; majoritatea purtau nume imposibil de pronunţat în limba americană ; mulţi dintre ei n-aveau rude, n-aveau trecut şi nici biografie înregistrată pe undeva. Dar ne-am dat seama că, după incendiul de la hotel, întîmplarea aceasta newyorkeză urma să fie preluată de fiecare dintre statele Uniunii şi de toate marile capitale ale lumii. Niciodată pînă atunci nu apăruseră, într-o singură zi, atît de multe nume care să alimenteze şi să hrănească ziarele, nume trecute laolaltă şi pentru ultima oară în coloanele lor. La New York, despre problema înălţimii se discuta în glumă şi cu satisfacţie. Pe chestia asta glumeau pînă şi spălătorii de geamuri în timp ce năvăleau afară din biroul tău de la al patruzeci şi cincilea etaj al blocului turn Wertheimer, cu toate că, dintr-un motiv sau altul, zilnic se prăbuşea pe asfalt cam cîte un spălător de geamuri. Dar într-un oraş cu atîtea milioane de ferestre, procentajul acesta probabil că nu era lipsit de rezonabilitate. Simţeam însă că tragedia de la Mont Blanc va pune tipul nostru

particular de clădire într-o lumină neplăcută, aşa cum holera a făcut din Neapole şi din condiţiile de-acolo un subiect de discuţie, sau cutremurul din 1906 a conferit o notorietate atît de nedorită problemelor din San Francisco. Pentru prima oară ne era pur şi simplu teamă de prea marea atenţie pe care ne-o acorda lumea, de super-reclama care ni se făcea. În vreme ce priveam uriaşele semne incandescente de pe plaja de la Jersey strălucind în noapte şi indicînd mărci de bere şi de parfumuri şi de corsete, mi-am dat seama că, la urma urmei, treaba asta putea depăşi uneori limitele, că un singur nume, o singură problemă putea străluci prea departe. Întregul nostru sistem de viaţă şi de propăşire şi de cîştig se desfăşura pe verticală. Pentru noi nu mai exista nimic în afara înălţimii. Eram traşi în sus. Depindeam de posibilităţile mereu crescînde ale grinzilor şi ale niturilor, aşa cum depindea Olanda de diguri.

— Ai remarcat vreodată, spuse Johnson cam pe la jumătatea drumului spre Staten Island, ce chestie evreiască pare Turnul Singer cînd e iluminat ? Tipul care a plasat luminile alea incandescente trebuie să fi avut simţul umorului. Seamănă întocmai cu marii preoţi evrei din vechile cărţi biblice.

Arătă în urmă, conturînd cu degetul mitra bătută-n pietre preţioase, umerii înalţi şi aduşi şi mîinile împreunate în tradiţionala postură de rugăciune. Zablowski, tînărul medic evreu, zîmbi şi scutură din cap. Era un bărbat foarte frumos, cu ochii trişti şi gînditori, şi îl plăceam

cu toţii, mai cu seamă Hallet, care îl tachina tot timpul.

— Nu, n-are aspect semitic, Johnson, spuse el. Turbanul acela înalt pare mai degrabă persan. E un mag sau un adorator al focului, marele tău preot. Cînd te apropii mai mult de el, seamănă cu un Buddha, cu două inele strălucitoare în urechi.

Zablowski arătă cu ţigara în direcţia estompatelor înălţimi babiloniene, care se înghesuiau una într-alta pe fîşia îngustă a insulei. Printre ele se înălţa Turnul Singer cu silueta lui colosală, veghind pe-ntinderea oraşului şi a portului ca un Geniu suprem. Apăruse uşurel din Asia în timpul nopţii, nimeni nu ştia cînd şi cum anume, şi Statuia Libertăţii cu lumînarea ei subţire de ceară, departe-n stînga noastră, în întuneric, nu mai era decît o simplă rămăşiţă arheologică.

— Cine-ar fi putut să prevadă că ea, cu mintea ei înţeleaptă, o să dea cîndva naştere unui asemenea idol păgîn ! exclamă Hallet. Dar la asta ajunge în cele din urmă idealismul, Zablowski.

Zablowski rîse cu amărăciune.

— La ce altceva te-ai fi aşteptat, Hallet ? Ne-ai folosit în interesul propriu, ne-ai irosit forţele la maşina ta, şi vorbeşti acum de contaminare. Bineînţeles că de-acolo am adus germenii, şi arătă cu capul în direcţia nord-est.

— Ei bine, sînteţi aici cu toţii, în orice caz. şi-n clipa de faţă n-am chef să mă cert cu voi pe chestia asta, spuse Hallet obosit. Vorba e că atunci cînd ne-am întîlnit cu *Re di Napoli*, continuă el, aprinzîndu-şi o ţigară şi instalîndu-se mai comod în scaun, am căzut pe gînduri. Mi-am adus aminte de o întîmplare de pe vremea cînd încă mai eram un puşti, proaspăt absolvent al Facultăţii de Tehnologie, şi lucram sub conducerea lui Merryweather la fundaţia hotelului Mont Blanc.

Am ridicat cu toţii privirea. Stanley Merryweather era cel mai cotat specialist în folosirea oţelului pentru construcţii din New York, iar Hallet cel mai capabil ; duşmănia lor constituia una dintre legendele din lumea inginerilor. Hallet observă interesul nostru şi zîmbi.

— Presupun că ştiţi din auzite de ce Merryweather şi cu mine nici măcar nu pretindem că ne-am înţelege. Lumea spune că am făcut şcoala împreună şi că mai apoi, dintr-un motiv oarecare, ne-am certat la cuţite. Adevărul e că nu ne-am împăcat niciodată şi că în timp ce puneam fundaţia hotelului Mont Blanc, drumurile noastre s-au despărţit definitiv. Ştiţi cum se explică ascensiunea lui Merryweather ? Era singurul nepot al bătrînului Hughie Macfarlane, şi Macfarlane a fost pionierul construcţiilor din oţel. Şi-a văzut visul cu ochii. Pe cînd era un flăcău şi lucra la Societatea de Poduri din Pennsylvania, i s-a întîmplat să vadă Manhattanul aşa cum vedem noi acum turnurile de colo. Ei bine, Macfarlane înainta în vîrstă şi n-avea copii, aşa că l-a luat pe băiatul soră-si să facă inginer din el. Macfarlane era scoţian, ramură sănătoasă de prezbiterieni autentici din Pittsburgh, dar soră-sa comisese o faptă necugetată. Se căsătorise cu un profesor de limbi

străine de la Seminarul Teologic din oraş ; şi profesorul cunoştea prea bine anumite limbi orientale, pe care nu mai e nevoie să le numim. Lucrul nu ieşea cine ştie ce în evidenţă la bătrînul profesor, care arăta ca un predicator baptist, cu excepţia mîinilor scurte şi groase, şi, bineînţeles, e perfect mascat la Stanley. Cînd s-a înscris la Facultatea de Tehnologie din Massachusetts, Stanley era un băiat înalt şi frumos, dar în ochii lui umezi, de un albastru strălucitor, exista ceva anume, ei bine, ceva ce ai putea recunoaşte şi tu cu uşurinţă, Zablowski.

Zablowski chicoti şi îşi înclină delicat fruntea. Hallet continuă :

— Într-adevăr, Stanley Merryweather avea ceva din trăsăturile caracteristice rasei. Era frumos, vesel, strălucitor de sincer şi aproape insuportabil de cordial — şi cu toate acestea n-a reuşit niciodată să devină cu adevărat popular. Iute şi superficial, fusese construit pentru viteze mari şi încărcături reduse. Îi plăcea să ia oamenii peste picior, dar, cînd îl dovedeai tu pe el, ştia totdeauna să se strecoare. Părea că nici o jignire nu poate să-l atingă. Dacă-ţi băteai joc de el seara, ei bine, „mîine e o altă zi" obişnuia el să spună cu voce moale — şi a doua zi îşi făcea apariţia înfloritor, într-un costum nou şi cu cravata dintr-o ţesătură neobişnuită, foarte colorată. Avea simţul culorii şi al ţesăturilor. Ce era mai trist la el, Zablowski, era faptul că niciodată, aşa cum mă vezi şi cum te văd, nu purta ranchiună indivizilor care-i trăgeau cacialmaua şi care-l arătau cu degetul pentru ascensiunea lui rapidă, nici măcar vreo urmă de resentiment. Pur şi simplu nu ştia ce e resentimentul...

Propoziţia lui Hallet se prelinse melancolică în aer şi rămase suspendată acolo, în vreme ce Zablowski îşi ducea mîna la frunte, spăsit.

— Ei bine, Merryweather era iute şi avea o mare energie şi un fel foarte atrăgător de a fi, dar n-a ştiut niciodată că pe lume există şi lucruri care se numesc modestie şi respect. Se învîrtea toată vremea în preajma bătrînului şi bătrînul Mac era pur şi simplu nebun după el. Mereu întreba : „Cum o duce tînărul Absalom ?" Merryweather fusese cu un an înaintea mea şi, cînd terminase facultatea, bătrînul îl vîrîse direct în afaceri. Se însurase cu o frumuseţe din burghezia evreiască, Fanny Reinzenstein, fiica importatorului, şi atîrnase pe ea atîtea podoabe orientale, încît parcă era Cîntarea lui Solomon transpusă în imagini de film. Stanley n-a pretins niciodată, pot zice, că o forţă mai mare decît a lui Botticelli i-ar fi impresionat ochiul. S-a deschis ca o floare de lotus în lumina soarelui şi a reuşit să prindă o nuanţă de culoare chiar la New York. Nutrea convingerea că Bostonul nu se purtase bine cu el niciodată şi se distra azvîrlindu-le slujbe vechilor colegi de la Institutul de Tehnologie. „Generozitate, generozitate, Lord Marmion...". Cînd au început să sape fundaţiile pentru Mont Blanc, am solicitat şi eu o slujbă, întrucît vroiam să capăt experienţă în domeniul fundaţiilor la mare adîncime. Privindu-mă radios din spatele biroului de mahon lustruit ca

oglinda, Stanley mi-a oferit un post mai bun, dar ceea ce-mi doream eu era munca la fundaţie, aşa că primăvara devreme am coborît în groapă cu o echipă formată din douăzeci de *dagos* [1]. Vara care a urmat a fost îngrozitoare, cea mai călduroasă din cîte pot fi întîlnite la New York, şi cred că şi în întreaga lume, exceptînd probabil India. Am asudat nu glumă, eu şi cei douăzeci de *dagos* ai mei, şi am învăţat cu mult mai mult decît îmi propusesem. Exista printre lucrători unul care-mi plăcea şi despre care aş vrea să vă povestesc. Se numea Caesaro, dar era atît de scund, încît ceilalţi *dagos* îi spuneau Caesarino, Caesar cel Mic. Era din insula Ischia, şi eu fusesem acolo cînd eram flăcău, cu soră-mea care se îmbolnăvise. Cunoşteam acele drumuri de capre de pe unde se trăgea Caesarino şi poate că-l zărisem şi pe el acolo, în mijlocul furnicarului de mici animale gîfîitoare şi dornice de viaţă, care se tăvăleau prin praf şi erau veşnic agitate din cauza foamei şi a căldurii şi a cutremurelor de pămînt, dar cu o stranie şi fierbinte scînteie de viaţă în fiinţa lor şi cu o intensă bucurie, datorată simplului fapt că li se îngăduia să trăiască.

Tatăl lui Caesarino murise. Fratele mai mare era căsătorit şi-şi avea mica lui liotă de copii de care trebuia să aibă grijă. Caesarino şi următorii doi băieţi erau pescuitori de perle şi ieşeau în golf de două ori pe an ; cînd se aflau acasă, munceau cu ziua la vie. Nu-şi putea aminti

[1] Denumire insultătoare pentru americanii de origine spaniolă şi, mai ales, italiană.

dacă avusese vreodată haine pe el vara, pînă la vîrsta de zece ani. Îşi petrecea toată vremea înotînd, scufundîndu-se şi tîrîndu-se de-a buşilea pe plajă, printre plase. I-am văzut şi eu pe acei mici şi sălbatici „cîini de apă" care arătau ca nişte pui de focă, cu ochii lor rotunzi şi cu părul de pe care picura în permanenţă apa. Caesarino era principalul reazim al familiei şi s-a gîndit că la New York ar putea face bani mai mulţi decît făcea cu pescuitul perlelor. După el urmau încă destui mici „cîini de apă" ; tatăl lui îşi dăduse întreaga silinţă întru perpetuarea spiţei, înainte de a săpa lava ca să ia totul de la capăt, ajutînd viţei de vie să crească în solul acela vulcanic, neaşteptat de roditor. Caesar cel Mic a venit la New York, şi abia de-aici urmează să începem. Era unul dintre cei douăzeci de omuleţi zbîrciţi şi strîmbi care lucrau cu mine în groapă. La început mi-a atras atenţia prin faptul că era tînăr de tot, şi foarte dornic să placă, şi peste măsură de îngrozit. N-aţi fi şi voi la fel, în faţa unei asemenea maşinării complicate, după ce aţi trăit goi şi fericiţi în soare, pe un drum de capre, pe o insulă vulcanică ? N-aţi avut niciodată ocazia, nu-i aşa, să observaţi cum întotdeauna cînd un *dago* e accidentat la calea ferată şi oamenii îl duc în gară pe platforma unui vagonet, un alt *dago* aleargă pe lîngă el ţinîndu-l de mînă şi arătînd, dintre ei doi, cel mai înfricoşat ? Aşa arăta Caesar cel Mic alergînd în jurul fundaţiei. Îi era teamă de tot ce atingea. Nu ştia niciodată ce s-ar putea întîmpla. Să presupunem că ne-am duce să muncim pentru vreo naţiune

mare şi puternică din Asia, care dispune de o civilizaţie clădită pe ştiinţe despre care n-am şti nimic, aşa cum e a noastră clădită pe fizică şi chimie şi matematici superioare ; şi să mai presupunem că am şti că pentru oamenii aceia nu prezentăm nici un fel de importanţă socială, că ne-am irosi forţele ca să le curăţăm maşinile, cum spune Zablowski ; că ne-am afla acolo ca să îndeplinim cele mai periculoase munci, să fim otrăviţi în chesoane sub apa rîurilor, aruncaţi în aer odată cu dinamita, asfixiaţi în minele de cărbuni, şi că stăpînilor noştri le-am fi tot atît de indiferenţi ca oameni, cum le erau cartaginezilor mercenarii. Aflaţi că în cazul ăsta ne-am apăra mica şi preţioasa noastră scînteie de viaţă cu mîini tremurînde.

— Dar să avem în vedere... se grăbi să intervină avocatul de la procuratura districtuală.

— Ştiu, ştiu, comitetele, şi Hallet îşi întinse braţul ca un profet. În ce ne priveşte, nu-i dorim, Dumnezeu poate să ne fie martor. Ei singuri vin. Dar de ce vin ? Presiunea timpului. Al lor şi al nostru. Daţi-mi voie să vă spun că nu cîştigau cine ştie ce acolo unde lucrau cu mine. Aşadar, Caesarino şi ceilalţi au venit. Cînd m-am dus în prima dimineaţă la slujbă l-am găsit acolo, mai înspăimîntat decît toţi ceilalţi de perspectiva unui nou stăpîn ; pur şi simplu tremura. N-avea decît douăzeci şi trei de ani şi era mai firav decît ceilalţi oameni şi se temea să nu observ lucrul ăsta. Am crezut că or să i se dezgheoace umerii. După primul transport mai greu, m-am oprit în dreptul lui şi i-am aruncat vorbele : *„Buono soldato“*. Într-o clipă şi rînjea

cu toţi dinţii şi a ţipat: *„Buono soldato,* stăpîn vorbeşte *dago !“* Aşa a început cunoştinţa noastră.

Hallet se opri o clipă şi trase gînditor din ţigară. E un om slab pentru vîrsta de fier, reflectai eu, şi nu e deloc greu să-ţi dai seama de ce i-a luat-o Stanley Merryweather înainte. Există, la orice contract important din New York, un fel de coardă — şi Hallet totdeauna se împiedică de ea.

— Din momentul acela am devenit prieteni. Ştiam exact şase cuvinte italieneşti, dar în vara aceea mi-am dat toată silinţa şi pînă la urmă am reuşit să înţeleg destul de bine dialectul lui caraghios. Începusem să mă simt jenat de felul cum se uita la mine, ca o fată îndrăgostită. Vedeţi, eu eram singura realitate de care nu se temea. Duminicile aveam obiceiul să ne retragem undeva pe plajă, şi el stătea lungit pe spate toată ziua şi-mi povestea despre pescuitorii de perle şi despre fundul Mediteranei. M-am ataşat foarte mult de el. Era prima vară pe care mi-o petreceam la New York şi mă simţeam la fel de singur ca şi el. Treaba de jos de la fundaţie mi se părea destul de urîtă. Existau acolo o mulţime de lucruri neplăcute la care trebuia să mă gîndesc şi mult mai bine mă distram privind ce cantităţi de apă gazoasă putea să înghită Caesarino. Nu bea niciodată vin. Avea obiceiul să spună : „Acasă, o, da ! La New York“, şi făcînd gestul acela mic şi înţelept cu degetul arătător între ochi, *„niente.* Economie la bani.“

Dar pînă și economia asta își avea punctele ei slabe. Îi plăceau la nebunie bomboanele și-și cumpăra cu regularitate „floricele de porumbi" de la negustorii ambulanți. Cu toate acestea trimisese o mulțime de bani acasă ; cum maică-sa era bolnavă și el se temea din pricina asta și-n general se simțea mistuit de dorul casei, l-am sfătuit să plece pe timpul iernii la Ischia. Speranțe pentru o muncă permanentă nu prea existau și, dacă n-ar fi rămas la New York ci s-ar fi întors acasă, n-ar fi ieșit cu mult în pierdere. A șovăit și s-a frămîntat amarnic, dar cînd în cele din urmă m-am oferit să-i plătesc biletul de vapor, a fost cel mai fericit *dago* de pe insula Manhattan. Mi-a vorbit despre asta de sute de ori. Mama lui, din *piccola casa* de pe coastă, putea să vadă toate vasele care treceau pe-acolo în drum spre Neapole. Le însoțea totdeauna cu privirea. Probabil că și el ar fi putut s-o vadă de pe vapor, sau cel puțin să vadă casa ori locul unde se afla casa.

Între timp munca la fundație mergea înainte. Bătrînul Macfarlane nu prea dădea pe la noi în zilele acelea. Își transmitea doar directivele ; în ce privește metodele și mijloacele, Stanley avea mînă liberă. Și făcea greșeli groaznice, gafe uluitoare. Drumul lui era presărat cu situații din care scăpa ca prin urechile acului, dar acestea nu-i înmuiau niciodată curajul și nu-i retezau elanul. De cîte ori scăpa astfel, ca prin urechile acului, își înclina pur și simplu capul, zîmbea larg și spunea : „Ei, bine, am rezolvat-o și pe-asta, dragii mei !" În ce mă privește, nu subestimez importanța elanului și a îndrăznelii.

Treburile pe roate, el le punea. Una din maximele lui era aceea că oamenii costă mai puțin decît mașinile. Au fost nenumărate mîini smulse, dar a ieșit totdeauna basma curată, prevalîndu-se de legea potrivit căreia patronul nu poate fi tras la răspundere pentru accidentele de muncă petrecute din vina lucrătorilor. „N-am fost prins pînă acum niciodată, este ?" obișnuia Stanley să spună, făcînd cu ochiul în felul acela plăcut și sigur de sine. M-am plîns de multe ori din pricina cablurilor, dar el mereu mi-o reteza, uneori cu insinuarea precisă că m-aș teme pentru propria-mi piele, însă cel mai adesea cu bună dispoziție.

Ceva totuși s-a întîmplat pînă la urmă în groapa în care lucram. S-a întîmplat într-o noapte de la sfîrșitul lui august, după o perioadă de căldură care a spart termometrele. Vreme de o săptămînă nu existase în tot New Yorkul nici măcar o singură ființă omenească uscată. Erai nevoit să-ți arunci rufăria de corp la trei minute după ce-o îmbrăcaseși. Înotam în umezeală ca peștii în mare. În noaptea aceea n-am putut coborî imediat. Cînd coborai în groapă, căldura degajată de boilere și aburii de la burghiele cu diamant făceau ca temperatura să urce dincolo de orice limită a rezistenței umane. Mi-aduc aminte că am rămas în picioare, privind în jos vreme îndelungată. Groapa avea aproape trei pogoane pătrate și într-o parte a ei se înălța hotelul Savoyard cu cele douăzeci de etaje, un zid de cărămidă drept, nefinisat. Știți ce talmeș-balmeș e o asemenea groapă ; bolovani mari de piatră, puțuri adînc săpate în

nisip și rigole pline cu apă, burghie uruind pretutindeni și omuleți strîmbi mișunînd încolo și-ncoace, ca niște bărzăuni, sub lumina reflectorului. Cînd te aflai jos în groapă, zidul hotelului Savoyard părea să atingă cerul ; cerul acela albastru, de email, caracteristic nopților newyorkeze din mijlocul verii. Șase oameni de-ai mei deplasaseră un burghiu cu diamant și-l instalaseră în altă parte, cînd una dintre cupele excavatoarelor care se mișcau înainte și înapoi pe deasupra gropii s-a prăbușit cu toată încărcătura ei de nisip... cablurile uzate, bineînțeles. S-a prăbușit drept peste oamenii mei. Din cauza zgomotului făcut de burghiu n-au putut auzi nimic. Nu și-au dat seama că se întîmpla ceva, pînă cînd n-au fost izbiți. Stăteau aplecați, îngrămădiți unul în altul, și chestia aia a venit peste ei ca o cărămidă care ar cădea peste un mușuroi de furnici. Au fost îngropați cu toții, și printre ei se afla și Caesarino. Cînd i-am scos de-acolo, doi erau morți, iar ceilalți pe moarte. Băiatul a fost primul peste care am dat. Îl izbise marginea cupei și era făcut harcea-parcea. În clipa în care i-am eliberat capul, a început să turuie ca o maimuță. Mi-am lipit urechea de buzele lui (celelalte burghie încă mai funcționau) și l-am auzit vorbind despre ceea ce eu uitasem, despre biletul de vapor aflat în buzunarul lui și despre faptul că urma să se îmbarce la sfîrșitul săptămînii. *„È necessario signoré, é necessario“*, repeta el întruna. Scrisese acasă cu ce vapor sosește, și maică-sa avea să stea în ușă, însoțind cu privirea vaporul care trecea prin fața ei și

se îndrepta spre Neapole. *„È necessario, signore, è necessario.“* Au sosit și ambulanțe și brancardierii i-au săltat pe doi dintre oameni și i-au cărat la stradă, însă cînd s-au întors după Caesarino au fost nevoiți să renunțe cu o ridicare din umeri, uitîndu-se la el cu privirea aceea plină de compătimire pe care o au brancardierii de pe ambulanțe atunci cînd văd că un om e prea zdrobit ca să mai poată fi săltat de jos. El le-a surprins privirea ; un băiat care nu știe limba învață pînă la urmă să citească în priviri. A izbucnit în suspine și a început să lovească piatra cu mîinile. „Blestemat de groapă, blestemat de groapă, blestemat de clădire“, țipa el, strivindu-și pumnii de rocă. I-am prins mîinile și m-am aplecat deasupra lui. *„Buono soldato, buono soldato,“* i-am spus la ureche. A încetat să mai țipe și suspinele i s-au potolit și ele. S-a uitat la mine. *„Buono soldato“*, a șoptit el, *„ma, perchè ?“* Apoi sîngele i-a năvălit pe gură, întrerupîndu-l și făcîndu-l să se sufoce. În cîteva minute, Caesar cel Mic nu mai era. Cam atunci și-a făcut și Merryweather apariția. Cineva îi telefonase, și el venise cu mașina. Părea puțin speriat, dar și stăpînit în același timp de o plăcută emoție. Are sută-n sută o minte de ziarist și se dă în vînt după tot ce e picant. După ce a cîntărit situația, și-a înclinat capul și a rînjit bine dispus. „Așa, cred că de data asta ai scos de la mine cablul cel nou, Freddy, ce zici ?“ mi s-a adresat el. L-am condus pînă la mașină. Am observat că-i tremura puțin mîna în vreme ce proteja cu ea flacăra chibritului ca să-și aprindă o țigară. „Nu te

pierde cu firea, Freddy, putea să fie şi mai rău," mi-a mai spus pe cînd se urca în maşină.

În zilele următoare am avut grijă ca băiatul să nu fie înmormîntat într-o groapă comună, cu o plăcuţă de alamă atîrnată la gît. Sîmbătă seara i-am luat plicul cu salariul şi am văzut că nu i se plătise decît pentru jumătate din noaptea în care fusese omorît ; accidentul se petrecuse în jurul orei unsprezece. Nu mi-am mai pierdut vremea cu nici un casier. Luni dimineaţa m-am dus direct la biroul lui Merryweather, i-am luat cu asalt reşedinţa împodobită cu trandafiri auriţi şi am aşezat plicul pe masa de mahon, între noi. „Merryweather," am spus eu, „asta o să te cam coste. Aud că rudele celorlalţi au semnat fiecare, în clipa lichidării, pentru vreo cîteva sute ; mititelul ăsta de *dago* n-a avut nici o rudă, în schimb urmează să-i aibă pe cei mai buni avocaţi din New York, ca să-i apere drepturile." Stanley a izbucnit într-unul din accesele lui de mînie. „Ce te interesează pe tine asta şi ce vrei de la noi ?" „Vreau să scot pînă la ultimul cent banii care se cuvin familiei băiatului." „Şi de ce dracu te interesează pe tine asta ?" „N-are importanţă. Dar am avea unul dintre cele mai grozave procese, Stanley. Din întîmplare, cel ce ţi-a raportat despre cabluri de nenumărate ori eu am fost. Păstrez o copie a scrisorii pe care ţi-am trimis-o în legătură cu asta cînd erai la Mount Desert. Şi păstrez şi răspunsul tău." Stanley s-a răsucit în scaunul lui rotativ şi a întins mîna după carnetul de cecuri. „Cît vrei ?" a întrebat el, ţuguindu-şi buzele ca un baron.

„Exact atît cît îmi va da oricare tribunal. Vreau ca suma să fie stabilită de instanţă," am spus eu şi m-am ridicat să plec. „Bun, ţi-ai ales clasa, domnule," a izbucnit el roşu de mînie. „Din partea mea poţi să rămîi într-o groapă cu cîţiva cenţi pînă la Judecata de Apoi. Aici ai ajuns !"

Am luat banii şi i-am trimis bătrînei femei la Ischia, şi cu asta povestea se sfîrşeşte. Îl ştiţi cu toţii pe Merryweather. De cînd i-a murit unchiul, e cel mai important om din meseria pe care o fac şi eu, dar reuşim să ne ţinem departe unul de celălalt. Hotelul Mont Blanc a însemnat pentru mine o răscruce, s-a sfîrşit acolo un drum, a început altul. N-a fost decît un mic accident, aşa cum se întîmplă la New York în fiecare zi a anului, dar accidentul acela s-a petrecut chiar lîngă mine. Se iroseşte mult cu prilejul construirii unui oraş. Pierderile rămîn de obicei necunoscute ; numai atunci cînd se dovedesc uriaşe, ca noaptea trecută, ne pun pe gînduri. Locurile unde explozia de energie atinge apogeul, unde oarba rasă umană se manifestă cu furie dezlănţuită — sînt destinate fără excepţie tumultului şi dezastrului. Iată-ne aici şase oameni, cu cei cîţiva ani amărîţi pe care-i mai avem de trăit şi cu mica noastră şansă de fericire, aruncînd tot ce-avem în incendiul ăsta de pe insula Manhattan, ajutîndu-l să crească-n strălucire, larmă, bogăţie şi putere cu fiecare nerv al nostru, cu tot ce sînt capabile să calculeze celulele creierului nostru, cu însăşi căldura fiinţei noastre. De ce facem asta ? Şi de ce, pentru numele lui Dumnezeu, o fac ei ? *Ma, perchè ?* cum întreba Caesarino în

noaptea aceea în groapă. De ce a venit el din insula aceea vulcanică, leneşă, atît de mică şi de uitată de lume, unde viaţa e simplă şi curată şi liniştită, modelîndu-se după tradiţie şi după obiceiuri ancestrale aşa cum se modelează apa după forma vasului, de ce a venit el de atît de departe ca să-şi arunce mica lui scînteie în foc ? Şi mii alţii asemenea lui, din insule încă şi mai mici, şi mai vechi, pentru ce sosesc ei ca pilitura de fier atrasă de magnet, ca fluturii atraşi de flacără ? Pentru ceva minunat care va să vină. Dar cînd frenezia o să-nceteze, cînd cazanul o să se răcească, spuneţi-mi ce minune o să mai rămînă pe insula Manhattan ?

— Cea care a rămas destul de des şi înainte, făcu Zablowski visător. Cea care a rămas în India, doar că nici pe jumătate.

Hallet nu ţinu seama de părerea lui.

— Va fi o idee nouă, de un anumit fel. Asta-i, de fapt, tot ceea ce va să vină. Asta e lucrul căruia-i sîntem sclavi cu toţii, deşi habar n-avem. E biciul care ne loveşte pînă cînd ne prăbuşim. Chiar şi Merryweather, şi aici e punctul unde zeii îşi rîd de el, fiecare placă pe care-o fixează pe zid, fiecare afacere pe care-o rezolvă, fiecare cocteil pe care-l dă pe gît, toate le face în serviciul Ideii ăsteia nenăscute încă, despre care el n-o să ştie nimic, niciodată. Într-o zi ea va apărea senină şi limpede, şi atunci Moloch-ul tău de colo, de pe Turnul Singer, va coborî şi-şi va face plecăciunea lui asiatică.

Reflectarăm asupra lucrului acestuia, în vreme ce şalupa, întorcîndu-se către oraş, înainta prin brazdele negre de apă care continuau

să se rostogolească în lumină. Johnson privi în urmă spre drumul întunecat al mării şi spuse calm :

— Ei bine, cei care îi dau naştere, orice s-ar zice — noi sîntem şi, oricum va fi, ea va fi a noastră.

Hallet rîse.

— Să nu spui despre nici un lucru că e al nostru, Johnson, cîtă vreme se află prin preajmă Zablowski.

— Zablowski, vorbi Johnson nervos, de ce nu ripostezi niciodată ?

INDULGENȚA TRIBUNALULUI

— CE-AI, MĂ, în căpățîna aia? lua-te-ar dracu să te ia ! Așa-mi pui tu mie, mă, cercurile la butoaie ?

Serge Povolitchky își împreună palmele mari, bătătorite de muncă și rămase tăcut. Tăcerea asta a lui, cîinească, definitivă, avea totdeauna o influență rea asupra stăpînirii de sine a gardianului, care se întoarse din nou spre el :

— Ce-ai în căpățîna aia ? te întreb. Poate crezi că ești mai bun decît noi toți ? Poate crezi că ești prea bun ca să muncești ? O să avem noi grijă de asta.

Continuînd să stea cu privirile ațintite în pămînt, Serge mormăi cu vocea lui joasă, răgușită :

— Aș putea să fac mături. Aș încerca și altele.

— Ai încerca, sigur că ai încerca. Acum nu încerci ? O să avem noi grijă de asta. O să te trimitem la o școală să înveți cum se pun cercurile la butoaie. Avem și aici o școală, una mică și întunecoasă, o școală de noapte, după cum știi, și acolo îi învățăm pe oameni o sumedenie de lucruri.

Serge se uită cu priviri rugătoare la fața gardianului și pleoapele lui începură să tremure de

spaimă, dar de scos nu scoase nici un cuvînt, și gardianul continuă :

— Acum o să mă așez aici jos și o să văd cum pui tu cercurile la butoaie, și dacă n-o să faci o treabă ca la carte, o să te raportez directorului închisorii și o să te legăm cît ține funia de sus.

Serge se întoarse din nou la munca lui. Ar fi vrut ca paznicul să nu-l supravegheze ; i se părea că, dacă n-ar simți clipă de clipă ochii gardianului ațintiți asupra lui, ar putea să fixeze bine cercurile. Palmele lui nu făcuseră niciodată altceva decît să sape și să are și erau atît de neîndemînatice, încît nu reușea cu nici un chip să le deprindă să lucreze corect. Gardianul se puse pe înjurături și Serge începu să tremure atît de tare, că de-abia mai putea ține ciocanul în mînă. Gîndul la încăperea aceea cufundată în beznă îl îngrozea. Încăperea se afla chiar lîngă celula lui și deseori noaptea îi auzea pe oameni gemînd și urlînd, pe măsură ce durerile ajungeau de nesuportat — și cerșindu-le paznicilor apă. Îl auzise pe un biet tovarăș de suferință cum se prăbușește în delir din cauza funiei care-i pătrunsese în carne și-l strangula, și cum pe urmă vorbește cu maică-sa toată noaptea, rugînd-o să nu-l îmbrățișeze prea tare, ca să nu-l înăbușe.

Gardianul părăsi încăperea și Serge continuă să lucreze fără să-și șteargă măcar sudoarea de pe față. Ciudat lucru că nu reușea să pună cercurile butoaielor la fel de bine ca deținuții ceilalți, pentru că era la fel de puternic

şi de viguros, dar la treaba asta se dovedea neîndemînatic, şi pace. Barem dacă l-ar lăsa, gîndea el, să lucreze în camera unde se făceau mături. Umblase cu paie toată viaţa şi i se părea că ar fi grozav să poată lucra la mături, cu paiele care păstrează mirosul de-afară. Dar ei ziceau că încăperea măturilor e plină. Oricum, se simţea slăbit şi bolnav din creştet pînă-n tălpi. Nu putea munci înăuntru. Pînă să ajungă aici, nu stătuse niciodată închis în casă o zi întreagă.

Serge se născuse în partea de vest a statului, unde n-avea cum să vadă prea multă lume. Maică-sa, o femeie frumoasă, era membră a coloniei ruseşti care venise acolo în vest să deschidă drumuri pentru linia ferată. Se bănuia că tatăl lui fusese unul dintre furnizorii căilor ferate, dar nimeni nu ştia cu siguranţă. În orice caz, pe lume Serge nu venise nici din voinţa şi nici din dorinţa lui proprie. Cînd avea doar cîteva luni, maică-sa se înecase într-un iaz atît de mic, încît nimeni nu putuse înţelege cum a reuşit s-o facă.

Pe Serge l-a luat baba Skaldi, o rusoaică bătrînă din colonie, şi l-a adus printre copiii ei. Motiv pentru care viaţa lui Serge a fost destul de grea. Femeia îl hrănea cu ceea ce refuzau copiii ei să mănînce şi îl îmbrăca numai cu ceea ce refuzau ei să poarte. Avea obiceiul să se laude faţă de baba Konach că a reuşit să-l facă pe tînărul şobolan să muncească întocmai ca un bărbat în toată firea. În viaţa lui Serge de cît stătuse la ea a existat o singură bucurie. Deseori noaptea, după ce-l bătuse şi el zăcea suspinînd într-un colţ, lungit pe podea, baba avea obiceiul să le spună copiilor poveşti despre Rusia. Nişte poveşti frumoase, după părerea lui Serge. Iată de ce n-o urîse niciodată din răsputeri pe baba Skaldi, în ciuda marii ei cruzimi : pentru că spunea poveşti atît de grozave. Cel mai adesea depăna istoria propriului ei frate. Acesta făcuse ceva rău, Serge nu şi-a dat seama niciodată ce anume, şi fusese trimis în Siberia. Nevasta lui plecase împreună cu el. Baba povestea cu lux de amănunte despre drumul pînă-n Siberia, aşa cum auzise de la ocnaşii întorşi de-acolo ; despre înspăimîntătoarele marşuri prin noroi şi gheaţă, şi cum la graniţă oamenii izbucneau în plîns, se prăbuşeau şi sărutau pămîntul Rusiei. După ce-au ajuns la închisoare, el şi nevastă-sa au fost puşi să muncească în mină. Nevastă-sa era o femeie prea delicată ca să se descurce în închisoare, spunea baba, şi într-o bună zi a fost bătută de moarte cu cnutul din ordinul unui ofiţer. După această întîmplare, bărbatul ei a încercat în mai multe rînduri să-şi curme viaţa, dar de fiecare dată l-au prins asupra faptului. În cele din urmă şi-a muşcat adînc braţul într-o noapte, şi-a deschis vinele cu dinţii şi a pierdut sînge cu nemiluita. Oficialităţile l-au găsit mort, cu dinţii încă înfipţi în braţul sfîşiat. Cînd baba termina de povestit, băieţii izbucneau în hohote de plîns, impresionaţi de grozăvia întîmplării, dar mama lor îi liniştea totdeauna, spunîndu-le că asemenea lucruri nu se puteau întîmpla aici, pentru că în această ţară statul are grijă de oameni. În Rusia nu exista un asemenea stat,

exista doar marele Țar. Da, statul va avea grijă de copii ! Baba auzise o dată discursul de la 4 Iulie și de atunci își făurise idei mărețe despre stat.

Serge asculta pînă cînd i se bulbucau ochii și își închipuia că e fratele babei și că fusese omorît de oficialități, și așa se explica de ce îl dureau atît de tare piciorușele. Se furișa uneori desculț în zăpadă și lua un băț de floarea soarelui, închipuindu-și că vînează urși în Rusia, ori pășea peste micul iaz înghețat în care se înecase maică-sa și zicea că e pe Volga. Înainte de nașterea lui, maică-sa ieșea afară singură și stătea în zăpadă ore în șir, ca să-și potolească febra din creier, și plîngea și se gîndea la țara ei. Atracția, dragostea pentru zăpadă părea că, într-un fel, i se transmisese băiatului în sînge. Niciodată nu era mai fericit ca atunci cînd urmărea dansul fulgilor albi.

Cînd a împlinit doisprezece ani, l-a luat la el acasă un fermier, ca să-i muncească pe mîncare și pe îmbrăcăminte. Apoi în viața lui a intervenit o schimbare. Cum stătea Serge în acea primă dimineață în bucătăria lui Davis, stingherit și timid, ascunzîndu-și mîinile sub pălărie și hîrșîind podeaua cu tălpile goale, s-a apropiat de el o javră mică și galbenă și a început să-și frece botul de picioarele lui. Serge a întins mîna și cățelul i-a lins-o. Apoi Serge s-a aplecat deasupra cățelului, mîngîindu-l și chemîndu-l cu nume rusești. Pentru prima oară în viața lui singuratică, lipsită de dragoste, simțea că cineva îl iubește.

Alde Davis îi dădeau să mănînce îndeajuns, îl îmbrăcau și nici de bătut nu-l băteau. Cum Serge nu știa să citească și nici să vorbească englezește, îl tratau cam în felul în care erau tratați caii. A rămas acolo șapte ani, pentru că n-avea destulă minte să priceapă că e pur și simplu un amărît și că ar putea să plece în altă parte și pentru că instinctul lui îi dicta să muncească și să tacă. Doar cîinele îi făcea viața mai suportabilă. Îi pusese numele Matushka, și asta îi amintea totdeauna de maică-sa. Se ducea cîteodată în oraș, dar nu-i plăcea acolo. Oamenii îl înspăimîntau peste măsură. Cînd fetele de la oraș treceau pe lîngă el, îmbrăcate în rochii frumoase și arătîndu-și mîinile curate și albe, se gîndea de fiecare dată la părul lui roșcat și aspru și la salopeta zdrențuită, și atunci se furișa cu Matushka în spatele căruței. Dormea totdeauna, chiar și în cele mai friguroase nopți de iarnă, în grajd, avînd drept tovarăș cîinele. După ce se cuibăreau în fîn încălzindu-se unul pe altul, Serge începea să se gîndească la o mulțime de lucruri, dar mai cu seamă la Rusia și la stat. O fi fost Rusia o țară grozavă, însă el era bucuros că nu trăiește acolo, pentru că statul de aici i se părea cu mult mai bun. Statul era foarte bun cu oamenii. Odată a venit la fermă un bărbat, să-l convingă pe Davis să voteze pentru el — și bărbatul acela l-a întrebat pe Serge cine era taică-său. Serge i-a răspuns că n-are tată. Bărbatul doar a zîmbit și a spus :

— Ei, asta nu contează. Statul îți va fi și tată, și mamă, flăcăule !

Serge avea bănuiala că statul trebuie să fie un lucru oarecum abstract, dar de gîndit se gîndea totdeauna la el ca la o femeie cu ochi blînzi, îmbrăcată în alb, cu o aureolă în jurul capului și cu un copilaș în brațe, ca în icoana Fecioarei, de la biserică. De cîte ori trecea prin fața tribunalului din oraș își scotea pălăria, pătruns de ideea că tribunalul are într-un fel sau altul legătură cu statul. Simțea că-i datorează statului foarte mult pentru ceva, nici el nu știa pentru ce anume ; că într-o bună zi statul va face pentru el un lucru măreț, fiindcă el nu avea pe nimeni altcineva. După ce își termina roboteala zilnică, Serge se ducea de obicei în țarcul vitelor și se așeza acolo jos, cu spatele lipit de gardul de sîrmă și cu bărbia sprijinită pe genunchi, și privea apusul soarelui. Lucrul ăsta nu-i trezea o prea mare bucurie, era ca și cînd ar fi urmărit de fiecare dată moartea cuiva. Ba chiar îl făcea să se simtă părăsit și singur, cu privirile încărcate de prea mult cer, și totuși venea acolo mereu, ca sub puterea unei vrăji. Și nu e de mirare că, stînd acolo seară de seară cu cîinele alături și privind țintă peste preriile cafenii măturate de vînt, care nu duceau niciodată nicăieri, dar totdeauna se desfășurau și se tot desfășurau de parcă ar fi vrut să acapareze ceva măreț pe veci neatins, ochii i se încețoșau și creierul i se îngreuna. Îi plăceau cîmpiile, pentru că se gîndea că trebuie să semene cu stepele rusești și pentru că semănau și cu el, cel mereu singur și cu mîinile goale.

Într-o zi cînd Serge îl ajuta pe Davis să termine de clădit o căpiță, Davis s-a înfuriat din nu se știe ce motive pe cîine și a ridicat piciorul să-l lovească. Serge și-a întins brațul și a primit el lovitura. Încă și mai furios, Davis a pus mîna pe topor și i-a despicat cîinelui țeasta în două. A azvîrlit apoi toporul plin de sînge, i-a spus lui Serge să se ducă să-l curețe și s-a apucat din nou de treabă. Serge a rămas încremenit locului, pradă uluielii și neputinței, de parcă cel doborît de lovitură ar fi fost el însuși. Coada cîinelui tremura, labele se zbăteau ușor, în gîtlej răsuflarea abia de i se mai auzea, horcăitoare, dar din fruntea însîngerată ochii negri, încețoșați de durere, tot mai priveau cu dragoste spre stăpîn. Serge se lăsă în genunchi și-i săltă sărmanul cap, apropiindu-și-l de inimă. Totul nu dură decît o clipă. Cîinele își puse laba pe brațul lui, apoi rămase nemișcat. Serge așeză cu blîndețe cîinele pe pămînt și se ridică în picioare. Apucă toporul însîngerat și se apropie de stăpînul său pe la spate. Nu se grăbi și nici nu șovăi. Ridică sus toporul și lovi, despicîndu-i bărbatului țeasta în două, din creștet pînă la bărbie, cum îi făcuse și Davis animalului. Se îndreptă apoi spre grajd ca să ia o cazma, să-și îngroape cîinele. Cînd trecu prin dreptul casei, femeia îl strigă, spunîndu-i să-l cheme pe bărbatul ei la masă. Serge răspunse simplu :

— Azi nu mai vine la masă. L-am omorît în dosul căpiței de fîn.

Femeia se năpusti afară urlînd și, cînd dădu cu ochii de trupul care zăcea în dosul căpiței de

fîn, o luă la fugă spre cea mai apropiată casă din sat. Serge își continuă drumul spre grajd, după cazma. N-avea conștiința faptului că săvîrșise un lucru rău. Nici măcar nu se gîndea la omul ucis. Inima îi stătea parcă lipită de coșul pieptului — singura ființă pe care o iubise vreodată era acum moartă. Intră în fînarul unde dormea cu Matushka noapte de noapte și trase de sub fîn o cutie, din care scoase apoi o batistă roșie de mătase, singurul lui „lucru prețios“ și dealtfel singura batistă pe care o avusese vreodată. Se întoarse la căpița de fîn fără să privească spre omul ce zăcea acolo și săltă cîinele în brațe. Serge descoperise la fermă un loc îndrăgit, unde el și Matushka aveau obiceiul să se ducă duminica. Un iaz mic și mlăștinos, ivindu-se din trestii și păpuriș, cu vreo cîteva sălcii amărîte pe maluri. Acolo iarba era chiar verde, nu roșcată și cenușie ca iarba bizonilor. Acolo duse el cîinele. Îl așeză jos pe pămînt și se apucă să sape o groapă sub sălcii. Și lucrul cel mai îngrozitor era că viața mergea înainte, ca de obicei. Vîntul hohotea prin stufăriș, împingînd apa și făcînd-o să clipocească la mal. Ciocîrliile cîntau în lanul de porumb și soarele strălucea cum strălucise și ieri, și în vremea asta cîinele, iată, era mort, și lui Serge i se rupea inima în piept. Cînd groapa i se păru destul de adîncă, Serge scoase batista din buzunar și o legă în jurul sărmanului cap zdrobit al cîinelui. Rupse apoi cîteva flori de măceș, le așeză pe pieptul cîinelui și se prăbuși peste trupul micului animal. Puțin după aceea zări vecinii care apăruseră pe deal împreună

cu doamna Davis și atunci așeză cîinele în groapă și îl acoperi cu pămînt.

Din timpul procesului Serge își amintea foarte puține lucruri, cu excepția faptului că-l duseseră la tribunal și că el nu întîlnise acolo statul. Își amintea că încăperea era plină de oameni, dintre care unii vorbiseră foarte mult, și că tînărul avocat care-l apăra a plîns cînd s-a citit sentința. Avocatul acela părea să înțeleagă totul despre cîine și despre stat și despre orice se întîmpla pe pămînt. Lui Serge i se părea cel mai frumos și cel mai învățat om din lume. Se luptase pentru Serge zi și noapte, fără să doarmă și aproape fără să mănînce. Serge n-ar fi putut niciodată să uite cum arăta atunci cînd a urcat și pe urmă a coborît de la bară, dîndu-și părul pe spate și încercînd să-i facă pe membrii juriului să priceapă că iubirea e iubire, chiar dacă e pentru un cîine. Oamenii i-au spus lui Serge că sentința lui fusese comutată din pedeapsă cu moartea în închisoare pe viață datorită indulgenței tribunalului, dar el știa foarte bine că totul venea de la pledoaria avocatului. Acesta nu-l părăsise pe Serge nici după ce fusese citită sentința, venise cu el la închisoare și-l asistase pe cînd își îmbrăca hainele vărgate.

— E simbolul pe care ți-l acordă statul pentru demnitatea de cavaler, Serge, spuse avocatul cu amărăciune, atingînd una dintre dungi. Vechea emblemă a jartierei regale, ca să arate că sîngele tău e regesc.

Gardianul își făcu apariția exact în clipa în care se auzea fluierînd de ora șase.

— La noapte o să dormi la tine în celulă, dar dacă mîine dimineață n-o să faci treabă mai bună, o să te legăm în celula întunecată, hai mișcă !

Serge puse jos ciocanul și îl urmă pe gardian spre celula lui. Unii dintre deținuți își făcuseră în celulă mici rafturi pentru cărți și lipiseră poze pe pereți. Serge n-avea nici cărți, nici reproduceri și nici nu știa cum să le ceară, așa că celula lui era goală. Celulele măsurau cam un metru pe doi : puțin mai largi decît un mormînt.

De obicei deținuții n-aveau de suportat cruzimi ieșite din comun, sufereau numai de lipsa tuturor acelor mici plăceri care fac ca oamenii să fie oameni. Scopul autorităților din închisoare părea să fie acela de a face totul urît și respingător, fără vreo necesitate anume. Lucrurile mărunte, care scot cu adevărat în evidență sentimentele delicate, nu se bucurau de nici un respect. Serge nu primise una dintre educațiile cele mai bune, dar i-a trebuit destul de multă vreme pînă să se obișnuiască să mănînce fără cuțit și fără furculiță, indiferent ce mîncare i se vîra pe sub ușa celulei, în gamelele de tinichea. Majoritatea deținuților citeau noaptea, însă el nu putea, așa că stătea lungit pe patul de fier, zvîrcolindu-se și întrebîndu-se cum or mai arăta cîmpiile. Faptul că nu mai avea posibilitatea să le vadă constituia pentru el cea mai mare pedeapsă. Iubea cîmpiile cu patimă. Totdeauna le iubise astfel, încă de pe

cînd era copil și iarba cafenie îi ajungea pînă la umeri, iar căpițele de fîn semănau cu munții de aur din basme. Locuitorii din orașele de deal nu reușesc să înțeleagă niciodată iubirea asta, dar oamenii de la șes pricep ce vreau să spun. Cînd dorul îl istovea cu totul, Serge se întorcea pe o coastă și se prăbușea în somn. Nu se agita niciodată, întrucît avea credința că statul o să vină într-o bună zi și o să limpezească lucrurile și o să-l ia cu el. Îl aștepta în fiecare zi să vină, trăia cu speranța venirii lui în fiecare noapte.

Nici în dimineața următoare n-a lucrat mai bine. A fost supravegheat tot timpul și el n-a reușit să facă nimic. La amiază l-au vîrît în celula aceea întunecoasă și l-au legat. I-au imobilizat brațele la spate, apoi i-au trecut funia în jurul gîtului și i-au ridicat sus de tot brațele, în așa fel încît să se stranguleze dacă și le „îndoaie". Și așa l-au lăsat. Celula era absolut goală și nici măcar atît de mare încît să poată încăpea în ea un om întins pe jos în toată lungimea lui. Deținuților li se spunea să stea în picioare, și așa a stat și Serge. Seara brațele i-au fost lăsate în jos, cît să poată să-și mănînce pîinea și să bea apă, și pe urmă i-au fost din nou săltate. Serge a rămas în picioare toată noaptea. Spre sfîrșitul zilei care a urmat, brațele îl dureau aproape insuportabil. Erau paralizate din umăr, așa că de hrănit a trebuit să-l hrănească paznicul, dîndu-i în gură ca unui copil. În ziua a doua și apoi în noaptea și în ziua următoare Serge a zăcut pe podeaua celulei, suferind de parcă mușchii i-ar fi fost smulși unul cîte unul din brațe. A rămas în celulă timp

de patru zile. Toată aerisirea celulei se făcea prin cîteva găuri date în uşă cu burghiul, aşa că zăpuşeala şi putoarea deveneau repede de nesuportat. În prima noapte Serge se gîndise că durerea o să-l ucidă înainte de ivirea zorilor, dar a rezistat peste optzeci şi patru de ore şi, cînd paznicul a intrat să-i aducă pîine şi apă, l-a găsit zăcînd pe jos cu ochii închişi şi limba între dinţi. L-a ridicat cu o lovitură de picior şi i-a întins pîinea şi apa, însă el n-a băut decît apă.

— Te-am legat prea strîns ? zbieră paznicul.

Serge nu spuse nimic. Era ca şi mort şi dorea să termine, pentru că de pus tot nu putea să pună cercuri la butoaie.

— Ţi-am ridicat prea sus braţele ca să mai poţi vorbi, ai ? Bine, atunci o să te mai strîngem niţeluş.

Vîrî bastonul pe după funie şi răsuci încă o dată, şi aproape că-i frînse braţele din încheieturi, trimiţîndu-i fiori de durere prin tot corpul. Pe urmă Serge fu lăsat singur.

Febra i se dezlănţuise în vine şi spre miezul nopţii setea ajunsese de nesuportat. Zăcea pe jos cu gura deschisă şi cu limba atîrnîndu-i afară. Durerea din braţe îl făcea să tremure din tot corpul, ca un om scuturat de friguri. Nu-şi mai putea ţine braţele sus şi funia începea să-l stranguleze. N-a strigat după ajutor. Îi auzise pe atîţia alţi nenorociţi strigînd după ajutor noaptea întreagă, fără să obţină vreo uşurare. A îndurat chinurile asemenea bărbaţilor din neamul mamei sale, într-o tăcere resemnată.

Avea în el sînge de rob, sînge care răbdase sub cnut, veacuri în şir şi nu se răzvrătise niciodată. Cu siguranţă că statul va veni în curînd şi nu-i va lăsa să-l omoare. Maica lui dragă, statul !

Zăcea pe jumătate inconştient. Visa întîmplările pe care avea obiceiul să le povestească baba, întîmplări despre oameni de pe şlepuri, cu hainele lor îmblănite, care coborau pe Volga primăvara, cînd gheaţa se spărgea şi sloiurile erau duse de apă ; despre urletul lupilor şi despre goana lor după sănii prin zăpadă, la lumina lunii. Zăpada aceea rece şi albă, care se aşternea în grămezi şi troiene ! Îşi închipuia că o simte pe limbă, se trezea şi descoperea atunci că linge podeaua de ciment. Îşi închipuia cît arată de frumos cîmpiile în lumina dimineţii, cînd răsare soarele ; cum se leagănă floarea soarelui în vînt, cum lucesc frunzele de porumb, cum sclipeşte roua în iarbă şi văzduhul e limpede şi albastru, şi păsările prind să cînte, şi mînjii aleargă şi sar pe păşune, şi bivolul negru începe să mugească după grăunţe.

Funia se strînge din ce în ce mai tare. Statul trebuie să sosească dintr-o clipă într-alta. Serge are impresia că simte pe gît botul rece al cîinelui. Încearcă să-l cheme pe nume, dar sunetele se transformă într-un gîlgîit nearticulat. Îşi adună genunchii la piept şi moare.

Şi astfel se face că statul, măicuţa-i atotcuprinzătoare, îl luă pe copilul acesta neodihnit şi îndărătnic şi îl adormi la sînul ei.

FATA DIN BOEMIA

EXPRESUL transcontinental străbătea serpentinele din Sand River Valley ; pe locul din spate al ultimului vagon stătea foarte degajat un tînăr, fără să se simtă cîtuşi de puţin stînjenit de soarele nemilos care-i ardea faţa bronzată, gîtul şi spatele puternic. Relaxaţi, aproape cu desăvîrşire inerţi, umerii lui păreau peste măsură de greoi, pînă ce tînărul se înălţă, îndreptîndu-şi-i. Purta o cămaşă decolorată de flanel şi o cravată albastră de mătase, cu capetele libere. Pantalonii largi erau prinşi la brîu cu o centură, iar sacoul, scurt, atîrna pe el descheiat. Pantofii masivi îl slujiseră vreme îndelungată.

Ca şi hainele, părul castaniu roşcat avea o tăietură străină. Sub sprîncenele grele, roşcate, ochii de un albastru închis erau adînciţi în orbite. Pesemne că nu reuşea să-şi păstreze obrazul neted decît bărbierindu-se în răspăr, dar nici măcar briciul cel mai ascuţit n-ar fi fost în stare să-i înlăture de pe arămiul moale al pielii o vagă nuanţă gălbuie. Avea dinţii şi palmele foarte albe. Capul lui, dînd impresia de asprime şi îndărătnicie, se sprijinea cu nepăsare pe perna verde a scaunului de răchită, şi-n vreme ce el privea ţinutul pîrguit de dogoarea verii, un zîmbet ironic, nu lipsit de blîndeţe însă, îi flutura pe buze. La un moment dat, pe cînd se prăjea atît de confortabil la soare, prin ochi îi trecu o sclipire fugară, dilatîndu-i straniu pupilele, şi gura lui se făcu o linie dreaptă, rigidă, ca apoi să se relaxeze treptat şi să-şi recapete zîmbetul de mai înainte, ironic şi aproape blînd. Părea să-şi spună sieşi că n-are nici un motiv de enervare ; şi părea a fi un adevărat maestru cînd îşi impunea să-şi păstreze calmul. Nici fluieratul ascuţit al locomotivei, nici strigătele acarului nu-l tulburară. Se ridică abia după ce trenul opri cu totul, îşi puse pe cap o pălărie de panama, luă din plasa portbagajului o mică valiză şi o cutie de flaut şi păşi fără grabă pe peronul gării. Bagajul fusese descărcat şi străinul îşi prezentă chitanţa pentru un geamantan ponosit, în întregime din piele.

— Poţi să mi-l ţii aici o zi sau două ? îl întrebă el pe funcţionar. O să trimit probabil după el, dar e posibil să nici nu trimit.

— Depinde, nu-i aşa, de felul în care o să vă placă ţinutul ? întrebă pe un ton arţăgos funcţionarul.

— Exact.

Funcţionarul înălţă din umeri, se uită cu dispreţ la geamantanul pe care erau încrustate iniţialele N.E. şi-i înmînă străinului o chitanţă, fără alte comentarii. Acesta îl urmări cu privirea cum apucă geamantanul de un capăt şi-l tîrăşte într-o încăpere specială. Felul de a fi al funcţionarului părea să-i amintească de ceva anume, un lucru foarte amuzant.

— N-ai putea zice că e un loc prea încăpător, făcu el remarca, uitîndu-se de jur împrejur.

— Pentru noi e destul de încăpător, se stropşi funcţionarul în vreme ce împingea cu zgomot geamantanul într-un colţ.

Se vede că tocmai un asemenea răspuns dorise şi Nils Ericson să primească. Chicoti pe înfundate, scoţînd din buzunar o cureluşă de piele şi trecîndu-şi cu ajutorul ei valiza peste umăr. Apoi îşi puse cu grijă pălăria de panama, îşi suflecă pantalonii, luă sub braţ cutia cu flautul şi o porni peste cîmpuri. Evită, cum obişnuia el să se exprime, oraşul — şi străbătu o păşune mare, îngrădită, ajungînd, după ce mai întîi se strecură pe sub gardul de sîrmă ghimpată din partea opusă, la un drumeag alb şi prăfuit care urca din valea rîului către preriile înalte, acolo unde grînele se iveau galbene, iar acoperişurile de tablă şi giruetele străluceau în lumina orbitoare a soarelui. După ce Nils străbătu cam trei mile, soarele începu să coboare şi căruţele fermierilor, întorcîndu-se de la oraş, treceau pe lîngă el uruind, acoperindu-l de praf şi făcîndu-l să strănute. Urcă bucuros cînd unul din fermieri opri şi se oferi să-l ia în căruţă. Era un bătrîn slăbănog, cu părul cărunt, cu gît lung şi subţire şi cu o barbă caraghioasă, ca de ţap.

— Pînă unde mergi ? întrebă fermierul în vreme ce îndemna caii şi căruţa o pornea din loc.

— Teci pe la ferma lui Ericson ?

— Care din ei ? şi bătrînul smuci de hăţuri ca şi cînd ar fi vrut să oprească din nou.

— Pastorul Ericson.

— A, bătrîna doamnă Ericson !

Se întoarse şi se uită la Nils.

— Păi dacă mergi chiar acolo, puteai să faci o plimbare cu otomobilu'. Bătrîna doamnă Ericson era cu otomobilu-n oraş. Trebuie că l-ai auzit păcănind pe undeva pe lîngă poştă ori măcelărie.

— Are maşină ? întrebă străinul absent.

— Păi cum nu. Se duce-n fiece sară la oraş pe vremea asta ca să-şi ridice scrisorile şi să cumpere carne pentru cină. Unii zic că de, s-ar teme să nu-i ruginească motoru' din lipsă de mişcare, da cred că la mijloc nu e decît invidia.

— Mai există pe-aici şi alte maşini ?

— Păi cum ? Avem paişpe cu toatele. Dar nimeni nu se-mplimbă ca bătrîna doamnă Ericson. Că e ploaie, că e soare, iese cu maşina peste tot locu'. Hîţ în oraş, hîţ iar afară pe pămînturile 'mneaei, hîţ sus pe la fermele copiilor. Eşti sigur că la ea vrei să mergi ?

Îşi întinse gîtul şi se uită curios nevoie mare la cutia cu flautul lui Nils.

— După cîte-am aflat, bătrîna n-are nici un pian. Olaf da, are unu' mare. Ştie nevastă-sa să cînte ; c-a-nvăţat la Chicago.

— Acolo mă duc abia mîine, spuse Nils liniştit, dîndu-şi seama că omul îl luase drept acordor de piane.

— Aha, înţeleg ! şi bătrînul îşi dădu ochii peste cap, făcînd-o pe misteriosul.

Era oarecum descumpănit de faptul că străinul se arăta prea puţin comunicativ, dar făcu ce făcu şi rupse din nou tăcerea.

— Eu sînt unu' din arendaşii doamnei Ericson. Am în grijă una din fermele ei. Am avut şi eu ferma mea, da vezi c-am pierdut-o de mult, în anii ăia păcătoşi de după Expoziţia Mondială. Chiar aşa cum îţi zic. Nu mai avea omu' de un' să plătească taxele. Ericsonii stăpînesc acuma cea mai mare parte a pămîntului. Mi-aduc aminte că predica de-o îndrăgea mai abitir bătrînu' pastor Ericson era „Celora ce li se cuvine". Şi s-au întins frumuşel — s-au răspîndit în ţinutu' ăsta ca volbura. Da nu-s eu ăla care să-i pizmuie. Cine poate oase roade. Şi ei ştiu să se descurce. Olaf acu' candidează şi poa' s-ajungă şi membru-n Congres. Ascultă, ia, cred că vine bătrîna. S-o opresc ?

Nils clătină din cap. Auzea duduitul înfundat al unui motor ce vibra ritmic în amurgul limpede din spatele lui. Luminile palide ale maşinii plutiră sus pe deal — şi bătrînul trase de hăţuri, mînînd căruţa mai pe de lături, şi cînd auzi îndărătul său prima din cele trei izbucniri furioase de claxon, îşi înclină capul. Maşina rula egal şi în viteză mare şi trecu fără să se abată măcar cu un centimetru din drumul ei. Pe scaunul din faţă, la volan, stătea o femeie robustă, conducînd cu capul descoperit. Lăsă în urmă nori de praf şi un iz uşor de benzină. Arendaşul se întoarse şi strănută.

— Uhu ! Îmi vine uneori să cred că orişicum aş lua-o, pe lîngă doamna Ericson nu-s decît o amărîtă de frunză. N-are pereche, să ştii. Aproape c-a făcut şaptezeci de ani, da' nu lasă pe nimeni să s-atingă de maşina aia. O porneşte ea cu mîna ei în fiece dimineaţă şi n-o mai

opreşte cîtu-i ziulica de lungă. O dată nu se-ntîmplă să las un pic treaba ca să beau o gură de apă şi să n-o aud vîjîind în susu' drumului. Zic zău că nurorile ei n-au o clipită de linişte. Nu poţi şti niciodată cînd poa' să explodeze. Îmi zice mie doamna Otto : „Tare ne mai temem că drăcia asta o să sară-n aer şi mama o să păţească cine ştie ce necaz, că e teribil de aventuroasă." Da eu : „N-aş băga mîna-n foc, doamnă Otto ; doamna bătrînă să vedeţi c-o să meargă cu maşina asta la-nmormîntarea tuturor nurorilor." Asta era după ce doamna bătrînă trecuse cu maşina peste un podeţ.

Străinul auzea vag sporovăiala bătrînului. Chiar în acele clipe încerca un sentiment foarte înrudit cu dorul de casă şi se întreba ce anume putuse să i-l trezească. Probabil cele două, trei nume amintite ; uruitul căruţei pe drumul plin de praf ; miasmele rîncede, răşinoase, de floarea soarelui şi de carpen, pe care umezeala nopţii le aducea de prin viroage şi de prin locurile mai joase ; şi poate mai mult decît orice, dansul luminilor de la maşina ce se avîntase pe lîngă ei. Îşi îndreptă umerii cu o senzaţie liniştitoare de forţă.

Căruţa înainta spre vest hurducîndu-se — şi urca în vremea asta o pantă mai degrabă lină. Lăsînd în urmă valea povîrnită a rîului, ţinutul se lărgea, din ce în ce mai domol, de parcă l-ar fi netezit vîntul. Pe una din ultimele coline, la capătul unei bifurcaţii a drumului, se înălţa o casă de formă pătrată, cenuşie la culoare, cu acoperiş de tablă şi cu două verande. În spatele

casei se întindea un șir de plopi sfîșiați de vînt, dispuși la distanțe neegale, iar în josul pantei, spre stînga, se zăreau răzlețe șoproanele și grajdurile. Bătrînul opri caii în locul unde drumul spre Ericsoni se bifurca, luînd-o peste albia secată și nisipoasă a unui pîrîu ce șerpuia la poalele dealului.

— Uite colo stă doamna bătrînă. Vrei să trag înuntru ?

— Nu, mulțumesc. Mă dau jos aici. Profund îndatorat. Noapte bună.

Pasagerul coborî punînd piciorul pe roata din față, și bătrînul porni mai departe fără prea multă tragere de inimă, uitîndu-se mereu înapoi, de parc-ar fi ținut să vadă cu propriii lui ochi cum va fi primit străinul. Pe cînd traversa pîrîul acela cu albia secată, Nils auzi un tropot năvalnic de copite îndreptîndu-se spre el, în josul pantei. Se dădu repede la o parte din drum și se opri în spatele unor lăstărișuri dese de pruni sălbatici, care creșteau în albia nisipoasă. Scrută cu privirea amurgul și zări un cal suplu, bine strîns în frîu, coborînd ca o vijelie dealul. Femeia care-l călărea purta un joben de curse de modă veche și o rochie lungă de călărie — și abia dacă se distingea pe fondul întunecat al pantei. Stătea ușor în șa, cu bărbia sus, și părea că privește departe în zare. Cînd trecu pe lîngă lăstărișul de pruni, calul ei trase puternic aer pe nări și necheză. Ea îl lovi, smucind violent de hățuri, și exclamă furioasă în dialectul boemian : *„Blázne !“* O dată ajunsă la drumul mare, își lăsă calul la galop — și nu peste multă

vreme atinseră amîndoi porțiunea înaltă a terenului și urmară acolo dunga cerului, cu siluetele profilate pe geana palidă de lumină care stăruia către apus. Erau în goana lor ritmică, dezlănțuită, singurele elemente mișcătoare ce puteau fi zărite pe întinderea netedă de pămînt. Și lăsau impresia, în ultima lumină tristă a serii, că nu se aflau acolo din întîmplare, ci ca un detaliu de neînlocuit al peisajului.

Nils îi urmări cu privirea pînă cînd se micșorară, devenind o simplă pată mișcătoare proiectată pe cer, apoi traversă albia nisipoasă a pîrîului și urcă dealul. Cînd ajunse la poartă, fațada casei se afla în întuneric, dar dinspre ferestrele laterale răzbătea lumină. În cocină porcii guițau, și Nils apucă să zărească un băiat înalt care ducea două găleți mari de lemn, legănîndu-se între ele. La jumătatea distanței dintre grajd și casă, moara de vînt bîzîia leneș. Luînd-o pe cărarea ce cotea spre veranda din spate, Nils se opri și se uită prin plasa de la ușă în bucătăria luminată de lampă. Bucătăria era cea mai mare încăpere a casei. Nils își amintea că, pe vremea cînd el era doar un puști, frații lui mai mari obișnuiau să organizeze acolo dansuri. Lîngă plită stătea o fetiță cu fața lătăreață și îmbujorată și cu două cozi de un blond spălăcit și privea neliniștită într-o tigaie. În sufrageria de alături, o femeie voinică, lată-n umeri, trebăluia în jurul mesei. Se mișca de colo pînă colo cu pași săltăreți, plini de vioiciune. Avea fața mare și rumenă, aproape fără riduri, și la șaptezeci de ani părul complet negru. Urmărindu-i

activitatea chibzuită, se simţi mîndru de ea. Nici urmă de ezitare sau de mişcare fără rost. Nils aşteptă pînă cînd ea trecu din sufragerie în bucătărie, dînd-o pe copilă la o parte şi luîndu-i locul lîngă maşina de gătit, apoi ciocăni în plasa uşii şi intră.

— Nu-i nimeni altul decît Nils, mamă. Cred că nu mă aşteptai.

Doamna Ericson se întoarse cu faţa şi rămase în picioare scrutîndu-l cu privirea.

— Adu lampa, Hilda, să pot vedea mai bine. Nils izbucni în rîs şi-şi puse jos valiza.

— Ce-i, mamă, nu mă mai cunoşti ?

Doamna Ericson lăsă jos lampa.

— Nils, într-adevăr. Nu prea te-ai schimbat.

— Nici dumneata, mamă. Te ţii bine. Încă nu porţi ochelari.

— Numai la citit. Dar unde ţi-e bagajul, Nils ?

— A, l-am lăsat în oraş. M-am gîndit că s-ar putea să n-ai chef de oaspeţi în preajma treieratului.

— Nu fi caraghios, Nils, şi doamna Ericson se întoarse din nou spre maşina de gătit. Acum nu mai treier eu. Am trecut lanurile la ferma vecină şi le-am dat în arendă. Hilda, du nişte apă caldă în camera de oaspeţi şi du-te de-l cheamă pe Eric.

Copila cu păr de culoarea cînepii, care încremenise în picioare mută de uimire, luă ceainicul şi se retrase, aruncînd din uşa cu trepte a bucătăriei o privire lungă, admirativă în direcţia lui Nils.

— Cine-i fata ? întrebă Nils, lăsîndu-se să cadă pe banca din spatele maşinii de gătit.

— Una din fiicele vărului tău Henrik.

— Cîţi ani sînt de cînd a murit vărul Henrik ?

— Şase. Au rămas şi doi băieţi. Unul stă la Peter şi altul la Anders. Tutore le e Olaf.

Pe verandă se auzi zăngănit de găleţi — şi un băiat înalt şi deşirat se uită întrebător înăuntru, prin plasa uşii. Avea o faţă deschisă şi blîndă şi ochii mari, cenuşii, iar de sub şapcă îi atîrnau zulufii părului galben şi moale. Nils sări în picioare şi-l trase în bucătărie, strîngîndu-l la piept şi bătîndu-l pe umăr.

— Ia te uită la el cît a crescut ! Mă mai cunoşti, Eric ?

Băiatul roşi pe sub bronzul şi pistruii feţei şi-şi lăsă capul în jos.

— Cred că eşti Nils, murmură el timid.

— Ai nimerit-o bine, rîse Nils, scuturînd zdravăn mîna flăcăului. Şi în sinea lui îşi spuse : „De-asta mă privea fetiţa cu atîta prietenie. A învăţat-o să mă iubească. N-avea decît şase ani cînd ne-am despărţit şi nici după doisprezece ani nu m-a uitat."

Eric stătea în picioare, răsucindu-şi neîndemînatec şapca şi zîmbind.

— Arăţi exact aşa cum mi te-am închipuit, îndrăzni el să spună.

— Du-te şi te spală pe mîini, Eric, strigă doamna Ericson. Avem la cină porumb fiert, Nils. Ştiu că-ţi plăcea. Cred că nu găseşti multe bunătăţi din astea pe vechiul continent. Uite-o pe Hilda. O să te conducă sus, în odaia ta. Trebuie să dai praful jos de pe tine înainte de masă.

Doamna Ericson se duse în sufragerie să mai pună un tacîm și fetița se apropie de Nils și-i făcu semn cu capul, dîndu-i de înțeles că odaia lui fusese pregătită. Nils îi întinse mîna și ea i-o luă, privindu-l surprinsă. Eric aruncă prosopul, își trecu un braț în jurul lui Nils și altul în jurul Hildei, îi trase cu stîngăcie spre el, după care ieși cu pași nehotărîți pe verandă.

În timpul cinei Nils află exact cît pămînt cultiva fiecare din cei opt frați mai mari ai săi, cum erau recoltele și cîte capete de vite aveau. În vreme ce-i vorbea, doamna Ericson îl privea cu multă atenție.

— Te-ai făcut mai frumos, Nils, remarcă ea brusc, la care el zîmbi, iar copiii chicotiră.

Deși avea optsprezece ani și era tot atît de înalt ca și Nils, Eric era socotit în continuare un copil, fiind ultimul dintre atît de numeroșii săi frați. Dar și figura îi rămăsese copilăroasă, gîndea Nils, cu ochii aceia de băiețandru, larg deschiși. Toți ceilalți fuseseră bărbați în toată firea la vîrsta lui.

După cină Nils ieși pe veranda din față și se așeză pe trepte să fumeze o pipă. Doamna Ericson își trase lîngă el un balansoar și începu să împletească de zor. Era unul dintre puținele obiceiuri din „lumea veche" pe care le păstrase, și asta pentru că nu putea suporta să stea cu mîinile-n sîn.

— Unde e Eric, mamă ?

— O ajută pe Hilda la vase. Dar o face din proprie inițiativă. Mie uneia nu-mi place ca băieții să facă prea multă treabă prin casă.

— Pare să fie un copil drăguț.

— Și foarte ascultător.

Nils zîmbi ușor în întuneric. Era momentul să schimbe discuția.

— Ce împletești acolo, mamă ?

— Ciorapi pentru copii. Nu prea mă lasă băieții să trîndăvesc, și doamna Ericson chicoti, țăcănind din andrele.

— Și cîți nepoți ai ?

— Numai treizeci și unu în clipa de față. Ai lui Olaf s-au prăpădit toți trei. Erau bolnăvicioși ca și mama lor.

— Credeam că are acum o nouă recoltă.

— Nevastă-sa de-a doua n-a făcut copii. Se ține mîndră. Toată ziua bună ziua pe cal. Dar o să-i iasă ei pe nas. Face pe grozava, deși Dumnezeu știe pentru care motiv. Ai ei erau destul de sărăntoci. Niciodată n-am avut o părere prea bună despre indivizii ăștia din Boemia. Beau tot timpul.

Nils își fuma în tăcere pipa și doamna Ericson continua să împletească. După cîteva clipe ea adăugă pe un ton aspru :

— A fost în seara asta pe-aici, chiar înainte de a sosi tu. I-ar place să se certe cu mine și să bage zîzanie între mine și Olaf, dar nu-i ofer prilejul. Presupun că într-o zi o să aduci și tu acasă o nevastă.

— Nu știu. Nu m-am gîndit niciodată prea serios la asta.

— Ei, probabil că așa e cel mai bine, sugeră doamna Ericson cu speranță. Tu n-ai fi niciodată mulțumit dacă te-ai simți legat de pămînt. La

taică-tău în familie exista şi un strop de sînge de hoinar, şi l-ai moştenit tu. Cred că felul în care trăieşti ţi se potriveşte întocmai.

Doamna Ericson adoptase tonul acela mieros pe care Nils şi-l amintea foarte bine. Lucrul păru să-l amuze grozav şi dinţii lui albi luciră în dosul pipei. Strategiile maică-si îl distraseră totdeauna, încă din copilărie, atît erau de şubrede, de cusute cu aţă albă, de nepotrivite cu forţa şi vigoarea ei. „Aşteaptă cu toţii să vadă ce poziţie voi adopta," reflectă el. Simţea că, stînd şi ţăcănind din andrele, doamna Ericson îi cîntăreşte situaţia pînă în cele mai mici amănunte.

— Cred că niciodată nu te-ai putea obişnui cu o treabă stabilă, continuă ea numaidecît. Bărbaţii care apucă să cutreiere lumea nu mai sînt capabili de aşa ceva. Păcat că nu te-ai întors acasă imediat după Expoziţia Mondială. Taică-tău cumpărase o bucată frumuşică de pămînt, destul de ieftină pe-atunci, căci timpurile erau grele, şi cred că ţi-ar fi dat o fermă. Ai făcut rău că ţi-ai amînat atîta vreme întoarcerea, fiindcă totdeauna am fost de părere că avea planuri mari cu tine.

Nils rîse şi scutură scrumul pipei.

— Iar eu aş fi pierdut multe dacă m-aş fi întors atunci. Îmi pare însă rău că nu m-am întors să-l văd pe tata.

— Păi cred că, de pierdut, trebuie să pierdem undeva. Probabil că eşti la fel de mulţumit cu treburile tale cum ai fi fost cu o fermă, spuse doamna Ericson liniştită.

— Nu strică să ai pămînt, observă Nils, în vreme ce scăpăra un alt chibrit, apărîndu-l cu palma.

Maică-sa îi cercetă faţa cu o privire tăioasă, pînă cînd chibritul se stinse.

— Cu condiţia să te stabileşti pe el, se grăbi ea să spună.

Eric apăru chiar atunci pe cărare, dînd colţul casei, şi Nils căscă şi se ridică.

— Mamă, dacă nu te superi, Eric şi cu mine am vrea să facem cîţiva paşi înainte de culcare. Asta mă va ajuta să dorm.

— Foarte bine, numai să nu întîrziaţi mult. O să rămîn trează şi o să vă aştept. Îmi place să încui cu mîna mea.

Nils îşi trecu un braţ pe după umărul lui Eric, şi cei doi porniră la vale, traversară albia nisipoasă a pîrîului şi ajunseră la drumul mare, plin de praf, de pe malul celălalt. Nu vorbea nici unul din ei. Mergeau cu pas măsurat, Nils pufăind din pipă. Era o noapte fără lună, iar drumul alb şi cîmpurile largi se aşterneau neclare în lumina stelelor. Domneau pretutindeni întunericul şi o linişte adîncă şi mirosul de praf şi de floarea soarelui. Fraţii urmară drumul preţ de o milă sau şi mai bine, fără să găsească un loc unde să se poată aşeza. În cele din urmă Nils se cocoţă pe pîrleazul unui gard de sîrmă ghimpată şi Eric se aşeză pe stinghia de jos.

— Începusem să cred că n-o să te mai întorci niciodată, Nils, spuse băiatul cu voce moale.

— Nu ţi-am promis că mă-ntorc ?

— Da, dar oamenii mari nu țin niciodată seama de promisiunile făcute copiilor. Știai într-adevăr c-o să pleci definitiv cînd te-ai dus atunci cu vitele la Chicago ?

— Mă gîndeam că era foarte posibil, dacă puteam să mă descurc singur.

— Nu-nțeleg cum ai reușit, Nils. Nu mulți ar fi fost în stare.

Eric își frecă umărul de genunchiul fratelui său.

— Greu mi-a fost să părăsesc casa, pe tine și pe tata. Dar odată trecut de Chicago, lucrul s-a dovedit destul de simplu. Bineînțeles că mi-era tare dor de-acasă ; de obicei plîngeam pînă cînd adormeam. Pînă la urmă, însă, m-am obișnuit.

— Avuseseși totdeauna de gînd să pleci, nu-i așa ?

— Totdeauna. Dormi tot în cămăruța noastră ? Mai crește plopul lîngă geam ?

Eric aprobă din cap cu însuflețire și-i zîmbi fratelui său în întunericul ca cenușa.

— Ți-aduci aminte cum ziceam noi totdeauna că frunzele șoptesc, atunci cînd foșneau noaptea ? Ei bine, mie ele îmi șopteau despre mare. Uneori rosteau nume din cărțile de geografie. Iar pe vînt puternic scoteau sunete disperate, ca o ființă care ar fi vrut să se elibereze.

— Ce ciudat, Nils, spuse Eric visător, cu bărbia sprijinită-n palmă. Arborele ăsta vorbește și acum, și de cele mai multe ori îmi șoptește despre tine.

Au rămas așa o vreme, privind stelele. În cele din urmă Eric șopti îngrijorat :

— N-ar fi mai bine acum să ne întoarcem ? Mama o să obosească tot așteptîndu-ne.

Se ridicară și tăiară scurt spre casă, peste pășune.

II

În dimineața următoare, Nils se trezi odată cu prima licărire a zorilor. Pereții camerei lui, văruiți în alb, reflectau lumina ce răzbătea prin storurile subțiri de la ferestre și el își dădu seama că era imposibil să mai doarmă. Se îmbrăcă la iuțeală și se strecură în hol, apoi urcă scările din dos, care duceau spre odaia de la mezanin pe care obișnuia s-o împartă pe vremuri cu fratele lui mai mic. Într-o cămașă de noapte rămasă prea scurtă, cu părul blond deschis ridicat pe cap în smocuri, Eric stătea pe marginea patului, frecîndu-se la ochi. Cînd îl văzu pe Nils, mormăi ceva neclar și-și vîrî repede picioarele lungi în pantaloni.

— Nu m-am așteptat să te scoli atît de devreme, Nils, spuse el în vreme ce capul îi răsărea din cămașa albastră.

— A, credeai că nu sînt altceva decît un vilegiaturist, nu-i așa ?

Nils îi dădu în joacă un pumn care-l îndoi pe băiatul cel înalt ca pe un briceag care se închide.

— Ține asta ! Trebuie să te învăț să boxezi.

Nils își vîrî mîinile în buzunare și începu să se plimbe prin încăpere.

— N-ai prea făcut schimbări aici sus. Ai păstrat cele mai multe din boarfele mele vechi, nu-i așa ?

Dădu jos o creangă de copac, uscată și îndoită, care atîrna deasupra mesei de toaletă.

— Uite și creanga cu care s-a omorît Lou Sandberg !

Băiatul privi în sus spre el din poziția în care își lega șireturile.

— Da. Nu mă lăsai niciodată să mă joc cu ea. Chiar, Nils, cum a făcut-o ? Erai și tu cu tata cînd l-a găsit pe Lou, nu-i așa ?

— Da. Tata ieșise să țină undeva o predică și, cînd am trecut pe lîngă locuința lui Lou, aceasta părea cam pustie, așa că ne-am gîndit să ne oprim și să-l strigăm. Cînd l-am găsit, tata zicea că murise probabil de vreo două zile. Își legase o bucată de sfoară în jurul gîtului, făcuse la capete două lațuri, fixase lațurile de capetele unei crengi îndoite și lăsase creanga să se destindă — pînă a murit sugrumat.

— Ce l-a împins să se omoare în felul ăsta atît de prostesc ?

Naivitatea întrebării îl făcu pe Nils să rîdă și să-și bată fratele pe umăr.

— Eu m-aș întreba ce l-a împins să facă prostia să se omoare.

— Păi, porcii lui avuseseră cu toții holeră și muriseră sub ochii lui, nu ?

— Sigur că avuseseră, dar el n-avea holeră, și mai rămîneau pe pămînt o mulțime de porci, nu crezi ?

— Da, dar dacă nu erau ai lui, la ce bun ? întrebă Eric plin de uimire.

— Ei, la naiba ! Ar fi putut să se distreze cu porcii altora. A fost un imbecil, Lou Sandberg ăsta. Să te omori pentru un porc, ia gîndește-te !

Nils rîse tot drumul pe trepte-n jos și-l molipsi și pe băiat, care cobora să-și spele fața și mîinile la micul rezervor de tablă. În vreme ce Eric își aranja cărarea în părul umed, privindu-se-n oglinda de la bucătărie, pe scări se auziră niște pași greoi. Băiatul lăsă jos pieptenele.

— Dumnezeule, e mama ! Se vede c-am pălăvrăgit mai mult decît trebuia.

Ieși în grabă sub streașina bucătăriei, își trase la iuțeală salopeta și dispăru cu șiștarele. Doamna Ericson își făcu apariția încinsă cu un șorț alb curat și cu părul negru lucindu-i de la peria udă.

— Bună dimineața, mamă. N-aș putea să fac eu focul în locul dumitale ?

— Nu, Nils, mulțumesc. Nu e cine știe ce greutate să faci focul cu coceni de porumb, și îmi place să aprind singură soba din bucătărie.

Doamna Ericson, ținînd în mînă o lopățică plină cu cenușă, făcu o pauză.

— Probabil că vrei să-ți vezi cît mai repede frații. O să te duc în dimineața asta sus, la ferma lui Anders. Treieră, și cei mai mulți dintre băieți sînt acolo.

— O să fie și Olaf ?

Doamna Ericson continua să scoată cenușa, vorbind între o lopățică plină și alta.

— Nu. Grîul lui Olaf e strîns tot și depozitat în hambarul cel nou. Anul ăsta a scos șase mii de duble. Și azi se duce la oraș să tocmească niște oameni care să-i termine acoperișul hambarului.

— Prin urmare Olaf își face un hambar nou ? întrebă Nils absent.

— Cel mai mare din ținut, și e aproape gata. O să fii probabil aici la inaugurarea lui. Imediat după treieriș, Olaf are de gînd să dea o masă cu dans. Zice că în felul ăsta întreține buna dispoziție a alegătorilor. Eu cred că totul nu e decît o prostie, și i-am spus-o ; dar Olaf se pricepe la politică.

— Olaf are în grijă tot pămîntul vărului Henrik ?

Doamna Ericson se încruntă, suflînd în fumul slab care se ridica în rotocoale deasupra cenilor.

— Da, îl păstrează pentru copiii pe care-i are în tutelă, pentru Hilda și pentru frații ei. Ține socoteala exactă a fiecărei recolte și strînge pentru ei venituri atît din dobînda normală, cît și din cea sporită.

Nils zîmbi ; urmărea cu privirea flăcăruile care țîșneau înălțîndu-se. Ușa ce dădea spre scările din dos se deschise și apăru Hilda, cu mîinile la spate, încheindu-și din mers șorțul lung de pînză. El o salută dînd vesel din cap și Hilda clipi din ochii ei mici și albaștri, mult depărtați unul de altul deasupra pomeților largi.

— Uite, Hilda, rîșnește cafeaua — și mai adaugă un pumn. Am impresia că vărului tău

Nils îi place cafeaua tare, spuse doamna Ericson și ieși, îndreptîndu-se spre grajd.

Nils se întoarse și se uită la fetiță ; strîngea rîșnița între genunchi și măcina cu atîta putere, încît cele două cozi îi săltau și obrajii i se îmbujoraseră sub pistrui. Observă pe degetul ei mijlociu ceva ce nu existase în noaptea trecută și care fusese pus, fără îndoială, în cinstea lui : un mic inel de aur, avînd drept garnitură un rubin montat cu stîngăcie. Pe cînd mîna ei se tot învîrtea. Nils atinse inelul cu vîrful degetului și zîmbi. Hilda își aruncă privirile spre ușa prin care dispăruse doamna Ericson.

— Verișoara mea Clara mi l-a dat, șopti ea sfioasă. E nevasta vărului Olaf.

III

În dimineața aceea, doamna Olaf Ericson — Clara Vavrika, așa cum multă lume o mai numea încă — se mișca agitată de colo-colo prin casa mare și goală. Soțul ei plecase în orașul de reședință al districtului înainte de a se fi trezit ea ; faptul că avea obiceiul să se scoale tîrziu era unul din numeroasele motive pentru care familia Ericson o privea cu nemulțumire. Rareori cobora înainte de ora opt, și în dimineața aceea întîrziase încă și mai mult, căci se îmbrăcase cu deosebită grijă. Totuși nu-și pusese decît o rochie neagră strînsă pe corp, una foarte simplă după părerea vecinilor. Era o femeie înaltă, brunetă, la vreo treizeci de ani, cu tenul

mai degrabă palid și cu o nuanță de roșu întunecat în obraji, acolo unde sîngele părea să țîșnească sub pielea arămie. Părul ei, despărțit în două deasupra frunții înguste, era atît de închis la culoare, încît bătea distinct în albastru. Avea genele lungi și grele și sprîncenele ca niște semilune delicate. Ochii puțin oblici, de parcă prin vine i-ar fi curs sînge de tătar sau de țigan, rămîneau uneori posomorîți și opaci, dar alteori străluceau de o hotărîre înflăcărată. Expresia feței n-o avea niciodată pe de-a-ntregul binevoitoare ; ci adeseori mohorîtă, sau, în clipele de însuflețire, sarcastică. Cel mai atrăgător arăta din profil, căci atunci vedeau cu toții în ce măsură o avantajează capul mic și frumos modelat și urechile delicate și simțeau fără întîrziere că au de-a face cu o personalitate autentică, dacă nu pe de-a-ntregul fermecătoare.

Grija casei rămînea toată pe umerii mătușii ei, Johanna Vavrika, o femeie de cincizeci de ani, superstițioasă și cam ramolită. Maică-sa murise cînd Clara nu era decît o fetiță, și întreaga viață Johanna și-o petrecuse slujindu-și cu credință nepoata. Ca multe persoane voluntare și veșnic nemulțumite, Clara era foarte dispusă, fără să-și dea seama, să facă ce-i spun alții și să lase ca soarta să-i fie hotărîtă de inteligențe mult mai prejos decît a ei. Cea care-i îndeplinise toate dorințele și o răsfățase în copilărie, care-o trimisese la Chicago să învețe pianul și care pînă la urmă o convinsese să se mărite cu Olaf Ericson, probabil cea mai bună partidă pe care-o putea face în ținutul acela, fusese mătușa Johanna. Johanna Vavrika purta pe față semnele adînci ale unui vărsat de vînt de care suferise pe vechiul continent. Era scundă și grasă, lipsită de orice frumusețe, veselă și sentimentală. Era atît de lătăreață la trup și pășea atît de mărunt, încît fratele ei, Joe Vavrika, o numea întotdeauna „rățușca mea". Mătușa o adora pe nepoata ei pentru talentul, pentru frumusețea și felul ei autoritar de a fi, dar mai ales pentru egoismul de care dădea dovadă. Căsătoria Clarei cu Olaf Ericson constituise marele triumf al Johannei. Era deosebit de mîndră de poziția lui Olaf și găsea că e un lucru deosebit de captivant să aibă grijă de gospodăria Clarei și s-o întrețină mai presus de orice critică a Ericsonilor, să-l îmbuibeze pe Olaf în așa fel încît acesta să nu-i poată reproșa soției sale nimic și să ascundă în fața tuturor nemulțumirile domestice ale Clarei. Dimineața, în vreme ce Clara dormea, Johanna Vavrika trebăluia prin casă, avînd grijă ca Olaf și lucrătorii să-și ia micul dejun și cele două fete de la bucătărie să se apuce de curățenie, de spălat, sau să bată putineiul. Apoi, cam pe la ora opt, îi ducea Clarei cafeaua și, în vreme ce Clara sorbea din ceașcă, pălăvrăgea cu ea, povestindu-i ce se mai întîmplă prin casă. Bătrîna doamnă Ericson obișnuia să afirme că nora ei n-ar putea să știe ce zi a săptămînii este dacă nu i-ar spune Johanna în fiecare dimineață. Față de Johanna simțea un fel de milă amestecată cu dispreț, dar femeia nu-i displăcea în întregime. La nora ei îi displăcea cel mai mult felul în care

aceasta punea stăpînire pe sufletul oamenilor. O scotea din sărite faptul că în casa fiului ei, mare cît un hambar, treburile mergeau bine — și începea să creadă că în lumea asta trebuie să aștepți vreme îndelungată pînă să vezi cum răul își primește pedeapsa.

— Ce s-ar întîmpla dac-ar muri sau dacă s-ar îmbolnăvi Johanna Vavrika ? obișnuia să-i spună bătrîna doamnă lui Olaf. Nevastă-ta n-ar ști nici unde să caute fața de masă.

Olaf doar ridica din umeri. Fapt e că Johanna nu murea și, cu toate că doamna Ericson îi spunea adeseori că arată jalnic, nu era bolnavă niciodată. Dormea într-o cămăruță lîngă bucătărie și rareori părăsea casa. Fie noapte, fie zi, nici un membru al familiei Ericson n-ar fi putut da tîrcoale prin jur, încercînd să descopere vreo hibă, fără știrea ei. N-avea decît o singură slăbiciune : trăncăneala incurabilă — din pricina căreia dădea uneori naștere fără să vrea la încurcături.

În dimineața aceea, Clara tocmai își lega în jurul gîtului o panglică de culoarea vinului, cînd își făcu apariția Johanna, aducîndu-i cafeaua. După ce așeză tava pe o măsuță, se apucă să facă patul Clarei și pălăvrăgi cu ea o vreme, în dialectul boemian.

— Va să zică Olaf a plecat devreme și fetele au pus la copt. Cobor și eu imediat să pregătesc niște cornuri cu mac pentru Olaf. Mi-a cerut la micul dejun plăcintă de prune și i-am spus că nu mai am și că să aducă miere și cuișoare și niște prune de la oraș.

Clara își turnă cafeaua.

— Uf, nu pricep cum pot mînca bărbații atîtea dulciuri, și încă dimineața.

Mătușa ei chicoti cu subînțeles.

— Cu miere momești ursul, cum se zice pe vechiul continent.

— Era supărat ? întrebă Clara cu nepăsare.

— Olaf ? O, nu ! Era bine dispus. Nu e niciodată supărat dacă știi cum să-l iei. N-am cunoscut niciodată un bărbat care să facă atît de puțin caz în privința banilor. I-am dat o listă de cumpărături lungă de un cot și n-a zis o vorbă ; a împăturit-o doar și a pus-o în buzunar.

— Sînt convinsă că n-a zis nici o vorbă, remarcă Clara dînd din umeri. Într-o zi o să uite de tot cum se vorbește.

— Dar se spune despre el că e un mare orator. Și știe și cînd trebuie să tacă. De-aia are atîta influență în politică. Lumea are încredere în el.

Johanna umflă o pernă cu pumnii, ținînd-o sub bărbia ei grasă, și trecu peste aspectul acesta al problemei. Nepoata ei izbucni în rîs.

— Nu e greu, mătușico, să-i facem pe oameni să ne creadă înțelepți, dacă ne ținem gura. De ce i-ai spus doamnei Ericson că Norman m-a trîntit din nou sîmbăta trecută și că mi-am scrîntit piciorul ? M-a pîrît lui Olaf.

Johanna se afla într-o mare încurcătură.

— Dar bine, odorul meu, bătrîna a întrebat de tine ; și e întotdeauna furioasă dacă n-am la îndemînă o explicație. Oricum, nu era cazul să te pîrască. Mereu dărîmă cîte ceva cu mașina aia a ei.

După ce mătuşa Johanna coborî legănîndu-se către bucătărie, Clara se duse să şteargă praful din salon. Cum n-avea cine ştie ce de şters, treaba nu-i luă prea mult timp. Olaf construise pentru Clara o casă nouă înainte de căsătorie, dar dorinţa ei de a o mobila dispăruse repede. Într-adevăr, nu mersese mult dincolo de pian şi de o cadă de baie. Nu se înţeleseseră aproape asupra nici unei mobile, şi Clara declarase că mai degrabă îşi ţine casa goală decît încărcată cu lucruri care nu-i plac. Casa era aşezată pe o colină şi ferestrele dinspre apus ale salonului dădeau în curtea bucătăriei, aflată la vreo zece metri mai jos. Ferestrele dinspre răsărit dădeau chiar în curtea din faţă. Pe cînd ştergea praful, Clara auzi în dreptul uneia dintre aceste ferestre un fluierat uşor. Nu se întoarse imediat, dar ascultă cu atenţie, în vreme ce plimba încet cîrpa pe marginea unui scaun. Da, asta era :

„Visam că trăiesc în palate de marmură."

Se întoarse şi-l zări pe Nils Ericson rîzînd în soare. Stătea chiar în dreptul ferestrei, cu pălăria în mînă. În vreme ce ea traversa încăperea, Nils se sprijini de plasa de sîrmă.

— Nu te surprinde deloc faptul că mă vezi, Clara Vavrika ?

— Nu, mă aşteptam să vii. Mama Ericson i-a telefonat lui Olaf noaptea trecută că te afli aici.

Nils îşi miji ochii şi scoase un şuierat prelung.

— A telefonat ? Asta trebuie s-o fi făcut în vreme ce Eric şi cu mine ieşiserăm să ne plimbăm. Foarte întreprinzătoare, nu ? Vrei să dai la o parte plasa aia ?

Clara o dădu la o parte şi Nils încălecă pervazul. Pe cînd el pătrundea în încăpere, Clara îi spuse :

— Ţi-ai închipuit că i-o poţi lua înainte maică-ti ?

El îşi aruncă pălăria pe pian.

— Ei, uneori se întîmplă. Acum, de pildă, i-am luat-o înainte. Se presupune că mă aflu în lanul de grîu al lui Anders. Cînd am plecat de-acolo, mama a intrat cu maşina într-o porţiune desfundată de la marginea drumului şi s-a împotmolit pînă la butucii roţilor. În vreme ce oamenii se duceau după cai ca s-o tragă afară, am întins-o prin spatele stogurilor şi am scăpat.

Nils chicoti. Ochii posomorîţi ai Clarei străluciră, fixîndu-l cu admiraţie.

— I-ai pus pe gînduri. Nu ştiu ce-a vorbit maică-ta cu el la telefon, dar Olaf s-a întors arătînd de parc-ar fi zărit o stafie şi nu s-a dus să se culce pînă la o oră înspăimîntătoare, cred că era zece. A rămas în întuneric pe verandă ca o statuie. Şi a fost şi una din zilele cînd şi-a dat drumul la gură.

Se porniră pe rîs amîndoi, cu uşurinţă şi degajare, ca nişte oameni care au rîs împreună vreme îndelungată, dar rămaseră în picioare.

— Anders, Otto şi Peter arătau şi ei de parc-ar fi zărit stafii în lanul pe care-l treieră. Ce se întîmplă cu ei toţi ?

Clara îi aruncă o privire iute, iscoditoare.

— Ei bine, un singur lucru. S-au temut totdeauna că testamentul celălalt se află la tine.

Nils păru interesat.

— Testamentul celălalt ?

— Da, ultimul. Ştiau că tatăl tău a mai lăsat unul, dar n-au ştiut niciodată ce anume a făcut cu el. Aproape că au răsturnat casa veche cu susu-n jos, tot căutîndu-l. Mereu l-au suspectat că întreţine cu tine o corespondenţă clandestină, pentru că unicul lucru de care era capabil să se îngrijească singur era propria-i corespondenţă. Şi şi-au închipuit că probabil ţi-a trimis ţie noul testament, pentru mai multă siguranţă. Cel vechi, prin care maică-ta moştenea totul, fusese redactat cu multă vreme înainte de plecarea ta de-acasă — şi hotărîseră că pe tine te pot exclude, întrucît ea, la rîndul ei, va lăsa întreaga avere celorlalţi. Ca să preîntîmpine asta, tatăl tău a făcut încă unul. Speram să-l ai. Ar fi fost atît de comic să-l vîri sub ochii lor.

Clara rîse cu voioşie, lucru pe care nu-l făcea prea des în ultima vreme. Nils dădu din cap cu reproş.

— Ia te uită ce rea poţi să fii !

— Nu, nu sînt. Dar aş vrea să se întîmple ceva care să-i zdruncine pe toţi. Nu s-a mai pomenit niciodată o asemenea familie, căreia să nu i se întîmple nici un alt eveniment în afară de cină şi de treieriş. Aproape că aş vrea să mor, numai să aibă loc o înmormîntare. *Tu unul* n-ai putea rezista nici trei săptămîni.

Nils se aplecă peste pian şi începu să apese clapele cu degetul.

— Zău ? Scumpă şi tînără doamnă, cum de ştii cît pot eu rezista, căci *tu una* nu ai fost în stare să aştepţi şi să-ţi dai seama de asta ?

Clara se îmbujoră la faţă, posomorîndu-se, şi se încruntă.

— N-am crezut c-o să te mai întorci, spuse ea sfidătoare.

— Eric a crezut, şi nu era decît un puşti cînd am plecat. Oricum, totul e bine cînd se sfîrşeşte cu bine, şi nu m-am întors ca o fantomă la petrecere. Nu e cazul să ne certăm. Mama o să sosească aici cît de curînd, cu un mandat de percheziţie.

Se răsuci şi o privi drept în faţă, înfundîndu-şi mîinile în buzunarele hainei.

— Poftim, ar trebui să fii bucuroasă că mă vezi, dacă tot vroiai să se întîmple ceva. Eu sînt acel ceva, chiar şi fără testament. Am putea să ne distrăm puţin, nu ? Cred că am putea.

Ea repetă ca un ecou :

— Cred că am putea.

Rîseră amîndoi şi ochii li se aprinseră. Clara Vavrika părea cu zece ani mai tînără decît dimineaţa, cînd îşi pusese panglica de catifea în jurul gîtului.

— Ştii, mă simt atît de măgulit văzînd-o pe mama. N-am crezut că voi fi atît de mîndru de ea. Un veritabil angrenaj ! Dar despre codana aceea mică din casa ei ce crezi ? Procedează Olaf cinstit cu copiii ?

Clara căzu pe gînduri, încruntîndu-se.

— Ceea ce face Olaf, acum că a ajuns persoană publică, trebuie să arate a lucru cinstit. Şi îl privi pe Nils într-un fel ciudat.

— Dar scoate din asta un comision frumuşel. Duminicile se strîng aici cu toţii şi fac bilanţul. Olaf îi lasă, pe Anders şi Peter, să treacă sume

mari în contul întreţinerii celor doi băieţi, şi bani, li-i dă din averea copiilor. Aşa că ei se aleg întotdeauna cu ceea ce s-ar putea numi profit, din care capătă şi Olaf o parte. Nu ştiu exact cum procedează, dar după spusele lor e în întregime o chestiune de familie. Şi cînd Ericsonii spun aşa...

Clara înălţă din sprîncene. Chiar în clipa aceea, din josul drumului se auzi huruitul mînios al unui automobil care se apropia. Privirile li se încrucişară şi cei doi izbucniră în rîs. Rîdeau aşa cum rîd copiii cînd nu se mai pot stăpîni şi nu le pot explica oamenilor mari cauza veseliei lor, pe care însă o împărtăşesc cu ei pe de-a-ntregul. Aşezată la pian, Clara simţi după plecarea lui Nils că-şi terminase porţia de rîs pentru doisprezece ani în şir. Şi exersă de parcă-i luase casa foc deasupra capului.

Cînd Nils îşi întîmpină mama şi se urcă alături de ea pe bancheta din faţă a maşinii, doamna Ericson arăta încruntată, dar nu aduse vorba despre festa pe care el i-o jucase pînă nu răsuci volanul şi nu-şi întoarse maşina, luînd-o pe drumul care mărginea păşunea cea mare a lui Olaf. Apoi remarcă sec :

— Dacă aş fi în locul tău, nu m-aş vedea prea des cu soţia lui Olaf cît aş sta aici. E tipul de femeie care nu se poate vedea prea des cu bărbaţii fără ca lumea să înceapă să vorbească pe socoteala ei. S-a vorbit destul de mult pe socoteala ei înainte de a se mărita.

— N-a domolit-o Olaf ? întrebă el nepăsător.

Doamna Ericson săltă din umerii ei masivi.

— S-ar zice că Olaf n-are prea mult noroc atunci cînd e vorba de femei. Prima era destul de blîndă, însă tot timpul suferea de cîte ceva. Iar astălaltă face pe independenta. Olaf zice că, dacă vor ajunge să se certe, ea se va întoarce la taică-său şi atunci el o să piardă voturile boemienilor. Sînt o droaie în ţinutul ăsta. Dar cînd dai peste un bărbat care se află sub papucul nevestei, poţi fi totdeauna sigur că are pe undeva un punct sensibil.

Nils se gîndi la propriul lui tată şi zîmbi.

— Pe lîngă voturi i-a mai adus şi o mulţime de bani, nu-i aşa ?

Doamna Ericson pufni.

— Mda, are o bună parte pe numele ei, dar nu prea văd cum ar putea să-i folosească asta lui Olaf. Într-o zi o să aibă o avere frumuşică, dacă bătrînul Vavrika nu se însoară din nou. Eu însă nu consider că banii unui proprietar de saloon sînt tot atît de cinstiţi ca banii celorlalţi oameni.

Nils rîse din toată inima.

— Ei, mamă, nu te lăsa dusă chiar în halul ăsta de prejudecăţi. Banii sînt bani. Bătrînul Vavrika e un proprietar de saloon foarte cumsecade. Nu văd nimic scandalos.

Doamna Ericson izbucni furioasă.

— Ştiu că totdeauna le-ai luat apărarea ! Dar faptul că ai dat tîrcoale pe-acolo cînd erai un puşti nu ţi-a folosit la nimic, Nils, nici ţie şi nici celorlalţi băieţi. N-au mai fost prea mulţi care să se ţină pe urmele ei după ce s-a măritat cu

Olaf, ascultă-mă pe mine. S-a priceput destul de bine să-şi înhaţe norocul.

Nils se propti cu spatele de banchetă.

— Bineînţeles că-mi plăcea să mă duc pe-acolo, mamă, şi că te necăjeai fără încetare din pricina asta. Nu ţi-ai dat niciodată osteneala să înţelegi că pentru un băiat acolo era singura casă veselă din ţinut. Voi toţi ceilalţi munceaţi pe brînci şi în casele voastre pline de copii, de rufe puse la spălat şi de muşte domnea harababura. O, era perfect, înţeleg asta ; dar eşti tînăr o singură dată şi se întîmpla ca eu să fiu tînăr pe vremea aceea. La Vavrika era întotdeauna veselie. El cînta la vioară, eu obişnuiam să vin cu flautul, Clara cînta la pian, iar Johanna interpreta de obicei melodii din Boemia. Şi tot ea pregătea pentru noi mese bogate, heringi, murături, turte de mac şi o mulţime de prăjituri şi de dulceţuri. Bătrînul Joe slujise în armată pe vechiul continent şi putea să povestească o groază de întîmplări autentice. Parcă-l văd şi acum tăind pîine la capătul mesei. Nu ştiu dacă aş fi făcut ceva cînd eram copil, de n-ar fi fost ei.

— Şi în vremea asta Vavrika lua banii oamenilor care munceau din greu la cîmp, observă doamna Ericson.

— Aşa e cu distracţiile, mamă, şi ele sînt un lucru bun. Oamenii trebuie să se distreze cu o parte din banii cîştigaţi. Chiar şi tatei îi plăcea bătrînul Joe.

— Tatălui tău, spuse doamna Ericson pe un ton aspru, îi plăcea toată lumea.

Pe cînd traversau albia nisipoasă a pîrîului, întorcîndu-se la ferma ei, doamna Ericson remarcă :

— Uite şareta lui Olaf. S-a oprit din drum la întoarcerea din oraş.

Nils se scutură şi se pregăti să-şi întîlnească fratele, care aştepta pe verandă. Olaf era norvegianul masiv şi greoi, încet la vorbă şi domol în mişcări. Încercînd să şi-l reamintească de la distanţă, Nils nu-şi putu imagina decît fruntea lui înaltă, capul masiv, nările largi şi ochii de un albastru spălăcit, mult depărtaţi unul de altul. Trăsăturile lui Olaf erau rudimentare : ceea ce ieşea pe dată în evidenţă era faţa, turtită, lată şi palidă ; o faţă lipsită de cea mai vagă expresie, trădînd la fel de puţin şi vîrsta de cincizeci de ani, şi oricare alt lucru, puternică prin însăşi această indiferenţă. Cînd îşi dădură mîna, Olaf îi aruncă lui Nils o privire pe sub sprîncenele rare — şi Nils simţi că nimeni n-ar fi capabil să spună vreodată ce semnificaţie putea să aibă căutătura aceea palidă. Singurul lucru care-l izbise dintotdeauna la Olaf fusese o încăpăţînare greoaie, ca argila umedă care nu mai vrea să se dezlipească de fierul plugului. Totdeauna îl privise pe Olaf ca pe cel mai dificil dintre fraţii săi.

— Ce mai faci, Nils ? Ai de gînd să stai mai mult cu noi ?

— Oh, eu unul aş rămîne pentru totdeauna, răspunse Nils vesel. Îmi place ţinutul mai mult decît înainte.

— S-a muncit ceva în ținutul ăsta de cînd ai plecat tu, remarcă Olaf.

— Exact. Cred că e aproape bun de locuit ; și eu aproape că sînt hotărît să mă stabilesc aici.

Nils văzu cum fratele lui își coboară capul mare în pămînt. „Exact ca un taur“, își spuse.

— Mama m-a convins s-o las mai moale acum și să m-apuc de lucrat pămîntul, continuă el cu nepăsare.

Olaf dădu drumul din gîtlej unui sunet adînc.

— Munca la fermă nu se învață într-o zi, sublinie el, uitîndu-se mereu în pămînt.

— Ah, știu ! Dar eu bag repede lucrurile la cap.

Nils n-avusese intenția să-și înfrunte fratele și nu știa acum de ce o face.

— Bineînțeles, continuă el, nu mă aștept să realizez succese mari, așa cum ați făcut voi. Dar nu sînt ambițios. Nu-mi doresc multe. Niște pămînt și, poate, ceva vite.

Cu fruntea plecată, Olaf continua să privească țintă în jos. Ar fi vrut să-l întrebe pe Nils ce făcuse în toți acești ani, de nu avea nicăieri vreo afacere la care să nu-și poată permite să renunțe ; să-l întrebe de ce avusese atît de puțină mîndrie încît să se întoarcă doar cu o valijoară de piele și să se dea în spectacol, singurul eșec al familiei. Nu-i puse nici una din aceste întrebări, dar îl făcu să le simtă limpede pe toate. „Hm“, își zise în sinea lui Nils, „nu-i de mirare că un om tace mereu dacă e capabil să-ți comunice gîndurile în felul ăsta, fără să scoată măcar o vorbă. Cred că tot timpul folosește împotriva neveste-si asemenea împușcături fără zgomot. Dar presupun că nici ea nu se lasă mai prejos.“ Nils chicoti — și Olaf își înălță privirea.

— Nu mă lua în seamă, Olaf. Rîd fără să știu de ce, ca Eric. Tot o maimuțică veselă e și el.

— Eric, spuse Olaf tărăgănînd cuvintele, e un copil prea răsfățat. Pentru că nu se pricepe s-o mulgă așa cum trebuie, îi lasă mamei stearpă vaca cea mai bună. Speram să-l iei cu tine și să-l vîri în afaceri. Dacă nici printre străini nu face nimic ca lumea, n-o să mai facă niciodată.

Pentru Olaf asta era o cuvîntare lungă ; de cum o termină, se și urcă în șaretă. Nils dădu din umeri. „Vechile șiretlicuri,“ își spuse. „Lovește totdeauna pe la spate. Ce balenă de om !“ Se răsuci în loc și se îndreptă spre bucătărie, unde mama lui îl certa pe Eric pentru că lăsase să scadă benzina din rezervor.

IV

Saloon-ul lui Joe Vavrika nu se afla în capitala comitatului, unde Olaf și doamna Ericson își vindeau produsele, ci într-un loc mult mai vesel, un cătun de boemieni situat în capătul opus al comitatului, zece mile mai la nord de ferma lui Olaf. Clara se ducea călare să-și vadă tatăl aproape în fiecare zi. Vavrika locuia, ca să spunem așa, în curtea din spatele saloon-ului. Grădina dintre cele două clădiri era înconjurată de un gard înalt de scînduri, atît de strîns lipite unele de altele încît formau parcă un zid, și vara Joe aranja bănci de lemn și mese pentru bere

printre tufele de agrișe de sub micul cireș. La trei zile după întoarcerea acasă, după-amiaza tîrziu, Nils Ericson stătea așezat în fața uneia dintre mesele acestea. Joe intrase să servească un client și Nils stătea acolo proptit în coate, uitîndu-se mai degrabă mohorît în cana lui pe jumătate goală, cînd auzi un hohot de rîs dinspre cealaltă parte a grădinii. Îmbrăcată cu costumul ei de călărie, Clara stătea în ușa din spatele casei, sub bolta de viță pe care bătrînul Joe o sădise cu mulți ani în urmă. Nils se ridică în picioare.

— Vino afară și stai cu tatăl tău și cu mine. Am pălăvrăgit toată după-amiaza. Nimeni în afară de muște nu ne deranjează.

Ea scutură din cap.

— Nu, de venit nu mai vin. Lui Olaf nu-i place. Trebuie să-mi păstrez rangul, știi doar.

— Vrei să spui că nu mai ieși niciodată să discuți cu băieții, așa cum aveai obiceiul ? Te-a domesticit ! Și de straturile astea de flori cine se îngrijește ?

— Vin duminica, atunci cînd tata e singur, și-i citesc din ziarele boemiene, dar niciodată cînd e deschis barul. Și voi doi ce-ați făcut ?

— Am vorbit, așa cum îți spuneam. I-am povestit despre călătoriile mele. Acasă nu prea pot vorbi, nici măcar cu Eric.

Clara își întinse brațul și lovi cu cravașa o molie albă care se agita printre frunzele de viță, în lumina soarelui.

— Am impresia că mie n-o să-mi povestești niciodată despre toate aceste lucruri.

— Unde să-ți povestesc ? În nici un caz în casa lui Olaf. Ce-ar fi să discutăm chiar aici ?

Și Nils făcu un gest convingător cu pălăria spre tufe și spre masa vopsită-n verde, unde muștele bîzîiau leneș deasupra paharelor goale de bere. Clara scutură ușor din cap.

— Nu, nu se face. Și, în afară de asta, trebuie să plec.

— Sînt cu iapa lui Eric. Ai fi supărată dacă te-aș ajunge din urmă ?

Clara se uită în spate și rîse :

— Încearcă și-ai să vezi. Dacă nu vreau să rămîn cu tine, te las și mă duc. Iapa lui Eric nu se poate compara cu Norman.

Nils intră în bar și vru să-și achite consumația. Uriașul Joe, cu păr blond cîrlionțat și cu mustață, îl bătu pe umăr.

— La mine la sertar n-o să intre nici un prăpădit de bănuț d-al tău, mă auzi ? Numai că data viitoare aduci flautul, te — te — te —te — te — ti.

Joe își mișcă degetele, imitînd felul în care se cînta la flaut.

— Clara mea vine tot timpul duminicile și cîntă pentru mine. Nu-i place să cînte la casa Ericsonilor.

Își scutură cîrlionții blonzi și rîse.

— Nici o amărîtă de distracție la Ericsoni. Hai, vino la noi duminica. Îți place distracția. Nu uita flautul.

Joe vorbea repede-repede și totdeauna se poticnea în engleza lui. Rareori li se adresa clienților în această limbă, pe care n-o învățase niciodată prea bine. Nils se aruncă în șa și porni la

trap spre capătul de apus al satului, unde casele și grădinile se zăreau împrăștiate ici și colo pe pămîntul preriei, iar drumul o cotea spre sud. Departe-n fața lui, în lumina ce descreștea, văzu călărind agale silueta zveltă a Clarei Vavrika. Atinse iapa cu cravașa și țîșni pe drumul alb și neted, sub cerul tot mai roșu. Cînd o ajunse din urmă pe nevasta lui Olaf, observă că plînsese.

— Ce s-a întîmplat, Clara Vavrika ? întrebă el cu voce blîndă.

— Ah, uneori sînt tristă. Ce vesel era totul pe vremea cînd stăteam cu tata. Mă întreb de ce-am plecat oare !

Nils îi vorbi atunci pe tonul scăzut și plin de blîndețe pe care-l folosea cîteodată cu femeile.

— Asta m-a mirat și pe mine în tot acest lung șir de ani. Erai ultima fată din ținut pe care-aș fi ales-o ca soție pentru Olaf. Ce te-a determinat s-o faci, Clara ?

— Cred că pînă la urmă am făcut-o ca să-mi mulțumesc vecinii... și Clara dădu din cap. Lumea începuse să se mire.

— Să se mire ?

— Da, că nu mă mai măritam. Și cred că n-am vrut să-i dezamăgesc. Am ajuns la concluzia că majoritatea fetelor se mărită din considerație față de vecini.

— Aș fi pus pariu că fata aceea, pe care-o știam eu, va zice : „Ducă-se dracului vecinii !"

Clara scutură tristă din cap.

— Vezi, Nils, au mare putere asupra ta cînd ești femeie. Încep să spună că ai luat-o razna.

Iată ce ne împinge pe noi să ne mărităm : nu putem îndura zeflemeaua.

Nils se uită într-o parte la ea. Niciodată mai înainte n-o văzuse cu fruntea plecată. Resemnarea era ultimul lucru la care s-ar fi așteptat din partea ei.

— În cazul tău n-a mai intervenit și altceva ?

— Altceva ?

— N-ai făcut-o, vreau să spun, în pofida cuiva ? A cuiva care nu se mai întorcea ?

Clara se îndreptă de spate.

— N-am crezut niciodată c-o să te mai întorci. Sau, cel puțin, după ce am încetat să-ți mai scriu. *Totul* se terminase cu mult înainte de a-l lua pe Olaf de bărbat.

— Așadar, nu ți-a trecut niciodată prin cap că lucrul cel mai groaznic pe care mi l-ai putea face ar fi să te măriți cu Olaf ?

Clara rîse.

— Nu, n-am știut că ții atît de mult la Olaf.

Nils mîngîie coama calului cu mănușa.

— Află că niciodată n-o să-ți găsești liniștea, Clara Vavrika. O să pleci într-o zi, și mă gîndesc că s-ar putea să pleci chiar cu mine.

Clara își împinse bărbia în sus.

— A, nu mă cunoști așa de bine cum crezi ! N-o să dezertez. Uneori, cînd sînt cu tata, simt și eu la fel. Dar rezistența mea nu e cu nimic mai prejos decît rezistența Ericsonilor. De învins încă nu m-au învins și, atîta vreme cît nu e înfrînt, omul poate să trăiască. Dacă mă întorc la tata, s-a zis cu cariera politică a lui Olaf. Știe asta și nu trece niciodată dincolo de îmbufnare. Sînt tot atît de deșteaptă ca și Ericsonii.

N-o să-i părăsesc pînă ce nu-i fac să priceapă un lucru sau două.

— Vrei să spui pînă ce nu reuşeşti să-i tragi pe sfoară.

— Da, pînă nu plec cu un bărbat mai inteligent decît ei şi care are mai mulţi bani.

Nils trase un fluierat.

— Draga mea, ceri prea mult. Ericsonii, luaţi la un loc, merită o asemenea înfrîngere. Dar ceva mă face să cred că plăcerea de a-i teroriza te-a cam părăsit.

— Mă tem că ai dreptate, admise Clara cu tristeţe.

— Şi atunci de ce nu pleci ? Există pe lume jocuri mult mai amuzante. Cînd m-am întors acasă, m-am gîndit c-ar fi probabil amuzant să le smulg Ericsonilor cîteva sute de acri de pămînt, dar între timp m-am convins că mă pot distra mult mai bine aiurea, pe banii mei.

Clara trase cu zgomot aer în piept.

— Va să zică, ai celălalt testament ! De-aia te-ai întors acasă.

— Nu, nu-i adevărat. M-am întors să văd cum o duci cu Olaf.

Clara îşi croi calul cu cravaşa, şi după o clipă se afla departe în faţa lui Nils. Acesta nu făcu decît să exclame „La dracu !" şi să-şi lovească şi el calul, ţîşnind pe urmele ei ; dar ea se aplecase în faţă şi aproape că înghiţea pămîntul. Rochia lungă de călărie se unduia în aerul liniştit din spatele ei. Soarele tocmai începuse să coboare dincolo de mirişte pe cerul senin şi vast, şi umbrele treceau peste cîmpuri atît de

iute încît Nils abia mai putea să zărească silueta întunecată de pe drum. Cînd o ajunse din urmă, îi prinse calul de dîrlogi. Norman cabră şi Nils se temu o clipă pentru Clara ; dar ea rămase mai departe în şa.

— Dă-mi drumul, Nils Ericson, ţipă ea. Pe tine te urăsc mai mult decît pe ei toţi. V-aţi născut ca să mă chinuiţi, tot clanul vostru, să mă faceţi să sufăr în toate felurile cu putinţă.

Clara îşi lovi calul din nou şi se îndepărtă în galop. Nils strînse din dinţi şi rămase în loc, gînditor. Călări încet spre casă pe drumul pustiu, privind cum răsar stelele pe bolta senină, violetă. Ele sclipeau slab pe cerul senin, ca nişte giuvaeruri ce cad într-o apă limpede. Erau o mustrare, simţea, la adresa lumii acesteia josnice. Cotind către casă prin albia secată a pîrîului, Nils îşi înălţă ochii spre Steaua Polară şi zîmbi, de parcă între ei doi ar fi existat o înţelegere. Maică-sa îl certă că întîrziase la cină.

V

Duminică după-amiază, îmbrăcat sumar şi încălţat cu papuci de pîslă, Joe Vavrika stătea în grădină, fumînd dintr-o pipă de porţelan lungă şi încrustată, pe căuşul căreia se reliefa o scenă de vînătoare. Clara şedea sub cireş şi citea cu voce tare din săptămînalele boemiene. Sub costumul de călărie purta o rochie albă de muselină ; frunzele cireşului aruncau pe poalele rochiei pete accentuate de umbră. Pisica albă mo-

ţăia la soare lîngă picioarele ei, iar dalmaţianul lui Joe săpa o gaură sub tufele de muşcate, visînd viezuri. Joe tocmai îşi umplea pentru a treia oară pipa după masa de prînz, cînd auzi o bătaie în scîndurile gardului. Izbucni într-un rîs zgomotos şi se duse să deschidă portiţa care dădea spre stradă. Nu strigă numele lui Nils, dar îl înhăţă de mînă şi-l tîrî înăuntru. Clara se crispă şi, sub pielea ei oacheşă, culoarea se aprinse. Şi Nils se simţea puţin încurcat. N-o mai văzuse din seara cînd se depărtase de el călare şi-l lăsase singur pe drumul neted dintre cîmpuri. Joe îl tîrî pe Nils spre banca de lemn de lîngă masa verde.

— Ai adus flautul, ţipă el, pipăind cu degetele cutia de piele de sub braţul lui Nils. Grozav ! Acum avem puţină distracţie ca-n timpurile vechi. Am ceva bun pentru tine.

Joe făcu cu degetul spre Nils şi clipi din ochiul său albastru, un ochi limpede şi strălucitor, plin de foc, deşi vinişoarele de sînge de pe pupilă erau totdeauna puţin dilatate.

— Am ceva pentru tine... făcu o pauză şi-şi flutură mîna... din Ungaria. Cunoşti Ungaria ? Aşteaptă.

Îl împinse pe Nils pe bancă şi dispăru prin uşa din spate a saloon-ului. Nils privi spre Clara, care stătea ţeapănă, cu fustele albe strînse în jurul ei.

— Nu ţi-a spus că m-a rugat să vin, nu-i aşa ? Şi-a dorit o mică petrecere şi a trecut la înjghebarea ei. Nu fi supărată. Să-l lăsăm să se simtă bine.

Clara zîmbi şi-şi lăsă fustele să atîrne în voie.

— Nu e în stilul lui, ce zici ? Şi a stat atît de cuminte toată ziua ! Ei bine, n-are rost să mă supăr. Mă bucur că ai venit. Vezi, nu mai are multe asemenea ocazii. Prea puţini ca el au mai rămas ; cei din generaţia a doua sînt destul de molîi.

Joe se întoarse cu o sticlă într-o mînă şi cu trei pahare pentru vin între degetele celeilalte mîini. Le aşeză pe acestea din urmă cu gesturi ceremonioase pe masă şi, trecînd în spatele lui Nils, ridică sticla în soare şi o studie cu priviri admirative.

— Ai auzit de Tokai ? Un bun prieten al meu a adus din Ungaria. Ştii cît costă ? Greutatea în aur. Numai nobilii beau Tokai în Boemia. De mulţi, mulţi ani îl ţin, vinul ăsta.

Joe îşi scoase tirbuşonul şi îndepărtă cu delicateţe dopul.

— Bătrînul a murit, care a adus vinul ; a pus vinul pe burtă în pivniţa mea, şi vinul a dormit. Şi acum, spuse Joe turnînd cu grijă vinul galben, uleios, şi acum se trezeşte şi ne trezeşte poate şi pe noi.

Îi întinse un pahar fiicei sale, prezentîndu-i-l cu multă galanterie. Clara scutură din cap, dar, văzînd dezamăgirea de pe chipul tatălui ei, se înduioşă.

— Gustă-l tu întîi, eu nu vreau atît de mult.

Joe îl degustă cu o expresie de fericire întipărită pe faţă şi se întoarse către Nils.

— Bea-l încet, vinul ăsta ! E foarte uşor, dar cînd curge pe gît la vale încălzeşte. Înţelegi ?

După al doilea pahar, Nils declară că nu poate să mai bea fără să adoarmă.

— Acum ia-ţi vioara, Vavrika, spuse, şi deschise şi el cutia flautului.

Joe se lăsă pe spate în balansoarul de lemn, legănîndu-şi papucul uriaş de pîslă.

— Nu, nu, nu. Acum nu mai cînt la vioară. Prea multă durere în degete, spuse el mişcîndu-şi-le, tot timpul reumatiz. Cîntă tu la flaut, te — te — ti, te-te-ti, cîntece boemiene.

— Am uitat toate cîntecele boemiene pe care le cîntam cu tine şi cu Johanna. Uite însă unul care o s-o facă pe Clara să se bosumfle. Îţi aminteşti cum ne fulgera cu privirea cînd îi spuneam „Fata din Boemia" ?

Nils îşi ridică flautul şi începu *Cînd alte buze şi alte inimi,* iar Joe se porni să fredoneze cu voce răguşită de bariton, legănîndu-şi papucul de pîslă.

— Oh, faină muzică ! strigă el bătînd din palme cînd Nils termină de cîntat. Şi acum *Palate de marmură, Palate de marmură !* Cîntă tu, Clara !

Clara zîmbi, se lăsă pe speteaza scaunului şi începu cu voce slabă :

„Visam că trăiesc în palate de marmură
Cu vasali şi sclavi la picioarele mele",

iar Joe îngîna şi el ca un bondar uriaş.

— Mai e unul pe care-l cîntai mereu, spuse Clara încet. Pe ăsta mi-l amintesc cel mai bine.

Îşi strînse mîinile în jurul genunchilor şi începu să cînte *Inima frîntă,* şi-l cîntă pînă la capăt, fără să-i încurce cuvintele. Cînd ajunse la

sfîrşitul vechiului cîntec, puse o căldură deosebită în voce :

„Pentru că amintirea e singurul prieten
Pe care azi durerea-l recunoaşte."

Joe îşi scoase cu mişcări grăbite batista roşie de mătase şi-şi suflă nasul, clătinînd din cap.

— Nu, nu, nu, prea trist, prea trist ! Nu-mi place aşa. Cîntă repede ceva vesel !

Nils duse instrumentul la buze şi Joe se lăsă pe speteaza scaunului, rîzînd şi cîntînd *Oh, Evelina, dulce Evelina !* Clara rîdea şi ea. Cu mulţi ani în urmă, cînd ea şi Nils învăţau la colegiu, eleva model din clasa lor purta ochelari cu ramă groasă şi era o fată teribil de urîtă. Se numea Evelina Oleson. Mersul ei, cu paşi mari şi săltăreţi, sugera într-un fel măsura acestui cîntec, şi ei obişnuiau să i-l cînte fără milă.

— Fata aia urîtă, Oleson, ea învaţă la şcoală, oftă Joe adînc, şi mai merge tot aşa, hopa-hopa-hopa-hop, exact ca o cămilă. Acum, Nils, mai bem puţin, oh, da-da-da. Trebuie să bei de data asta şi trebuie să bea şi Clara, ca să arate că nu e geloasă. Bem toţi pentru drăguţa ta. Nu spui cum o cheamă, a ? Nu, nu, nu. Nu te silesc să spui. Drăguţă, a ? Îţi place de ea ? Pun prinsoare.

Joe făcu cu ochiul şi ridică paharul.

— Cînd te însori ?

Nils îşi înălţă privirea.

— Nu ştiu. Cînd o vrea ea.

Joe îşi scoase pieptul în afară.

— Aşa spun băieţii. Nu bărbaţii. Bărbaţii spun : „Hai la biserică şi grăbeşte-te !“ Aşa spun bărbaţii.

— Probabil că Nils n-are destui bani ca să poată întreţine o nevastă, spuse Clara cu ironie. Ce zici de asta, Nils ? îl întrebă ea pe şleau, de parcă ar fi vrut într-adevăr să ştie.

Nils o privi cu răceală, ridicînd dintr-o sprînceană.

— Oh, pot foarte bine s-o întreţin.

— Aşa cum vrea ea să fie întreţinută ?

— În privinţa soţiei mele, eu hotărăsc asta, răspunse Nils calm. O să-i ofer tot ce-i trebuie.

Clara îşi încreţi faţa a nemulţumire.

— Presupun că o să-i oferi cureaua, cum făcea bătrînul Peter Oleson cu nevastă-sa.

— Dacă o să merite, spuse Nils leneş, împreunîndu-şi mîinile la ceafă şi scrutînd cerul printre frunzele cireşului. Ţi-aduci aminte cînd ţi-am stropit de sus şi pînă jos cu zeamă de cireşe rochia nouă, şi mătuşa Johanna m-a pocnit peste urechi ? Doamne, cum te mai înfuriaseşi ! Aveai amîndouă mîinile pline de cireşe şi eu le-am storcit şi te-am stropit de sus şi pînă jos cu zeama lor. Îmi plăcea să mă distrez pe socoteala ta. Te înfuriai atît de tare !

— Ne distram bine, nu-i aşa ? Nici unul dintre ceilalţi copii nu se distra atît de grozav. Noi însă ştiam să ne jucăm !

Nils se sprijini cu coatele pe masă şi se uită stăruitor la ea.

— M-am jucat de-atunci cu o mulţime de fete, dar n-am găsit nici una cu care să mă distrez atît de bine.

Clara izbucni în rîs. Soarele în amurg îi lumina faţa din plin şi în străfundurile ochilor ei licărea ceva sălbatic, asemenea stropilor aurii de Tokai din sticla maronie.

— Te mai poţi juca, sau doar te lauzi ?

— Mă pot juca mai bine decît înainte, şi chiar mai temeinic.

— Vrei să spui că nu munceşti niciodată ?

Nu vrusese să spună asta. Cuvintele îi scăpaseră, pentru că era destul de tulburată ca să spună exact ceea ce nu trebuia.

— Muncesc în pauze.

Privirea lui insistentă o fixa pe Clara în continuare.

— Nu-ţi mai face griji cu privire la munca mea, doamnă Ericson. Văd că nu te deosebeşti cu nimic de ceilalţi.

Îşi întinse palma bronzată şi caldă pe deasupra mesei şi o aşeză peste aceea a Clarei, care era rece ca un sloi de gheaţă.

— Te chem pentru ultima oară să ne jucăm, doamnă Ericson.

Clara se scutură şi, pe loc, mîinile şi obrajii i se încălziră. Degetele ei poposiră o clipă în mîna lui şi ei se uitară cinstit unul în ochii celuilalt. Joe Vavrika îşi pusese sticla la gură şi sorbea ultimele picături de Tokai, stînd în picioare. Soarele, pe punctul de a coborî în spatele prăvăliei, se oglindea în sticla lucioasă, în părul blond şi cîrlionţat şi pe faţa lui aprinsă.

— Uite, oftă Clara. Aşa aş vrea să îmbătrînesc.

VI

În ziua cînd şi-a inaugurat Olaf Ericson grajdul, soţia lui, o dată într-un an, s-a sculat şi ea devreme. Johanna Vavrika făcuse prăjituri şi fiersese, prăjise şi condimentase cărnuri vreme de o săptămînă, dar pînă în ziua dinaintea petrecerii Clara nu arătase nici un interes pentru toate aceste pregătiri. Apoi a fost cuprinsă de unul din capricioasele ei accese de energie, a plecat cu căruţa împreună cu Eric şi şi-a petrecut ziua întreagă pe Plum Creek, strîngînd lăstari de viţă de vie şi splinuţe de mlaştină, pentru împodobirea grajdului.

Cam pe la ora patru după-amiază, în faţa construcţiei aceleia mari şi încă nevopsite din dreptul casei lui Olaf au început să sosească şaretele şi căruţele. Cînd au apărut Nils şi maică-sa la ora cinci, în grajd se strînseseră mai bine de cincizeci de persoane şi o droaie de copii. Deasupra pămîntului bătătorit de pe jos se înălţau şase mese lungi, garnisite cu toată vesela de faianţă a celor şapte familii înfloritoare de Ericsoni, împrumutată pentru această ocazie. În mijlocul fiecăreia dintre mese trona un uriaş dovleac galben, scobit pe dinăuntru şi umplut cu caprifoi. Într-un colţ al grajdului, în spatele unei grămezi de pepeni vrîstaţi cu verde şi cu alb, erau aşezate în cerc scaunele pentru cei bătrîni ; oaspeţii mai tineri şedeau pe baniţe sau pe colaci de sîrmă, iar copiii se tăvăleau pe grămada de fîn. Clara transformase spaţiile dintre stănoage în gherete. Scheletul acestora era îmbrăcat în splinuţe şi snopi de coceni, iar despărţiturile umplute cu lăstari de viţă sălbatică încărcată de rod. La una din gherete, Johanna Vavrika supraveghea cărnurile pe care le gătise, suficiente pentru a hrăni o întreagă armată ; la cea de alături, fetele de la bucătărie stăteau cu ciubărele de făcut îngheţată şi Clara tăia plăcintele şi prăjiturile pentru clipa cînd urmau să fie servite. La cea de a treia gheretă, într-o rochiţă cîmpenească de un roz strălucitor, Hilda avea să distribuie întreaga după-amiază limonadă. Ca persoană politică ce se afla, Olaf socotise că nu e deloc recomandabil să se servească bere în grajdul lui ; dar Joe Vavrika venise cu două damigene în şaretă şi, după sosirea lui,în şopronul căruţelor tot intrau mereu alţi şi alţi bărbaţi.

— Nu-i aşa că verişoara Clara a aranjat drăguţ aici ? şopti Hilda cînd Nils se apropie de ghereta ei şi-i ceru limonadă.

Nils se sprijini de gheretă, discutînd cu fetiţa care era emoţionată şi urmărind lumea cu privirea. Grajdul fusese construit cu faţa spre apus şi soarele, strecurîndu-se prin uşile lui mari, îl umplea de o lumină aurie în care pluteau firişoare minuscule de praf, ridicate din grămada de fîn răscolită de copii. Dinspre ghereta în care Johanna Vavrika expunea, spre admiraţia femeilor, străchini pline vîrf cu pui prăjiţi, fripturi de vită, limbi fierte, şunci la cuptor, rumene şi fragede, împănate cu usturoi şi garnisite cu pătrunjel şi cu cimbru — răzbătea zvon mare de glasuri. Convingîndu-se cu ochii lor că

existau douăzeci de sorturi de prăjituri, fără a mai pune la socoteală biscuiţii şi cele trei duzini de plăcinte înfoiate, femeile mai în vîrstă se retraseră în colţul din spatele grămezii de pepeni verzi, îşi puseră şorţurile albe şi se apucară de împletit şi de brodat. Alcătuiau o societate respectabilă — şi unui pictor olandez i-ar fi făcut plăcere să le surprindă împreună în colţul acela unde soarele lăsa pete distincte de lumină pe podea şi, străpungînd umbrele amurgului, trimitea printre căpriori raze aurii, lungi şi tremurătoare. Erau femei grase şi rumene la faţă, pline de însufleţire în rochiile lor negre, cele mai bune pe care le aveau ; femei slabe, vioaie, cu mîini arse de soare şi cu vine negricioase ; şi cîteva aproape monumentale, nu mai puţin masive decît însăşi bătrîna doamnă Ericson. Puţine dintre ele purtau ochelari — şi doamna Svendsen, o daneză aproape cheală, era singura care purta bonetă. Iar doamna Oleson, care avea doisprezece nepoţi în toată firea, se mai putea încă lăuda cu două cozi blonde, groase ca încheietura mîinii. Printre toate aceste bunici, se zăreau mai multe capete castanii decît albe. Şi toate aveau un aer plăcut şi prosper şi păreau mulţumite de ele însele şi de viaţă. Sprijinit de tejgheaua cu limonadă a Hildei, Nils privea cum stau şi sporovăiesc în patru limbi, fără să rămînă o clipă cu lucrul în urmă.

— Uită-te la ele, şopti Nils, reţinînd-o pe Clara care trecea prin apropiere. Nu sînt ele Vechea Gardă ? Chiar acum am terminat de numărat treizeci de mîini. Cred că au sucit gîturile multor pui la vremea lor şi au scărmănat pielea multor băieţi.

În realitate, Nils era copleşit cînd se gîndea la muncile herculeene pe care le săvîrşiseră cele cincisprezece perechi de mîini : la vacile pe care le mulseseră, la untul pe care-l bătuseră, la grădinile pe care le plantaseră, la copiii şi nepoţii pe care-i crescuseră, la măturile pe care le tociseră, la mormanele de mîncăruri pe care le pregătiseră. Simţea că-l apucă ameţeala. Clara Vavrika îi aruncă un zîmbet dur, enigmatic şi se îndepărtă repede. Ochii lui Nils urmăriră silueta ei albă în vreme ce se îndrepta spre casă. O vedea cum păşeşte singură în lumina soarelui, îi vedea umerii zvelţi şi provocatori şi capul mic, bine înfipt între umeri, cu cozi de un negru bătînd în albastru. „Nu“, reflectă el, „n-o să ajungă niciodată ca ei, chiar dacă o să trăiască aici o sută de ani. Doar că o să se facă mai aspră. O sălbăticiune nu poţi s-o îmblînzeşti, poţi doar s-o pui în lanţuri. Nu toţi oamenii sînt la fel ; nu trebuie să-mi pierd curajul.“ O trase uşor pe Hilda de cozi, în semn de despărţire, şi porni după Clara.

— Încotro ? întrebă el cînd o ajunse din urmă, la bucătărie.

— În pivniţă, să mai aduc provizii.

— Merg şi eu. Nu reuşesc să rămîn nici o clipă singur cu tine. De ce te fereşti din calea mea ?

Clara izbucni în rîs.

— De obicei nu mă vîr în calea nimănui.

Nils o urmă în jos pe scări, spre colţul cel mai îndepărtat al pivniţei, unde printr-o ferestruică

aflată la nivelul pămîntului răzbătea înăuntru o dîră de lumină. De pe un raft mobil, Clara alese cîteva borcane, etichetate fiecare de mîna grijulie a Johannei. Nils ridică o sticlă.

— Ce e în ea ? Arată bine.

— Ai dreptate. E un coniac franţuzesc pe care mi l-a dat tata cînd m-am măritat. Nu vrei puţin ? Ai un tirbuşon ? Mă duc după pahare.

Cînd ea aduse paharele, Nils i le luă din mînă şi le aşeză jos pe pervazul ferestrei.

— Clara Vavrika, ţi-aminteşti ce nebun eram după tine ?

Clara săltă din umeri.

— Băieţii sînt totdeauna nebuni după cîte cineva. Probabil că există vreun nătărău care să fi fost nebun chiar şi după Evelina Oleson. Dar ţie ţi-a trecut destul de repede.

— Pentru că nu m-am întors, vrei să spui. A trebuit să merg înainte, şi la început călătoria a fost grea. Pe urmă am auzit că te-ai măritat cu Olaf.

— Şi pe urmă te-ai ţinut departe de o inimă frîntă, rîse Clara.

— Pe urmă am început să mă gîndesc la tine mai mult decît o făceam înainte de a pleca prima oară. Am început să mă întreb dacă eşti într-adevăr aşa cum îmi apăreai cînd eram puşti. M-am gîndit că trebuie să verific. Am cunoscut o mulţime de fete, dar nici una nu m-a atras ca tine. Cu cît mă gîndeam mai mult la tine, cu atît mă năpădeau mai mult amintirile. Ca atunci cînd auzi o melodie sălbatică şi nu mai poţi să rezişti chemării ei şi o porneşti prin

noapte. De multă vreme nu mă mai tulbura nimic şi mă întrebam dacă m-ar mai putea tulbura ceva pe lume.

Nils îşi înfundă mîinile în buzunarele hainei şi-şi îndreptă umerii, aşa cum şi-i îndrepta uneori maică-sa şi cum şi-i îndrepta şi Olaf, cu mişcări mai stîngace, pe-ai lui.

— M-am gîndit, aşadar, să mă întorc şi să mă conving. Bineînţeles că ai mei au încercat să mă tragă pe sfoară şi că, la rîndul meu, am avut intenţia să dau la iveală testamentul şi să fac scandal. Dar lasă-i cu pămîntul lor vechi. Au vărsat pe el destulă sudoare.

Luă sticla şi umplu cele două pahare cu grijă, pînă la gură.

— Am aflat tot ce-am vrut despre Ericsoni. Bea, Clara ! *Skoal !* [1]

Ridică paharul, şi Clara, cu privirea în pămînt, şi-l luă pe al ei.

— Uită-te la mine, Clara Vavrika ! *Skoal !*

Ea îşi înălţă ochii arzători şi răspunse pătimaş :

— *Skoal !*

Cina de la grajd a început la şase şi a ţinut două ore, numai într-o veselie. Yense Nelson făcuse prinsoare că poate mînca doi pui fripţi — şi a cîştigat. Eli Swanson a înghiţit pe furiş două plăcinte cu cremă şi Nick Hermanson a dat gata un platou întreg cu prăjituri de ciocolată. Chiar şi printre copii a avut loc un concurs al biscuiţilor : un băieţel boemian, slab, înalt

[1] Sănătate ! (în limba norvegiană.)

și deșirat, a reușit să mănînce șaisprezece și a obținut astfel premiul — un purceluș de turtă dulce pe care Johanna Vavrika îl garnisise, grijulie, cu bomboane roșii și cu zahăr ars. Fritz Sweiheart, tîmplarul neamț, a cîștigat întrecerea la murături, dar curînd după sfîrșitul cinei a dispărut și n-a mai fost zărit toată seara. Joe Vavrika susținea că Fritz ar fi putut obține la concursul acela o performanță și mai strașnică, însă degustase de prea multe ori, înainte de a se așeza la masă, din damigeana ascunsă în șareta lui.

După ce masa a fost strînsă, cei doi viorişti au dat semnalul pentru dans. Clara urma să-i acompanieze la pianina veche, adusă de la tatăl ei de-acasă. Pînă la ora aceea, Nils își reînnoise vechile cunoștințe. De la discuția cu Clara, din pivniță, fusese foarte ocupat, avînd grijă să le spună doamnelor în vîrstă cît de tinere arată și celor tinere cît sînt de drăguțe, și să-i asigure pe bărbați că stăpîneau cel mai bun teren arabil din lume. Reușise să se facă atît de agreat de toți, încît prietenii bătrînei doamne Ericson au găsit de cuviință să vină la ea să-i spună cît e de norocoasă că îl are din nou alături pe inteligentul ei fiu și s-o roage să-l convingă pe Nils să cînte la flaut.

Dacă uita că are reumatism, Joe Vavrika putea să cînte încă foarte bine : a înhățat deci o vioară de la Johnny Oleson și a prins să execute o melodie de dans din Boemia, una îndrăcită, care a pus petrecerea pe roate. Cînd a lăsat jos arcușul, toți erau pregătiți pentru dans. Îmbrăcat în frac și purtînd la gît o cravată impunătoare, cumpărată de gata, Olaf a deschis balul în fruntea tuturor, alături de maică-sa. Clara s-a ținut frumușel deoparte, lipită de pian. A cîntat marșul de începere cu solemnitate pompoasă, amuzîndu-l teribil pe fiul rătăcitor, care s-a apropiat și s-a așezat în spatele ei.

— Nu crezi că-i enervezi în felul ăsta, Clara Vavrika ? Dacă nu ești bucuroasă că mă aflu aici, înseamnă că înțelepciunea te-a părăsit cu totul.

— Am obiceiul să-mi păstrez înțelepciunea doar pentru mine. Îmi salvează viața.

Viorile atacară o polcă — și Nils o invită la dans pe Evelina Oleson, profesoara aceea urîtă, făcîndu-l pe Joe Vavrika să rîdă în hohote. Își alese apoi ca parteneră o suedeză foarte grasă, căreia, deși era una dintre moștenitoarele bogate, nu-i fusese cerut primul dans și care stătuse pînă atunci lipită de perete, încălțată cu pantofii ei strîmți cu tocuri înalte și frămîntînd nervos între degete o batistă de dantelă. Curînd fata rămase fără suflu, așa că Nils o conduse, încîntat și cu respirația tăiată, la locul ei și se îndreptă pe urmă spre pian, de unde Clara urmărise toată atitudinea lui plină de galanterie.

— Invit-o pe Olena Yenson, șopti ea. Valsează minunat.

Ca și suedeza, Olena era mai degrabă supărător de plină la trup, avînd un fel de frumusețe calmă dar plictisitoare, cu obraji plăcut colorați și cu ochi blînzi și somnoroși. Era puternic fardată și avea mîinile calde, moi și albe, însă dansa divin, mișcîndu-se la fel de ușor ca răsuflarea mării.

— Aşa mai zic şi eu ! spuse Nils în vreme ce-i dădea drumul. Îmi acorzi şi valsul celălalt, nu ? Acum trebuie să mă duc să dansez cu micuţa mea verişoară.

Hilda se arătă peste măsură de emoţionată cînd Nils se apropie de gheretă şi o invită la dans. Ochii ei mici străluciră, dar fetiţa declară că nu-şi poate părăsi limonada. Bătrîna doamnă Ericson, care din întîmplare se afla prin apropiere chiar în momentul acela, spuse că va avea ea grijă de limonadă, şi Hilda îşi părăsi locul la fel de trandafirie ca şi rochia pe care o purta. Era un dans scoţian — şi după o clipă cozile ei blonde aproape că stăteau ţepene în sus.

— Bravo ! strigă Nils încurajator. Unde ai învăţat să dansezi atît de bine ?

— Verişoara Clara m-a învăţat, răspunse ea cu sufletul la gură.

Nils îl descoperi pe Eric în mijlocul unui grup de băieţi prea neîndemînatici sau prea timizi ca să danseze şi-i spuse că trebuie neapărat să danseze următorul vals cu Hilda.

Băiatul săltă din umeri.

— Nu pot, Nils, să dansez. Am picioarele prea mari ; par caraghios.

— Nu te mai gîndi la tine. Nu contează cum arată băieţii.

Nils nu-i vorbise niciodată pînă atunci pe un ton atît de tăios, aşa că Eric se grăbi să iasă din colţul lui şi să-şi scuture paiele de pe haine.

Clara dădu aprobator din cap.

— Bine-ai făcut, Nils. Am tot încercat să pun mîna pe el. Dansează foarte frumos împreună, şi uneori cînt special pentru ei.

— Îţi sînt recunoscător că l-ai învăţat. N-are rost să ajungă un bădăran.

— N-o să fie niciodată aşa ceva. Dintre ei toţi, Eric seamănă cel mai mult cu tine. Numai că nu are curajul tău.

Ochii ei lăsară să ţîşnească una dintre privirile acelea pătrunzătoare, admirative şi în acelaşi timp provocatoare pe care rareori Clara le acorda cuiva şi care păreau să spună : „Da, te admir, dar sînt egala ta."

Clara s-a dovedit a fi o gazdă mult mai bună decît Olaf care, îndată ce s-a terminat masa, părea că nu se mai interesează de nimic altceva în afară de lumini. Adusese din oraş un far de locomotivă ca să lumineze serbarea şi, din cauza asta, stătea cu inima cît un purice, de parcă i-ar fi fost teamă că lumina acestuia, singură, putea să-i incendieze noul grajd. Soţia lui a fost, dimpotrivă, cordială cu toţi, însufleţită şi chiar veselă. Culoarea întunecată din obraji se aprinsese puternic şi ochii îi străluceau plini de viaţă. A rugat-o să treacă la pian pe grăsana moştenitoare suedeză, l-a tras pe Joe Vavrika din colţul unde stătea la taclale cu prietenii şi l-a obligat să danseze cu ea un dans boemian. Joe fusese în tinereţe un dansator vestit şi fiică-sa l-a făcut să se mişte atît de mlădios, încît s-au strîns cu toţii în jurul lor şi i-au aplaudat. Bătrînele s-au arătat deosebit de încîntate, punîndu-i să mai danseze o dată. Din colţul de unde priveau şi comentau, ele băteau tactul cu picioarele şi cu mîinile şi, ori de cîte ori viorile atacau o

nouă melodie, boneta albă a doamnei Svendsen începea să salte în ritm.

Clara tocmai valsa cu Eric, cînd s-a apropiat de ei Nils, l-a dat pe fratele său la o parte și a tras-o pe Clara în mijlocul dansatorilor.

— Îți amintești cum valsam pe patine pe vechiul patinoar din oraș ? Cred că oamenii de azi nu mai sînt capabili să facă așa ceva. Patinam ore-n șir. Nu lîncezeam niciodată, ca alte fete și alți băieți. Între noi a fost de la început un lucru serios. Cînd eram foarte îndrăgostiți unul de altul, amintește-ți că obișnuiam să ne luăm la bătaie. Tu totdeauna ciupeai oamenii. Aveai degetele ca niște mici pensete. Erai pur și simplu o broască țestoasă care ciupea, asta erai. Doamne, cum ți-ar mai plăcea la Stockholm ! Să stai vara afară pe stradă, în fața cafenelelor, și să sporovăiești toată noaptea. Ca la o recepție. Ofițeri, doamne și englezi hazlii. Cei mai veseli oameni din lume, suedezii ăștia, după ce i-ai făcut să-și dea drumul. Beau de toate, șampanie și alcooluri tari, juma-juma ; beau din căni mari, și o fac pe ruptelea. Oameni cu sînge domol, după cum știi. Rezistă formidabil. Odată ce s-au încins, pot spune că sînt ca licuricii.

— Degeaba, ție tot nu-ți plac oamenii veseli.

— *Cum* să nu-mi placă ?

— Nu ; mi-am dat seama azi după-masă, cînd te uitai la bătrînele de colo. La urma urmei, ăsta e tipul de om care-ți place. Femei ca mama ta. Și cu una ca ele o să te însori.

— Zău, Domnișoară Înțelepciune ? O să vezi cu cine o să mă însor, și n-o să aibă virtuți casnice să se laude cu ele. O să fie o broască țestoasă care ciupește. Și o să mi se potrivească. În orice caz, aici se află o societate strașnică de doamne vîrstnice. Și văd că le admiri.

— Nu, nu le admir. Le detest.

— Ba le-ai admira dacă le-ai privi cu ochii unuia care s-ar întoarce de la Stockholm sau de la Budapesta. Libertatea înseamnă totul. Ei, dar nu se poate, Clara Vavrika, tu ești o boemiană adevărată !

Uitîndu-se în jos la fruntea ei încruntată, Nils rîse și începu să cînte în glumă :

„Sărmană fată de țigan — vai, ce-am gîndit
Cînd un baron drept mire mi-am dorit."

Clara îl strînse de umăr.

— Ssst, Nils. Se uită toți la tine.

— Nu-mi pasă. N-au de ce să bîrfească. Totul se petrece în familie, cum spun Ericsonii cînd își împart între ei moștenirea Hildei. În afară de asta, o să le oferim un frumos subiect de discuție după ce-o să ne atingem ținta. O adevărată pleașcă. Asemenea prilej de trăncăneală n-au mai avut ei de cînd cu invazia lăcustelor. Pur și simplu o mană cerească. Și nici Olaf n-o să-și piardă voturile boemienilor. Vor avea cum să se distreze pe socoteala lui, așa că-l vor vota de cîte două ori și-l vor trimite și în Congres. Nu vor uita nici inaugurarea grajdului, nici pe noi. Își vor aminti mereu de noi, așa cum dansăm împreună acum. Intrăm în legendă.

Unde e valsul meu, băieţi ? strigă el în vreme ce se roteau în spatele viorиştilor.

Muzicanţii rînjiră, se uitară unul la altul, ezitară şi începură pe urmă o nouă melodie ; Nils cînta cu ei, pe cînd perechile treceau, dintr-un vals furtunos, într-o mişcare lungă şi lentă :

„Cînd alte buze or să-şi depene, şi alte inimi,
Povestea lor de dragoste — fierbinte,
Vraja puterii ce le stăpîneşte
Abia o să încapă în cuvinte."

Bătrînele aplaudau din răsputeri.

— Ce vesel e Nils !

Iar boneta doamnei Svendsen se legăna visătoare dintr-o parte într-alta, în ritmul curgător al dansului.

„Din trecutul zilelor fericite,
Şi tu îţi vei aminti de mine."

VII

Luna inunda cu razele ei pămîntul întins şi tăcut. Cîmpurile secerate se întindeau galbene în lumina lor. Căpiţele de paie şi perdelele de plopi aruncau pe pămînt umbre negre, perfect conturate. Drumurile păreau nişte rîuri albe de praf. Cerul era de un albastru profund, cristalin, iar stelele, puţine la număr, abia se zăreau. Părea că totul a murit, s-a cufundat în letargie sub luna miezului de vară, mare, galbenă şi blîndă. Splendoarea ei dădea impresia că e mai

presus de viaţa omenească şi de soarta lumii. Simţurile se dovedeau prea slabe ca s-o poată percepe şi, ori de cîte ori te uitai în sus la cer, rămîneai umilit, aşa cum ar sta un surd sub valurile unui fluviu de melodii.

Lîngă drum, în lanul de grîu al lui Olaf, Nils Ericson stătea întins la pămînt, cu spatele sprijinit de una din căpiţele de fîn. Propria viaţă îi părea străină şi necunoscută, ceva despre care ar fi citit, ar fi visat şi apoi ar fi uitat. Stătea lungit în tăcere, parcurgînd cu privirea drumul alb care se întindea în faţa lui, se pierdea printre lanuri şi, la o oarecare distanţă, reapărea pe culmea unui mic deal. Zări în cele din urmă pe panglica asta albă ceva care se deplasa cu repeziciune, şi atunci se ridică şi se îndreptă spre marginea cîmpului. „Trece acum prin dreptul plopilor", îşi spuse el. Auzi tropotul înfundat al copitelor pe drumul prăfuit şi, cînd ea apăru, el înaintă şi-şi flutură braţele. Apoi, de teamă să nu sperie calul, se retrase şi aşteptă. Clara îl văzuse şi se apropia la pas. Nils prinse calul de zăbală şi-l mîngîie pe gît.

— Ce faci pe-afară la ora asta, Clara Vavrika? Am trecut pe la voi pe-acasă, dar Johanna mi-a spus că eşti plecată la tatăl tău.

— Cine poate sta în casă pe o noapte ca asta ? Tu n-ai ieşit ?

— Da, dar asta e altă chestie.

Nils întoarse calul cu faţa spre cîmp.

— Ce faci ? Unde-l duci pe Norman ?

— Nu prea departe, dar vreau în noaptea asta să stau de vorbă cu tine. Am să-ţi spun

ceva. N-o pot face la voi acasă, cu Olaf așezat acolo pe verandă și cîntărind o mie de tone.

Clara izbucni în rîs.

— Acum nu mai stă acolo. La ora asta e în pat și doarme, dar tot o mie de tone cîntărește.

Nils înainta cu greu pe miriște.

— Ai de gînd să-ți petreci în felul ăsta tot restul vieții, noapte de noapte, vară după vară ? N-ai nimic mai bun de făcut pe o noapte ca asta decît să te istovești, și să-l istovești și pe Norman, luînd-o peste cîmpuri spre casa tatălui tău și înapoi ? Și în afară de asta, știi bine că el n-o să trăiască la infinit. Prăvălia lui o să fie închisă ori vîndută, și atunci n-o să-i mai ai decît pe Ericsoni. Și va trebui să te pregătești atunci să zaci ferecată.

Clara scutură din cap, cuprinsă de neliniște.

— Nu-mi vorbi așa. Nu încerc să mă gîndesc la asta niciodată. Dacă l-aș pierde pe tata, aș pierde totul, chiar și puterea mea asupra Ericsonilor.

— Eh ! Ai pierde mult mai mult. Ți-ai pierde esența și tot ceea ce te face să fii tu însăți. Ai și pierdut pînă acum destul.

— Din ce anume ?

— Din dragostea de viață, din aptitudinea de a te bucura.

Clara își duse palmele la ochi.

— N-am pierdut, Nils Ericson, n-am pierdut nimic. Spune-mi orice, dar nu asta. N-o să mi se întîmple așa ceva, declară ea cu vehemență.

Nils duse calul lîngă o căpiță de fîn și se întoarse spre Clara, privind-o intens, așa cum o

privise la Vavrika, în după-amiaza aceea de duminică.

— Și atunci, de ce faci totul pentru asta ? La ce bun să ai puterea de a te bucura, dacă nu te bucuri niciodată ? Uite, iar îți sînt mîinile reci ; de ce te temi tot timpul ? A, ți-e frică să n-o pierzi, de asta ți-e frică ! Dar o să pierzi, Clara Vavrika, o să pierzi ! Cînd te-am întîlnit prima oară, ascultă-mă bine, țineai în palmă o păsăruică sălbatică și simțeai că inima îi bate atît de tare, încît ți-era teamă să nu se sfarme trupușorul ei mic în bucăți. Ei bine, așa erai și tu, o ființă fragilă și dornică de viață, cu sufletul clocotind de o bucurie sălbatică. Așa mi te amintesc eu. Și iată că m-am întors și am dat în schimb peste o femeie plină de amărăciune. Duci o luptă de nevăstuică. Trăiești mușcînd și lăsîndu-te mușcată. Să nu-ți mai amintești cum era viața înainte ? Să nu-ți mai amintești de vechile ei bucurii ? Eu nu le-am uitat niciodată și n-am cunoscut altele la fel, nici pe uscat și nici pe mare.

Nils trase calul în umbra căpiței de fîn. Clara simți cum îi scoate piciorul din scară ; și alunecă încet în brațele lui. Nils o sărută ușor. Era un om prudent și avea nervi de oțel cînd își dorea cu tărie un lucru. Ceva țîșni înlăuntrul lui, ca lama unui cuțit. Copleșită de noaptea de vară, Clara avea senzația că totul alunecă pe lîngă ea. Nils vîrî mîna în buzunar și apoi o scoase, cu palma întinsă.

— Uite, spuse el.

Umbra căpiței de fîn cădea chiar pe încheietura mîinii și Clara văzu strălucind în palma lui un dolar de argint.

— Astea sînt toate economiile mele, murmură el. Vrei să vii cu mine ?

Clara dădu din cap și-și lăsă fruntea pe umărul lui. Nils respiră adînc.

— Vrei să vii în noaptea asta ?

— Unde ? șopti ea slab.

— La oraș, să prindem acceleratul de la miezul nopții.

Clara își înălță capul, dezmeticindu-se.

— Ești nebun, Nils ? Nu putem pleca în felul ăsta.

— Ba ăsta e singurul fel în care vom pleca. Nu poți să stai pe mal și să te tot gîndești. Trebuie să te arunci în apă. Eu totdeauna am procedat așa : procedeul cel mai nimerit pentru oameni ca tine și ca mine. Nimic nu e mai periculos decît nemișcarea asta. Ai o singură viață, o singură tinerețe — și poți lăsa să ți se scurgă printre degete dacă vrei ; nimic mai ușor. Majoritatea oamenilor fac așa. Dar mai bine să vii și să bați drumurile cu mine decît să rămîi aici.

Nils îi dădu capul pe spate și se uită în ochii ei.

— Nu, Clara, nu sînt un asemenea vagabond. Nu trebuie s-o iei de bună. Am venit cu o companie maritimă norvegiană ; am încheiat niște afaceri cu birourile din New York și acum mă întorc la Bergen. Cred că am la fel de mulți bani ca și Ericsonii. Tata mi-a trimis la început o mică sumă, cu care să mă pot lansa. De asta ei

n-au aflat niciodată. Nici ție n-aveam intenția să-ți spun. Aș fi vrut să ai curajul să mă urmezi oricum.

Clara își aținti privirea departe peste cîmpuri.

— Nu-i asta, Nils, dar parcă ceva mă reține. Mi-e teamă să mă împotrivesc. Cred că pămîntul...

— Înțeleg totul. Însă omul trebuie să se elibereze. Nu-i nevoie de tine aici. Tatăl tău va înțelege, pentru că e din același aluat cu noi. În ceea ce-l privește pe Olaf, Johanna va avea mai multă grijă de el decît ai fi putut avea tu vreodată. Acum sau niciodată, Clara Vavrika ! Geamantanul meu e la gară. L-am dus ieri pe ascuns.

Clara se strînse lîngă el, cu fața lipită de umărul lui.

— Nu în noaptea asta, murmură ea. Stai aici și vorbește-mi toată noaptea. Nu vreau să plec nicăieri noaptea. Cum te iubesc acum n-o să te mai pot iubi niciodată.

Nils rîse printre dinți.

— Nu mă lua pe mine așa. Nu-s eu omul, Clara Vavrika ! Iapa lui Eric așteaptă în dosul clăilor, și de plecat plec la miezul nopții. Sau îmi spui adio, sau o pornești cu mine prin lume. Trăsura mea nu e făcută să aștepte. I-am scris lui Olaf o scrisoare. O s-o pun la poștă în oraș. Cînd o s-o citească, n-o să ne mai deranjeze, după cîte-l cunosc eu. O să prefere mai degrabă să rămînă cu pămîntul. În plus, aș putea cere o anchetă cu privire la felul cum administrează el averea vărului Henrik, și pentru un om pu-

blic asta ar fi de rău augur. N-ai haine, știu, dar o să rămîi trează la noapte și în drum o să facem rost de tot ce trebuie. Unde ți-e entuziasmul de altă dată, Clara Vavrika? Ce s-a ales din sîngele tău boemian ? Credeam că ai curajul să întreprinzi orice. Unde ți-e îndrăzneala ? Ce aștepți?

Clara își retrase capul și Nils văzu că flacăra din ochii ei se stinsese.

— Aștept ca tu să spui un singur lucru, Nils Ericson.

— Lucrul ăsta n-o să-l spun niciodată, nici unei femei, Clara Vavrika.

El se lăsă pe spate, o ridică ușor de la pămînt și-i șopti printre dinți :

— Dar n-o să te las niciodată, niciodată să pleci după vreun alt bărbat de pe lumea asta. Mă înțelegi ? Acum așteaptă aici.

Clara se prăbuși pe un stog de coceni, îngropîndu-și fața în palme. Nu știa ce va face, dacă va rămîne sau va pleca. Ținutul acela întins și tăcut părea că așterne asupra ei o vrajă. Pămîntul părea că o ține cu rădăcinile înfipte pe loc. Își simțea genunchii moi. Avea impresia că nu s-ar putea despărți de vechile ei dureri, de vechea ei nemulțumire. Îi erau dragi, o țineau în viață, alcătuiau o parte din ea. Dacă ar fi fost smulsă din mijlocul lor, n-ar mai fi rămas nimic din ea. N-ar putea depăși niciodată linia aceea a orizontului, în fața căreia neliniștea ei biruise de atîtea ori. De parcă sufletul și-ar fi clădit pe marginea zării un cuib spre care ea, Clara, își ațintea privirile în fiecare dimineață și în fiecare seară, un cuib drag, nespus de drag.

Își apăsă globul ochilor cu degetele, ca să îndepărteze imaginea aceasta. Auzi în apropiere tropotul copitelor pe pămîntul moale. Nils nu scoase nici un cuvînt. Își strecură mîinile sub brațele ei și o săltă ușor în șa. Apoi încălecă și el.

— Va trebui să călărim repede, ca să prindem trenul de la miezul nopții. Un ultim galop, Clara Vavrika. Înainte !

Momentul plecării, apoi tropotul înfundat al copitelor pe drumul nins de lună, și două umbre întunecate străbătînd dealul ; apoi pămîntul tăcut și larg întinzîndu-se netulburat sub noaptea de azur. Două umbre dispăruseră.

VIII

La vreun an după fuga nevestei lui Olaf Ericson, trenul de noapte șuiera peste cîmpiile din Iowa. Conductorul trecu în grabă printr-unul din compartimente, cu felinarul pe umăr, și un băiat înalt și deșirat, cu părul blond, se săltă atunci de pe bancheta de pluș și-l trase de haină.

— Vă rog, domnule, ce stație urmează ?

— Red Oak, Iowa. Dar mătăluță mergi la Chicago, nu ?

Își coborî privirea și observă că băiatul avea ochii roșii și fața suptă, de parc-ar fi fost muncit de cine știe ce necazuri.

— Da, dar mă-ntrebam dacă n-aș putea să cobor la stația următoare și să iau un tren înapoi, spre Omaha.

— Ba cred că poţi. Locuieşti la Omaha ?

— Nu, în partea de vest a statului. Cît mai e pînă la Red Oak ?

— Patruzeci de minute. Ar fi bine să te hotărăşti, ca să-i pot spune omului de la bagaje să-ţi scoată valiza.

— O, nu vă fie grijă de asta ! Vreau să zic că n-am nici una, adăugă băiatul roşind.

„A fugit de-acasă", îşi spuse conductorul în vreme ce trîntea cu zgomot în urma sa uşa compartimentului. Eric Ericson se ghemui la loc pe banchetă şi-şi duse mîna bronzată la frunte. Plînsese şi nici nu mîncase la cină şi-l durea îngrozitor de tare capul. „Oh, ce să fac ?" se întrebă el, aţintindu-şi cu priviri mohorîte pantofii mari. „Lui Nils o să-i fie ruşine cu un asemenea frate. N-am pic de curaj !"

De cînd Nils fugise cu nevasta fratelui său, acasă viaţa devenise nespus de grea pentru Eric. Atît mama cît şi Olaf îl suspectau de complicitate. Doamna Ericson se purta aspru cu el şi-i căuta mereu nod în papură, rănindu-i fără încetare mîndria; iar Olaf era totdeauna de partea ei şi împotriva băiatului.

Joe Vavrika primea des veşti de la fiică-sa. Clara îşi iubise totdeauna părintele — şi fericirea o făcuse mai înţelegătoare. Îi scria pe larg despre călătoria spre Bergen şi despre excursia pe care ea şi Nils o făcuseră prin Boemia, pînă la orăşelul acela unde crescuse tatăl ei şi unde se născuse ea. Acolo îşi vizitase toate rudele şi îi trimitea acum veşti despre fratele lui care era preot, despre sora lui care se măritase cu un

crescător de cai, despre gospodăria lor întinsă şi despre nenumăraţii lor copii. Joe reuşea totdeauna să-i citească scrisorile astea lui Eric. Ele conţineau mesaje pentru Eric şi pentru Hilda. Clara le trimitea şi daruri, pe care Eric nu îndrăznea să le ia cu el acasă şi pe care biata Hilda nu le văzuse nici o singură dată măcar, cu toate că-i plăcea să-l audă pe Eric povestind despre ele cînd erau pe-afară şi strîngeau împreună ouăle. Dar iată că Olaf l-a surprins la un moment dat pe Eric în clipa în care acesta ieşea din casa lui Vavrika (bătrînul nu-l chemase niciodată la saloon) şi atunci s-a dus direct la maică-sa şi i-a spus. În noaptea aceea doamna Ericson a intrat în odaia băiatului, după ce el se vîrîse în pat, şi i-a făcut un scandal îngrozitor. Cînd era furioasă, depăşea orice măsură. I-a interzis categoric să mai vorbească vreodată cu Vavrika, şi din noaptea aceea nu i-a mai dat voie sub nici o formă să se ducă singur la oraş. Astfel că a trecut destulă vreme pînă să mai poată căpăta Eric veşti despre fratele lui. Dar cum bătrînul Joe bănuia ce se întîmplase, purta totdeauna la el scrisorile Clarei. Şi într-o duminică, pe cînd se ducea să-şi viziteze un prieten neamţ, întîmplarea a făcut să dea ochi cu Eric pe malul iazului pentru vite de pe păşunea cea mare. Au intrat amîndoi în grajdul lui Fritz Oberlie, au citit scrisorile şi au întors lucrurile pe toate feţele. Eric a fost nevoit să admită că pentru el situaţia se agrava acasă. Noaptea, bătrînul Joe s-a aşezat la masă şi i-a scris fiicei sale în amănunţime cum stau lucrurile.

Pentru Eric situaţia rămînea aceeaşi. Mama şi Olaf îşi dădeau seama că, oricît de bine supravegheat, băiatul totuşi „auzea“, cum obişnuiau ei să spună. Şi doamna Ericson nu putea admite compromisul. O trimisese pachet pe Johanna Vavrika înapoi la fratele ei, deşi Olaf ar fi preferat s-o ţină mai degrabă pe ea decît pe fata cea mare a lui Anders, pe care doamna Ericson o instalase în locul Johannei. Nu era atît de inflexibil ca maică-sa şi i-a spus o dată, cu sprîncenele încruntate, că ar fi făcut mai bine să-şi fi învăţat nepoata să gătească înainte de a o alunga pe Johanna din casă. Olaf era capabil să îndure orice de dragul prunelor cu miere, al căror secret se pierduse o dată cu Johanna.

În cele din urmă lui Joe Vavrika i-au sosit două scrisori : una de la Nils, împreună cu un mandat poştal cu suma necesară călătoriei lui Eric pînă la Bergen, şi alta de la Clara, care-l anunţa că Nils rezervase un loc pentru Eric în birourile companiei sale, că Eric urma să stea la ei şi că ei nu-l aşteptau decît să vină. Avea să părăsească New Yorkul pe unul din vapoarele companei lui Nils ; căpitanul fiindu-le prieten, Eric trebuia să i se prezinte acestuia neîntîrziat.

Instrucţiunile lui Nils erau atît de limpezi încît şi un copil le-ar fi putut urma — simţea Eric. Şi iată-l apropiindu-se acum de Red Oak, Iowa, şi legănîndu-se înainte şi înapoi cuprins de disperare. Niciodată nu-şi iubise mai mult fratele şi niciodată lumea largă nu-l chemase mai stăruitor. Simţea cu toate acestea un nod în gît, un nod de care nu putea să scape. Era încă

de la căderea serii terorizat de gîndul la mama lui, care adusese pe lume atîţia băieţi şi rămăsese acum singură în casa aceea uriaşă. Asprimea ei i se părea acum atît de mică, şi singurătatea atît de mare ! Îşi amintea chiar şi cel mai neînsemnat lucru pe care-l făcuse pentru el : cît de speriată fusese cînd se rănise el la palmă la maşina de treierat şi cum nu-i dăduse voie lui Olaf să-l dojenească. Atunci cînd plecase în lume, Nils n-o lăsase pe maică-sa singură. Altfel n-ar fi părăsit-o niciodată. Eric era sigur de asta.

Trenul fluieră. Conductorul intră în compartiment, zîmbind nu fără o anumită bunătate.

— Ei, tinere, ce ai de gînd ? Pestre trei minute oprim la Red Oak.

— Da, mulţumesc. O să vă spun.

Conductorul ieşi şi băiatul se frînse, pradă chinurilor. Nu putea lăsa să-i scape în felul ăsta şi ultima şansă. Pipăindu-şi buzunarul de la piept şi făcînd să foşnească scrisoarea lui Nils, încercă să-şi adune curajul. Nu vroia ca lui Nils să i se facă ruşine cu el. Trenu opri. Şi dintr-o dată îşi aduse aminte de ochii blînzi şi strălucitori ai fratelui său, care te priveau totdeauna ca de undeva, de la mari depărtări. Simţi că nodul din gît i se topeşte. „Ei, dar Nils, Nils, o să-nţeleagă“, îşi spuse el. „Aşa e cu Nils; înţelege totdeauna“.

În clipa în care conductorul strigă : „Poftiţi în vagoane !“, pe peronul gării din Red Oak se dădu jos încet, şovăind, un băiat înalt şi deşirat, cu părul blond.

În seara următoare doamna Ericson stătea singură pe veranda din faţă, în balansoarul ei de lemn. Hilda fusese expediată la culcare şi adormise plîngînd. Bătrîna femeie ţinea în poală lucrul de mînă, cu palmele odihnindu-i-se nemişcate deasupra. De mai bine de-o oră nu i se clintise nici un muşchi. Stătea pur şi simplu — aşa cum numai Ericsonii şi muţii pot să stea. Casa zăcea cufundată-n întuneric şi nimic nu se auzea în afară de orăcăitul broaştelor, jos, la iazul de pe păşunea cea mică.

Eric nu se întorsese acasă pe drum, ci peste cîmpuri, pe unde nu-l putea vedea nimeni. Trecu pe lîngă bucătărie şi se strecură fără zgomot pe cărare, spre veranda din faţă. Se aşeză pe trepte fără un cuvînt. Doamna Ericson nu făcu nici un gest ; broaştele orăcăiau mai departe. În cele din urmă băiatul spuse timid :

— M-am întors, mamă.

— Foarte bine, spuse doamna Ericson.

Eric se aplecă şi culese o surcică din iarbă.

— Ce se aude cu mulsul ? şovăi el.

— L-am terminat de mult.

— Cine te-a ajutat ?

— Să mă ajute ? Am putut şi singură. Pot să mulg la fel de bine ca oricare din voi.

Eric se trase mai aproape de ea pe trepte.

— Of, mamă, de ce ? întrebă el necăjit. De ce n-ai chemat pe unul din băieţii lui Otto ?

— N-am vrut să ştie nimeni că duc lipsa unui băiat, spuse doamna Ericson cu amărăciune.

Privi drept înaintea ei şi gura i se strînse.

— Totdeauna m-am gîndit să-ţi las ţie ferma, adăugă ea.

Băiatul tresări şi se trase şi mai aproape.

— Oh, mamă, şovăi el, nu-mi pasă de fermă. M-am întors pentru că m-am gîndit că s-ar putea să ai nevoie de mine...

Îşi plecă fruntea şi nu mai continuă.

— Foarte bine, spuse doamna Ericson.

Îşi trase brusc o mînă din cealaltă şi o lăsă să se odihnească pe creştetul lui Eric. Degetele prinseră să brăzdeze părul moale şi blond. Lacrimile băiatului se împrăştiară pe scîndurile verandei şi fericirea îi umplu inima.

MOARTEA ÎN PUSTIU

EVERETT HILGARDE își dădea seama că bărbatul de pe bancheta de vizavi se uita la el cu foarte mare atenție. Voinic și rumen în obraji, acesta purta pe degetul al treilea de la mînă un remarcabil inel cu diamant, și Everett bănuia că omul trebuie să fie comis voiajor. Avea aerul unui individ lesne adaptabil, care cutreierase lumea și reușea să-și păstreze calmul și sîngele rece în aproape toate împrejurările.

„Săgeata zburătoare", cum fusese numit în derîdere trenul lor printre oamenii de la calea ferată, străbătea ținutul monoton dintre Holdrege și Cheyenne, hurducîndu-se în după-amiaza fierbinte. În afară de Everett și de bărbatul blond, în vagon se mai aflau două fete, murdare și pline de praf ; vizitaseră Expoziția de la Chicago și discutau cu aprindere despre costul primei lor excursii în afara Colorado-ului. Cei patru călători, jenați, zăceau sub un strat de praf galben și fin, care li se lipise de păr și de sprîncene asemenea unei pulberi de aur. Praful se ridica în valuri peste ținutul pustiu, lipsit de viață, prin care treceau ; pînă la urmă îi făcuse și pe ei să semene la culoare cu salvia și dunele de nisip din jur. Deșertul, cînd cenușiu și cînd gălbui, alterna doar cu ruinele

întîmplătoare ale orașelor părăsite și cu barăcile roșii ale gărilor, prin curțile cărora iarba, copacii piperniciți și lujerii plăpînzi de viță alcătuiau minuscule rezervații verzi, înconjurate de sălbăticia tulbure a nisipurilor.

Cum soarele cu razele lui piezișe bătea din ce în ce mai puternic prin ferestrele vagonului, domnul cel blond ceru doamnelor permisiunea de a-și scoate haina și rămase doar într-o cămașă reiată de culoarea levănțicăi, avînd petrecută cu grijă în jurul gulerului o batistă neagră de mătase. Își manifestase interesul pentru Everett încă din clipa urcării lor în tren, la Holdrege, și se tot uitase la el plin de curiozitate, pentru ca în răstimpuri să-și arunce privirea pe fereastră, ca și cum ar fi încercat să-și amintească de ceva anume. Dar orișiunde se ducea Everett, exista aproape cu siguranță cineva care să-l iscodească, dovedind aceeași curiozitate, astfel că faptul în sine încetase de mult să-l mai intimideze ori să-l irite. În curînd străinul, mulțumit parcă de rezultatul investigației sale, se sprijini cu spatele de banchetă și, închizînd pe jumătate ochii, începu să fluiere încetișor Cîntecul Primăverii din *Proserpina*, cantata care cu doisprezece ani în urmă îl făcuse pe tînărul ei compozitor celebru peste noapte. Everett auzise melodia asta cîntată la chitară în Old Mexico, la mandoline de către corurile studențești, la muzicuțe în cătunele din Noua Anglie și, numai cu două săptămîni în urmă, la ciocănele, într-un teatru de revistă din Denver. Pur și simplu nu era chip să scape

de opera timpurie a fratelui său. Dacă Adriance putea să locuiască de cealaltă parte a Atlanticului, unde stîngăciile tinereții îi erau trecute cu vederea datorită realizărilor de mai tîrziu, el, Everett, nu va fi în stare niciodată să înlăture anumite bariere, și iată că dădea și aici, printre dunele din Colorado, peste *Proserpina.* Și nu că s-ar rușina, la urma urmei, cu *Proserpina ;* doar un om de geniu ar fi capabil să compună o asemenea muzică, dar același om de geniu ar depăși-o cu siguranță, mai devreme sau mai tîrziu.

Everett se îndreptă ușor de spate și îi zîmbi vecinului. Uriașul se ridică imediat, se apropie de el, se trînti pe bancheta din fața lui și, privindu-l drept în ochi, îi întinse cartea sa de vizită.

— Cam mult praf în călătoria asta, nu-i așa ? Pe mine personal nu mă deranjează. Sînt obișnuit. Născut și crescut într-o regiune fierbinte, ca iepurele deșertului. Încerc de multă vreme să-mi dau seama de unde te-aș putea lua ; cred că trebuie să te mai fi întîlnit.

— Mulțumesc, spuse Everett, luînd cartea de vizită ; mă numesc Hilgarde. Probabil că l-ai cunoscut pe fratele meu Adriance ; lumea mă confundă cu el.

Comis voiajorul își izbi palma de genunchi cu atîta forță, încît diamantul sclipi în aer.

— La urma urmei am avut dreptate și, dacă nu ești Adriance Hilgarde, atunci ești dublura lui. Credeam că n-aș putea să mă înșel. Dacă l-am cunoscut ? Păi te cred și eu ! N-am lipsit de la nici unul din recitalurile lui date în sala

Ateneului. Ba o dată mi-a cîntat, la Clubul Ziariștilor din Chicago, întregul pasaj pentru pian din *Proserpina.* Pe vremea aceea lucram la *Comercial,* înainte de a începe să călătoresc pentru sectorul editorial al întreprinderii la care sînt angajat. Deci ești fratele lui Hilgarde, și eu m-am vîrît în sufletul dumitale, atingîndu-te la punctul sensibil în modul cel mai necuviincios cu putință. Sună ca o gogoașă din ziare, nu-i așa ?

Comis voiajorul izbucni în rîs, îi oferi lui Everett o țigară de foi și-l asaltă cu întrebări privind unicul subiect despre care oamenii păreau totdeauna interesați să discute cu Everett. În cele din urmă comis voiajorul și fetele coborîră într-o gară din Colorado, și Everett rămase să călătorească singur spre Cheyenne.

Trenul intră în Cheyenne la 9, cu o întîrziere cam de vreo patru ore ; dar nimeni nu părea interesat în mod special de întîrzierea lui, cu excepția impiegatului, care se văicărea că e ținut la birou peste program într-o seară de vară. După ce coborî din tren, Everett porni de-a lungul peronului și se opri la intersecția liniilor de cale ferată, neștiind încotro ar trebui s-o apuce ca să ajungă la un hotel. Lîngă intersecție se afla un faeton ; hățurile le ținea o femeie. Era îmbrăcată în alb și silueta ei se contura distinct pe perne, deși era prea întuneric ca să i se vadă și fața. Everett abia dacă o observase, cînd din cealaltă parte se apropie pufăind locomotiva, și farul acesteia aruncă pe obrazul lui o lumină puternică. Brusc femeia din faeton articulă un strigăt slab și scăpă hă-

țurile. Everett înaintă vreo cîțiva pași și prinse calul de după grumaz, dar animalul doar își ciuli urechile, mișcînd surprins și neliniștit din coadă. Femeia ședea împietrită, cu capul vîrît între umeri și cu batista lipită de față. O altă femeie ieșise din gară și alerga acum spre faeton, strigînd :

— Katharine, draga mea, ce s-a întîmplat ?

Everett ezită o clipă, simțindu-se într-o încurcătură penibilă, apoi salută cu pălăria ridicată și o porni mai departe. Era obișnuit să fie recunoscut pe neașteptate în cele mai imposibile locuri, mai cu seamă de către femei, dar acest strigăt în noapte îl tulburase.

În timp ce Everett își lua a doua zi gustarea de dimineață, ospătarul șef se aplecă peste scaunul lui pentru a-i șopti că un domn îl așteaptă în salon. Everett își termină cafeaua și porni spre locul indicat, unde îl găsi pe vizitatorul său măsurînd podeaua cu pași neliniștiți. Întregul fel de a se comporta al acestuia trăda o adîncă agitație, deși aspectul fizic nu lăsa să se bănuiască un om cu nervii ajunși la limită. Doar cu puțin sub înălțimea medie, vizitatorul avea umeri largi și o alură solidă. Părul des și tăiat scurt începuse să-i încărunțească în jurul urechilor ; fața lui arămie se distingea prin trăsături puternice. Își ținea mîinile mari și arse de soare strîns împreunate la spate, iar după felul în care își purta umerii părea un om conștient de responsabilitățile sale, deși, cînd se întoarse pentru a-l saluta pe Everett, un soi de

timiditate nepotrivită cu aspectul lui general îi însoți gesturile și cuvintele.

— Bună dimineața, domnule Hilgarde, spuse el întinzîndu-i mîna. Ți-am găsit numele în registrul hotelului. Mă numesc Gaylord. Mă tem că sora mea te-a cam speriat noaptea trecută în gară, domnule Hilgarde, și am venit să-ți cer scuze.

— A, tînăra doamnă din faeton ? Nu-mi dau seama dacă am avut sau nu vreo legătură cu sperietura ei. Dacă da, eu sînt cel care trebuie să-și ceară scuze.

Pielea de pe fața arămie a bărbatului se înroși puțin.

— O, n-ai avut nici o vină, domnule, înțeleg perfect de bine lucrul ăsta. Sora mea a fost pe vremuri una dintre elevele fratelui dumitale. Și se pare că semeni cu el ; cînd locomotiva ți-a luminat fața, ea s-a speriat.

Everett se răsuci în scaun.

— Ah, *Katharine* Gaylord ! E cu putință ? Acum cel care mă sperie ești dumneata. Am cunoscut-o și eu, pe cînd eram un băiețandru. Ce Dumnezeu...

— ...face aici ? completă Gaylord pauza, necruțător. Ai pus degetul pe rană. Nu știai că sora mea o duce de multă vreme prost cu sănătatea ?

— Nu, n-am auzit nici un cuvînt despre asta. Știam doar că e cîntăreață la Londra. Fratele meu și cu mine nu purtăm corespondență prea regulată, și rareori atingem alte chestiuni în afara celor de familie. Vestea mă întristează

profund. Şi în ce mă priveşte, există mai multe motive de îngrijorare decît aş putea să-ţi mărturisesc.

Liniile de pe fruntea lui Charley Gaylord se destinseră într-o oarecare măsură.

— Aş vrea să-ţi spun, domnule Hilgarde, că sora mea ţine neapărat să te vadă. Nu mă prea încîntă să insist asupra lucrului ăstuia, dar ea e foarte hotărîtă. Locuim la vreo cîteva mile în afara oraşului, însă trăsura mea se află jos şi te pot lua cînd doreşti.

— Pot merge chiar acum, şi asta e o mare plăcere pentru mine, spuse Everett repede. Îmi iau pălăria şi vin cu dumneata într-o clipă.

Cînd coborî treptele, Everett găsi în uşa hotelului o trăsură, iar Charley Gaylord scoase un lung suspin de uşurare, strîngînd hăţurile şi lăsîndu-se pe spate, la largul lui.

— Vezi, cred c-ar fi mai bine să-ţi spun cîte ceva despre sora mea înainte de a o vedea, şi nu ştiu de unde să încep. A călătorit prin Europa cu fratele dumitale şi cu soţia lui şi a cîntat în foarte multe dintre concertele lui, dar nu ştiu exact cît de multe lucruri ştii dumneata despre ea.

— Foarte puţine, în afară de faptul că fratele meu a considerat-o întotdeauna drept cea mai talentată elevă a sa ; în plus, cînd am cunoscut-o eu, era foarte tînără şi foarte frumoasă şi o vreme mi-a sucit capul.

Everett observă că mintea lui Gaylord era cu totul prinsă în mrejele durerii. Într-atît de tulburat părea omul, încît măsura şi simţul

proporţiilor îl părăsiseră, amărăciunea lui constituind acum singurul lucru important din lume.

— Aşa e, continuă Gaylord, dînd bice cailor. A fost o femeie deosebită, după cum spui, şi nu se trage dintr-o familie importantă. A trebuit să lupte de la început de una singură ca să-şi croiască drum în viaţă. S-a dus la Chicago, apoi la New York, apoi în Europa, unde s-a înălţat ca fulgerul şi a prins gustul lucrurilor frumoase ; şi acum moare aici ca un şoarece într-o gaură, smulsă din propria ei lume şi fără să se mai poată întoarce într-a noastră. Am trăit departe unul de altul, ne-au despărţit, dacă vrei, mii de mile, şi mă tem că e îngrozitor de nefericită.

— E foarte tragică povestea pe care mi-o spui, Gaylord.

Se aflau acum în afara oraşului, străbătînd cu repeziciune cîmpurile acoperite de iarbă roşcată şi pline de praf şi avînd mereu în faţă conturul albăstriu, neregulat al munţilor.

— Tragică, izbucni Gaylord, tresărind pe locul lui, Dumnezeule mare, nimeni n-o să ştie vreodată cît de tragică ! Trăiesc, mănînc şi dorm în mijlocul unei tragedii, pînă cînd o să-mi pierd orice control. Ştii, a cîştigat o mulţime de bani, dar i-a cheltuit pe toţi prin diferite staţiuni climaterice. Cu plămînii. Am destui bani ca s-o pot trimite şi acum undeva, dar doctorii spun cu toţii că nu foloseşte la nimic. Nu mai există nici urmă de speranţă. E o chestiune de zile. Pînă să vină aici, nici nu mi-a tre-

cut prin cap că ar fi măcar pe jumătate atît de bolnavă. Mi-a scris doar că se simte cu totul dărîmată. Acum, că se află aici, cred că i-ar fi fost mai prielnic oricare alt loc de sub soare, dar nu mai poate pleca. Zice că e mai ușor să-și ia rămas bun de la viață aici și că, dacă s-ar duce în Est, ar însemna să moară de două ori. Pe vremuri, cînd eram frînar la Bird City, în Iowa, și ea nu era decît o mogîldeață pe care o puteam căra pe umeri, reușeam să-i ofer tot ce-și dorea, iar ea n-avea nici o dorință pentru care cei optzeci de dolari ai mei pe lună să n-ajungă ; și acum, cînd am înjghebat împreună o mică proprietate, nu reușesc să-i cumpăr nici măcar somnul pentru o singură noapte.

Everett își dădu seama că, indiferent de actuala poziție în lume a lui Charley Gaylord, acesta își purtase cu el pe treptele sociale inima și sentimentele cinstite de frînar.

Gaylord vorbi în continuare :

— Poți să înțelegi cît și-a depășit familia. Noi sîntem cu toții niște oameni simpli, lucrători de multă vreme la calea ferată. Tatăl meu a fost conductor. A murit cînd eram copii. Maggie, cealaltă soră, care locuiește cu mine, era telefonistă aici încă de pe cînd eu abia începeam să deschid ochii. În ceea ce ne privește, nu poate fi vorba despre vreo educație. Pentru că nu pot să scriu corect, eu unul trebuie să angajez o dactilografă — Atotputernicul n-a reușit să mă învețe cum se scrie ca lumea. Lucrurile care au importanță pentru Kate mie îmi sînt cu totul necunoscute ; și aproape că nu există nimic comun între noi, în afară de amintirile de odinioară, cînd eram tineri și fericiți și Kate cînta în corul bisericii, la Bird City. Dar cred, domnule Hilgarde, că dacă se va întîlni fie și cu o singură persoană ca dumneata, care cunoști lucruri și oameni interesanți pentru ea, asta îi va aduce aproape singura mulțumire de care mai poate avea parte acum.

Pe cînd trăgeau în fața unei case strident vopsite, cu multe frontoane și cu un turn rotund, Charley Gaylord slăbi hățurile.

— Iată-ne ajunși, spuse el, întorcîndu-se spre Everett. Bănuiesc că ne înțelegem unul pe altul.

La ușă îi întîmpină o femeie subțirică și palidă, pe care Gaylord o prezentă drept sora lui, Maggie. Aceasta își rugă fratele să-l conducă pe domnul Hilgarde în salonul pentru muzică, unde Katharine dorea să-l vadă numai pe el. Cînd intră în salonul pentru muzică, Everett tresări ușor surprins, avînd senzația că din lumina orbitoare a Wyoming-ului pătrunsese direct într-unul din micile studiouri newyorkeze, cunoscute de el dintotdeauna. Se întrebă cu care dintre acele nenumărate studiouri aflate sus, sub acoperișuri, deasupra băncilor, a prăvăliilor și depozitelor semăna încăperea asta, și privi plin de neîncredere pe fereastră, spre cîmpia cenușie care se sfîrșea în marele lanț al Munților Stîncoși. Aerul familiar, de neuitat, care plutea în încăpere îl ului. Era cumva o copie a vreunui studio anume, pe care el îl cunoștea, sau era doar atmosfera de studio care-i trezea, aici în Wyoming, amintiri atît de personale și de zguduitoare ? Se așeză pe scaun și

privi cu mare atenţie în jur. Brusc privirea îi căzu pe o fotografie mare a fratelui său, aflată pe pian. Apoi totul se limpezi : era, pur şi simplu, camera lui Adriance. Dacă nu o copie fidelă a vreunuia dintre nenumăratele studiouri pe care fratele său şi le amenajase în diferite părţi ale lumii, plictisindu-se apoi de ele şi părăsindu-le înainte de a se usca varul pe pereţi, oricum în acelaşi stil. Fiecare amănunt trăda atît de vizibil gustul lui Adriance, încît camera părea că emană personalitatea acestuia.

Printre fotografiile de pe perete se afla şi una a Katharinei Gaylord, din zilele cînd o cunoscuse Everett şi cînd privirea ochilor ei sau numai fîlfîirea fustei erau de-ajuns ca să-i facă inima să tresalte puternic. Chiar şi acum rămase în picioare înaintea portretului, cu o anume stinghereală. Era faţa unei femei deja bătrîne încă din prima tinereţe, o femeie profund rafinată şi puţin cam dură, şi asta spunea totul despre ceea ce Gaylord numise lupta ei. Expresia prietenoasă din ochii sinceri şi încrezători era atenuată de liniile adînci din jurul gurii şi de arcul buzelor, triste şi în acelaşi timp cinice. Avea, fără îndoială, mai multă bunăvoinţă decît încredere în lume, iar *bravado*-ul zîmbetului nu putea ascunde umbra de nelinişte care însemna aproape nemulţumire. Principalul ei farmec, aşa cum o cunoscuse Everett, stătea în talia superbă şi în ochii plini de căldură şi de viaţă, ca lumina soarelui ; ochi ce exprimau un fel de neîntrerupt salut adresat lumii. Everett îşi amintea cît de bine conturat era capul femeii şi ce ţinută mîndră avea. În jurul ei plutise totdeauna ceva din aerul unei regine ; fotografia îi redeştepta bărbatului toate vechile impresii despre lipsa de sociabilitate şi despre felul ei categoric şi eroic de a se însingura.

Everett încă mai stătea în picioare în faţa portretului, cu mîinile la spate şi cu capul plecat, cînd auzi deschizîndu-se uşa. O femeie foarte înaltă veni spre el, cu mîna întinsă. Înainte de a începe să vorbească tuşi uşor, apoi, rîzînd, spuse cu o voce joasă, pătrunzătoare şi puţin răguşită :

— Vezi, îmi fac intrarea în tradiţionala manieră *Camille*, cu o mică tuse. Ce drăguţ din partea dumitale că ai venit, domnule Hilgarde !

Everett îşi dădea perfect de bine seama că, adresîndu-i-se, femeia nu pe el îl privea şi, în timp ce o asigura că faptul de a veni îi făcuse plăcere, era bucuros că are posibilitatea să se reculeagă. Nu-şi imaginase ce ravagii putuse să facă o boală îndelungată. Rochia ei albă de casă fusese anume croită în falduri lungi şi largi, pentru a ascunde formele ascuţite ale trupului vlăguit, dar boala îşi imprimase peste tot pecetea ; limpede, urîtă şi supărătoare, o realitate nemiloasă ce nu putea fi mascată sau ocolită. Umerii superbi erau aplecaţi, mersul nesigur, braţele păreau disproporţionat de lungi, iar palmele, de un alb transparent, reci la atingere. Faţa nu se schimbase prea mult ; ţinuta mîndră a capului, ochii limpezi şi calzi, chiar şi roşeaţa delicată din obraji — se păstraseră toate ca o sfidare, deşi cu o notă mai joasă, mai bătrînă, mai tristă, mai suavă.

Femeia se așeză pe divan și începu să-și aranjeze pernele cu gesturi nervoase.

— Știu că nu sînt un obiect de inspirație pe care să-l poți contempla, dar în privința asta va trebui să te arăți cît se poate de franc și de înțelept și să te obișnuiești imediat, căci n-avem timp de pierdut. Și dacă voi fi puțin irascibilă, n-o să te superi, nu-i așa ? Căci sînt mai nervoasă ca de obicei.

— Nu-ți pierde vremea cu mine în dimineața asta, dacă te simți obosită, stărui Everett. Pot să vin la fel de bine și mîine.

— Doamne sfinte ! protestă femeia, cu o licărire din umorul fin și pătrunzător pe care Everett și-l amintea ca fiindu-i caracteristic pe vremuri. Numai singurătatea este aceea care mă obosește de moarte, singurătatea și oamenii străini firii mele. Știi, m-a vizitat în dimineața asta pastorul, pe care nu-l mulțumesc doar rugăciunile rostite pentru însănătoșirea bolnavilor. Tocmai se întîmpla să treacă pe aici cu bicicleta și a considerat că e de datoria lui să se oprească. Îmi dezaprobă meseria, bineînțeles, și nu pune o clipă la îndoială faptul că aș avea un trecut neguros. Cea mai ciudată trăsătură a conversației lui constă în aceea că se străduiește să scuze față de mine propria-mi vocație, trecînd-o cu vederea, înțelegi, și încercînd să-mi împace conștiința cu liniștea sufletească, adică sugerînd niște posibile întrebuințări nobile pentru ceea ce el numește cu blîndețe talentul meu.

Everett rîse :

— Mă tem că nu sînt persoana care să apeleze la un asemenea domn serios... n-aș suporta situația. În cel mai bun caz, nu m-ar duce gîndul decît la o comedie de proastă calitate. Te-ai hotărît pentru care dintre nobilele întrebuințări să optezi ?

Katharine își înălță mîinile într-un gest de renunțare și exclamă :

— Nu sînt pe măsura nici uneia, fie și cea mai puțin nobilă. N-am studiat metoda asta. Rîse și continuă cu nervozitate. Pastorul nu-i chiar atît de rău. Engleza lui nu mă supără niciodată ; unde mai pui că a citit *Decadența și prăbușirea* lui Gibbon, toate cele cinci volume, și asta e ceva. Apoi a fost la New York, și asta înseamnă și mai mult. Vai, dar cum pierdem timpul ! Povestește-mi, te rog, despre New York ; Charley zice că tocmai vii de-acolo. Cum arată, ce gust și ce miros are în momentul de față. Cred că mireasma ferigilor din Jersey ar face pentru mine cît niște căni întregi cu untură de pește. Ce bărbați și femei se plimbă acum pe Rialto, ca să atragă atenția, și ce îmbrăcăminte poartă ? Copacii sînt tot verzi în Madison Square, ori au devenit maronii la culoare și s-au acoperit de praf ? Diana cea castă de la Garden Theatre își mai respectă, în mijlocul chinuitoarelor schimbări ale vremii, jurămîntul de fecioară ? Cine are acum vechiul studio al fratelui dumitale și ce candidați prost călăuziți mai execută game prin casele supraaglomerate din apropiere de Carnegie Hall ? Ce se duc să mai vadă oamenii pe la teatre și ce se mai mănîncă și se mai bea prin lume, în ziua de

azi ? Înţelegi, mi-e dor de absolut totul, de la Battery pînă la Riverside. Oh, lăsaţi-mă să mor în Harlem !

Fu întreruptă de un violent acces de tuse, şi Everett, stînjenit din pricina tulburării ei, se porni să pălăvrăgească despre artiştii întîlniţi la New York în timpul verii şi despre perspectiva muzicală pentru sezonul de iarnă. Schiţa cu creionul pe spatele unui plic vechi, găsit în buzunar, un nou procedeu tehnic la punerea în scenă a *Aurului Rinului* la Opera Metropolitană, cînd îşi dădu seama că ea îl priveşte intens şi că, de fapt, el se adresează celor patru pereţi.

Katharine stătea întinsă pe spate între perne şi-l studia cu ochii pe jumătate închişi, aşa cum un pictor priveşte un tablou. El îşi încheie destul de vag explicaţia şi puse plicul la loc în buzunar. Pe cînd făcea lucrul ăsta, ea îi spuse calm :

— Formidabil cît de mult semeni cu Adriance ! şi el simţi că momentul unei crize de un anumit soi fusese depăşit.

Izbucni în rîs, uitîndu-se la ea cu o licărire de mîndrie în ochi, licărire care-i făcea să pară aproape copilăroşi.

— Da, nu e absurd ? E cam la fel de penibil ca şi în cazul în care aş semăna cu Napoleon. Dar, la urma urmei, există şi unele avantaje. Faptul le-a făcut pe cîteva dintre prietenele lui să mă placă, şi sper că te va face şi pe dumneata.

Katharine zîmbi şi-i aruncă pe sub gene o privire iute, plină de înţeles.

— O, asta s-a întîmplat cu mult în urmă. Ce tînăr zgîrcit la vorbă şi înfumurat erai pe vremuri şi cum mai obişnuiai să te uiţi la oameni fix, ca pe urmă, dacă ei îţi plăteau cu aceeaşi monedă, să roşeşti şi să pari supărat ! Îţi aduci aminte de seara în care m-ai condus acasă de la repetiţie şi nu mi-ai adresat aproape nici un cuvînt ?

— Era tăcerea pornită din admiraţie, protestă Everett, o admiraţie cu totul naivă, copilărească, dar foarte sinceră şi cîtuşi de puţin dureroasă. Probabil că bănuiai ceva, nu ? Îmi aduc aminte că ţineai să pari foarte matură şi foarte mondenă.

— Cred că te bănuiam de poză ; aceea pe care-o adoptă în mod obişnuit studenţii cînd e vorba de cîntăreţe — „pămînteanul îndrăgostit de o stea“, înţelegi. Dar asta mai degrabă m-a surprins la dumneata, pentru că probabil cunoşteai o mulţime de eleve de-ale fratelui dumitale. Sau aveai însuşiri omnivore şi puterea de adaptabilitate care prindea totdeauna momentul potrivit ?

— Nu-i cere unui bărbat să-şi mărturisească nebuniile tinereţii, spuse Everett zîmbind cu o anumită tristeţe. Cîteva dintre ele mă mai tulbură şi acum. Dar nu eram chiar atît de pervertit cum îţi imaginezi. Le vedeam pe elevele fratelui meu venind şi plecînd — şi cam la asta se reducea totul. Uneori eram chemat să acompaniez la pian, să înlocuiesc pe cineva într-o repetiţie, sau să comand o trăsură pentru vreo soprană înfuriată care renunţase la rol. Dar ele nu-şi pierdeau niciodată vremea cu mine, în

afară de faptul că observau asemănarea despre care vorbeşti.

— Da, spuse Katharine, gînditoare. Eu însămi am observat-o, încă de pe atunci ; dar, odată cu vîrsta, ea s-a accentuat. Şi lucrul ăsta mă miră, mai ales că aţi dus vieţi atît de diferite. Nu e doar o asemănare fizică obişnuită, de familie ; e vorba, într-un fel, de nişte individualităţi care se pot substitui ; personalitatea lui sugerată pe faţa dumitale... ca un cîntec transpus într-o altă tonalitate. Dar nu încerc să explic lucrul ăsta, acum ; mă depăşeşte ; e ceva cu totul neobişnuit şi puţin..., ei bine, puţin cam straniu, încheie ea, rîzînd.

— Mi-aduc aminte, spuse Everett cu seriozitate, răsucind creionul între degete şi privind, cum stătea aşa, cu capul dat pe spate, afară, pe sub transperantul roşu care nu era decît foarte puţin ridicat şi care, pe măsură ce se unduia înainte şi înapoi în bătaia vîntului descoperea privirii panorama strălucitoare a deşertului, o întindere orbitor de galbenă, netedă ca marea fără valuri, pătată ici şi colo de umbre purpurii ; şi, mai departe, conturul neregulat, albăstriu al munţilor şi piscurile înzăpezite, albe ca norii cei albi... mi-aduc aminte că pe vremuri asemănarea asta mă tulbura. Nu cred, de fapt, că-mi displăcea, ori că dimpotrivă aş fi tras foloase de pe urma ei dacă aş fi putut, dar o consideram ca pe un fel de semn din naştere sau ca pe ceva despre care nu se poate vorbi cu uşurinţă. Fireşte, oamenii îl îndrăgeau mai mult pe Ad decît pe mine, şi eu simţeam destul

de des răceala simplei lumini reflectate. Ea s-a strecurat pînă şi în relaţiile mele cu mama. După cum ştii, Ad a plecat foarte de tînăr în străinătate, să studieze, şi mama a fost cu totul distrusă. Şi-a făcut cu prisosinţă datoria faţă de fiecare dintre noi, dar noi nutream ferma convingere că ne-ar fi sacrificat pe toţi pentru Ad, în orice clipă. Eram doar un copil şi, uneori, cînd şedea singură pe verandă în serile de vară, mama avea obiceiul să mă cheme la ea, să-mi întoarcă faţa spre lumina care se strecura printre obloane şi să mă sărute, şi atunci ştiam totdeauna că se gîndeşte la Adriance.

— Bietul băiat, spuse Katharine, pe un ton ceva mai răguşit ca de obicei. Cît de mult l-au îndrăgit întotdeauna oamenii pe Adriance ! Aş vrea să aflu ce mai face. De un an şi mai bine nu mai ştiu nimic în afară de ceea ce scrie prin ziare. Se afla pe vremea aceea în Algeria, în Valea Chelif, călărind zi şi noapte în costum de arab şi, cu obişnuitul lui entuziasm, chiar îşi pusese în gînd să adopte credinţa musulmană şi să devină cît mai repede cu putinţă arab. Mă întreb cîte ţări şi credinţe o fi adoptat pînă acum. Probabil că în sinea lui s-a jucat toată vremea de-a arabul. Mi-aduc aminte că altădată a fost, săptămîni în şir, duce florentin din secolul al şaisprezecelea.

— Ei, ăsta e Adriance, chicoti Everett. Nu e destul de mare ca să poată semna cecuri şi să i se ia măsura pentru haine. Nu am veşti de la el de pe vremea cînd era arab ; chestia asta mi-a scăpat.

— Scria pe-atunci o *suită* algeriană pentru pian ; trebuie să fi ajuns în mîinile editorului. Am fost prea bolnavă ca să-i pot răspunde la scrisoare şi am pierdut legătura cu el.

Everett scoase din buzunar o scrisoare.

— Am primit-o cam cu vreo lună în urmă. E vorba, în general, despre noua lui operă, care urmează să fie pusă în scenă iarna viitoare, la Londra. Citeşte-o pe îndelete.

— Cred că o voi păstra ca pe un gaj, pentru a fi sigură că o să te întorci. Aş vrea acum să-mi cînţi ceva. Orice vrei ; dar dacă există vreun lucru nou pe lume, fie-ţi milă şi dă-mi prilejul să-l ascult. Vreme de nouă luni, n-am auzit nimic altceva decît „Poştalionul înaintează“ şi „Ea este mama iubitei mele“.

Everett se aşeză la pian, iar Katharine alături, absorbită de uimitoarea asemănare fizică dintre cei doi fraţi şi încercînd să descopere în ce consta ea cu exactitate. Îşi spuse că, în bună măsură, era ca şi cum lucrarea terminată a unui sculptor ar fi fost reprodusă rudimentar în lemn. Everett era mai bine construit, avea umeri largi şi greoi, în vreme ce umerii lui Adriance păreau delicaţi, aproape ca ai unei fete. Faţa prezenta aceeaşi formă ovală, dar era cenuşie şi întunecată în jurul gurii, de pe urma bărbieritului. Ochii lăsau să se străvadă aceeaşi nuanţă schimbătoare de aprilie, însă erau gînditori şi mai degrabă posomorîţi ; în vreme ce ochii lui Adriance străluceau mereu ca nişte puncte luminoase, exprimînd totdeauna altceva decît exprimaseră cu o zi în urmă. Dar era greu de înţeles pentru care motiv Adriance, omul

acesta deschis, avea tot timpul un obraz tineresc şi plin de poezie, şi tot atît de vesel pe cît de grav era al fratelui său. Căci Adriance, deşi cu zece ani mai vîrstnic şi cu părul argintiu, avea obrazul unui flăcău de douăzeci de ani, atît de mobil încît îi trăda gîndurile înainte ca ele să poată fi exprimate în cuvinte. O contraltă (vestită pentru extravaganţa metodelor ei vocale şi pentru aceea a sentimentelor) afirmase o dată că păstorii care cîntau prin văile Tesaliei trebuie să fi arătat întocmai ca tînărul Hilgarde ; şi comparaţia fusese însuşită de alte o sută de femei mai timide, care preferau să citeze.

Seara, în timp ce şedea fumînd pe veranda localului Inter-Ocean, Everett căzu pradă unor amintiri învălmăşite. Pasiunea pentru Katharine Gaylórd, fie ea şi himerică, se dovedise una dintre cele mai serioase poveşti de dragoste din tinereţea lui şi îi tulburase multă vreme visele de holtei. Era chinuitor de timid în tot ceea ce priveşte sentimentele, astfel că jignirea îndurată îl îndepărtase de societatea femeilor. Faptul că totul era terminat acum şi mort şi rămas undeva mult în urma lui şi că, între timp, viaţa femeii ajunsese pe sfîrşite îi trezea o copleşitoare senzaţie de trecere a anilor şi de pierdere. Se gîndea la un lucru citit odinioară : „stînd în faţa focului şi reamintindu-ţi fără dorinţă obrazul femeilor“, şi se simţea octogenar.

Îşi amintea cît de aspru şi de posomorît reuşise să fie în timpul şederii la studioul fratelui său, pe cînd lucra acolo Katharine Gaylord,

şi cît de mult îl rănise el pe Adriance în seara ultimului concert al acestuia la New York. În vreme ce, după ultimul număr din program, fratele său şi Katharine erau chemaţi întruna la rampă, Everett rămăsese în lojă, urmărind cu privirea trandafirii aruncaţi pe scenă, grămădiţi curînd pînă la jumătate din înălţimea pianului, şi realizînd cu amărăciune în sufletul lui trist de tînăr mîndria pe care cei doi o simţeau unul pentru munca altuia... imboldul pe care şi-l adresau unul altuia spre a obţine, prin muzică, satisfacţia cea mai mare şi mai minunată. Luminile rampei alcătuiau parcă o barieră strălucitoare şi nemiloasă, despărţind hotărît viaţa lor de viaţa lui ; un cerc de flăcări în jurul acestor superbi copii de geniu.

S-a întors la hotel pe jos, singur, şi s-a aşezat la fereastră, uitîndu-se ţintă peste Madison Square pînă hăt tîrziu, după miezul nopţii, luînd hotărîrea să nu mai bată la uşi prin care nu putea pătrunde cu nici un chip şi dîndu-şi seama mai bine ca niciodată cît de departe se afla această lume glorioasă a creaţiei de cărările unor oameni ca el. Îşi spunea în sinea lui că nu poate împărtăşi cu această femeie decît realităţile cele mai de rînd ale existenţei.

La săptămîna pe care trebuia s-o petreacă Everett în oraşul Cheyenne se mai adăugară două, şi el nu vedea nici o posibilitate de evadare, în afara celei care-i trezea spaima. Zilele toamnei din Wyoming, cu vînt şi lumină multă, se scurgeau repede. Scrisori şi telegrame soseau întruna, cerîndu-i să-şi grăbească plecarea spre coastă, dar Everett îşi amîna cu hotărîre angajamentele de afaceri. Dimineţile şi le petrecea călărind pe unul din poneii lui Charley Gaylord, ori pescuind în munţi, iar serile stătea la el în cameră, fie citind, fie scriindu-şi corespondenţa. După-amiaza se afla de obicei la datorie. Soarta, gîndea el, pare să aibă noţiuni foarte exacte despre rolurile care ni se potrivesc. Decorul se schimbă şi recompensa variază, dar în cele din urmă descoperim, în mod obişnuit, că am jucat acelaşi lucru, de la început şi pînă la sfîrşit. Everett fusese toată viaţa un fel de surogat. Îşi aducea aminte cum în tinereţe străbătuse un labirint plin de oglinzi şi încercase galerie după galerie, doar ca să dea cu nasul, la fiecare cotitură, de propria-i faţă... care, de fapt, nu era a lui, ci a fratelui său. Indiferent ce treabă ar fi avut Everett în Est sau în Vest, pe uscat sau pe mare, se aflase totdeauna implicat în destinul fratelui său, ca unul dintre afluenţii care îmbogăţeau curentul strălucitor al existenţei lui Adriance Hilgarde. Nu i se întîmpla acum pentru prima oară să aibă datoria de a aduce cît putea el mai bine alinare acolo unde reuşita năvalnică a fratelui său distrusese, azvîrlise în lături, dăduse pradă uitării. Nu încerca să analizeze situaţia, ori s-o definească exact ; dar simţea că femeia aceasta are nevoie de el ; şi accepta totul ca pe o însărcinare din partea fratelui său : ajut-o pe Katharine Gaylord să moară !

Zi după zi, Everett simţea că devine obiectul unor cerinţe tot mai imperioase din partea

Katharinei, că prezența lui devine pentru ea o nevoie tot mai acută și mai categorică ; zi după zi simțea că, în această relație ciudată, personalitatea lui joacă un rol din ce în ce mai mic. Puterea de a-i aduce alinare, își dădea Everett seama, izvora numai din legătura sa cu existența lui Adriance. Înțelegea tot ceea ce însemna pentru ea această asemănare fizică. Știa că stă în preajma lui pentru a urmări de obicei un anumit gest comun, un anumit joc al expresiei, cunoscut mai de mult, un anumit efect de lumină și umbră în urma căruia el ar putea fi luat în întregime drept Adriance. Știa că astfel Katharine își continuă viața, își domină boala ; că simte fiorii aducerii aminte prin tot trupul și că, obosită în urma acestui vacarm al simțurilor muribunde, ea doarme adînc și lin și visează nu despre amărăciune și moarte, ci despre tinerețe și artă și despre zilele petrecute cîndva într-o străveche grădină din Florența.

Iată și întrebarea care-l lăsa cu totul nedumerit : „Cît de multe ar trebui să știu ? Cît de multe dorește ea să știu ?“ La cîteva zile după întîlnirea cu Katharine Gaylord, Everett îi telegrafiase fratelui său, rugîndu-l să-i scrie. Îi spusese pur și simplu că femeia era pe moarte ; putea să aibă încredere în Adriance și să-i spună adevărul... făcea și asta parte din talentul fratelui său. Adriance spunea totdeauna nu numai lucrul care trebuie, ci și lucrul potrivit, delicat, ideal. Expresiile lui căpătau totdeauna culoarea momentului și a împrejurărilor, fără să lase impresia unor complimente de mîntuială, cum se întîmplă. Adriance prindea esența lirică a momentului, sugestia poetică a fiecărei situații. Mai mult chiar, făcea de obicei lucrul care trebuie, lucrul potrivit, delicat, ideal — cu excepția cazurilor cînd era foarte crud — urmărind fericirea celor care intrau în contact cu existența lui, insistînd ca spațiul lui vital să fie pururi frumos ; revărsînd asupra oamenilor din jur toată căldura și strălucirea naturii sale bogate, întreg omagiul poetului și trubadurului și, cînd ei nu se mai aflau în preajmă, uitînd..., pentru că și asta făcea parte, de asemenea, din talentul lui Adriance.

După trei săptămîni de la expedierea telegramei, pe cînd își începea vizita zilnică la casa de la ranch, vopsită în culori vesele, Everett o găsi pe Katharine rîzînd ca o școlăriță.

— Te-ai gîndit vreodată, spuse, în timp ce el intra în salonul pentru muzică, te-ai gîndit cît de mult seamănă aceste întrevederi ale noastre cu *Nopțile florentine* ale lui Heine, cu excepția faptului că eu nu-ți dau posibilitatea să monopolizezi conversația, cum făcea Heine ?

Întîmpinîndu-l, îi reținu mîna mai mult ca de obicei și îi cercetă fața cu atenție.

— Ești cel mai bun om din lume, cel mai bun, murmură Katharine.

Pe cînd Everett își retrăgea mîna, obrazul lui cenușiu se îmbujoră ușor, deoarece simțea că de data asta femeia se uita la el și nu la o ciudată caricatură a lui Adriance.

— Păi ce-am făcut acum ? întrebă el cu voce moale. Nu-mi amintesc să-ți fi trimis de ieri pînă azi nici bomboane, nici șampanie.

Ea scoase dintre filele unei cărţi o scrisoare cu ştampilă străină şi i-o întinse zîmbind.

— Dumneata l-ai îndemnat să mi-o scrie ! Nu tăgădui, căci a sosit direct aici, după cum vezi, şi ultima adresă pe care i-am dat-o era pe undeva prin Florida. Gestul ăsta îmi va aduce aminte de dumneata cînd voi fi cu drepţii în paradis. Dar un singur lucru nu l-ai rugat să facă, pentru că nu-l ştiai. Mi-a trimis ultima lui compoziţie, o sonată, cea mai ambiţioasă operă de pînă acum, şi o să mi-o cînţi aşa, la prima vedere, cu toate că pare teribil de complicată. Dar mai întîi scrisoarea ; cred că ar fi mai bine să mi-o citeşti cu voce tare.

Everett se aşeză pe un taburet ; avea faţa întoarsă către fotoliul de lîngă fereastră, unde stătea ea întinsă, cu spatele baricadat de perne. Deschise apoi scrisoarea, privind-o cu ochii lui blînzi, pe jumătate umbriţi de gene, şi văzu încîntat că era o scrisoare lungă ; şi deosebit de plină de tact şi de afecţiune, chiar şi pentru Adriance ; căci el se purta afectuos cu valetul şi cu grăjdarul, cu bătrînul gondolier sau cu cerşetoarele, care îi înălţau rugăciuni la toţi sfinţii.

Scrisoarea venea de la Granada ; era scrisă la Alhambra, lîngă fîntîna din Patio de Lindaraxa. Aerul era încărcat acolo de căldura şi de mirosul greu al sudului, ca şi de clipocitul apei, aşa cum fusese pe vremuri într-o anumită străveche grădină din Florenţa. Cerul părea o turcoază imensă, încălzită pînă la incandescenţă. În jurul lui Adriance, minunatele arcade maure aruncau umbre albăstrii pline de graţie. Schiţase pe marginea hîrtiei conturul lor. Subtilităţile decorativismului arab îl învăluiau într-o vrajă lipsită de pioşenie, pe cînd exagerările brutale ale artei gotice erau un vis urît, repede uitat. Alhambra i se păruse, de la bun început, perfect familiară ; avea sentimentul că trebuie să fi hoinărit pe-acolo, negricios la faţă, supus şi linguşitor, cu multe secole înainte de intrarea lui Ferdinand în Andaluzia. Scrisoarea era plină de mărturisiri privitoare la activitatea lui şi de aluzii delicate la fericitele lor zile de odinioară, închinate studiului şi camaraderiei, ca şi la propria ei carieră, pomenită cu multă căldură şi comentată laudativ, oriunde se ducea Adriance.

Împăturind scrisoarea, Everett îşi dădu seama că Adriance ghicise exact lucrul care trebuia spus şi că se ridicase pînă la înălţimea acestuia în felul său minunat. Era o scrisoare cu desăvîrşire egoistă, ba chiar, după părerea lui, uşor condescendentă, totuşi era exact lucrul de care avea ea nevoie. Everett simţi pînă-n străfunduri cum îl învăluie farmecul, energia şi forţa fratelui său ; simţi suflul acelui vîrtej de flăcări în care păşea Adriance, consumînd totul în cale, pe sine însuşi chiar mai tare decît îi consuma pe alţii. Se uită apoi în jos la fiinţa stigmatizată care stătea întinsă în faţa lui.

— Adriance întreg, nu-i aşa ? spuse Katharine liniştită. Cred că n-o să pot să-i răspund ; s-o faci dumneata în locul meu, cînd va fi să-l vezi. Vreau să-i spui multe lucruri în numele meu, care s-ar putea rezuma totuşi la urmă-

toarele : doresc să-şi împlinească în cel mai înalt grad personalitatea, chiar şi cu preţul felului aceluia copilăros care constituie, pentru mine ca şi pentru dumneata, jumătate din farmecul lui. Mă înţelegi ?

— Ştiu perfect de bine ce vrei să zici, răspunse Everett gînditor. Am simţit şi eu adeseori lucrul acesta la Adriance. Şi totuşi e dificil să dai îndrumări unor oameni ca el ; cu cît ajustezi mai mult, cu atît mai mare e paguba.

Katharine se ridică sprijinindu-se pe coate, cu faţa îmbujorată de o ardoare febrilă.

— Dar ceea ce vreau să spun e că se risipeşte, că-şi iroseşte fiinţa alături de oameni stupizi şi incapabili, pînă cînd aceştia îl aduc la propriul lor nivel. Adriance poate să însufleţească marmura, să scoată apă din piatră seacă, dar oare se măsoară asta cu cît pierde el ?

— Ei, haide, linişteşte-te, o dojeni cu prietenie Everett, alarmat de tulburarea ei. Unde e sonata ? Să-l lăsăm să vorbească singur.

Se aşeză la pian şi începu să descifreze prima parte, care se dovedea a fi, într-adevăr, cuvîntul lui Adriance, limbajul lui caracteristic. Sonata constituia cea mai ambiţioasă lucrare de pînă atunci şi marca trecerea de la inspiraţia pur lirică la un stil mai adînc, mai nobil. Everett cînta cu inteligenţă şi cu acea înţelegere plină de simpatie, caracteristică, pare-se, unei anumite categorii de oameni încîntători, dar care niciodată nu realizează ceva deosebit.

Cînd termină, se întoarse spre Katharine.

— Cît de mult s-a împlinit, strigă ea. Cîtă însemnătate au avut pentru el ultimii trei ani !

Înainte scria doar tragedii ale pasiunii, dar asta e tragedia sufletului. Sufletul îngemănat cu singurătatea. E tragedia efortului şi a eşecului, lucru pe care Keats îl numeşte iad. E tragedia mea, aşa cum stau aici întinsă, vlăguită de cursă, ascultînd paşii alergătorilor care mă depăşesc... o, Dumnezeule, paşii iuţi ai alergătorilor !

Îşi întoarse faţa într-o parte şi şi-o acoperi cu mîini crispate. Everett trecu repede lîngă ea şi îngenunche. Dincolo de vreun gest întîmplător şi plin de ironie, Katharine nu dăduse niciodată pînă-n clipa aceea glas amărăciunii izvorîte din înfrîngere. Pentru Everett, curajul femeii devenise un prilej de mîndrie, iar faptul că asista acum la o asemenea scenă îl îmbolnăvea.

— Nu face asta, spuse el aproape sufocat. Nu pot îndura, pur şi simplu nu pot, mă simt copleşit. Nu trebuie să mai vorbim despre asta ; e prea mult, prea tragic.

Cînd Katharine se întoarse din nou spre Everett, pe faţa ei putea fi văzută umbra vechiului zîmbet sfidător şi cinic, mai amar decît lacrimile pe care nu era capabilă să le verse.

— Aşa e, trebuie să dau dovadă de mai multă generozitate. Nu mi se va mai întîmpla aşa ceva decît în nopţile de veghe, în lipsa unei companii mai plăcute. Poţi acum să-mi prepari o băutură oarecare. Pe vremuri, cînd „dacă“ aş interpreta rolul Brunhildei nu exista, cînd pur şi simplu *interpretam* rolul Brunhildei, răbdam de foame şi mă întrebam mereu ce anume aş putea bea şi ce nu. Dar flaşnetele stricate au voie să bea

tot ce doresc ; nu-i pasă nimănui dacă își pierd cumva silueta. Mai cîntă o dată tema de la început. Asta cel puțin nu e nouă. O avea în cap încă de pe vremea cînd ne aflam împreună la Veneția, cu ani în urmă, și obișnuia s-o repete la cină, bătînd darabana în pahar. Începuse tocmai s-o scrie, dar a sosit toamna și, cum umbrele Adriaticii îl apăsau, a luat hotărîrea să plece pe timpul iernii la Florența, iar acolo, îmbolnăvindu-se, a uitat-o. Îți amintești de zilele acelea groaznice ? Toți oamenii care-l iubesc, la un loc, nu sînt capabili să-l salveze de el însuși ! Cînd am primit din Florența vestea că zăcea la pat, mă aflam la Nisa, angajată într-un concert. Soția lui a părăsit în grabă Parisul, dar eu am ajuns prima. Am sosit într-un amurg, pe o furtună înspăimîntătoare. L-am găsit în biblioteca vechiului palat pe care-l închiriaseră, o încăpere lungă și întunecată, plină de cărți vechi latinești, de mobilă masivă și de bronzuri. Stătea lîngă foc, într-un capăt al bibliotecii, și arăta atît de vlăguit, ah, și atît de palid... ca de fiecare dată cînd e bolnav, după cum știi. Ah, și e așa de bine că știi ! Nici măcar halatul roșu nu împrumuta feței vreo urmă de culoare. Primele lui cuvinte n-au fost ca să-mi spună cît de multe îndurase, ci ca să mă anunțe că în dimineața aceea se simțise îndeajuns de bine pentru a face ultimele retușări la partitura *Souvenirs d'Automne*, și era așa cum îmi place mie cel mai mult să mi-l aduc aminte ; calm și fericit și obosit ; nu vesel, ca de obicei, ci pur și simplu mulțumit și obosit, dumnezeiasca oboseală care te învăluie după ce ai făcut o treabă bună. Afară ploaia cădea în rafale și vîntul jelea durerea întregului univers și ofta în crengile măslinilor înfiorați, pe lîngă zidurile palatului vechi și pustiu. N-am să uit niciodată noaptea aceea ! În încăpere nu exista decît lumina focului, care se reflecta pe bustul de bronz și pe trăsăturile aspre ale lui Dante asemenea flăcărilor din purgatoriu — și arunca umbre lungi și negre în jurul nostru ; dincolo de noi, abia dacă reușea să străpungă întunericul. Adriance se uita țintă la foc, purtînd în ochi oboseala întregii sale existențe, precum și a tuturor celorlalte existențe care mereu trebuie să năzuiască și să sufere pentru a face posibilă o existență ca a lui. Parcă ar fi pătruns în încăpere vîntul, aducînd cu sine toată durerea lumii, și ploaia rece juca în ochii noștri, și valul ne-a cuprins pe amîndoi deodată, suferința aceea universală nespus de tulbure, frica rece de viață și de moarte, de Dumnezeu și de speranță, și eram ca două făpturi strîns unite pe un catarg, în mijlocul oceanului, după ce totul s-a scufundat. Apoi am auzit ușa de la intrare deschizîndu-se, și împreună cu ea, o nemaipomenită rafală de vînt, care a zguduit chiar și pereții ; servitorii au venit în grabă cu lumînări, anunțînd că se întorsese doamna, *și noi din carte-n noapte-aceea nimic n-am mai citit.*

Ea spuse vechiul vers cu un anume umor plin de amărăciune și cu zîmbetul aspru și inteligent care, asemenea unui veșmînt luxos, îi învăluia slăbiciunea încă de pe vremuri. Zîmbetul

acela ironic, purtat ca o mască pe parcursul anilor, îi modificase complet cu vremea chiar și liniile feței, și cînd se uita în oglindă ea nu se mai vedea pe sine, ci își vedea criticul sarcastic, observatorul amuzat, satiric.

Everett își prinse fruntea în palme și rămase cu ochii țintă la covor.

— Cum te-ai mai zbuciumat, spuse el.

— Oh, da, m-am zbuciumat, răspunse Katharine cu un adînc suspin de ușurare, închizînd ochii. Și așa cum stătea lungită și perfect nemișcată, continuă : Nici nu poți să-ți imaginezi ce alinare înseamnă pentru mine faptul că știi și dumneata cît m-am zbuciumat, faptul că am reușit să mă destăinuiesc cuiva. Deseori, în nopțile lungi în care nu puteam să dorm, simțeam nevoia să urlu către lumea întreagă în gura mare. Mi se părea că nu pot muri cu taina asta în suflet. Avea nevoie să fie împărtășită. Și acum, după ce știi, cu greu îți va veni să crezi că suferința mi s-a ușurat nespus de mult.

Everett continua să se uite neputincios în podea.

— N-am bănuit cît de mult țineai să știu, spuse el.

— Oh, am simțit încă din prima clipă, cînd te-am privit în ochi, în ziua în care ai venit aici cu Charley, că va trebui să afli totul. Mă felicit singură că am fost în stare să ascund lucrul ăsta ori de cîte ori am vrut, deși presupun că femeile cred întotdeauna așa ceva. Oamenii cu spirit de observație au înțeles probabil, dar aceia care discern repede sînt de obicei rezervați și

aproape totdeauna blînzi, pentru că de obicei noi toți, înainte de a căpăta darul ăsta, trebuie să sîngerăm puțin. Dar vroiam ca dumneata să știi ; semeni atît de mult cu Adriance, încît parcă i-aș fi spus chiar lui. Am acum convingerea că într-o zi va afla, și atunci voi fi scutită de mila lui, căci nimeni nu îndrăznește să compătimească morții. Întrucît asta a însemnat în primul rînd viața mea, aș dori să afle. În general, n-are de ce să-mi fie rușine. Am dus o luptă aprigă.

— Și el n-a bănuit nimic, niciodată ? întrebă Everett cu voce răgușită.

— Oh, nimic, niciodată, așa cum vrei să înțelegi dumneata. Firește că e obișnuit să privească în ochii femeilor și să descopere în ei dragoste ; atunci cînd n-o descoperă, crede că trebuie să se fi făcut vinovat de vreo grosolănie și suferă. Nutrește o afecțiune veritabilă pentru tot omul care nu e prost, sau posomorît, sau bătrîn, sau urît din cale afară. Oferă-i tinerețe, voioșie, o doză moderată de inteligență și puțin tact, și Adriance va fi întotdeauna bucuros să te vadă ivindu-te de după colț. Eu am împărțit totul cu ceilalți ; am împărțit zîmbetele, și galanteriile, și micile predici distractive. Semăna foarte mult cu un picnic la școala duminicală ; purtam cele mai bune haine, arboram un zîmbet și ne primeam fiecare partea noastră. Bunătatea lui era copleșitoare. Mi-am trăit cea mai mare parte a vieții într-o continuă pedeapsă.

— Ajunge, mă faci să-l urăsc, mormăi Everett.

Katharine rîse şi începu să se joace nervoasă cu evantaiul.

— N-a fost cîtuşi de puţin vina lui ; şi ăsta e aspectul cel mai grotesc al situaţiei. Căci totul a început înainte de a-l cunoaşte personal. Mi-am croit drum spre el şi am băut cu lăcomie din cupa sorţii.

Everett se ridică şi rămase în picioare, nehotărît.

— Cred că trebuie să plec. E cazul să te linişteşti. Şi am impresia că nici eu nu sînt în stare să mai ascult ceva.

Katharine întinse mîna şi o apucă pe-a lui cu vioiciune.

— Ţi-ai pierdut trei săptămîni cu povestea asta, nu-i aşa ? Ei, probabil că n-o să fie niciodată spre gloria dumitale în această lume, dar pentru mine totul a fost o mană cerească, pur şi simplu, şi s-ar cuveni acum să închei socotelile unei vieţi mult mai nefericite decît va fi a dumitale vreodată.

Everett îngenunche lîngă ea şi spuse cu vocea sugrumată de emoţie :

— Am rămas pentru că doream să mă aflu alături de dumneata, asta-i tot. De cînd te-am cunoscut la New York, în tinereţe, alte femei nu m-au mai interesat. Faci parte din destinul meu şi nu te-aş fi putut părăsi chiar dacă aş fi vrut.

Ea îşi puse mîinile pe umerii lui şi clătină din cap.

— Nu, nu, nu-mi spune asta ! Am îndurat destul, Dumnezeu mi-e martor, nu-mi mai oferi încă o tragedie, acum la coborîrea cortinei. Crede-mă că n-a fost decît o toană de tinereţe, pe care mila dumitale cerească şi faptul că eu am fost demnă de ea au reînviat-o pentru o clipă. Nu poţi iubi astfel un prieten drag, aflat pe moarte. Dacă ar mai exista ceva din capriciul dumitale de tinereţe, lucrul ăsta ar trebui să te vindece, şi ar fi mai bine. Acum pleacă, dar să revii mîine, atît timp cît va mai fi un *mîine*, da ?

Îi luă apoi mîna cu un zîmbet de o infinită loialitate şi gingăşie, care-i dădea în lături masca de pe suflet şi cuprindea curaj şi disperare laolaltă, şi spuse domol :

— Pentru totdeauna, şi pentru totdeauna, adio Cassius ;
Dacă ne vom întîlni din nou, ei bine, vom zîmbi ;
Dacă nu, despărţirea noastră va rămîne frumoasă.

Plecînd, Everett se simţi călăuzit de curajul din ochii ei ca de lumina limpede a unei stele.

În seara în care la Paris se cînta pentru prima oară concertul lui Adriance Hilgarde, Everett şedea lîngă patul din casa de la ranchul din Wyoming, veghind cea din urmă luptă pe care toţi trebuie s-o dăm cu carnea noastră, înainte de a fi împăcaţi şi de a ne elibera pentru totdeauna. Se părea uneori că sufletul senin al femeii îşi luase zborul, găsind un sălaş împotriva furtunii, şi că doar viaţa tenace de animal mai rămăsese pentru a înfrunta moartea. Katharine nu făcea decît să se chinuie, pradă unei iluzii care trezea neîntîrziat compătimirea

şi mila ; se vedea în vagonul Pullman, în drum spre New York, întorcîndu-se la existenţa şi la munca ei. Cînd se trezea din amorţeală, era doar ca să-l roage pe însoţitor s-o anunţe la o jumătate de oră de la ieşirea din Jersey City, ori să-i reproşeze întîrzierile şi călătoria incomodă.

La miezul nopţii, Everett şi infirmiera rămaseră singuri cu Katharine. Bietul Charley Gaylord se întinsese alături pe o canapea. Everett continuă să se uite la lampa de noapte, care pîlpîia, pînă cînd ochii începură să-l doară. Apoi fruntea îi căzu pe tăblia patului şi el se cufundă într-un somn greu, istovitor. Visă concertul lui Adriance de la Paris şi pe Adriance însuşi, trubadurul zîmbitor şi degajat, cu figură copilăroasă şi cu părul uşor argintiu. Auzea aplauzele şi vedea trandafirii zburînd peste rampă şi îngrămădindu-se pînă la jumătatea pianului ; petalele cădeau şi se împrăştiau pe scenă, formînd insule purpurii. Şi pe această cărare purpurie păşea tinereşte Adriance, de mînă cu primadona ; o femeie brunetă de data asta, cu ochi de spaniolă.

Infirmiera îl atinse pe umăr şi el tresări şi se trezi din somn. Apoi infirmiera puse un paravan în jurul lămpii. Katharine se trezise şi, după cum observă Everett, era conştientă şi se zbătea. El o săltă încetişor, sprijinind-o pe braţul său, şi începu să-i facă vînt cu evantaiul. Katharine îi mîngîie uşor părul şi-l privi cu nişte ochi care păreau că nu plînseseră şi nu se îndoiseră niciodată.

— Ah, dragul meu Adriance, dragul, dragul meu ! murmură ea.

Everett se duse să-l cheme pe Gaylord, dar, cînd cei doi se întoarseră, pentru Katharine delirul artei luase sfîrşit.

Două zile mai tîrziu, Everett se plimba pe peronul gării, în aşteptarea trenului care să-l ducă spre Vest. Charley Gaylord mergea alături de el, însă cei doi bărbaţi n-aveau să-şi spună nimic unul altuia. Bagajele lui Everett se aflau îngrămădite pe un cărucior ; el păşea grăbit şi arunca priviri pline de nerăbdare în lungul liniei, pîndind apariţia trenului. Nerăbdarea lui Gaylord nu era nici ea mai mică ; cei doi bărbaţi, care se înţeleseseră atît de bine, îşi deveniseră acum insuportabili unul altuia şi tînjeau cu strîngere de inimă după clipa despărţirii.

Cînd trenul intră în gară, Everett strînse cu putere mîna lui Gaylord, în mijlocul nenumăraţilor pasageri care coborau. Membrii unui ansamblu german de operă, în drum spre coastă, se repezeau pe lîngă ei într-o goană frenetică, să-şi poată lua micul dejun cîtă vreme staţiona trenul.

Everett auzi o exclamaţie într-un pronunţat dialect german — şi o femeie masivă, a cărei siluetă rezistase cu încăpăţînare popasurilor în cele mai imposibile locuri, se repezi spre el, cu părul galben înfoiat din pricina vîntului, radiind toată de o veselă uimire şi îl apucă de haină cu mîinile ei strîns înmănuşate.

— *Herr Gott,* Adriance, *lieber Freund*[1], strigă ea cu afecţiune.

Everett îşi retrase repede braţul şi-şi ridică pălăria, roşind.

— Iertaţi-mă, doamnă, dar se vede că m-aţi confundat cu Adriance Hilgarde. Sînt fratele lui, spuse el calm şi, întorcîndu-i cîntăreţei abătute spatele, se grăbi să se urce în tren.

[1] Dumnezeule, Adriance, prietene drag (germ.).

CAZUL LUI PAUL

— Studiul unui temperament —

ÎN DUPĂ-AMIAZA aceea Paul urma să apară în faţa corpului didactic din Pittsburgh, ca să dea socoteală pentru numeroasele lui abateri de la disciplină. Fusese eliminat cu o săptămînă în urmă, iar tatăl lui, răspunzînd la apelul directorului, îşi mărturisise atunci uluirea.

Paul a intrat în cancelarie zîmbitor şi afabil. Hainele îi rămăseseră puţin cam mici, iar catifeaua cafenie de la gulerul paltonului descheiat era roasă şi uzată ; avea cu toate acestea aerul unui filfizon ; purta un ac de opal la cravata neagră, înnodată cu grijă, şi o garoafă roşie la butonieră. Într-un fel, profesorii considerau această din urmă podoabă nu tocmai potrivită cu spiritul copleşit de remuşcări al unui elev eliminat oficial. Paul era înalt pentru vîrsta lui şi foarte slab, cu umeri ascuţiţi şi aduşi în faţă şi cu pieptul îngust. Avea nişte ochi remarcabili, graţie unei străluciri cam isterice şi, conştient fiind de asta, şi-i folosea totdeauna într-o manieră teatrală, lucru deosebit de neplăcut la un băiat. Pupilele îi erau nefiresc de mari, de parcă li s-ar fi turnat beladonă, dar aveau şi o licărire sticloasă, pe care medicamentul acesta nu o provoacă.

Atunci cînd directorul l-a întrebat de ce se afla acolo, Paul a răspuns destul de cuviincios că dorea să se întoarcă la școală. Era o minciună, însă Paul avea deseori obiceiul să mintă, considerînd că era ceva absolut necesar într-un conflict important. Profesorii au fost rugați să-și exprime nemulțumirile în privința lui, ceea ce au și făcut, dar cu o asemenea mîhnire și animozitate, încît se dovedea că nu era vorba de un caz obișnuit. Printre abaterile pomenite se numărau dezordinea și impertinența, dar fiecare dintre profesorii lui Paul simțea că numai cu greu ar putea fi exprimată în cuvinte adevărata cauză a supărării generale, care consta în modul lui sfidător și isteric de a se purta și într-un dispreț despre care știau cu toții că-l nutrește față de ei, fără să depună nici cel mai mic efort pentru a-l ascunde. O dată, pe cînd Paul scotea la tablă ideile principale dintr-un paragraf, profesoara de engleză venise lîngă el și încercase să-i dirijeze mîna. Paul se dăduse înapoi cutremurat și-și dusese cu violență mîinile la spate. Dacă ar fi lovit-o, profesoara, cuprinsă de uluială, s-ar fi simțit probabil mai puțin jignită și încurcată. Insulta fusese atît de involuntară și de personală, încît rămînea de neuitat. Într-un fel sau altul, Paul își manifestase față de toți profesorii lui, bărbați și femei deopotrivă, aceeași aversiune fizică. Într-o anumită oră ședea cu mîna streașină la ochi, în alta se uita totdeauna pe fereastră cînd era examinat vreun coleg, în alta comenta lecția obținînd efectele cele mai umoristice.

În după-amiaza aceea profesorii simțeau că întreaga lui atitudine era simbolizată de neîntrerupta înălțare din umeri și de garoafa roșie purtată cu dezinvoltură, și s-au repezit cu toții fără milă asupra lui, avînd-o în frunte pe profesoara de engleză. Paul le-a ținut piept zîmbind, cu buzele palide răsfrînte peste dinții albi. (Își țuguia mereu buzele și-și înălța sprîncenele, ceea ce era și o neobrăzare, și un lucru enervant la culme.) Băieți mai mari decît Paul fuseseră îmblînziți și vărsaseră lacrimi sub un asemenea duș rece, pe el însă nu-l părăsea nici o clipă zîmbetul acela fix, singurul semn de neliniște constituindu-l tremurul nervos al degetelor care se jucau cu nasturii paltonului, precum și cîte-o zvîcnire întîmplătoare a celeilalte mîini, în care ținea pălăria. Paul avea totdeauna obiceiul să zîmbească și-și arunca privirile în jur, avînd impresia că lumea se uită cu atenție la el și încearcă să descopere ceva. Expresia asta încrezută era de obicei atribuită insolenței sau „șmecheriei“, cu toate că se trăgea în mare măsură din voioșia vîrstei.

În vreme ce ancheta continua, unul dintre profesori a repetat o remarcă impertinentă a băiatului, și atunci directorul l-a întrebat pe Paul dacă el credea că numai femeile trebuie să aibă un limbaj cuviincios. Paul a săltat ușor din umeri și și-a încruntat sprîncenele.

— Nu știu, a răspuns el, n-am vrut să fiu nici politicos, nici obraznic. Cred că e vorba de felul meu neatent de a mă exprima.

Directorul, care era om înțelegător, l-a întrebat atunci dacă n-avea cumva impresia că de un asemenea fel de a se exprima ar trebui să se dezbare. Paul a rînjit și a răspuns că, într-adevăr, avea impresia asta. Cînd i s-a spus că poate pleca, s-a înclinat cu grație și a ieșit. Salutul lui n-a fost decît o repetare a scandaloasei garoafe roșii.

Profesorii erau disperați ; maestrul de desen a dat glas părerii tuturora atunci cînd a afirmat că băiatul avea ceva care le depășea înțelegerea. El a adăugat :

— De fapt, nu cred că zîmbetul îi vine pe de-a-ntregul din insolență. Are un aer chinuit. Băiatul nu e prea robust, lucru care se observă ușor. Știu întîmplător că s-a născut în Colorado, cu numai cîteva luni înainte ca maică-sa să se stingă după o lungă boală. Ceva nu e în ordine cu el.

Profesorul de desen ajunsese să-și dea seama de faptul că, uitîndu-te la Paul, nu-i observai decît dinții albi și vioiciunea exagerată a ochilor. Într-o după-amiază călduroasă, băiatul adormise la planșeta de desen, și atunci profesorul văzuse cu uimire ce față albă și brăzdată de vinișoare albastre avea ; pielea trasă și zbîrcită în jurul ochilor, ca la bătrîni, cu buzele contractate chiar și-n somn, crispate din pricina unei tensiuni nervoase care le trăgea în lături, dezgolindu-i dinții.

Profesorii au părăsit clădirea nemulțumiți și amărîți ; îi umilea faptul că se răzbunau pe un simplu copil, că își exprimaseră acest sentiment în termeni duri și, ca să zicem așa, că se împinseseră unul pe altul într-un joc oribil de imputări fără măsură. Cîțiva dintre ei aveau impresia că parcă ar fi asistat la încolțirea unei amărîte de pisici de pripas de către o ceată de băieți răi.

Cît despre Paul, el a coborît dealul în goană, fluierînd corul soldaților din *Faust* și uitîndu-se din cînd în cînd în urmă speriat, ca să vadă dacă nu se aflau cumva prin preajmă niscai profesori pe care să-i supere buna lui dispoziție. Și cum era după-amiaza tîrziu, iar în seara aceea Paul era de serviciu ca plasator la Carnegie Hall, s-a hotărît să nu mai treacă pe-acasă să mănînce. Cînd a ajuns la sala de concerte, ușile nu se deschiseseră încă și, întrucît afară era frig, s-a hotărît să urce în galeria de pictură, totdeauna goală la ora aceea, unde se aflau cîteva din schițele vesele ale lui Raffelli, reprezentînd străzile Parisului, și unul sau două peisaje venețiene, albastre și eterice, care totdeauna îl înviorau. A fost încîntat să nu găsească pe nimeni acolo, în afară de bătrînul paznic care ședea într-un colț cu un ziar pe genunchi, cu un ochi închis și cu celălalt acoperit de un petec negru. Paul a pus repede stăpînire pe teren și a început să se plimbe în sus și-n jos, sigur de sine și fluierînd încetișor. După o vreme s-a așezat în fața unui tablou albastru de Rico și s-a cufundat în gînduri. Cînd i-a dat prin minte să se uite din nou la ceas, era trecut de ora șapte, și atunci s-a ridicat cu o tresărire și a luat-o la fugă în jos pe scări, strîmbîndu-se la Augustus, care se zărea din încăperea actorilor, și făcînd un gest

indecent spre Venus din Milo în vreme ce trecea prin dreptul ei pe scări.

Cînd a ajuns la cabina plasatorilor, băieţii, vreo jumătate de duzină, se şi aflau acolo, şi Paul, agitat, a prins să-şi tragă repede uniforma. Era una dintre puţinele care i se potriveau — şi el socotea că-i vine minunat, deşi ştia că haina dreaptă şi strînsă pe trup îi scotea în evidenţă pieptul îngust, în privinţa căruia se dovedea foarte sensibil. Era totdeauna grozav de agitat cînd se îmbrăca, îngînînd pe nas acordurile preliminare ale viorilor şi cornilor din încăperea muzicanţilor ; dar în seara asta parcă îşi ieşise cu totul din fire ; i-a necăjit şi i-a plictisit pe băieţi atît de mult, încît aceştia, spunîndu-i că e nebun, l-au doborît la podea şi s-au trîntit grămadă peste el. Calmat întrucîtva de aceste represalii, Paul a rupt-o la fugă din cabină, îndreptîndu-se către intrare, pentru a-i conduce la locurile lor pe primii sosiţi. Era un plasator model ; graţios şi zîmbitor, alerga în susul şi în josul spaţiilor dintre rînduri ; nimic nu i se părea prea greu ; purta mesaje şi aducea programe, de parcă asta i-ar fi fost cea mai mare plăcere a vieţii, şi toţi cei din sectorul lui îl socoteau un băiat fermecător, presupunînd că el şi-i amintea şi ţinea la ei. Pe măsură ce sala se umplea, devenea din ce în ce mai vioi şi mai însufleţit, obrajii şi buzele lui căpătau culoare ; parcă ar fi fost gazda unei mari recepţii. Chiar în clipa în care muzicanţii ieşeau şi-şi ocupau locurile, sosi şi profesoara lui de engleză, cu abonament cumpărat pentru

stagiunea aceea de către un industriaş de vază. Cînd îi înmînă lui Paul biletele, ea manifestă o anumită stînjeneală amestecată cu trufie, atitudine care după aceea o făcu să se simtă ridicolă. Paul se sperie o clipă şi avu sentimentul că ar vrea s-o dea afară ; ce căuta ea aici, printre toţi aceşti oameni rafinaţi şi în mijlocul acestor culori vesele ? O examină şi ajunse la concluzia că nu era potrivit îmbrăcată şi că trebuie să fii nebun ca să stai la parter cu asemenea ţoale. Biletele îi fuseseră probabil trimise din caritate, reflectă Paul în vreme ce o conducea la locul ei, şi profesoara avea dreptul de a sta acolo tot atît cît avea şi el.

Cînd începu simfonia, Paul se aşeză într-unul din ultimele locuri, scoţînd un lung suspin de uşurare, şi se pierdu în sinea sa, aşa cum făcuse în faţa picturii lui Rico. Nu simfoniile propriu-zise aveau pentru el o importanţă deosebită, ci primul suspin al instrumentelor, care părea să elibereze în sufletul băiatului un duh voios şi atotputernic ; ceva ce se zbătea acolo ca spiriduşul din sticla găsită de pescarul arab. Simţi brusc un avînt plin de viaţă ; luminile îi dansau în faţa ochilor, iar sala de concerte strălucea într-o inimaginabilă splendoare. Cînd apăru pe scenă soprana, Paul uită pînă şi de răutatea profesoarei sale şi se dărui cu totul ciudatei influenţe pe care totdeauna astfel de personaje o aveau asupra lui. Se întîmpla ca solista să fie o nemţoaică, în nici un caz la prima ei tinereţe, mamă a multor copii ; dar purta o rochie lucrată cu grijă şi o diademă şi avea,

mai presus de toate, aerul acela vag de desăvîrșire și strălucirea aceea mondenă, care amîndouă o trasformau în ochii lui Paul într-o adevărată regină de basm.

La sfîrșitul fiecărui concert Paul era iritat și amărît pînă în clipa cînd adormea ; în seara asta se simțea chiar mai neliniștit ca de obicei. Avea sentimentul că nu e capabil să se destindă, că-i este imposibil să renunțe la emoția lui plăcută, singurul lucru care putea fi numit cît de cît viață.

În timpul ultimului număr din program se retrase și, după ce își schimbă hainele în cabină, se strecură afară, lîngă ușa laterală, unde se afla trăsura sopranei. Aici începu să se plimbe iute în susul și în josul trotuarului, așteptînd s-o vadă cînd iese.

Ceva mai încolo, pe o porțiune de teren viran, se ivea masiv și pătrat prin ploaia fină hotelul Schenley, cu ferestrele celor douăsprezece etaje ale sale strălucind asemenea ferestrelor unei căsuțe de carton puternic iluminate, sub crengile pomului de Crăciun. Toți actorii și cîntăreții de mîna-ntîi trăgeau la hotelul acela cînd soseau în oraș, ba chiar și unii industriași de vază de prin partea locului stăteau acolo în timpul iernii. Paul dăduse adeseori tîrcoale hotelului, urmărindu-i cu privirea pe oamenii care intrau și ieșeau, tînjind să pătrundă acolo și să-i lase pentru totdeauna undeva în urmă pe profesorii săi și grija lor neghioabă.

În cele din urmă apăru și cîntăreața, însoțită de dirijor ; acesta o ajută să urce în trăsură și închise portiera cu un cordial *Auf Wiedersehen* care-l făcu pe Paul să se întrebe dacă între ei nu existase cumva o veche iubire. Băiatul urmă trăsura în drumul ei spre hotel și merse atît de repede, încît nu se afla prea departe de intrare atunci cînd coborî cîntăreața și dispăru în dosul ușilor turnante de sticlă, pe care le dădu în lături un negru cu pălărie înaltă și haină lungă. În clipa în care ușile se deschiseră, lui Paul i se păru că intră și el. I se păru că o urmează pe cîntăreață pe treptele clădirii încălzite și luminate, că pătrunde într-o lume exotică, tropicală, o lume a suprafețelor scînteietoare și lucioase, într-un lux desfătător. Se gîndi la mîncărurile misterioase care erau aduse în sufragerie și la sticlele verzi din frapierele cu gheață, așa cum le văzuse în pozele cu supeuri din suplimentul lui „Sunday World". O rafală de vînt făcu ploaia să cadă cu o bruscă vehemență, și Paul se sperie descoperind că se afla tot afară, în băltoaca de pe aleea pietruită a hotelului ; că ghetele lui înotau în apă, iar paltonul sărăcăcios atîrna ud pe el ; că felinarele din fața sălii de concerte se stinseseră și că ploaia se cernea deasă ca o pînză între el și lumina portocalie a ferestrelor de deasupra. Aici se afla ceea ce își dorea... chiar lîngă el... lumea de basm a Crăciunului, cu serbările pentru copii, dar duhuri batjocoritoare stăteau de pază la uși, iar Paul se întreba, în vreme ce ploaia îi biciuia fața, dacă nu cumva era sortit să tremure veșnic în noaptea neagră de afară, privind în sus către o altă lume.

Se răsuci și porni fără tragere de inimă spre linia de tramvai. Un sfîrșit trebuia să vină odată ; tatăl lui în ținută de noapte în vîrful scărilor, explicații care nu se explicau, minciuni improvizate la repezeală care-l compromiteau pentru totdeauna, camera lui de la etaj, cu tapet oribil de culoare galbenă, șifonierul care scîrțîia, și cutia soioasă, îmbrăcată-n pluș, unde-și ținea gulerele, iar deasupra patului din lemn vopsit portretele lui George Washington și Jean Calvin și, înrămat, motto-ul „Aveți grijă de mieii mei", cusut cu lînă roșie de maică-sa.

Jumătate de oră mai tîrziu, Paul se dădu jos din tramvai și coborî alene pe una din străzile laterale care dădeau în artera principală. Era o stradă foarte respectabilă, cu case absolut identice, în care oameni de afaceri avînd posibilități medii de trai dădeau naștere și educație unor liote de copii, care se duceau cu toții la școala duminicală, unde învățau catehismul prescurtat și erau interesați de matematică ; semănînd cu toții între ei, asemenea locuințelor, și împăcîndu-se de minune cu monotonia în care trăiau. Paul nu urcase niciodată pe Strada Cordelia fără un fior de scîrbă. Casa lui se afla chiar lîngă aceea a pastorului. În noaptea asta Paul se apropie de casă cu senzația inertă de înfrîngere, cu sentimentul iremediabil că se cufundă iar și pentru totdeauna în urîțenie și banalitate, sentiment pe care-l avea ori de cîte ori se întorcea acasă. În clipa cînd pătrunse pe Strada Cordelia, simți cum îl trec toate năduşelile.

Odată cu sfîrșitul unor trăiri atît de pline, încerca deprimarea de după beție ; scîrba față de paturile respectabile, față de mîncarea obișnuită, față de casa năpădită de mirosurile bucătăriei ; repulsia înfiorată față de substanța incoloră și inodoră a traiului zilnic ; dorul bolnăvicios după situații calme, și lumini blînde, și flori proaspete.

Cu cît se apropia de casă, cu atît se simțea mai categoric străin de toată această priveliște; dormitorul oribil, baia rece cu cada de zinc soioasă, oglinda crăpată, robinetele care curgeau ; tatăl lui în capul scărilor, cu picioarele păroase ivindu-se de sub cămașa de noapte, cu labele vîrîte în papuci. Întîrziase mai mult ca de obicei, așa că aveau să urmeze, de bună seamă, întrebări și reproșuri. Paul se opri brusc în fața ușii. Simțea că i-ar fi greu să se lase oprit în noaptea asta de tatăl său ; că i-ar fi greu să se culce din nou pe patul acela mizerabil. Nu voia să intre ; putea să-i spună a doua zi tatălui său că n-avusese bani de tramvai și că plouase atît de tare încît mersese acasă la unul dintre băieți, rămînînd acolo toată noaptea. Între timp ploaia îl udase rău și i se făcuse frig. Se duse în spatele casei și încercă una dintre ferestrele de la subsol ; o găsi deschisă, o ridică prudent și se lăsă în jos pe zidul pivniței, pînă la podea. Acolo rămase în picioare, ținîndu-și răsuflarea, îngrozit de zgomotul pe care-l făcuse, dar prin tavanul de deasupra nu răzbătu nici o mișcare și nu se auzi nici un scîrțîit de trepte. Descoperi o ladă de săpun, o trase pînă

la cercul palid de lumină care se prelingea dinspre uşa cazanului, apoi se aşeză. Îi era groaznic de frică de şobolani, aşa că nu încercă să doarmă, ci rămase doar aşezat, privind cu neîncredere întunericul şi simţindu-se încă îngrozit la gîndul că tatăl lui s-ar fi putut trezi. În astfel de momente, după cîte-o experienţă care transforma spaţiile goale şi mohorîte ale calendarului în zile şi nopţi, Paul avea simţurile paralizate, însă mintea cu desăvîrşire limpede. Dacă tatăl lui l-ar fi auzit intrînd pe fereastră şi ar fi coborît şi l-ar fi împuşcat, luîndu-l drept un hoţ ? Dar dacă ar fi coborît cu pistolul în mînă, şi el ar fi reuşit să strige la timp pentru a se salva, iar tatăl lui s-ar fi îngrozit, gîndindu-se cît de aproape fusese de a-şi ucide fiul ? Şi dacă ar fi sosit apoi o clipă în care tatăl lui şi-ar fi amintit de noaptea asta şi ar fi dorit să nu fi existat nici un strigăt de avertizare ca să-i oprească mîna ? Cu această ultimă presupunere, Paul îşi trecu vremea pînă la revărsatul zorilor.

Duminica a fost o zi frumoasă ; prin frigul umed de noiembrie răzbătea ultima licărire a unei veri tîrzii. Dimineaţa, Paul a trebuit să se ducă la biserică şi la şcoala duminicală, ca de obicei. Duminica după-amiaza, atunci cînd vremea le-o permitea, cetăţenii de pe Strada Cordelia ieşeau totdeauna afară, pe verandă, şi discutau cu vecinii de alături, sau se duceau în vizită la cei de peste drum, în semn de bună vecinătate. Bărbaţii şedeau de obicei pe nişte perne pestriţe, aşezate pe treptele care coborau spre trotuar, în vreme ce femeile, îmbrăcate

sărbătoreşte, şedeau în balansoare pe terasele înguste, pretinzînd că se simt minunat. Copiii se zbenguiau pe stradă ; erau atît de numeroşi, încît locul semăna cu terenurile de joacă ale grădiniţelor. Bărbaţii de pe trepte, fără haină, cu vestele descheiate, îşi ţineau picioarele larg desfăcute şi burţile scoase confortabil în afară şi vorbeau despre preţuri, ori spuneau anecdote despre agerimea diverşilor şefi şi patroni. Din cînd în cînd îşi aruncau privirea spre mulţimea de copii gălăgioşi, ascultau cu drag vocile lor ascuţite şi nazale, zîmbind atunci cînd îşi vedeau copiate înclinaţiile, şi amestecau legendele despre regii fierului cu aluzii privitoare la progresele şcolare ale fiilor, la notele obţinute de ei la matematică, la sumele economisite în puşculiţe.

În această ultimă duminică de noiembrie, Paul a stat toată după-amiaza pe treapta cea mai joasă a verandei, privind ţintă în stradă, pe cînd surorile lui, aşezate în balansoare, discutau cu fetele preotului de alături despre cîte bluze îşi făcuseră în ultima săptămînă şi despre cîte prăjituri mîncase nu ştiu cine la biserică ultima oară. Atunci cînd vremea era călduroasă şi tatăl lui se afla într-o stare de spirit deosebit de jovială, fetele făceau limonadă, pe care-o aduceau totdeauna într-o cană de sticlă roşie, ornamentată cu flori de nu-mă-uita din email albastru. Fetele considerau lucrul ăsta încîntător — şi vecinii făceau mereu glume pe socoteala cănii şi a culorii ei speciale.

Astăzi tatăl lui Paul şedea pe prima treaptă, vorbind cu un tînăr care-şi tot muta ţîncul neastîmpărat de pe un genunchi pe altul. Era chiar tînărul dat zilnic drept exemplu lui Paul ; dorinţa fierbinte a tatălui era ca Paul să-l poată imita. Tînărul acesta avea un ten roşcovan, gura roşie, cu buzele strînse, şi nişte ochi miopi şi spălăciţi peste care purta ochelari cu lentile groase şi cu braţe de aur curbîndu-se pe după urechi. Era slujbaş la o importantă firmă a oţelului, fiind privit pe Strada Cordelia ca un tînăr de viitor. Circula povestea că în urmă cu vreo cinci ani (acum avea douăzeci şi şase) fusese puţin cam desfrînat, dar că, pentru a-şi schimba obiceiurile şi a nu-şi mai pierde timpul şi forţele, în cazul că ar fi continuat cu nebuniile tinereţii, ascultase sfatul şefului său, dat destul de des angajaţilor, şi la douăzeci şi unu de ani se însurase cu cea dintîi femeie pe care reuşise s-o convingă să se alăture destinului său. Aceasta s-a întîmplat să fie o învăţătoare costelivă, mult mai în vîrstă decît el, care purta şi ea ochelari cu lentile groase şi care-i făcuse patru copii la fel de miopi ca şi ea.

Tînărul povestea cum şeful său, aflat acum într-o croazieră pe Mediterana, era tot timpul la curent cu toate amănuntele afacerilor, fixîndu-şi ore de birou pe iaht ca şi cînd ar fi fost acasă şi „lucrînd atît de mult, încît ţinea ocupate două stenografe". Tatăl povestea la rîndul lui despre intenţia firmei sale de a pune în funcţiune o uzină electrică la Cairo. Paul strîngea din dinţi ; se temea cumplit că totul s-ar putea să se strice înainte de-a ajunge el pe meleagurile acelea. Îi plăcea totuşi să asculte legendele despre regii fierului, mereu repetate duminicile şi de sărbători ; poveştile despre palatele veneţiene, despre iahturile de pe Mediterana sau despre jocurile cu miză ridicată de la Monte Carlo îi aprindeau imaginaţia ; îl interesau şi succesele băieţilor de birou ajunşi pînă la urmă celebri, deşi stagiul în domeniul ăsta de activitate nu-l ispitea cîtuşi de puţin.

După ce se termină cina şi după ce ajută la ştersul farfuriilor, Paul îl întrebă timid pe tatăl său dacă se poate duce acasă la George, să înveţe împreună la geometrie, şi-l rugă şi mai timid să-i dea bani de tramvai. Această a doua rugăminte fu nevoit s-o repete, căci tatălui său nu-i plăcea să audă, din principiu, despre cereri de bani, fie ei mulţi sau puţini. Îl întrebă pe Paul dacă n-ar putea să se ducă la un alt băiat care stătea mai aproape, adăugînd că n-ar fi trebuit să lase învăţatul lecţiilor pentru duminică ; îi dădu totuşi o monedă de 10 cenţi. Nu era un om sărac, dar avea lăudabila ambiţie de a reuşi în viaţă. Îl lăsase pe Paul să devină plasator numai pe considerentul că un băiat trebuie să-şi cîştige cît de cît existenţa.

Paul fugi repede sus, îşi spălă mîinile bine ca să-i dispară mirosul urît de grăsime rămas de la spălatul vaselor şi-şi stropi apoi degetele cu puţină apă de colonie dintr-o sticlă ţinută ascunsă în sertar. Părăsi casa cu cartea de geometrie sub braţ, la vedere ; cînd ieşi de pe Strada Cordelia şi luă tramvaiul care cobora

spre oraş, îşi scutură amorţeala celor două zile lipsite de viaţă şi începu din nou să trăiască.

Deoarece îl cunoştea pe tînărul conducător al unei trupe care juca în permanenţă la unul din teatrele oraşului, Paul fusese invitat să asiste la repetiţiile de duminică seara ori de cîte ori avea posibilitatea. De un an de zile şi mai bine, Paul îşi petrecea toate momentele libere zăbovind în cabina lui Charley Edwards. Îşi cîştigase un loc printre discipolii lui Edwards nu numai datorită faptului că tînărul actor, neputîndu-şi permite să angajeze special o persoană ca să-l ajute să se costumeze, îl găsea adeseori util, ci şi pentru motivul că recunoştea la Paul ceva asemănător cu lucrul pe care clericii îl numesc „vocaţie".

La teatru şi la Carnegie Hall trăia Paul cu adevărat ; restul nu era decît somn şi uitare. Iată basmul lui, cu toată atracţia unei iubiri secrete. În clipa în care trăgea pe nări mirosul de vopsea şi de praf din spatele decorului, Paul începea să respire ca un prizonier eliberat şi descoperea în sufletul său putinţa de a face ori de a spune lucruri splendide, strălucitoare, poetice. În clipa în care orchestra repeta strident uvertura operei *Martha*, ori cînta serenada din *Rigoletto*, tot ceea ce era stupid şi urît dispărea uşor, iar simţurile i se aprindeau cu desfătare, deşi în chip delicat. Se întîmpla aşa, pesemne, datorită faptului că în lumea lui Paul naturalul purta aproape totdeauna masca urîţeniei, astfel încît băiatul avea impresia că un anumit element de artificialitate îi este absolut necesar frumuseţii. Pesemne datorită

faptului că cealaltă experienţă a lui era atît de plină de picnicurile de la şcoala duminicală, de economiile meschine, de sfaturile folositoare cu privire la felul cum să reuşeşti în viaţă, de mirosurile de neînlăturat ale gătitului, Paul găsea această existenţă foarte ademenitoare şi pe femeile şi pe bărbaţii aceştia eleganţi foarte atrăgători şi se simţea adînc impresionat de înstelatele grădini cu meri veşnic în floare, acolo sub lumina rampei.

Ar fi destul de greu să exprimăm în cuvinte forţa convingerii lui Paul că intrarea în scena teatrului era, de fapt, adevărata poartă către lumea basmului. Cu siguranţă că nimeni din trupă n-a bănuit vreodată lucrul ăsta, şi cel mai puţin a bănuit-o Charley Edwards. Totul semăna foarte mult cu vechile istorii despre Londra cu evrei fabulos de bogaţi, care aveau încăperi subterane cu palmieri şi fîntîni şi lămpi ce împrăştiau o lumină blîndă, şi cu femei în toalete luxoase care nu vedeau niciodată lumina destrămătoare de vrajă a zilei londoneze. În mijlocul unui oraş învăluit în fum şi fascinat de cifre şi de soioasa trudă cotidiană, Paul îşi avea templul lui secret, covorul lui fermecat, frîntura lui de ţărm mediteranean albalbăstrui scăldat într-un soare veşnic.

Cîţiva dintre profesorii lui susţineau ipoteza că imaginaţia lui fusese pervertită de literatura frivolă, dar adevărul e că Paul nu prea citea. Cărţile de-acasă nu făceau parte dintre cele care-ar fi putut tenta ori corupe o minte juvenilă, iar cît priveşte lectura romanelor recoman-

date de unii prieteni... ei bine, Paul se hrănea mai degrabă cu muzică ; orice fel de muzică, de la cea simfonică la muzica de flaşnetă. Nu-i trebuia decît scînteia, fiorul acela de nedescris care să-i facă imaginaţia stăpînă peste simţuri, dîndu-i posibilitatea să-şi construiască suficiente acţiuni şi imagini. Era la fel de adevărat că nu-l pasiona teatrul în sine... în orice caz, nu în accepţiunea uzuală a termenului. Nu dorea să devină actor, şi cu atît mai puţin muzician. Nu simţea nevoia să facă nici unul din lucrurile astea ; ceea ce vroia el era să vadă, să existe în atmosfera asta, să plutească pe valul ei, să se lase purtat departe de tot şi de toate, leghe după leghe în atmosfera aceasta de vis.

După o seară petrecută în spatele decorurilor, Paul găsea clasa şi mai respingătoare ; podelele şi pereţii goi, profesorii prozaici care nu purtau niciodată redingote, nici viorele la butonieră, profesoarele cu rochiile lor mohorîte, cu vocile ascuţite, cu seriozitatea demnă de milă despre prepoziţiile cu care se formează cazul dativ... Nu putea suporta să-i vadă pe ceilalţi elevi convinşi, fie şi numai o clipă, că el îi lua pe oamenii ăştia în serios ; trebuia să le facă dovada că-i considera pe toţi vulgari şi că, oricum, el, Paul, nu se afla acolo decît dintr-o glumă. Avea poze cu autograf de la toţi membrii companiei şi le arăta colegilor de clasă, îndrugîndu-le cele mai incredibile istorii despre prietenia lui cu aceşti oameni, despre întîlnirile lui cu soliştii care veneau la Carnegie Hall, despre supeurile la care participa alături de ei şi

despre florile pe care le trimitea. Cînd istoriile lui şi-au pierdut efectul, iar auditoriul a devenit indiferent, Paul s-a simţit de-a dreptul disperat şi a început să-şi tot ia rămas bun de la băieţi, anunţîndu-i că avea de gînd să călătorească o vreme ; să se ducă la Veneţia, la Neapole, în Egipt. Apoi, lunea, se întorcea cu coada între picioare, zîmbind timid : sora lui se îmbolnăvise şi el trebuia să-şi amîne voiajul pînă la primăvară.

La şcoală treburile au prins să meargă din ce în ce mai prost. Ca să-i facă pe profesori să priceapă cît de adînc îi dispreţuia, pe ei şi predicile lor, şi cît de teribil de apreciat era el în alte părţi, a afirmat o dată sau de două ori că n-are vreme de pierdut cu teoremele ; adăugînd (cu sprîncenele încruntate şi cu o umbră din sfidarea aceea febrilă care-i uluia totdeauna) că el îi ajută pe membrii companiei teatrale — toţi vechi prieteni de-ai săi. Rezultatul? Directorul s-a dus la tatăl lui Paul, iar Paul a fost retras de la şcoală şi trimis să muncească. Impresarului de la Carnegie Hall i s-a spus să angajeze alt plasator ; portarul teatrului a fost avertizat să nu-l mai primească ; iar Charley Edwards, cuprins de remuşcări, i-a promis tatălui să nu-l mai vadă pe băiat niciodată.

Auzind unele dintre poveştile lui Paul, membrii companiei s-au amuzat copios ; mai cu seamă femeile. Dar cum majoritatea acestora munceau din greu, întreţinîndu-şi soţii ori fraţii nevoiaşi, au rîs destul de amar la gîndul că tocmai ele îi inspiraseră băiatului astfel de fan-

tezii aprinse şi înzorzonate. Au căzut de acord, împreună cu profesorii şi cu tatăl lui, că Paul era un caz periculos.

Trenul spre Est înainta cu greu prin viscolul de ianuarie ; zorii întunecaţi începeau să se arate cenuşii cînd locomotiva fluieră, la o milă de Newark. Paul se ridică de pe locul unde stătuse ghemuit şi dormise un somn agitat ; şterse apoi cu palma fereastra aburită de răsuflări şi privi afară. Zăpada se învîrtejea, răsucindu-se învolburată peste pămînturile albe ; troienele începuseră să se înalţe pe cîmpuri şi de-a lungul gardurilor, în vreme ce ici-colo, deasupra lor, se mai zăreau tulpinile buruienilor uscate şi iarba lungă şi moartă. În casele împrăştiate din loc în loc ardeau lumini, iar cîţiva lucrători şedeau lîngă linia de cale ferată şi îşi agitau felinarele.

Paul dormise foarte puţin şi se simţea înţepenit şi jegos. Călătorise întreaga noapte într-un vagon de zi, pe de o parte fiindcă n-avusese îndrăzneala să intre într-un Pullman aşa cum era îmbrăcat, iar pe de alta fiindcă îi fusese teamă să nu-l zărească vreun om de afaceri din Pittsburgh, care să-l mai fi întîlnit cîndva în birourile firmei Denny & Carson. Cînd îl trezise fluieratul locomotivei, Paul se apucase repede cu mîna de buzunarul de la piept, uitîndu-se în jurul său cu un zîmbet neîncrezător. Dar italienii mărunţi şi stropiţi de noroi dormeau mai departe, femeile murdare de vizavi zăceau, cu gurile căscate, într-o totală uitare de

sine, ba chiar şi copiii lor plîngăreţi şi soioşi erau deocamdată liniştiţi. Paul se lăsă pe spate şi începu să lupte din răsputeri cu nerăbdarea care-l stăpînea.

În gară îşi luă în grabă micul dejun, rotindu-şi privirile atent şi cu o vădită stinghereală. Ajuns în staţia de pe Strada Douăzeci şi Trei, consultă un birjar care-l duse apoi la un magazin de îmbrăcăminte pentru bărbaţi, ce se deschidea chiar la ora aceea. Zăbovi acolo preţ de vreo două ore, tîrguind după ce stătuse să cumpănească îndelung şi cu mare grijă. Îşi îmbrăcă noul costum în cabina de probă ; redingota şi hainele de seară le împachetă şi le puse în birjă, alături de lenjerie. Se duse apoi la un pălărier şi la un magazin de încălţăminte. Următoarea vizită o făcu la „Tiffany“, unde îşi alese un ac nou de cravată şi un inel de argint. Nu putea aştepta să fie marcat inelul, spuse el. În sfîrşit, se opri la o firmă de geamantane de pe Broadway şi îşi împachetă cumpărăturile în mai multe genţi de voiaj.

Era trecut puţin de ora unu cînd plecă spre hotelul Waldorf şi, după ce achită birja, intră în biroul de recepţie. Se înregistră ca fiind din Washington ; mama şi tatăl lui se aflau, chipurile, în străinătate, iar el venise acolo să aştepte vaporul cu care se întorceau. Îşi povesti foarte plauzibil istoria şi n-avu nici un necaz, căci se oferi să plătească pentru ei înainte, atunci cînd reţinu camerele ; un dormitor, un salonaş şi o baie.

Nu o dată, ci de o sută de ori își făcuse el planul acestei descinderi la New York. Discutase fiecare amănunt cu Charley Edwards, iar în albumul lui de-acasă, cu tăieturi de prin publicații, se aflau pagini întregi cu descrieri ale hotelurilor newyorkeze, pagini extrase din ziarele de duminică. În micul salon de la etajul opt, unde fusese condus, văzu dintr-o ochire că totul era așa cum se cuvenea să fie. Un singur amănunt din imaginea pe care și-o făurise el în minte lipsea ; Paul sună, așadar, și-l trimise pe băiat după flori. Pînă la întoarcerea acestuia se plimbă nervos prin încăpere, aranjîndu-și noua rufărie și pipăind-o cu încîntare. Puse apoi la repezeală florile în apă și se azvîrli în cada fierbinte. Părăsi nu după multă vreme camera albă de baie, radiind de fericire în noua lui lenjerie de mătase și jucîndu-se cu ciucurii halatului roșu. Afară zăpada se învîrtejea atît de amarnic, încît Paul abia putea să zărească prin geam cealaltă parte a străzii, dar înăuntru aerul era deosebit de plăcut și de înmiresmat. Așeză viorelele și narcisele galbene pe un taburet alături de canapea, după care se trînti și el, suspinînd lung și acoperindu-se cu o pătură scumpă. Era nespus de obosit ; acționase într-o asemenea grabă, făcuse față unei asemenea încordări și străbătuse atîta drum în ultimele douăzeci și patru de ore, încît vroia acum să înțeleagă felul în care se desfășurase totul. Fermecat de zgomotul vîntului, de aerul călduț și de mireasma răcoroasă a florilor, se cufundă, moțăind, într-o adîncă retrospectivă.

Fusese nemaipomenit de simplu ; cînd i-au închis ușa teatrului și ușa sălii de concerte, cînd i-au luat jucăria, totul de fapt s-a hotărît. Restul a fost o problemă de șansă. Nu-l mira decît curajul lui — deoarece își dădea prea bine seama că fusese totdeauna terorizat de frică, un fel de spaimă care-l apăsa și care, pe măsură ce plasa țesută din propriile lui minciuni se strîngea tot mai mult, îi paraliza mușchii. Nu-și putea aminti pînă acum de vreun moment în care să nu-l fi înspăimîntat ceva. Chiar și în copilărie, acest ceva fusese mereu prezent — în spatele lui, în față, în stînga ori în dreapta. Existase totdeauna un colț umbrit, un loc întunecat în care el nu îndrăznea să se uite, dar din care ceva părea să-l urmărească întruna — și se purtase de multe ori rușinos, știa asta.

Dar acum încerca un straniu sentiment de ușurare, de parcă ar fi aruncat, în sfîrșit, mănușa spre lucrul acela din colț.

Trecuse totuși numai o zi de cînd se simțea încă strîns ca-n chingi ; ieri după-amiază, însă, fusese trimis la bancă să depună banii pentru Denny & Carson, ca de obicei... dar de data asta i se spusese să lase registrul acolo, pentru calcularea soldului. Erau peste două mii de dolari în cecuri și aproape o mie în bancnote ; luase bancnotele din registru și le transferase liniștit în propriile buzunare, apoi completase formularul de depunere. Avusese nervi destul de tari ca să se întoarcă la birou, unde își terminase treaba și se învoise pentru a doua zi, sîmbătă, invocînd un motiv plauzibil. Știa că regis-

trul n-o să se înapoieze de la bancă mai devreme de luni sau marţi, iar tatăl lui o să fie plecat în săptămîna următoare din oraş. Din clipa cînd strecurase banii în buzunar şi pînă cînd se urcase în trenul de noapte spre New York, n-avusese nici o clipă de ezitare. Dar nu era pentru întîia oară cînd naviga pe ape nesigure.

Cît de uşor fusese totul ! Iată-l aici, cu dorinţele împlinite ; de data asta n-o să mai trezească pe nimeni, n-o să mai existe nici o siluetă în vîrful scărilor. Şi Paul urmări dansul fulgilor de zăpadă prin dreptul ferestrei, pînă-l fură somnul.

Cînd se trezi, era trei după-amiaza. Se săltă cu o tresărire. Una din preţioasele lui zile se şi scursese pe jumătate. Pierdu mai mult de o oră cu îmbrăcatul, urmărindu-şi atent şi pas cu pas toaleta în oglindă. Totul era perfect : era exact tipul de băiat pe care-l visase totdeauna.

Paul coborî şi luă o birjă care-l duse pe Fifth Avenue către Central Park. Zăpada se mai domolise întrucîtva ; trăsurile, cărucioarele negustorilor ambulanţi alergau fără zgomot încolo şi încoace prin amurgul de iarnă ; băieţi cu fulare de lînă la gît curăţau cu lopata treptele din faţa uşilor ; staţiile de pe bulevard alcătuiau pete frumos colorate pe fundalul alb al străzii. Ici şi colo, prin unghere, se zăreau tarabe cu grădini întregi de flori ; pe pereţii lor de sticlă, fulgii se lipeau şi apoi se topeau ; violete, trandafiri, garoafe, lăcrămioare... mult mai drăguţe, într-un fel, şi mai ademenitoare aşa cum înfloreau acolo în zăpadă, cu totul nefiresc. Parcul

însuşi oferea privirilor un minunat peisaj de iarnă.

Cînd Paul se înapoie, clipele amurgului trecuseră şi melodia străzilor era alta. Zăpada cădea mai repede, lumini se filtrau dinspre hotelurile care îşi înălţau fără teamă prin viscol etajele, sfidînd vînturile furioase ale Atlanticului. Un şir lung şi negru de trăsuri se scurgea pe bulevard în jos ; din loc în loc, se intersecta cu alte şiruri, perpendiculare. În dreptul hotelului se aflau vreo douăzeci de trăsuri, şi birjarul fu nevoit să aştepte.

Sub acoperişurile de protecţie, băieţi în livrele intrau şi ieşeau, alergînd încolo şi-ncoace pe covorul de catifea roşie, întins de la uşă pînă la stradă. Deasupra, în jur, înăuntru, pretutindeni era zarvă şi zgomot de glasuri, era graba şi neliniştea a mii de fiinţe omeneşti dornice de plăceri ca şi el ; în stînga şi-n dreapta lui domnea mărturia grăitoare a omnipotenţei banului.

Băiatul îşi încleştă dinţii şi îşi adună umerii, într-un spasm al înţelegerii ; intriga tuturor dramelor, conţinutul tuturor povestirilor romantice, materia nervoasă a tuturor senzaţiilor tari se roteau în jurul lui ca fulgii de zăpadă. Şi el ardea aidoma unui rug aprins în furtună.

Cînd coborî la cină, muzica orchestrei îl întîmpină plutind pe deasupra coliviei ascensorului. Simţea că i se învîrteşte capul ; în coridorul înţesat de lume, se prăbuşi pe unul din scaunele aşezate lîngă perete, ca să-şi recapete suflul. Luminile, zgomotul conversaţiei, parfumurile,

amestecul tulburător al culorilor... avu o clipă sentimentul că nu va fi capabil să reziste. Dar numai o clipă ; asta era lumea lui, își zise. Porni încet pe holuri, trecînd prin salonașe, prin fumoare și camere de recepție ; parcă ar fi explorat încăperile unui palat vrăjit, în care urma să locuiască doar el.

Cînd ajunse în sala de mese, își căută un loc lîngă fereastră. Florile, fețele de masă albe, paharele de vin multicolore, toaletele vii ale femeilor, pocnetul înfundat al dopurilor, unduioasele repetări ale *Dunării albastre* venind din direcția orchestrei, totul revărsa peste visul lui Paul o strălucire tulburătoare. Cînd i se turnă în pahar șampania de nuanță roză, lichidul acela rece și prețios care făcea multă, multă spumă, Paul se îndoi cu totul de existența unor oameni cinstiți pe lume. Iată pentru ce luptau oamenii, reflectă el ; iată în ce consta lupta. Începu să nu mai creadă în realitatea trecutului său. Cunoscuse el vreodată un loc numit Strada Cordelia, un loc unde oamenii de afaceri, arătînd veșnic frînți de oboseală, plecau cu primul tramvai ? Simple rotițe într-un angrenaj, așa i se păreau ei lui Paul, ființe dezgustătoare, cu fire de păr rămase pe haine de la pieptănatul copiilor, cu îmbrăcămintea mirosindu-le a bucătărie. Strada Cordelia... Ah ! făcea parte dintr-un alt timp și dintr-o altă lume ; căci nu arătase el totdeauna așa, nu stătuse el aici seară de seară, de cînd putea să-și aducă aminte, aruncîndu-și visător privirea peste toată această strălucire și răsucind încet piciorul paharului,

cum făcea și acum, între degetul mare și cel mijlociu ? Nici nu putea să creadă altfel.

Nu se simțea cîtuși de puțin stînjenit ori singur. Nu dorea cu tot dinadinsul să cunoască pe nici unul din oamenii aceștia ; vroia doar să aibă dreptul de a privi, de a-și da cu părerea, de a urmări spectacolul ; lupta doar pentru accesoriile scenei. Și nici seara tîrziu, în lojă la Opera Metropolitană, nu s-a simțit singur. Dispăruseră acum temerile nervoase, agresivitatea exagerată, dorința fierbinte de a se diferenția de mediul înconjurător. Avea acum convingerea că mediul înconjurător îl justifică. Purpura nu contrariază pe nimeni ; putea s-o poarte în voie. Trebuia doar să-și privească veșmintele ca să se asigure, din nou, că aici i-ar fi imposibil cuiva să-l umilească.

Simți că-i vine greu să iasă din frumosul lui salonaș și să se ducă la culcare în noaptea asta — și rămase acolo multă vreme, uitîndu-se la viscolul dezlănțuit de-afară, de la fereastra înaltă. Cînd se culcă, lăsă lumina aprinsă în dormitor ; pe de o parte din vechea lui spaimă, pe de alta pentru a nu exista nici un moment nefericit de îndoială, dacă s-ar trezi cumva noaptea, nici o bănuială oribilă că n-a scăpat de tapetul galben și de portretele lui Washington și Calvin de deasupra patului.

Duminică dimineața, orașul era practic îngropat în zăpadă. Paul și-a luat micul dejun tîrziu, iar după-amiaza a făcut pe neașteptate cunoștință cu un tînăr ciudat, student în anul întîi la Yale, care zicea că venise acolo pentru o „mică

aventură“ duminicală. Tînărul s-a oferit să-i arate lui Paul aspectul de noapte al orașului și, după cină, cei doi au ieșit împreună și nu s-au mai întors la hotel pînă a doua zi dimineața, la ora șapte. Au debutat cu acea căldură sinceră pe care o dă prietenia la un pahar de șampanie, dar despărțirea din lift a fost deosebit de rece. Studentul și-a adunat toate puterile pentru a se pregăti să plece la tren, iar Paul s-a dus să se culce. S-a sculat la ora două după-amiază, amețit și cu gîtul ars de sete, și a sunat cerînd apă de la gheață, cafea și ziarele din Pittsburgh.

Cît privește conducerea hotelului, Paul nu trezise nici o bănuială. S-ar putea spune că își cheltuia cu demnitate comoara și că nu bătea cîtuși de puțin la ochi. Nu era prea expansiv, nici chiar atunci cînd îl înfierbînta vinul, deși găsea că băutura e ca bagheta unui magician, făcătoare de minuni. Principala lui lăcomie își avea sălșul în ochi și urechi, excesele lui nu erau supărătoare. Cele mai mari plăceri i le prilejuiau amurgurile cenușii de iarnă privite din salonaș ; se bucura în tihnă de florile lui, de haine de divanul lat, de trabucuri — avea sentimentul puterii. Nu-și amintea să fi simțit vreodată o asemenea împăcare cu sine însuși. Faptul că nu mai trebuia să mintă cu meschinărie, zi de zi, îl făcea să-și recapete respectul de sine. Nu mințise niciodată din plăcerea de a minți, nici măcar la școală ; o făcuse doar pentru a fi luat în seamă și admirat, pentru a marca o diferență între el și ceilalți băieți de pe Strada Cordelia ; și se simțea mult mai bărbat,

mai cinstit chiar, acum că nu mai avea nevoie de fanfaronadă și putea, după cum obișnuiau să spună prietenii lui, actorii, „să-și interpreteze personajul“. Semnificativ e faptul că nu-l bîntuiau remușcările. Zilele lui de aur se scurgeau fără nici o umbră și el se străduia să le facă, pe toate, cît mai reușite cu putință.

Într-a opta zi de la sosirea la New York, Paul a descoperit că întreaga tărășenie era comentată în paginile ziarelor din Pittsburgh ; comentată cu un lux de amănunte care demonstra absența știrilor senzaționale pe plan local. Firma Denny & Carson anunța că tatăl băiatului înapoiase suma care constituise obiectul furtului și că ea n-avea intenția să-l pună sub urmărire. Întrebat, pastorul își exprimă speranța că, totuși, fiul orfan de mamă o să poată fi adus pe calea cea bună, iar profesoara de la școala duminicală declara că, personal, n-o să precupețească nici un efort în acest scop. La Pittsburgh circula zvonul că băiatul fusese văzut într-un hotel din New York și că tatăl lui plecase în Est, urmînd să-l găsească și să-l aducă înapoi.

Paul tocmai vroia să se îmbrace pentru masă; cu genunchii moi, se prăbuși într-un fotoliu și își prinse fruntea în palme. Iată ceva și mai rău decît închisoarea ; apele călduțe de pe Strada Cordelia aveau să-l acopere cu totul și pentru totdeauna. Monotonia cu aspectul ei cenușiu se întindea înainte-i, pentru ani și ani lipsiți de speranță, uniformi ; școala duminicală, adunarea Asociației Tinerilor, camera tapetată-n galben,

ştergarele umede de vase; totul se năpustea asupra-i din nou, cu o intensitate dezgustătoare. Încercă vechiul sentiment că orchestra s-a întrerupt brusc, senzaţia copleşitoare că piesa a ajuns la capăt. Faţa i se brobonă de sudoare ; sări în sus, privi în jur cu un zîmbet alb, lucid şi făcu cu ochiul spre propria-i imagine din oglindă. Apoi, cu ceva din vechea lui credinţă în miracole, datorită căreia se dusese de atîtea ori la şcoală fără să-şi fi învăţat lecţiile, se îmbrăcă şi, fluierînd, o luă la fugă pe coridor, către lift.

Abia intră în sala de mese şi prinse ritmul muzicii, că vechea putere optimistă de a-şi revendica momentul, de a se înălţa odată cu el şi de a găsi că totul e bine îi şi lumină amintirile. Luxul şi strălucirea din jur, aceste simple accesorii scenice, aveau acum din nou, şi pentru ultima oară, forţa de altădată. Trebuia să-şi dovedească sie însuşi că nu se teme, că va sfîrşi superb. Se îndoia mai mult ca oricînd de existenţa Străzii Cordelia şi, pentru întîia oară, îşi bău vinul cu nepăsare. Nu era el, în definitiv, una din norocoasele fiinţe destinate purpurei, nu rămăsese el acelaşi, în locul care i se cuvenea ? Bătînd nervos darabana cu degetele-n masă, Paul acompania muzica din *Paiaţe*, privea în jurul lui şi-şi spunea că toată treaba meritase osteneala.

Reflecta somnoros, în sunetele muzicii şi sub efectul dulce răcoritor al vinului, la faptul că ar fi putut să acţioneze mult mai înţelept. Ar fi putut să ia un vapor de cursă lungă — şi nu

le-ar mai fi căzut acum în gheare. Dar cealaltă jumătate a lumii i se păruse prea depărtată şi prea nesigură pe-atunci ; nu se simţise capabil să aştepte ; dorinţa îi fusese prea arzătoare. Dacă ar trebui să aleagă din nou, ar face şi mîine acelaşi lucru. Se uită cu duioşie prin sala înfrumuseţată acum de un abur blînd. Ah, merita, într-adevăr !

A doua zi dimineaţă, Paul se trezi cu o durere care făcea să-i zvîcnească tîmplele şi mădularele. Se prăbuşise pe pat fără să se dezbrace şi adormise încălţat. Mîinile şi picioarele îi erau grele ca plumbul, iar limba şi gîtlejul arse, uscate. Fu cuprins de unul dintre inevitabilele lui accese de luciditate, care nu interveneau decît atunci cînd Paul era epuizat şi cu nervii la pămînt. Rămase lungit, fără să se mişte şi, închizînd ochii, lăsă fluxul evenimentelor să-l năpădească.

Tatăl lui se afla la New York ; „în vreun local“, îşi spuse el. Amintirea verilor succesive petrecute pe veranda din faţa casei năvăli asupră-i ca greutatea apei negre. Nu-i mai rămăseseră nici o sută de dolari ; şi ştia acum mai bine ca oricînd că banii sînt totul, sînt zidul care se înalţă între ceea ce-i produce scîrbă şi ceea ce îşi doreşte el. Se apropia sfîrşitul ; se gîndise la asta din prima lui zi glorioasă la New York şi chiar îşi alesese o cale de a reteza firul. Iată, obiectul se afla acum pe măsuţa de toaletă ; îl scosese noaptea trecută, cînd se-ntorsese orbeşte de la cină, dar metalul strălucitor îi rănea ochii, nu-i plăcea cum arată.

Se ridică și începu să pășească prin cameră cu un efort dureros, frîngîndu-se din cînd în cînd de mijloc, datorită acceselor de greață. Era vechea lui stare de depresiune exagerată ; întreg universul devenise Strada Cordelia. Totuși, într-un fel, Paul nu se temea de nimic, era absolut calm. Probabil pentru faptul că, pînă la urmă, se uitase în colțul întunecos și înțelesese. Nu era prea plăcut ceea ce văzuse acolo, dar într-un fel i se părea preferabil în comparație cu teama lui îndelungată de lucrul acela. Acum vedea totul limpede. Avea sentimentul că profitase din plin de situație, că dusese exact traiul pentru care era menit și, vreme de o jumătate de oră, rămase uitîndu-se țintă la revolver. Dar își spuse în cele din urmă că nu asta era calea ; coborî și luă o trăsură spre ponton.

Cînd ajunse la Newark, se dădu jos din tren și luă o altă trăsură, spunîndu-i birjarului să urmeze calea ferată spre Pennsylvania și să iasă în afara orașului. Zăpada se așternuse din abundență pe șosele și fusese adînc troienită în cîmp deschis. Numai ici-colo, iarba moartă și tulpinile uscate ale buruienilor se iveau neașteptat de negre la suprafață. După ce pătrunse în ținutul acesta rural, Paul dădu drumul trăsurii și, poticnindu-se, o luă pe jos de-a lungul șinelor ; mintea îi era un amalgam de lucruri fără nici o legătură între ele. Parcă ar fi păstrat în cap, sub forma unui tablou concret, tot ceea ce văzuse în dimineața aceea. Își amintea fiecare trăsătură a celor doi vizitii, a femeii bătrîne și știrbe de la care cumpărase florile roșii, prinse

acum la butonieră, a casierului de la care luase biletul și a tuturor pasagerilor de pe bac. Incapabilă să se ocupe cu problemele vitale care-i stăteau în față, mintea lui lucra intens și cu multă abilitate la sortarea și gruparea acestor imagini. Ele constituiau pentru Paul o parte din urîțenia lumii, din durerea lui de cap, din arsura amară de pe limbă. Fără să se oprească, se aplecă și își vîrî în gură un pumn de zăpadă, dar și aceasta i se păru tot fierbinte. Cînd ajunse în dreptul unui delușor, unde calea ferată străbătea un defileu, la vreo douăzeci de picioare dedesubtul lui, Paul se opri și se așeză jos.

Observă că garoafele prinse la butonieră se pleoștiseră din cauza frigului ; splendoarea lor roșie pălise. Își imagină cum toate florile văzute în seara dintîi sub acoperișurile de sticlă avuseseră aceeași soartă, cu mult înainte. Ele se bucuraseră de o unică și superbă respirație, în ciuda farsei curajoase pe care îndrăzniseră s-o joace iernii de dincolo de sticlă ; pînă la urmă era, pare-se, un joc pierdut toată această revoltă împotriva predicilor prin care se menține lumea. Paul luă cu grijă una dintre flori și, săpînd o groapă mică în zăpadă, o puse acolo și o acoperi. Apoi, din pricina slăbiciunii fizice, dormită o vreme, parcă insensibil la frig.

Îl trezi zgomotul unui tren care se apropia — și el sări în picioare, amintindu-și doar de hotărîrea luată și temîndu-se ca nu cumva să fie prea tîrziu. Rămase în poziția asta, atent la apropierea locomotivei, cu dinții clănțănindu-i și cu buzele trase în lături, ca într-un zîmbet în-

fricoșat.; o dată sau de două ori se uită nervos în jur, de parcă ar fi fost urmărit. La momentul potrivit, sări. În vreme ce se prăbușea, absurditatea grabei de care dăduse dovadă îi apăru cu o limpezime nemiloasă, precum și vastitatea a tot ceea ce lăsa neîmplinit. Prin fața ochilor îi trecu fulgerător, mai limpede ca niciodată, albastrul Adriaticii, pe urmă galbenul nisipurilor algeriene.

Simți cum ceva îi strivește pieptul, cum trupul îi este aruncat cu viteză prin aer, din ce în ce mai departe, nemăsurat de departe și de repede, pe cînd mădularele i se relaxau încetișor. Apoi, întrucît mecanismul care făurea imaginile se sfărîmă brusc, viziunile încărcate de neliniște se întunecară și ele, fulgerător, și Paul recăzu în imensa țesătură a elementelor.

COMOARA DIN INSULA ÎNDEPĂRTATĂ

Ce-ntunecat mai e rîul,
Goană eternă de valuri ;
Nisipul sclipește ca aurul,
Copaci cresc pe ambele maluri.

Robert Louis Stevenson

I

INSULA ÎNDEPĂRTATĂ e o barieră ovală de nisip, avînd jumătate de milă lungime și probabil o sută de iarzi lățime ; ea se întinde la vreo două mile mai sus de Empire City, pe cursul unui mic rîu nămolos din Nebraska. Insula e cunoscută mai cu seamă de copiii care trăiesc prin partea locului și care au revendicat-o generație după generație ; au pescuit acolo și și-au înălțat corturile sub uriașul copac boltit și au aprins focuri de tabără pe malurile netede și acoperite cu nisip. În mijlocul insulei, care se află mereu deasupra nivelului apei, cu excepția perioadelor de viitură, cresc răchite galben-verzui, o sumedenie și lăstari de plop de un verde aprins, chiar și atunci cînd suflă cele mai fierbinți vînturi : asta datorită umezelii din jur. În lunile de vară, cînd capriciosul rîu e mai puțin adînc, regatul copiilor se extinde cu vreo

cîţiva zeci de metri — şi o plajă lungă, neregulată ca formă şi acoperită cu un nisip albicios, se iveşte la suprafaţa apei, fără s-o atingă, totuşi, vreodată ; o plajă îndeajuns de mare pentru a putea face loc oricărui fel de vegetaţie, dar în acelaşi timp orbitor de albă sub jocul mărunţelor vălurele, oferind imaginaţiei posibilităţi nenumărate. Insula e pămîntul nimănui ; are în fiecare vară un nou stăpîn şi a primit o mulţime de nume ; dar pare-se că aparţine, totuşi, celor doi copii care au botezat-o Insula Îndepărtată, într-un fel pentru că ei au fost descoperitorii şi proprietarii dintîi, dar mai ales pentru faptul că făceau parte din rasa aceea de oameni aleşi pe care un înţelept din Noua Anglie i-a numit adevăraţii şi singurii stăpîni ai uscatului şi ai mării.

Într-o după-amiază pe la începutul lunii iunie, Nisipurile de Argint ale Insulei Îndepărtate sclipeau în soare ca sticla pisată, şi aceleaşi raze gălbui şi piezişe care înfierbîntau nisipul izbeau şi în ferestrele trenului de persoane ce venea dinspre răsărit şi tocmai pătrundea în vale, lăsînd în urmă ţinutul dealurilor. Un tînăr îmbrăcat într-un costum cenuşiu de stofă groasă îşi schimba în vremea asta locul în vagon, ca să se poată afla de partea în care curgea rîul. Pe cînd tînărul nostru traversa vagonul, cîteva femei se uitară în sus şi zîmbiră, căci el înainta cu pas nestăvilit, băieţesc, scoţînd un chicotit sonor de plăcere în clipa în care se arunca pe banchetă, ca să urmărească de-acolo meandrele strălucitoare ale rîului printre copaci. Era o prezenţă îndeajuns de deosebită pentru a trezi interesul chiar şi al femeilor acestora obosite, la capătul unei lungi şi înăbuşitoare zile de călătorie. În vreme ce trenul străbătea hurducîndu-se un pod construit peste o văgăună plină de carpeni şi de floarea soarelui, tînărul trase cu plăcere pe nări mirosul stătut pe care-l exală asemenea locuri la apropierea serii şi care îi este atît de familiar omului crescut în prerie.

„Ah“, murmură el în şoaptă, „uite stînca albă de cretă pe unde aveau indienii obiceiul să gonească bizonii către Bariera Bizonului... cum îi ziceam noi, copiii... străvechiul dig de mare al copilăriei. Mă aflu cu adevărat acasă. Doamne, uite şi insula, Insula Îndepărtată, Ultima Thule ; şi copacul boltit, şi Movila Ocheanului şi Nisipurile de Argint ; îmi bate inima ca unui puşti. «Cîndva într-o corabie a dispărut, pe mare spre insula Skye»“.

Stătea pe banchetă drept ca o lumînare, cu buzele strînse şi cu pieptul bombat, căci el nu era nimeni altul decît descoperitorul dintîi al insulei, Douglass Burnham, dramaturgul — singurul nostru dramaturg, susţin unii critici — şi pentru prima oară de cînd avea doar vîrsta unui flăcăiandru şi părăsise ţinutul se întorcea din nou acasă. Nu trecuseră decît doisprezece ani de cînd plecase, şi Pagie şi Temp şi Birkner şi Shorty Thompson rămăseseră pe peronul gării, fluturîndu-şi mîinile şi spunîndu-i la revedere, în vreme ce el strîngea din dinţi ca să-şi înăbuşe lacrimile ; şi acum trenul îl ducea prin valea bătrînului rîu, printre luncile pe unde căuta el papură, de-a lungul canalelor prin care-şi mîna barca de pînză cauciucată, şi pe

lîngă insula plină de răchite unde îngropase comoara piraţilor... un om pe deplin realizat, avînd lumea la degetul mic. Niciodată nu fusese succesul atît de dulce ca în clipa asta. Locomotiva şuieră, frînarul strigă numele oraşului Empire City, şi Douglass trecu de cealaltă parte a vagonului şi privi afară spre oraşul care se întindea la vreo jumătate de milă mai departe de gară, pe nişte coline domoale, ascuns în bună parte vederii de plopii înalţi care îi umbreau încă străzile. Dincolo de cotitura liniei ferate văzu „cantina" veche a feroviarilor, vopsită în roşu de Burlington ; deasupra oraşului, pe deal, se zărea printre vîrfurile copacilor turnul de apă. Douglass avu senzaţia că anii îşi iau zborul unul cîte unul de pe umerii săi. Trenul opri. Pe peron îl aşteptau tatăl lui şi un bărbat înalt şi uscăţiv, cu barba decolorată şi încîlcită, a cărui cocoaşă dezolantă, împreună cu pălăria lipsită de formă şi cu hainele căzînd pe el anapoda ţineau loc şi de carte de vizită, şi de biografie. Pieptul îngust, braţele lungi şi gîtul slab erau de neconfundat. Ele aparţineau lui Rhinehold Birkner, amicul Rhine, care nu fusese îndeajuns de energic pentru a renunţa la firma tatălui său şi vindea acum maşini de cusut şi piane, încercînd să întreţină o nevastă infirmă şi zece copii, toţi spălăciţi şi cu pieptul îngust ca şi el. Douglass sări de pe platformă şi strînse cu putere mîna tatălui său.

— Bună, tată ! Bună, Rhine ! Unde sînt ceilalţi băieţi ? Ah, uitasem, tu trebuie să fii singurul care-a rămas aici. Doamne, cum ne-am mai

împrăştiat ! Multe mai avem să ne spunem noi doi !

Probabil că de la naşterea întîiului său copil nu se mai petrecuse nici un eveniment care să fi prezentat pentru Rhine aceeaşi însemnătate ca întoarcerea lui Douglass, dar el nu făcu decît să chicotească, aşezîndu-şi mîna aspră şi lipsită de vlagă în mîna caldă şi catifelată a prietenului, şi abia apoi se încumetă să spună :

— Nu te-ai schimbat deloc, Doug.

— Ce face mama, tată ? întrebă Douglass în vreme ce căuta tichetele pentru bagaje.

— E bine, fiule, dar s-a gîndit că nu poate lăsa mîncărurile ca să vină să te întîmpine. A gătit aproape toată ziua şi chiar se temea că trenul o să întîrzie şi mîncărurile or să se sleiască.

— Mai încape vorbă ? Pe mama o s-o îngrijoreze cina mea chiar şi atunci cînd mă vor alege membru al Academiei.

Douglass se simţea oarecum nervos ; porni în grabă spre tramvaiul mic şi prăpădit care, de cînd şi-l amintea el, fusese tras de catîri cu clopoţei sunători la gît. În vreme ce catîrii se îndepărtau la trap, printre călătorii din vagon se aşternu liniştea. Douglass avea impresia că tatăl său îl priveşte cu un soi de veneraţie ; sau cel puţin veneraţia era rezervată providenţei aceleia de temut care orînduise lucrurile în aşa fel încît un proprietar de pămînturi, om practic şi econom, să fie tatăl unui dramaturg cu mîini albe, care cheltuia într-un an de zile, pentru propriile-i capricii, mai mult decît ar fi putut strînge tatăl său într-o viaţă întreagă. Toate

miile de lucruri pe care le avea de spus păreau să i se fi oprit pe limbă, căci deşi stăpînea în mare măsură siguranţa aceea voioasă, comună oamenilor tineri care alcătuiesc în bună parte lumea, Douglass se simţea cuprins de o stînjeneală ciudată în prezenţa acestui bărbat colţuros, cu favoriţi suri, care-i încălzea pe vremuri haina în fînar.

Maică-sa îl aştepta sub lujerii de viţă sălbatică din verandă, exact în locul unde avea obiceiul să stea în picioare şi să-l întîmpine cînd venea în vacanţă de la facultate ; şi deoarece crescuse într-o lume în care emoţiile sînt cultivate şi nicidecum dispreţuite, lui Douglass nu-i fu ruşine de nodul pe care-l simţi punîndu-i-se în gît în clipa cînd îşi îmbrăţişă mama. Ea îl trase în grabă spre lumina lămpii din salon şi-l cercetă cu atenţie, din cap pînă-n picioare, vrînd să se asigure că fiul ei era şi acum cel mai frumos bărbat din cîţi există, apoi îl trimise în dormitor să se spele pe faţă, pentru cină. Incapabilă să-şi ia ochii de la exemplarul acesta superb pe care toată lumea îl revendica, dar care în definitiv era numai al ei, îl urmă şi acolo. Privindu-l cum îşi scoate haina şi gulerul, se bucură de albeaţa pielii şi de prospeţimea rufăriei lui ; pînă şi culoarea jartierelor de mătase părea să constituie un lucru de cea mai mare importanţă pentru maică-sa.

— Douglass, vorbi ea cu voce misterioasă, nevasta guvernatorului dă mîine seară o recepţie în cinstea ta şi i-am promis că vei citi cîteva fragmente din piesele tale.

Iată o treabă care-i mergea la inimă doamnei Burnham. Despre toate acele premiere uluitoare şi despre recepţiile şi dineurile autorului, care se desfăşuraseră undeva în lumea largă, ştia numai din auzite, dar i se părea triumfală ziua cînd Douglass avea să fie onorat de femeile din propriul ei oraş ; femei aparţinînd aceleiaşi religii, femei cu care făcuse cumpărături, se dusese la piaţă, participase la cercul de cusut, femei ale căror prăjituri şi ai căror pepeni muraţi obţinuseră la tîrgurile comitatului premii mai mari decît premiile ei.

— Să citesc ? exclamă Douglass, încetînd să-şi mai frece faţa şi uitîndu-se pe deasupra prosopului. Păi, mamă dragă, citesc mai prost decît un iepuroi. Şi, în afară de asta, piesele nu sînt făcute pentru a fi citite. Lasă-mă să le spun una din chestiile mele vechi : *Băieţelul polonez,* sau *Regulus adresîndu-se cartaginezilor.*

— Dar trebuie s-o faci, fiule, nu se cade s-o dezamăgeşti pe soţia guvernatorului. Azi dimineaţă a trecut pe-aici Margie, anume ca să stabilească treaba asta. S-a făcut o domnişoară tare drăguţă.

Ori de cîte ori maică-sa vorbea pe un asemenea ton, Douglass încuviinţa în tăcere, la fel de firesc cum îi folosea acum parfumul de violete, acelaşi parfum, observă el, cu care avea obiceiul să-şi stropească în taină batista cînd se gătea cu grijă pentru şcoala duminicală, după ce pleca ea la biserică.

— Tot soţia guvernatorului dă tonul ? Ce influenţă civilizatoare a avut ea asupra comunităţii ! Ne-a învăţat pe cei mai mulţi dintre noi

toate bunele maniere de care ţinem seama azi. Şi zici că micuţa Margie s-a făcut frumoasă ? N-aş fi crezut niciodată una ca asta. Cîţi băieţi n-a trebuit să cotonogesc din pricină că strigau după ea : „Roşcato, vopseşte-ţi părul în verde !" Dar la bătaie nu era nici ea de lepădat, mai precis n-avea niciodată nevoie de protecţie masculină. Şi ce indian sălbatic ! Plină de curaj şi, totuşi, cu mintea ageră. N-am întîlnit la nici o fată o minte asemănătoare. Dar este, *într-adevăr,* fată ? Într-un fel, mi-am închipuit totdeauna că o să iasă din ea un bărbat... şi încă unul pe cinste. Oho, văd că te uiţi la mine aspru ! Nu, mamă, fetele nu mă tulbură prea tare, şi pe cînd Douglass îşi aranja cărarea în oglindă, ochii lui întîlniră ochii zîmbitori ai mamei. M-ai răsfăţat atît de mult, încît femeile îmi spun pe faţă că sînt un individ egoist şi că n-au nimic de aşteptat de la mine.

Maică-sa îi dădu haina, privindu-l îngrijorată.

— Mi-era teamă, fiule, că vreuna din actriţele alea...

Tînărul izbucni în rîs cu toată sinceritatea.

— A, nu-ţi face griji din pricina lor, mamă. Aşteaptă să le vezi la repetiţie în bluzele lor jegoase, purtînd la nesfîrşit aceleaşi vechituri şi avînd grijă, cum spun ele, să-şi „odihnească" părul. Nişte biete fiinţe ! Prea muncesc din greu ca să-şi mai bată capul cu felul cum arată.

Intră apoi în sufragerie, unde era pusă pentru el masa, exact aşa cum fusese totdeauna pe vremea cînd se întorcea acasă de la facultate, cu acelaşi tren de ora 8. Se aflau acolo, sub lumina blîndă a lămpii, toate mîncărurile lui favorite, ca şi vechea argintărie de familie, aranjată pe faţa de masă albă cu broderii în formă de ferigă. Trecuseră ani buni de cînd nu mai mîncase Douglass la lumina blîndă a unei lămpi cu gaz. Lîngă farfurie stătea aşezat paharul dăruit de bunică-sa şi avînd scrise pe el cuvintele : „Pentru un băiat cuminte" ; din pricina bucăţelelor de gheaţă, paharul era brumat. Celelalte pahare nu arătau astfel şi conţineau doar apă proaspătă de la pompă, căci în privinţa gheţii mama lui Douglass se dovedea foarte zgîrcită, iar despre efectele dăunătoare ale apei cu gheaţă asupra stomacului omenesc avea cele mai exagerate păreri. Douglass primea gheaţă numai pentru faptul că era cel mai mare dramaturg al ţării şi un om important. Cînd hotărî că ar vrea un cocteil şi ceru whisky, ea îi dădu cu zgîrcenie doar atît cît încăpea într-o lingură, spunîndu-i :

— Exact cît trebuie să primeşti la vîrsta ta, Douglass.

Şi cînd el se duse în bucătărie ca s-o salute pe bătrîna slujnică şi să-şi ia puţină gheaţă pentru băutură, maică-sa porni repede pe urmele lui, strigînd în gura mare :

— Ţi-aduc eu gheaţă, Douglass. Nu umbla la răcitor ; laşi totdeauna gheaţa descoperită şi se prăpădeşte.

Douglass îşi zvîrli braţele în sus.

— Oricîte lucruri aş face pe lumea asta, mamă, probabil că n-o să fiu niciodată îndeajuns de inteligent ca să mi se încredinţeze răcitorul.

„Puteţi intra în toate odăile palatului, majestate, în afară de asta“.

Şi ştia că se află acum cu adevărat acasă, pentru că tatăl lui şedea în pragul uşii chicotind şi spălîndu-se pe mîini după muls, iar bătrîna slujnică îşi îngropase faţa în şorţ ca să-şi înăbuşe rîsul la vederea acestei ciudate primiri făcute unei celebrităţi. Amintirea luxoaselor încăperi din New York unde locuia se pierdea încetul cu încetul în ceaţă ; iată că era din nou un copil în casa părintească şi n-avea voie să se lase aşteptat cu cina.

În seara următoare, resemnat, şi-a însoţit părinţii la recepţia dată în cinstea lui. De cînd plecase Douglass, oraşul se mai dezvoltase ; faptul că-l vedea pe tatăl său apărînd în ceea ce el susţinea că ar fi frac şi purtînd papion negru la gît, aşa cum purtau politicenii din Kentucky, îl amuza. Deşi oamenii se îmbrăcau acum în frac, mergeau tot pe jos la recepţii, aşa că, pe cînd urca dealul, pe Douglass îl izbi ridicolul întregii situaţii. Lăsă braţul maică-si şi se îndreptă în grabă spre verandă, ţinîndu-şi pălăria în mînă şi rîzînd.

— Margie ! strigă el, cu intenţia de a se năpusti în casă şi de a-i face o surpriză.

Dar în vestibul se ciocni de ceva splendid, apoi se opri şi-şi ţinu respiraţia. O tînără femeie şedea în întuneric lîngă lampa din hol, cu un chibrit aprins în mînă. Era îmbrăcată în alb şi părea foarte înaltă. Chibritul nu arse decît o clipă ; lumina jucă o clipă pe părul ei roşcat ca aurul etrusc, ridicat în sus, deasupra curburii gîtului şi a capului ; pe ovalul feţei şi pe buzele arcuite şi roşii ca o floare purpurie de cactus ; în ochii cenuşii, adînci şi îndrăzneţi ; şi pe umerii albi, mărginiţi de întuneric. Apoi chibritul se stinse, lăsîndu-l pe Douglass să se întrebe dacă nu zărise şi el, asemenea lui Anchise, o nălucă, una care să-l facă orb pentru totdeauna la frumuseţea femeilor muritoare.

— Scuzaţi-mă, se bîlbîi el, dîndu-se înapoi spre uşă. O căutam pe domnişoara Van Dyck. Cumva...

Poate că fusese doar icnetul unui hohot înăbuşit de rîs, poate recunoaşterea printr-un simţ anume, mai demn de încredere decît văzul şi mai subtil decît raţiunea, dar în întunericul din jur părea să domnească o anumită familiaritate, sentimentul acela de siguranţă şi pace pe care oamenii îl încearcă numai în preajma lucrurilor dragi şi apropiate, şi Douglass, cu ochii larg deschişi, întrebă moale :

— Spune-mi, eşti chiar Margie ?

Dinspre silueta albă şi înaltă răzbătu pînă la el doar un hohot uşor de rîs.

— Aveam de gînd să apar în faţa ta în lumina cea mai favorabilă, dar ai stricat totul. Ce mai faci, Douglass ? Ai dat în sfîrşit lovitura ? căci ai lipsit nepermis de mult. Zece ani, nu-i aşa ?

Ea întinse mîna prin întuneric şi el i-o luă, oferindu-i braţul.

— Nu, n-am dat nici o lovitură, dar putea fi mai rău. Aş vrea să mă fi întors acum cinci ani. M-aş fi întors dacă aş fi ştiut, spuse el brusc.

Lectura a fost stupidă, exact cum bănuise Douglass că va fi, dar ascultătorilor le-a plăcut, iar lui i-au plăcut ascultătorii : bătrînul diacon care-l prinsese o dată pe lotul de pepeni verzi și asmuțise cîinele asupra lui ; președinta Uniunii Femeilor pentru Temperanță, care-și purta bastonul și memorabilul ei șal negru și care, din grijă pentru oaia rătăcită, îi mai trimitea și acum pamflete despre lipsa de cumpătare ; bătrînul lui profesor de la școala duminicală, un om bun și mărginit, care nu citea decît Biblia și Revista Învățătorilor și care atîrnase cîndva în pomul de Crăciun de la biserică o ediție ieftină din *Camille,* destinată lui Douglass și purtînd o dedicație cu privire la teama de Dumnezeu ca început al Înțelepciunii. Se afla acolo și avocatul orașului, una din acele strălucite epave pe care le întîlnești cîteodată în orașele mici și care, atunci cînd era prea beat ca să mai poată merge, avea obiceiul să stea tolănit pe scaunul de la birou și să-i citească ore întregi din Shakespeare unui băiețel desculț. Chiar lîngă el ședea bancherul acela bogat care-i punea pe copii să-i înhame caii, promițîndu-le cîte douăzeci și cinci de cenți, și la urmă pornea, uitînd cu totul de bani. Mai erau apoi tații și mamele vechilor tovarăși de clan și, în același timp, vasali ai lui Douglass, împrăștiați acum prin toată lumea. După lectură, Douglass își petrecu o jumătate de oră pălăvrăgind cu simpaticele și plictisitoarele doamne mai în vîrstă (care îi aminteau cît de mult îi plăcuseră lui pe vremuri tartele și biscuiții lor) și adresîndu-le compli-

mente sincere, alese cu grijă. Apoi, cu inima ușoară și conștiința curată, se îndreptă către locul spre care îi tot zburaseră privirile, încă din clipa cînd pătrunsese acolo.

— Nu cred că e nevoie să-mi cer scuze, Margie, pentru faptul că nu te-am recunoscut, căci fără să vreau ți-am făcut un compliment. Cum ai reușit să înflorești astfel ? Pensionul acela să fie de vină ? Poate că te-aș fi recunoscut cu părul pieptănat pe umeri și, sigur că da, te-aș recunoaște oricînd după zîmbet ! Ai dinții la fel. Tot mai spargi nuci cu ei ?

— N-am mai încercat de multă vreme. Dar ce puțin te schimbă anii pe tine, Douglass ! Nu te-am mai văzut din seara premierei cu *Frunza de trifoi,* cînd ți-am ascultat cuvîntul rostit înainte de tragerea cortinei. Oho, am fost foarte mîndră de Căpetenia Piraților.

Douglass se așeză pe scaunul de la pian și se uită cercetător în ochii ei, care îi întîlniră pe-ai lui, cu un zîmbet deschis.

— Cum, te aflai atunci la New York și nu mi-ai dat de știre ? A fost o vreme cînd nu te-ai fi purtat cu mine atît de urît. N-ai ținut să mă vezi deloc, măcar din curiozitate ?

— Ei, mi-am vizitat niște colege de pension și ele mi-au spus că ar fi o gafă să te deranjez, și apoi ziarele erau pline cu amănunte interesante despre cît ești tu de ocupat, cum mănînci și cum te razi la teatru. Unde mai pui că timpul nici nu-ți aparține cînd te afli în vizită, știi doar.

Ea observă expresia mîhnită pe care o căpătase fața lui și se căi, apoi adăugă veselă :

— Dar pot să-ți mărturisesc că te-am urmărit îndeaproape și, cînd s-a întîmplat să dăm ochi unul cu altul pe stradă, nu m-ai recunoscut.

— Și nu m-ai oprit ? Asta e încă și mai rău. Cum Dumnezeului să te fi recunoscut ? Să acostezi o zeiță și să-i spui : o, păi tu erai Căpetenia Piraților și purtai la brîu un satîr ! Eu, însă, nu m-am transformat într-un Apollo, ferească sfîntul. Așa că mă cunoșteai destul de bine. Eu unul nu te-aș fi ocolit astfel, într-un loc străin.

— Nu, tu îți faci datoria față de concetățeni, Douglass. N-ai ajuns un înfumurat. Ei pleacă rînd pe rînd să vadă lumea și se întorc înapoi cu tot felul de vești privitoare la gloria ta. Cîtor indivizi fără însemnătate nu le-ai dat să mănînce și să bea la New York ! Chiar și pe bătrînul Skin Jackson, cînd a venit la New York să-și trateze ochii, l-ai dus la Waldorf și la Players' Club, unde a băut cu „nemuritorii". Cum de-ai avut curajul s-o faci ? Tot mai purta la cămașă butonii aceia îngrozitori, bulgării aceia de aur pe care i-a scos din Colorado cînd eram noi mici ?

— Întocmai, Margie. Și a avut și succes cu ei. Dar te abați de la subiect. Cînd și unde m-ai văzut la New York ?

— Era într-o seară cînd traversai Madison Square. Te duceai probabil la teatru, pentru că se aflau cu tine Flashingham și domnișoara Grew, și te grăbeai.

Margie ar fi vrut să nu-i fi pomenit de întîmplarea asta.

— Mi-aduc aminte că la întoarcere am mîhnit-o profund pe maică-ta, povestindu-i că domnișoara Grew își anunțase logodna cu Douglass Burnham. Cum s-a răspîndit vestea ? Datorită ei, cu siguranță.

— Fără îndoială, dar a fost o absolută neînțelegere din partea doamnei. N-a existat niciodată între noi așa ceva, spuse Douglass nervos. Asta e un obicei dezgustător al lui Edith ; la fiecare două săptămîni anunță o nouă logodnă, la fel de automat ca un majordom care anunță cina. Cam o dată pe lună își cheamă scumpele fete din *A douăsprezecea noapte* la un ceai solemn și le aduce la cunoștință, liniștită, o nouă logodnă, și ele o sărută și plîng pe umărul ei și spun lucruri pe care le-au mai spus de încă o duzină de ori și pleacă pe urmă pălăvrăgind. A fost logodită cu mai fiecare tip din înalta societate din New York și cu întreaga familie Milton, afară de sir Henry, singura excepție posibilă, și taică-său le-a dat telegrafic binecuvîntarea tuturor cunoscuților ei. Dar să nu ne pierdem vremea cu asemenea prostii. Să le lăsăm, spuse el repede.

— Cred că sînt, totuși, foarte interesante ; eu una nu-mi pot permite logodne săptămînale. Dar un singur lucru aș vrea să știu, Douglass. Aș vrea să știu cum ai făcut.

— Ce anume ?

Margie își zvîrli mîinile-n lături, cu un gest impetuos.

— O, totul, toate lucrurile minunate pe care le-ai făcut. Îți aduci aminte de seara aceea cînd stăteam lungiți pe bariera de nisip...

— Pe Pustiul Absolut, o întrerupse Douglass cu blîndețe.

— Da, pe Pustiul Absolut... și în lumina focului de vreascuri ne făceam planuri cum să cucerim lumea ? Vezi tu, și alți oameni își fac planuri, luptă și îndură suferințe și totuși eșuează, și doar cîțiva reușesc la sfîrșit, cînd sînt bătrîni și nimic nu mai are importanță. Dar tu ai învins așa cum numai în basme se învinge, fără să-ți pătezi armura de aur, și nu descopăr pe fața ta nici un semn care să arate că ai fi îndurat suferințe ori că i-ai fi găsit vieții un gust amar. Cum ai păcălit soarta ?

Douglass se uită prin încăpere și văzu că oaspeții se îmbulzeau în jurul castronului cu punch, iar maică-sa, radiind toată în rochia ei nouă din atlaz negru, povestea unui grup de doamne mai vîrstnice întîmplări emoționante din pruncia lui. Apoi el se aplecă în față, își împreună mîinile între genunchi și începu să relateze despre întîia lui piesă, care fusese scrisă în timpul facultății și atrăsese atenția unui vechi prieten de școală al tatălui său, acum regizor. A doua, o farsă politică, îl pusese bine pe picioare. A urmat apoi drama istorică *Lord Fairfax*, care la început a fost un eșec total. Îi povesti despre zilele acelea disperate în care trăgea storurile și lucra la lumina lămpii pînă cînd se simțea complet epuizat, cum pe urmă s-a îmbolnăvit și a pierdut firul acțiunii și avea

obiceiul să rătăcească pe străzi, încercînd să scoată firul ăsta din pietrele pavajului, cum pînă și polițiștii care-l îmbrînceau la intersecții știau despre *Lord Fairfax* mai multe decît știa el.

Vorbind, încerca vechiul sentiment al puterii, de mulți ani pierdut ; puterea de a se exprima pe de-a-ntregul în fața ei, de a trezi în mintea ei fiecare nuanță și umbră și vagă asociație existentă în mintea lui în acele clipe. Odată cu imaginea triumfătoare a camaraderiei, cu egoista satisfacție de a se vedea înțeles pe deplin, uitase pînă și de frumusețea fetei de lîngă el. Brusc se opri.

— Ei, Margie, nu te porți cinstit, despre tine nu-mi spui nimic. De-a ce te-ai mai jucat ? De-a piratul, sau de-a prințesa vrăjită ? Ai fost frumoasa adormită, sau, spre nenorocirea bărbaților, Elena din Troia ?

Margie oftă, pe măsură ce se trezea din lumea basmului. Ca întotdeauna, poveștile lui Doug erau minunate.

— Oh, am încetat de multă vreme să mă mai joc. Spre deosebire de tine, m-am maturizat. Cineva spunea că prin asta poți recunoaște geniile : continuă să se joace și nu se maturizează niciodată. Așa că tu nu ești decît un caz de dezvoltare întreruptă, la urma urmei.

— Nu cred, te mai joci încă, văd asta în ochii tăi ; și nu-mi mai spune că sînt geniu. Oamenii îmi spun în felul ăsta doar atunci cînd vor să fie dezagreabili, sau cînd îmi arată cum ar fi scris ei piesele în locul meu. E sperietoa-

rea mea. Dar spune-mi, a înflorit papura în Bălţile Sărate ? Şi dacă o să fie cald afară, o să te lase maică-ta să treci rîul ? Ei, şi vînturile au acelaşi miros iute de sare, cînd bat prin negura nopţii ?

— Şi ţie ţi-a mirosit a sare vîntul de-acolo, Douglass ? Mie încă îmi mai miroase, şi doar ştii că nu există nici o picătură de sare. De ce le-om fi spus noi Bălţile Sărate ?

— Pentru că *erau* sărate şi n-ar fi putut avea alt nume, după cum n-ar fi putut avea nici Insula Îndepărtată. Cînd am fost în Italia, am vrut să văd dacă bălţile alea puturoase din Maremma sînt la fel de autentice ca ale noastre, dar nu sînt nici pe departe ; numai mile şi mile de mlaştină. Şi privighetorile tot mai cîntă în crîng ?

— Da. Alţii le spun porumbei... dar cîntă şi acum.

— Şi tu le crezi încă privighetori în sinea ta şi rîzi de prostia oamenilor mari, nu-i aşa ?

— Da, uneori.

Noaptea tîrziu, Douglass prinse o nouă ocazie, şi de data asta avu norocul s-o întîlnească pe Margie singură, în vreme ce străbătea veranda.

— Ştii, Margie, de ce-am venit acasă în iunie şi nu în iulie, aşa cum plănuisem la început ? Ei bine, stai jos şi lasă-mă să-ţi spun. În clipa asta n-au nevoie de tine înăuntru. Mi-am schimbat acum vreo lună de zile apartamentul şi, pe cînd făceam ordine printre lucruri, am descoperit o cutie, şi în ea cîteva

obiecte din vremea copilăriei. Ochii mi-au căzut pe o bucată de hîrtie decolorată, pe care fusese desenată cu multă grijă o hartă. Era harta unei insule, cu linii albastre şi ondulate de jur împrejur, reprezentînd apa, cum făceam totdeauna cînd desenam continentele la ora de geografie. Pe coasta de apus a insulei era înfiptă în pămînt o spadă roşie, în poziţie verticală. Sub desenul ăsta ştiinţific, se afla următoarea inscripţie : „Cine va săpa la o distanţă de doisprezece paşi de copacul prăbuşit, spre vest, urmînd cărarea făcută pe apă de soarele care apune în cea de a zecea zi a lunii iunie, va da peste marea comoară şi îşi va vedea îndeplinite toate dorinţele."

Margie izbucni în rîs şi bătu încetişor din palme.

— Deci ai venit să găseşti comoara ; ai străbătut aproape două mii de mile. Pentru tine e o situaţie dramatică. Mi-am păstrat şi eu harta — şi de multe ori am avut intenţia să mă duc pe Insula Îndepărtată şi să sap, însă n-ar fi fost cinstit, pentru că la urma urmei comoara era a ta.

— Ei bine, ai s-o faci acum, pe zece iunie, adică vinerea viitoare, fiindcă pentru asta mă aflu acasă şi a trebuit să-i stric planurile regizorului şi apoi să-l calmez, pe el şi toată trupa lui.

— Fleacuri. Sînt prea mulţi ţînţari pe insulă şi mă tem de ei mai mult decît mă temeam înainte. Şi, în afară de asta, în ziua de azi nu mai există bărci atît de bune ca „Jolly Roger".

— O să mergem chiar dacă va fi nevoie să construiesc o altă „Jolly Roger". Nu mă poţi face să cred că te sperie ţînţarii. Ştiu bine cît eşti de curajoasă. Hai să mergem, Margie, te rog !

Întrebuinţa acum vechiul lui ton, plin de şiretenie şi linguşire.

— Cu tonul ăsta, Douglass, m-ai făcut să comit destule fapte îngrozitoare. Cred că mă hipnotizai. Chiar n-o să te maturizezi niciodată ?

— Nu, cîtă vreme mai există comori ale piraţilor după care să sapi şi cîtă vreme te joci cu mine. Aş vrea să am puţin din prăjitura pe care a mîncat-o Alice în Ţara Minunilor, ca să te pot face iar fetiţă.

În aceeaşi noapte, după ce toţi ai casei adormiseră, Douglass ieşi să se plimbe prin bătrînul tîrg, pe cărările pe care le bătea odinioară, cînd conducea mulţimi şi întemeia oraşe. Dar mai că nu zări nici una dintre pietrele de hotar, căci în ochii lui strălucea aurul etrusc şi se simţea aidoma unui om care într-o localitate plicticoasă şi adormită din Italia ar fi descoperit statuia de marmură a unei zeiţe, la fel de frumoasă ca Venus din Milo ; şi se simţea aidoma unui băieţel care şi-ar fi pierdut bilele şi cel mai bun pistol cu boabe de mazăre şi cîinele care dormea împreună cu el, şi acum le-ar fi găsit din nou pe toate. Încerca să urmeze pas cu pas minunata prietenie din copilăria sa.

Atitudinea normală a copilului faţă de lume este aceea a unui artist, simplă şi pură. În vreme ce noi toţi avem de-a face cu obiectele materiale ale lumii, pentru un pictor nu există decît forma şi culoarea lor. Astfel în fiecare clădire sau stradă există lucruri nebănuite de către cei mari şi care-şi dezvăluie întreaga lor faţă, plăcută ori neplăcută, doar copiilor. Crăpăturile din pereţi alcătuiesc uneori hărţi şi picturi care fac pur şi simplu frumoase odăile de dormit goale şi respingătoare ; pe o pajişte se întîlnesc porţiuni netede, unde iarba creşte mai verde decît în oricare altă parte şi unde e grozav să te întinzi ; copacii capătă valoare pentru felul ciudat în care le cresc ramurile, iar unele locuri de sub sălciile pitice înşirate de-a lungul rîului sînt într-un fel sacre, aidoma crîngurilor în care aduceau jertfe druizii, astfel că unui băiat îi este aproape teamă să treacă pe-acolo ; există apoi anumite covoare mult mai frumoase decît altele, pentru că doar cu puţină imaginaţie ele se transformă în grădina de trandafiri din *O mie şi una de nopţi ;* şi anumite canapele în mod curios adaptate pentru jocul de-a Sindbad în zilele sale de odihnă, după ce obositoarele călătorii au luat sfîrşit.

Etalonul valoric pe care-l foloseşte copilul este atît de original, iar rolul lui straniu faţă de obiectele materiale din jur şi luarea acestora în posesiune diferă într-atîta de maniera persoanelor mai vîrstnice din familie, încît s-ar putea spune că drepturile lui sînt admise printr-o favoare cu totul deosebită.

Cei doi copii, Douglass şi Margie, priviseră întreaga lume exterioară, împreună cu oamenii care o populează, numai din perspectiva a ceea

ce reuşeau aceştia să sugereze imaginaţiei lor ; oamenii, la fel ca şi locurile, nu erau decît nişte proprietăţi inventate, contribuind mai mult sau mai puţin la accentuarea vieţii lor interioare.

II

Frunze verzi plutitoare,
Castele de spumă,
Bărci ale mele, uşoare,
Cînd fi-vom cu toţii acasă ?

cînta Douglass în vreme ce părăseau debarcaderul morii şi pătrundeau în curentul puternic al rîului care în dimineaţa asta părea cel mai frumos şi mai nobil dintre rîuri, un rîu plin de vrajă, curgînd dinspre Arcadia şi Insulele ei Fericite aflate undeva în depărtare. Vălurelele sclipeau ca argintul şi cerul era atît de albastru de parcă ar fi fost chiar atunci creat ; tălăngile de la gîtul vacilor răsunau molcom pe maluri, asemenea clopotelor din basme în ziua cînd prinţul rătăcitor îşi aduce mireasa acasă ; pajiştile, care coborau pînă la marginea apei, erau cele mai verzi din lume, căci erau pajiştile de odinioară ; iar florile care creşteau acolo erau cele mai proaspete şi mai parfumate, pentru că de mult, odinioară, în veacul de aur, doi copii culeseseră alte flori aidoma lor ; frumuseţile verilor dispărute răsăreau pretutindeni. Douglass stătea în coada bărcii, cu spatele la soare şi cu pălăria dată mult pe ceafă, vîslind rar şi

mai mult simţind decît văzînd cît este ziua de încîntătoare ; căci privirile lui erau aţintite asupra „cîrmaciului“ de la celălalt capăt al bărcii, care şedea cu pălăria în poală, adăpostindu-şi faţa sub o umbreluţă albă, şi cu părul minunat strîns sus în creştetul capului, ca un coif strălucitor de bronz.

Dintre toate posesiunile copilăriei lor, din toată acea Ţară a Minunilor, Insula Îndepărtată le era cea mai dragă, era gravată în inima lor precum fusese Calais în inima Mariei Tudor. Cu mult înainte de a pune piciorul pe insulă, aceasta constituise pentru ei ţinta celor mai înalte ambiţii şi a celor mai minunate închipuiri. Se tot întrebaseră ce copaci creşteau acolo şi ce locuri fermecătoare se ascundeau sub viţele încîlcite de vie. Ajunseseră chiar la concluzia că insula trebuie să fie locuită de o rasă blîndă de pitici — şi inventaseră pentru aceşti locuitori imaginari o civilizaţie şi nişte anale istorice, înconjurînd bariera de nisip cu întreg misterul şi întreagă vraja pe care marinarii Greciei le atribuie anumitor insule. Douglass şi Margie primiseră uneori şi alţi copii în lumea lor, dar cei mai mulţi dintre aceştia nu erau puşi să facă altceva decît să cioplească lemne, să care apă, să ajute la schimbarea decorului, să înalţe galeria şi să aşeze tronul regelui, şi participau la desfăşurarea piesei tot atît de puţin ca şi figuranţii care urmăresc un duel celebru. Într-adevăr, Douglass şi-i alegea pe cei mai mici şi mai ascultători dintre băieţi drept vasali, pentru simplul motiv că făceau

așa cum li se poruncea și nu dădeau naștere la încurcături. Dar pînă și în băiatul cu cea mai palidă imaginație există ceva din firea unui explorator și, cînd a sosit clipa să-și construiască faimoasa lui barcă „Jolly Roger“, Douglass a găsit multe mîini dornice să-l ajute. De fapt tăiatul lemnelor cu ferăstrăul, bătutul cuielor cu ciocanul, geluitul, degetele zdrelite și bășicile însîngerate le-a avut de suportat mai cu seamă gloata flăcăiandrilor năuciți, care nu pretindeau nici un rol în breaslă și care bucuroși tropăiau și asudau pentru ambarcațiunea lor și pentru menținerea acestei fascinante lumi a jocului, cu mult mai veselă decît ar fi fost ei în stare să și-o facă.

— Gîndește-te, Margie, că după atîția ani ne întoarcem cu adevărat pe insulă, tu și eu, căpitanul și secundul. Unde sînt ceilalți bravi flăcăi, care navigau împreună cu noi pe vremuri ?

— Unde sînt zăpezile de altădată ? oftă Margie ușor. E foarte trist să crești mare.

— Trist pentru ei, da. Însă noi nu ne vom maturiza niciodată, știi, ci vom deveni doar mai atenți cu tenul nostru, și arătă din cap spre umbrela ei de soare. Ce puștoaică plină de pistrui mai erai, dar mie-mi plăceai și așa, pistruiată. Ia să vedem : bătrînul Temp comandă un regiment în Filipine și Bake are un ranch de vite în Wyoming, Mac e funcționar guvernamental la Washington, Jim conduce magazinul de fierărie al tatălui său, Ned și Shorty s-au înecat, sărmanii, pe vremea facultății, scufundîndu-se cu barca în Hudson (știi, am dat și

eu o mînă de ajutor la pescuitul cadavrelor), iar bătrînul Rhine vinde mașini de cusut ; n-a fost plecat niciodată, nu-i așa ?

— Nu, nici vorbă. Știi ce frică-i era lui Rhine să meargă și pînă-n orașul vecin, să vadă circul ! S-a dus o singură dată în Arizona, ca să-și îngrijească plămînii, dar nimeni din familia lui n-a putut spune unde anume, căci el, din obișnuință, trecea pe toate scrisorile „Empire City, Nebraska“.

— Ah, asta e o chestie minunată, Margie, ar trebui să mă lași s-o folosesc. Rhine ar purta cu el Empire City prin toată Europa și n-ar ști niciodată că l-a părăsit. Ți-am spus de Pagie ? Află că e comis-voiajorul unei case de mode din New York ; mi-am comandat acolo niște haine pe care a trebuit să le dau apoi valetului lui Flashingham. Cînd a apărut prima oară la oraș, Pagie a încercat s-o facă pe destrăbălatul, dar în jurul lui încă mai pluteau ca un nimb rugăciunile iubitoarei sale mame și, după toată înfățișarea-i deschisă, după buzele moi și după dinții mari și albi ca laptele, îți dădeai limpede seama că a rămas același băiat de la școala duminicală. Într-o zi mă aflam la barul Hoffman cu niște cunoscuți, cînd un tînăr zvelt s-a apropiat de tejghea și, ca o fată drăguță care ar vrea să lase impresia că se desfrînează, a cerut vin roșu cu apă minerală. Tonul acela plîngăreț nu putea fi confundat. M-am întors și i-am spus, încă înainte de a-l fi privit drept în ochi : „Oho, Pagie ! Dacă te-ar vedea maică-ta aici !“

— Sărmanul Pagie ! Pun prinsoare că ar fi dorit mai degrabă pîine cu zahăr. Ți-aduci

aminte cum aveați obiceiul, tu, Pagie, Shorty și Temp, să stați în timpul concertelor organizate la școala duminicală, de Ziua Copilului, unul lîngă altul în spatele balustradei împodobite cu flori care înconjura amvonul, toți în costume noi strînse pe talie, cu papioane mari de mătase legate sub guler, cu mîinile la spate, și cum vocile voastre sonore parcă vroiau să ne încredințeze că o să reușiți în viață ? Nu m-am îndoit cîtuși de puțin, încă de pe atunci, că în ceea ce te privește o vei face.

Chila atinse nisipul, scrîșnind, și Douglass sări pe mal și-i dădu fetei mîna.

— Coboară, o, Miranda, pe propria ta insulă ! Știi, Margie, faptul că simt nisipul scîrțîindu-mi acum sub tălpi mă face să am parcă din nou cincisprezece ani. Mă întreb dacă voi mai încerca vreodată un fior de triumf aidoma celui pe care l-am încercat atunci cînd am pus prima oară piciorul pe limba asta de nisip. Nici una dintre premierele pieselor mele n-a reușit să-mi ofere ceva asemănător. Ți-aduci aminte *cu adevărat*, și ai simțit și tu la fel ?

— Mi-aduc aminte, bineînțeles, și am știut că-n ziua aceea jucai de fapt două roluri și că, sub înfățișarea unui pirat, erai tot timpul un deschizător de drumuri și un descoperitor al universului. Uite cum trec valurile peste Nisipurile de Argint, la fel ca atunci, și uite și uriașul copac boltit. Hai să alergăm pîn-acolo !

Fata o rupse la fugă sprintenă, pe nisipul sclipitor, și Douglass rămase în urmă, privind cu nemărginită bucurie trupul superb și bine făcut care se mișca atît de minunat în aer liber.

Soarele și pămîntul îi dăduseră sănătatea aceea de care erau cu desăvîrșire lipsite femeile în preajma cărora trăise el atîta vreme. Margie își păstrase puterea brațului și libertatea mișcărilor, calități care făcuseră din ea un straşnic partener de joacă și pe care viața modernă mai că le răpise în întregime oamenilor. Fără îndoială, își spunea Douglass, la fel trebuie să fi gonit după vreun cerb pe muntele Ida, cu lănci strălucitoare-n mîini și hăulind, protejatele Dianei. Fata se prinse de-o creangă mai joasă, își făcu vînt pe dig și, lipindu-se de trunchiul unui copac, îl aşteptă acolo îmbujorată, gîfîind, cu pieptul săltîndu-i și coborîndu-i în ritmul accelerat al respirației.

— De ce ascunzi copacul cu spatele, Margie ? Am vrut să știu dintotdeauna cum trăiesc driadele, spuse el și îndepărtă o frunză uscată de pe umărul fetei.

— Nu-ți irosi capacitatea de invenție făcînd complimente, Douglass, te afli doar în vacanță și trebuie să lași fantezia să ți se odihnească. Vezi, sălciile n-au crescut mai deloc. Sînt sigură că-l vom auzi pe matelotul Pagie scîncind în Deșertul Absolut, acolo unde l-am părăsit, ori cîntînd imnuri ca să-și păstreze curajul. Și acum hai spre marele copac prăbușit. Crezi că l-au mișcat din loc torentele ?

Își croiră drum prin lăstărișul des de sălcii și printre lujerii de viță sălbatică pe care Douglass îi dobora la pămînt cu ajutorul cazmalei și ajunseră lîngă scheletul dezgolit al unui copac ; descoperiră apoi crucea săpată-n buștea-

nul acela mare și alb cu toporișca, vreo cîteva crestături grosolane, acum netezite de vînt și de ploaie și de apele năvalnice ale primăverilor. Alături erau încrustate inițialele întregului echipaj al piraților, unele dintre ele trecute cu vremea și pe lespezi de morminte. Locul în care hotărîseră că ar trebui să se afle îngropată comoara fusese împînzit de sălcii ; pentru a le înlătura, se puseră împreună pe treabă. Douglass se opri de mai multe ori și se pierdu în contemplarea ființei tinere și viguroase de lîngă el, cu silueta profilată pe frunzișul verde și fraged, care se apleca și se sălta, rupînd nuielele de salcie mai plăpînde. Și încă se întreba dacă nu e totul un vis, și-i era pe jumătate teamă să nu-l trezească valetul și să-i spună că-l așteaptă la teatru vreo cucoană trecută și cam nervoasă, care să i se plîngă de rolul primit.

— Tot dușman al trudei fizice, Douglass ? spuse ea rîzînd, în vreme ce se apuca să îndoaie un lăstar mai înalt. Prin asta îți și este remarcabil entuziasmul : nu trebuie decît să preamărești gloria muncii, pentru a-i face pe alții să robotească în locul tău.

— Nu, Margie, mă gîndeam într-adevăr foarte adînc la femeile trace care smulgeau crengi de copac și-l snopeau cu ele-n bătaie pe nefericitul Orfeu.

— Ei, Douglass, vezi că strici jocul ! Un pirat sentimental e de neconceput. Așa a fost Pagie, și asta l-a distrus. Dacă mai continui, te părăsesc în Deșertul Absolut.

Douglass rîse și, revenind printre crengile verzi din preajmă, se uită la ea ca un artist care, pierdut în admirație, contemplă o operă de artă desăvîrșită. Cînd ajunseră să dezgroape comoara, nu le trebui decît un foarte mic efort pentru a scoate din pămînt ceea ce în vremurile de odinioară păruse ascuns la o adîncime fabuloasă. Lada era putredă și se desfăcu în bucăți cînd o atinseră cu cazmaua, dar borcanul de sticlă, mînjit de nisip și noroi, era intact. Douglass își așternu batista pe nisip, o fixă la colțuri cu pietre și răsturnă deasupra comoara. Se aflau acolo : un document scris cu sînge, mărturie a unor crime fantastice, inima unui spaniol într-un vas cu spirt, bancnotele confederate ale lui Temp, umede și scîrboase la pipăit, etichetele de tutunuri rare ale lui Pagie, fără nimic din culorile aprinse de pe vremuri, foițele de staniol ale bietului Shorty, înnegrite și mîncate de rugină...

— Ah, Douglass, strigă Margie, uite și inelul tatălui tău, făcut dintr-un bulgăre de argint ; cînd l-ai îngropat, te-a bătut cu biciul. Ți-aduci aminte cum fusese dăruit unui cavaler cruciat de către regina Angliei, și cum a încăput pe mîinile unui sarazin după ce a fost doborît cavalerul în fața Ierusalimului, și cum l-am ucis noi pe sarazin în deșert și i-am tăiat degetul, ca să-i luăm inelul ! Ciudat e că, în perspectiva timpului, născocirile noastre frenetice devin realități, lucruri pe care le-am trăit de fapt cu întreaga mea ființă. Cred că, la drept vorbind, viața mea nu s-a deosebit prea mult de viața celorlalte fetițe crescute la țară ; totuși, de cîte

ori privesc în urmă, totul îmi pare un triumf al bucuriei, o fantezie dezlănţuită — luptele pe mare, galerele superbe, strălucitoarele caravane şerpuind prin deşert...

— La oamenii care trăiesc cu imaginaţia, asta e singura viaţă îndeajuns de profundă pentru a lăsa amintiri. Pe vremea aceea eram artişti, cream doar în vederea clipei, alcătuiam epopei cîntate o singură dată şi apoi uitate, înălţam imperii care apuneau împreună cu soarele. Nimeni nu muncea pe-atunci pentru bani şi nimeni pentru faimă, ne ajungea plăcerea muncii. Keats spune acelaşi lucru în *Odă pentru 1 Mai,* însă mult mai frumos ; nu ne deosebeam aproape cu nimic de poeţii aceia elini care se mulţumeau să le cînte păstorilor, să uite şi să fie uitaţi : „bogat prin simpla celebrare a clipei".

— Douglass, exclamă ea, aplecîndu-şi faţa peste micul borcan de sticlă, noi ne-am îngropat aici copilăria, pur şi simplu, fără să bănuim ce preţios lucru aşternem sub pămînt. Iată care era, de fapt, adevărata comoară din Insula Îndepărtată, şi zadarnic am răscoli insula în căutarea ei, fiindcă toţi caii şi toţi oamenii regelui la un loc nu ne-ar putea-o da înapoi. Călătoria pe care am făcut-o ca să ne îngropăm brelocurile, chiar înainte de a pleca tu la şcoală, pare să aibă o valoare simbolică inconştientă şi se deosebeşte, într-un fel, de toate celelalte vremuri bune, considerate pe-atunci ca o culme a fericirii.

Margie privi în depărtare, spre locul unde soarele, asfinţind, coborîse mult deasupra apei.

— Ştii de ce, Margie ? Pentru că asta a fost sfîrşitul copilăriei noastre, momentul în care zilele de aur au pierit într-o aureolă strălucitoare, s-au prefăcut în muzică, s-au stins. În seara aceea, cînd barca noastră a fost luată de valuri şi a trebuit să mergem prin vad în josul rîului, singuri noi doi, ţinîndu-ne de mînă, şi zgomotele şi răceala apei ne umpleau de spaimă, şi am fost nevoiţi să ocolim nisipuri mişcătoare şi stînci ascuţite şi gropi adînci, iar pe mal, printre copaci, ne pîndeau arătări teribile, tu ai ţipat altfel decît se întîmpla s-o faci uneori cînd te loveai, şi eu am descoperit că aşa, cuprinsă de spaimă, te iubeam mai mult decît te iubisem vreodată în momentele tale de curaj, şi brusc ne-am maturizat, am închis în urma noastră porţile Edenului şi imperiul nostru a luat astfel sfîrşit.

— Şi acum, suspină Margie uşor, nu sîntem decît nişte regi în exil, nişte regi care se întorc să privească de pe crestele munţilor jos în vale, spre ţinutul fericit pe care l-au cîrmuit odinioară.

Douglass îi luă mîna cu blîndeţe.

— Dacă va fi să mai existe pentru noi un Eden pe pămînt, draga mea, atunci trebuie să-l făurim cu inimile noastre.

Fata se îndepărtă de el, cu ochii brusc înecaţi în lacrimi strălucitoare.

— Ah, Douglass, vrei să strici totul. Te-ai maturizat şi ai intrat în rîndul lumii obişnuite. Pentru mine jocul s-a sfîrşit.

Încercă să se ridice, dar el o ţinu strîns.

— Din seara în care te-am întîlnit în hol și te-am privit în ochi, am devenit iar două părți ale aceluiași vis. Află, Margie, că avem în urma noastră mai multă poezie decît a fost în stare să cuprindă vreodată existența majorității oamenilor !

Obrazul lui Margie se făcu mai palid ; fata îi dădu mîna la o parte și expresia ochilor ei se înăspri.

— Asta nu e decît un nou joc, Douglass, de care mîine o să te plictisești. Nu mai știu să mă joc la fel de bine ca altădată. Nu mă mai mulțumește simpla celebrare a clipei.

În aluzia ei, pe fața ei palidă, Douglass ghicea importanța gestului pe care Margie trebuia să-l facă. Își mușcă buzele și spuse :

— Cred că îmi datorezi mai multă încredere, măcar de dragul zilelor în care ne bizuiam deplin unul pe celălalt.

Ea se întoarse cu o sclipire iute de gingășie plină de remușcări, așa cum obișnuia să facă pe vremuri, cînd se întîmpla să-l supere în timpul jocului.

— Vreau doar să te împiedic de a ne mai chinui pe amîndoi. Douglass. Nu putem continua în felul ăsta, nici tu, nici eu. E vorba numai de niște rămășițe ale unui farmec apus. Lucrurile s-au rezolvat întotdeauna ușor pentru tine, știu, căci la naștere norocul și natura și-au dat mîna ca să facă din tine un om important. Dar cu mine nu s-a întîmplat la fel ; eu trebuie să mă trezesc și să plîng.

— Plîngi, prințesa mea, fiindcă o să te trezesc.

Iubirea înflăcărată care-i fermecase atît de mult adolescența, astfel încît nici un alt bărbat nu fusese în stare să-i șteargă din suflet amintirea, o cuprindea vijelios, cu brațe noi, puternice și ciudate și cu o gingășie încă și mai ciudată față de partenerul acesta romantic de visuri și farse ; iar jurămintele ei de a nu-l mai aclama niciodată în postura de împărat roman victorios erau acum uitate.

— Așa e, Margie, jocul de-a pirații s-a terminat și a sosit vremea împărțirii premiilor ; eu aleg ceea ce am ales și cu cincisprezece ani în urmă. Din trofeele unei vieți petrecute în fărădelegi și vărsări de sînge, am vrut-o numai pe prințesa captivă, și o mai vreau încă. Am răscolit lumea întreagă în căutarea ei, ca s-o găsesc pînă la urmă pe pămîntul înțelesurilor pierdute.

Margie își ridică fruntea de pe umărul lui Douglass și, după obiceiul femeilor de felul ei, își jucă ultima carte cu înflăcărare :

— Dar ea, o, Douglass ! Anii ei de așteptare au fost mai lungi decît ai Penelopei ! Țesea noaptea o mie de pînze de visuri, care se destrămau ziua, și se uita întruna peste Bălțile Sărate, după trenul de seară, dar tu tot nu veneai. Eu n-am fost decît slujitorul tău, ca Shorty și Temp și toți ceilalți, și n-am putut să mă joc de-a nimica de una singură. Plecînd, ai luat cu tine întreaga mea lume și nu mi-ai lăsat

decît un cătun cu bordeie de pămînt și singurătatea.

Cînd ochii lor și apoi buzele li se întîlniră în lumina care murea, Douglass înțelese că Margie a cîștigat jocul, că va trece din nou rîul împreună cu el, noaptea, și că nu-i va mai fi teamă niciodată.

Lăcustele țîrîiau prin tufișuri ; soarele, în amurg, arunca o dîră de văpaie pe ape ; sălciile ardeau fără să se mistuie ; peste plajă, peste rîu și peste Nisipurile de Argint domnea slava ; cei doi priveau lumea Domnului și vedeau că e frumoasă. Pe cer, către apus, palatele de cristal și de aur se stingeau în noapte, ca orașele vechilor imperii, dinspre răsărit se înălța aceeași lună care aureolase poveștile de dragoste ale lumii, pe toate, care luminase drumul lui Paris peste albastra Egee și pașii tînărului Montague spre grădina Capuleților. Vremea cinei trecuse de mult în Empire City, dar Douglass și Margie, acolo pe insulă, nu mai știau de nimic, fiindcă deveniseră asemenea zeilor ce locuiesc în casele lor de aur, fără să acorde importanță trudei și nenorocirilor pe care le au de îndurat muritorii, fără să ia în seamă căderea ploii sau a zăpezii.

ÎNMORMÎNTAREA SCULPTORULUI

ÎN GARA unui mic orășel din Kansas, mai mulți oameni așteptau sosirea trenului de noapte, care avea o întîrziere de douăzeci de minute. Zăpada acoperise totul cu un strat gros ; sub lumina palidă a stelelor, dincolo de pajiștile întinse și albe din sudul orașului, linia malurilor abrupte și stîncoase ale rîului închipuia meandre delicate, fumurii, în contrast cu seninul cerului. Bărbații din gară își schimbau greutatea de pe un picior pe altul, cu mîinile înfundate adînc în buzunarele pantalonilor, rebegiți de frig ; din cînd în cînd își aruncau privirea spre sud-est, unde linia ferată șerpuia de-a lungul rîului. Discutau cu voce joasă și se mișcau neliniștiți, fără să fie prea siguri de lucrul care li se cerea. Unul singur părea să știe cu precizie de ce anume se află acolo ; și se ținea deoparte în chip vădit ; străbătînd peronul pînă la celălalt capăt, întorcîndu-se spre ușa gării, apropiindu-se apoi iar de linia ferată, cu bărbia vîrîtă în gulerul înalt al paltonului, cu umerii masivi aplecați în față, cu un mers greoi și stăruitor. Curînd i se alătură un bărbat lung și slab, cu părul cărunt, îmbrăcat într-o uni-

formă spălăcită a Marii Armate[1]; acesta se strecurase afară din grup, înaintase cu o anumită deferenţă şi îşi întindea acum gîtul înainte, pînă ce spatele lui ajunse să formeze unghiul unui briceag pe trei sferturi desfăcut.

— Pun prinsoare că o să-ntîrzie foarte mult şi-n seara asta, Jim, remarcă el cu vocea în falset, ca un chiţcăit. Cred că de vină e zăpada.

— Nu ştiu, răspunse celălalt bărbat cu o umbră de enervare în glas, şi vorbele lui parcă răzbăteau dintr-un fel de cascadă uluitoare, alcătuită de barba roşie care-i creştea, sălbatică şi deasă, în toate direcţiile.

Slăbănogul îşi mută în cealaltă parte a gurii scobitoarea din pană de gîscă, pe care-o rodea, şi spuse gînditor:

— E puţin probabil, cred, să vină cineva de-acolo din Est cu mortul.

— Nu ştiu, răspunse celălalt, şi mai tăios ca înainte.

— Păcat că n-a făcut parte din vreo asociaţie. Mie unuia îmi plac înmormîntările cu mare pompă. Par mai nimerite pentru oamenii cu o oarecare faimă, continuă slăbănogul, încercînd să devină agreabil cu vocea lui stridentă, şi-şi vîrî grijuliu scobitoarea în buzunarul vestei.

El era acela care purta totdeauna steagul la înmormîntările veteranilor. Bărbatul cu ţinută greoaie se răsuci pe călcîie fără să răspundă şi porni în susul peronului. Slăbănogul se strecură înapoi în mijlocul grupului.

---

[1] Organizaţie americană alcătuită din veterani ai războiului civil.

— Jim e turtă, ca de obicei, spuse el compătimitor.

Chiar în momentul acela răsună undeva departe un şuierat, iar pe peron se auzi tîrşîitul a numeroase picioare. Băieţi slabi şi deşiraţi, de toate vîrstele, apăruseră brusc, la fel de alunecoşi ca nişte ţipari treziţi de bubuitul tunelului. Unii ieşiseră din sala de aşteptare, unde se încălzeau în jurul sobei încinse ori stăteau pe băncile de lemn, dormitînd; alţii se descolăciseră din cărucioarele de bagaje sau se strecuraseră afară din vagoanele-platformă; doi coborîseră de pe capra dricului tras cu spatele la peron. Îşi îndreptaseră umerii, îşi înălţaseră capetele, şi o sclipire de vioiciune se ivise pentru o clipă în ochii lor tulburi la auzul acelui semnal rece şi vibrant, universala chemare adresată bărbaţilor. Fuseseră stîrniţi ca de glasul unei trompete; la fel cum fusese stîrnit de multe ori în copilărie bărbatul care se întorcea în noaptea asta acasă.

Roşu ca o rachetă, rapidul de noapte venea în goana mare dinspre terenurile mlăştinoase din Est, şerpuind de-a lungul rîului pe sub şirurile lungi de plopi tremurători ce străjuiau pajiştile; aburul locomotivei atîrna în mase cenuşii pe cerul palid, acoperind Calea Lactee. Aproape imediat, lumina roşiatică a farului orbitor izbucni deasupra liniei ferate acoperite de zăpadă din faţa peronului şi făcu să strălucească şinele ude şi negre. Bărbatul cel corpolent cu barbă roşie zbîrlită o porni repede în

susul peronului spre trenul care se apropia, descoperindu-şi capul din mers. Oamenii strînşi în grup ezitară, priviră întrebători unii la alţii, apoi, stingheriţi, îi urmară exemplul. Trenul se opri, şi mulţimea, tîrşîindu-şi picioarele, ajunse în dreptul vagonului chiar în clipa în care se deschidea uşa ; slăbănogul în uniformă de militar îşi lungi gîtul înainte, plin de curiozitate. În prag apăru curierul, însoţit de un tînăr cu manta lungă şi cu şapcă de călătorie.

— Se află aici prietenii domnului Merrick ? întrebă tînărul.

Oamenii de pe peron şovăiră. Philip Phelps, bancherul, răspunse cu demnitate :

— Am venit noi să luăm în primire mortul. Tatăl domnului Merrick se simte foarte slăbit şi n-a putut fi de faţă.

— Chemaţi agentul, mîrîi comisionarul, şi spuneţi telegrafistului să ne mai dea un om.

Sicriul fu scos din lada lui grosolană şi aşezat pe peronul înzăpezit. Cetăţenii oraşului se retraseră destul pentru a-i face loc, apoi formară în jurul lui un semicerc compact, uitîndu-se curioşi la ramura de palmier de pe capacul negru. Nu scotea nimeni nici o vorbă. Hamalul rămăsese în picioare lîngă căruciorul de bagaje, aşteptînd să ajungă la geamantane. Locomotiva gîfîia din greu, în vreme ce fochistul se mişca de colo-colo printre roţi cu felinarul lui galben şi cu bidonul de ulei şi controla osiile.

Tînărul din Boston, care era unul dintre elevii sculptorului mort şi însoţise trupul neînsufleţit al acestuia, privi în jurul său neputincios. Se întoarse apoi spre bancher, singurul dintre oamenii aceia îmbrăcaţi în negru, neliniştiţi şi aduşi de umeri, căruia se părea că i te poţi adresa.

— Nu se află nici unul dintre fraţii domnului Merrick aici ? întrebă el cu nesiguranţă în glas.

Omul cu barba roşcovană se îndreptă pentru prima oară în direcţia grupului şi i se alătură.

— Nu, n-au venit încă ; trăiesc împrăştiaţi. O să ducem mortul direct acasă.

Se aplecă şi apucă de unul dintre mînerele coşciugului.

— Ia-o pe drumul lung de pe deal, Thompson, o să le fie mai uşor cailor, strigă îngrijitorul de la grajduri către antreprenorul de pompe funebre care trîntea cu zgomot uşa dricului şi se pregătea să se caţere pe capră.

Avocatul Laird, omul cu barba roşcovană, se întoarse din nou către străin.

— N-am ştiut dacă o să-l însoţească cineva sau nu, explică el. E cale lungă pe jos, aşa c-ai face mai bine să-nchiriezi chestia asta, şi arătă cu mîna spre singurul mijloc de locomoţie aflat acolo, o trăsură prăpădită ca vai de ea, dar tînărul refuză categoric :

— Mulţumesc, însă cred că o să merg cu dricul. Dacă n-ai nimic împotrivă, mai spuse el, adresîndu-se antreprenorului, o să stau lîngă dumneata.

Punînd piciorul pe roată, se urcară şi porniră apoi să suie la lumina stelelor panta lungă şi albă care ducea către oraşul cufundat în tăcere, unde sub acoperişurile joase, troienite de zăpadă, se zărea licărirea lămpilor ; iar mai departe, pe ambele laturi, se întindeau în gol cîmpurile paşnice şi largi asemenea cerului blînd, înfăşurate într-o linişte albă, materială.

Cînd dricul se opri lîngă trotuarul de lemn din faţa unei case cu bîrnele dezgolite şi greu încercate de vreme, acelaşi grup pestriţ şi amorf care aşteptase în gară se afla îngrămădit la poartă. Curtea nu era decît o băltoacă îngheţată, pe deasupra căreia două scînduri strîmbe, întinzîndu-se de la trotuar la uşă, alcătuiau un soi de punte şubredă. Poarta se ţinea într-o singură balama şi doar cu greu putea fi deschisă larg. Steavens, străinul cel tînăr, observă că de clanţa uşii de la intrare atîrna ceva negru.

Odată cu hîrşîitul strident al coşciugului scos din carul mortuar, din casă se auzi un ţipăt la fel de ascuţit ; uşa de la intrare fu smulsă în lături şi o femeie înaltă şi grasă năvăli afară în zăpadă cu capul descoperit şi se aruncă peste coşciug, strigînd :

— Băiatul meu, băiatul meu ! Uite cum mi te-ai întors acasă !

Pe cînd Steavens se dădea în lături şi-şi strîngea pleoapele cu un fior de nemărginită repulsie, încă o femeie, tot înaltă, dar slabă şi ciolănoasă, îmbrăcată toată în negru, se repezi

afară, o prinse pe doamna Merrick de umeri şi se răsti cu asprime :

— Încetează, mamă ! Nu se cade să te porţi astfel !

Atunci cînd i se adresă bancherului, tonul ei se schimbă într-unul solemn, îndoliat :

— Salonul e pregătit, domnule Phelps.

Oamenii transportară sicriul peste scîndurile înguste, în vreme ce antreprenorul alerga înaintea lor cu celelalte accesorii. Îl duseră într-o încăpere mare şi neîncălzită care mirosea a umezeală, a vechi şi a lac de mobilă şi-l aşezară sub o lampă împodobită cu prisme zornăitoare de sticlă, în faţa unui tablou încununat cu frunze lucitoare de smilax [1]. Henry Steavens se uită în jurul său cu trista convingere că la mijloc trebuie să fie vreo greşeală oribilă şi că ajunsese, cumva, la o cu totul altă destinaţie. Privea îndurerat covorul de Bruxelles verde ca trifoiul, tapiseria groasă de pluş, farfuriile de porţelan pictate manual, lambriurile, vazele, căutînd ceva care ar fi putut să aparţină odinioară în chip sigur lui Harvey Merrick. Pînă ce nu-şi recunoscu prietenul într-un portret în creion, care atîrna deasupra pianului şi reprezenta un băieţaş cu părul cîrlionţat şi cu fustiţă scoţiană, nu prea avu inimă să lase pe nici unul din oamenii aceia să se apropie de sicriu.

— Saltă capacul, domnule Thompson, să-i pot vedea băiatului meu faţa, se văicărea femeia mai vîrstnică, printre suspine.

[1] Smilax — plantă din regiunile tropicale.

De data asta Steavens se uită cu teamă, aproape cu implorare, la fața ei umflată și roșie, ascunsă sub claia de păr negru, des și strălucitor. Se îmbujoră, își plecă privirile și, apoi, lucru de necrezut, se uită din nou. Fața aceea iradia un fel de forță, ba chiar un fel de frumusețe brutală, însă purta semnele puternicelor necazuri care-o brăzdaseră și era atît de aspră și de înroșită din pricina trăirilor și mai violente, încît se părea că suferința n-o va putea schimba, cu degetele ei blînde, niciodată. Nasul lung era umflat, cu vîrful noduros și cu șanțuri adînci de-o parte și de alta ; sprîncenele groase și negre mai că se împreunau pe frunte, dinții îi avea lătăreți, pătrați și rari — dinți care puteau sfîșia. Femeia umplea pur și simplu încăperea ; bărbații erau anihilați, zvîrliți în jur ca niște crenguțe într-o apă dezlănțuită, și chiar și Steavens se simțea tras în vîrtej.

Fiica ei — femeia aceea înaltă, ciolănoasă, îmbrăcată în negru și purtînd în păr un pieptene negru care, curios lucru, îi lungea și mai mult fața — ședea țeapănă pe sofa, cu mîinile, care atrăgeau atenția prin încheieturile lor mari, împreunate în poală, cu colțurile gurii lăsate în jos și cu ochii plecați, și aștepta plină de solemnitate deschiderea coșciugului. Lîngă ușă stătea o mulatră, servitoare în casa aceea, fără îndoială ; avea o ținută de om timid și o față vlăguită, blîndă și jalnic de tristă. Plîngea în tăcere și-și ștergea ochii cu colțul șorțului de

stambă, înăbușindu-și din timp în timp cîte-un suspin lung, tremurat. Steavens se îndreptă spre ea și rămase acolo în picioare.

Pe trepte se auziră niște pași ușori, și un bătrîn înalt și firav, mirosind a tutun de pipă, cu părul sur și aspru în dezordine și cu barba murdară și îngălbenită de tutun în jurul gurii, intră șovăind în cameră. Se apropie încet de sicriu și rămase în picioare lîngă el ; răsucea între degete o batistă albastră de bumbac și părea atît de mîhnit și de stînjenit de durerea neînfrînată a soției sale, încît nu mai avea conștiința nici unui alt lucru.

— Haide, Annie, draga mea, liniștește-te, se rugă el cu timiditate în glas, întinzînd o mînă tremurătoare și mîngîindu-i cotul cu stîngăcie.

Femeia se întoarse, scoase un țipăt și se prăbuși pe umărul lui cu atîta violență, încît bărbatul se clătină. El nici măcar nu se uita la sicriu, ci continua s-o privească pe ea cu o expresie tulbure, înfricoșată, rugătoare, așa cum prepelicarul privește biciul. Obrajii i se colorară treptat, aprinzîndu-se de o rușine care-ți stîrnea mila. Cînd nevastă-sa ieși în fugă din încăpere, fiică-sa o urmă cu buzele strînse. Servitoarea se furișă lîngă sicriu, se aplecă deasupra lui o clipă, apoi se îndepărtă încet spre bucătărie, lăsîndu-i pe Steavens, pe avocat și pe tată singuri. Bătrînul tremura și se uita la fața fiului său mort. Capul superb al sculptorului părea chiar mai nobil acum, în rigiditatea lui,

decît fusese în viaţă. Părul negru căzuse peste fruntea largă ; faţa părea neobişnuit de lungă, dar nu avea liniştea aceea minunată şi pură pe care ne aşteptăm s-o descoperim pe feţele morţilor. Sprîncenele, trase mult, alcătuiau două linii adînci deasupra nasului acvilin, iar bărbia era împinsă sfidător înainte. Ca şi cum tensiunea vieţii se dovedise într-atît de îndîrjită şi de amarnică, încît moartea nu reuşise să înlăture pe dată şi în întregime încordarea şi să îmblînzească expresia feţei, aducîndu-i împăcarea totală, ca şi cum el, sculptorul, ar mai fi vegheat asupra unui lucru preţios şi sfînt, care-i putea fi încă smuls.

Buzele bătrînului se mişcară în barba pătată de tutun. El se întoarse spre avocat şi, cu timiditate respectuoasă, întrebă :

— Phelps şi ceilalţi se întorc să se îngrijească de Harve, nu-i aşa ? Mulţumesc, Jim, mulţumesc.

Îndepărtă cu delicateţe părul de pe fruntea fiului său.

— A fost un băiat bun, Jim ; întotdeauna. Era la fel de gingaş ca un copil şi era cel mai blînd dintre toţi, numai că noi nu l-am înţeles niciodată.

Lacrimile picurau încet în barbă, cădeau pe haina sculptorului.

— Martin, Martin ! Oh, Martin, vino încoace ! se văicărea acum nevastă-sa din vîrful treptelor.

Bătrînul tresări speriat.

— Da, Annie, vin.

Se îndepărtă, şovăi, rămase o clipă pe loc pradă unei nehotărîri demne de plîns, apoi se întoarse şi mîngîie cu blîndeţe părul mortului, după care ieşi din încăpere poticnindu-se.

— Bietul bătrîn, nu credeam să mai aibă lacrimi. Pare-se că ochii i-au rămas uscaţi vreme îndelungată. La vîrsta lui nimic nu răneşte prea adînc, remarcă avocatul.

Ceva din tonul acestuia îl făcu pe Steavens să privească în sus. Cît timp în încăpere se aflase mama, tînărul abia dacă putuse să mai vadă şi pe altcineva ; dar acum, din clipa în care se uită pentru întîia oară la faţa rumenă şi la ochii injectaţi ai lui Jim Laird, ştiu că descoperise ceea ce mai înainte crezuse, cu adîncă mîhnire, că n-o să găsească : sentimentul, înţelegerea care trebuia să existe în inima cuiva, chiar şi aici. Roşcovan ca şi barba sa, avocatul avea trăsături buhăite şi cam şterse din pricina viciului şi o privire albastră, însufleţită, aprinsă. Îşi smulgea firele bărbii cu un fel de cumplită indignare, faţa lui încordată fiind aceea a unui om care se stăpîneşte anevoie. De lîngă fereastră, Steavens urmări cu privirea cum Jim Laird face mai mică lampa strălucitoare, cum opreşte ţurţurii ei zornăitori cu un gest mînios şi cum rămîne apoi cu mîinile împreunate la spate, uitîndu-se ţintă în jos la faţa maestrului. Nu reuşea să se abţină şi să nu se

întrebe ce legătură ar putea fi între un vas de porţelan şi un bulgăre de lut ars, pentru oale.

Dinspre bucătărie răzbătea acum o zarvă cumplită. Cînd se deschise uşa sufrageriei, totul deveni limpede. Mama ocăra servitoarea, care uitase să prepare sosul la salata de pui pregătită pentru priveghi. Steavens n-auzise în viaţa lui ceva asemănător ; erau nişte insulte nedrepte, dramatice, viscerale, unice şi perfecte în cruzimea lor teribilă, tot atît de violente şi de neînfrînate ca şi durerea femeii cu douăzeci de minute în urmă. Cu o tresărire de scîrbă, avocatul se duse în sufragerie şi închise uşa.

— Biata Roxy a dat de bucluc, remarcă el cînd se întoarse. Cu ani în urmă, alde Merrick au luat-o dintr-un azil pentru săraci ; şi dacă i-ar îngădui credinţa faţă de ei, am impresia că biata bătrînă ar putea să povestească lucruri care ţi-ar îngheţa sîngele în vine. Vorbesc despre mulatra care şedea mai adineauri aici, cu şorţul la ochi. Bătrîna Merrick e o adevărată scorpie. N-a existat nicicînd vreo fiinţă care să dovedească atîta cucernicie agresivă şi atîta cruzime ingenuă. Cît a stat Harvey acasă, i-a făcut viaţa iad ; bietul de el era plin de ruşine şi dezgust. N-am putut înţelege niciodată cum de s-a păstrat el atît de pur.

— A fost un om minunat, spuse Steavens moale, într-adevăr minunat ; dar pînă-n seara asta n-am ştiut cît a fost de minunat.

— Oricum, lucrul ăsta va rămîne un adevărat şi etern miracol ; că s-a putut trage dintr-o

asemenea grămadă de bălegar, spuse avocatul, făcînd cu mîna un gest cuprinzător, care părea să indice mai mult decît cei patru pereţi între care stăteau ei.

— Cred că o să-ncerc să aerisesc puţin. Camera e atît de îmbîcsită încît simt că mă ia cu leşin, murmură Steavens, luptîndu-se cu una dintre ferestre.

Cerceveaua era însă înţepenită şi nu ceda, astfel că Steavens se aşeză descurajat pe scaun şi începu să se tragă de guler. Avocatul se duse atunci şi desprinse cerceveaua cu o lovitură de pumn, apoi săltă fereastra cîţiva centimetri. Steavens îi mulţumi ; greaţa care i se urcase în gîtlej în ultima jumătate de oră îl părăsi, lăsîndu-i în schimb o singură dorinţă, sentimentul că trebuie să plece neapărat din camera în care se aflau rămăşiţele pămînteşti ale lui Harvey Merrick. Oh, înţelegea acum destul de bine amărăciunea calmă a zîmbetului zărit adeseori pe buzele maestrului.

Îşi amintea că o dată, cînd Merrick se întorsese dintr-o vizită făcută acasă, adusese cu el un basorelief unic, semnificativ, emoţionant : o bătrînă slabă şi ofilită care şedea jos şi cosea ceva fixat de genunchi, în vreme ce alături, în picioare, stătea un ştrengar robust, cu buzele pline şi cu pantalonii prinşi într-o singură bretea, trăgînd-o nerăbdător de rochie şi arătîndu-i fluturele pe care-l prinsese. Impresionat de modelajul gingaş, subtil al feţei slabe şi obosite, Steavens îl întrebase dacă nu era cumva mama

lui. Își amintea că sculptorul se roșise ușor la față.

Avocatul ședea într-un balansoar, lîngă sicriu, cu capul dat pe spate și cu ochii închiși. Steavens îl privea lung, uimit de linia bărbiei și întrebîndu-se de ce un om trebuie să-și ascundă o trăsătură de o asemenea distincție sub vălătucul unei bărbi care să-l desfigureze. Pe neașteptate, ca și cum ar fi simțit privirea pătrunzătoare a tînărului sculptor, avocatul deschise ochii.

— A fost întotdeauna o ființă tăcută ? întrebă el brusc. În copilărie era teribil de sfios.

— Da, a fost o ființă tăcută, dacă e s-o luăm astfel, răspunse Steavens. Deși era capabil să iubească foarte mult oamenii, dădea totdeauna impresia de răceală. Nu-i plăceau emoțiile violente ; era meditativ și destul de neîncrezător în sine, exceptînd, de bună seamă, tot ceea ce privea munca lui, unde era cît se poate de sigur. N-avea deplină încredere în bărbați, iar în femei nici atît, fără să aibă totuși o părere urîtă despre ele. Într-adevăr, era dispus să aibă doar păreri bune, dar se temea să facă investigații mai adînci.

— Cine s-a fript cu ciorbă suflă și-n iaurt, spuse avocatul încruntat și închise ochii la loc.

Steavens continua să reconstituie, mereu și mereu, copilăria aceea tristă. Urîțenia crudă, mușcătoare fusese sortită omului cu gusturi care depășeau limita rafinamentului obișnuit, omului a cărui minte, o inepuizabilă galerie de imagini fermecătoare, era atît de sensibilă încît pînă și umbra unei frunze de plop, tremurînd pe un perete însorit, ar fi putut rămîne gravată acolo pentru totdeauna. Cu siguranță că, dacă un om a avut vreodată forța magică în vîrful degetelor, acela a fost Merrick. Oricărui lucru pe care-l atingea, îi dezvăluia taina cea mai sfîntă ; îl dezlega de vrajă, redîndu-i vechea frumusețe, asemenea prințului arab care luptase cu farmecele vrăjitorești numai de dragul luptei. Tot ce intra în contact cu el căpăta un sens al experienței, un fel de pecete celestă ; un miros, un sunet, o culoare proprie doar lui.

Steavens înțelegea acum adevărata tragedie a vieții maestrului ; nici dragostea și nici vinul, așa cum își dăduseră mulți cu părerea, ci o năpastă care se abătuse mai de mult și săpase mai adînc decît ar fi putut-o face ele : rușinea (care nu-i aparținea și, totuși, îi aparținea în chip inevitabil) de-a trebui să-și ascundă propria copilărie în adîncul inimii. Și fără... conflicte de frontieră ; dorul aprins al unui tînăr exilat în deșertul noului, al urîtului și al sordidului după tot ce e pur și vechi și nobil prin tradiție.

La ora unsprezece, femeia înaltă și slabă, îmbrăcată în haine de doliu, intră și anunță că au sosit cei ce urmau să ia parte la priveghi și îi rugă „să treacă în sufragerie". Pe cînd Steavens se ridica în picioare, avocatul spuse cu voce seacă :

— Dumneata poţi să te duci, va fi o experienţă grozavă, fără îndoială ; în ceea ce mă priveşte, n-am chef de ei în noaptea asta ; îi cunosc de douăzeci de ani.

Pe cînd închidea uşa în urma sa, tînărul aruncă o privire înapoi spre avocatul care stătea sub lumina slabă din apropierea sicriului, cu bărbia sprijinită în palmă.

Acelaşi grup nedefinit care stătuse în picioare lîngă uşa vagonului intra şi acum tîrşîindu-şi paşii în sufragerie. La lumina lămpii cu gaz, oamenii se separară unii de alţii şi deveniră nişte individualităţi. Preotul, un bărbat palid şi firav, cu păr alb şi favoriţi blonzi, se aşeză la măsuţa joasă de lîngă perete, punîndu-şi pe ea Biblia. Reprezentantul veteranilor se aşeză în spatele sobei, îşi propti confortabil scaunul de perete şi se apucă să scotocească în buzunarul vestei după scobitoarea din pană de gîscă. Cei doi bancheri, Phelps şi Elder, se aşezară mai departe, într-un colţ, în spatele mesei celei mari, unde puteau să-şi termine discuţia despre noua lege a dobînzilor şi despre efectul ei asupra împrumuturilor garantate cu averea. Agentul imobiliar, un bătrîn cu faţa zîmbitoare şi ipocrită, li se alătură în curînd. Negustorul de cărbuni şi cherestea şi cel de vite se aşezară de-o parte şi de alta a injectorului cu antracit, sprijinindu-şi picioarele pe postament. Steavens scoase o carte din buzunar şi începu să citească. Discuţiile din jurul lui se împărţiră pe

diverse teme de interes local, în vreme ce restul casei se cufunda în tăcere. Cînd fu limpede că toţi membrii familiei se culcaseră, reprezentantul veteranilor îşi săltă umerii, îşi descolăci picioarele lungi şi se prinse cu tocurile de stinghia scaunului.

— Crezi că a lăsat vreun testament, Phelps ? chiţcăi el slab, în falset.

Bancherul rîse dezagreabil şi începu să-şi cureţe unghiile, folosind un briceag cu mînerul bătut în sidef.

— N-o să prea fie cazul, nu-i aşa ? chiţcăi bancherul la rîndul său.

Neputînd să-şi găsească astîmpărul, reprezentantul veteranilor îşi schimbă din nou poziţia, aducîndu-şi genunchii şi mai aproape de bărbie.

— Păi, bătrînul spune că Harve o ducea destul de bine în ultima vreme, ciripi el.

Celălalt bancher îşi dădu şi el cu părerea :

— Pun pariu că prin asta înţelege că, în ultima vreme, Harve nu l-a mai rugat să ipotecheze şi alte ferme ca să-şi poată continua el instrucţia.

— Se pare că mintea mea refuză să-şi amintească de vreo perioadă în care Harve să nu se fi instruit, rîse afectat reprezentantul veteranilor.

Izbucni un hohot general. Preotul îşi scoase batista şi-şi suflă cu zgomot nasul. Bancherul Phelps închise briceagul cu un pocnet sec.

— Păcat că fiii bătrînului n-au reuşit să se descurce mai bine, observă el cu o meditativă autoritate. N-au fost uniţi niciodată. Bătrînul a cheltuit pentru Harve o groază de bani, cu care şi-ar fi putut încropi o duzină de ferme de vite, dar a fost ca şi cum i-ar fi azvîrlit pe Apa Sîmbetei. Dacă Harve ar fi rămas acasă şi ar fi ajutat la îngrijirea puţinului pe care-l aveau şi ar fi investit capitalul în vite, la ferma de bază a bătrînului, s-ar fi aranjat cu toţii destul de bine. Însă bătrînul a fost nevoit să se dea pe mîna arendaşilor, care l-au înşelat în dreapta şi în stînga.

— Harve nu s-ar fi descurcat niciodată cu vitele, interveni negustorul de vite. N-avea nas pentru aşa ceva. Ţi-aduci aminte cum a cumpărat catîrii lui Sander, crezînd că n-au mai mult de opt ani, cînd tot oraşul ştia că socrul lui Sander îi dăduse nevestei acestuia ca dar de nuntă cu optsprezece ani în urmă, şi ei încă de pe atunci erau catîri în toată legea.

Chicotiră cu toţii, iar reprezentantul veteranilor chiar îşi frecă genunchii, într-un acces de încîntare copilărească.

— Harve nu prea avea talent pentru nimic practic, şi cu siguranţă că nici munca nu i-a plăcut, începu negustorul de cărbuni şi cherestea. Mi-aduc aminte cînd a fost ultima oară acasă; în ziua în care a plecat, cînd bătrînul era afară la grajd ca să-l ajute pe argat să înhame calul şi să-l ducă pe Harve la tren şi Cal Moots tocmai repara gardul, Harve a ieşit pe trepte şi a început să cînte cu vocea lui ca de femeie : „Cal Moots, Cal Moots ! vino te rog să-mi închizi valiza !"

— Asta era Harve, aprobă vesel reprezentantul veteranilor. Parcă-l aud şi acuma urlînd, crescuse şi purta pantaloni lungi, iar maică-sa tot avea obiceiul să-l bată zdravăn cu bicul în grajd, pentru că lăsa vacile să intre în porumb cînd le aducea de la păşune. Odată, demult, mi-a prăpădit o vacă, din rasa Jersey, cea mai bună vacă de lapte pe care-am avut-o, şi bătrînul a trebuit s-o plătească. În clipa în care vita a şters-o, Harve tocmai privea apusul soarelui deasupra mlaştinilor ; a argumentat apoi că apusul era neobişnuit de frumos.

— Greşeala bătrînului a fost că l-a trimis pe băiat în Est, la şcoală, spuse Phelps, mîngîindu-şi barbişonul şi vorbind pe un ton agale şi plin de chibzuinţă. Harve şi-a vîrît în cap ideea că o să ajungă la Paris, şi alte asemenea prostii. Dar lucrul de care avea el nevoie mai cu seamă era să urmeze cursurile unui colegiu comercial de prima mînă din Kansas City.

Literele jucau în faţa ochilor lui Steavens. Era posibil oare ca oamenii aceştia să nu priceapă nimic şi ca ramura de palmier de pe coşciug să nu aibă pentru ei nici o semnificaţie ? Dacă n-ar fi fost menţionat din cînd în cînd, în lumea largă, alături de numele lui Harvey Merrick, oraşul lor ar fi rămas înmormîntat pentru

totdeauna în ghidul poştal. Îşi amintea de cuvintele maestrului din ziua morţii, după ce dubla congestie pulmonară spulberase orice speranţă de înzdrăvenire, şi sculptorul îşi rugase elevul să-i trimită rămăşiţele pămînteşti acasă: „Nu e un loc prea plăcut în care să poţi zace, în vreme ce lumea se află în mişcare, în acţiune, în progres“, spusese el cu un zîmbet firav, „dar se pare că trebuie, în cele din urmă, să ne întoarcem cu toţii în locul de unde am plecat. Cetăţenii oraşului vor veni să arunce cîte-o privire; şi, după ce îşi vor exprima părerea despre mine, nu voi mai avea a mă teme prea mult de judecata lui Dumnezeu. Aripile Victoriei de colo“, spusese el arătînd cu un gest vag spre atelier, „n-or să mă adăpostească.“

Negustorul de vite reluă comentariul :

— Ca să dea un Merrick ortu' popii, patruzeci de ani sînt prea puţin ; de obicei, alde Merrick rezistă destul de bine. Pesemne că l-a ajutat şi whisky-ul.

— Cei dinspre partea mamei n-au trăit mult, interveni preotul cu blîndeţe, iar Harvey n-avea o constituţie prea robustă.

Ar fi vrut să spună mai multe. Fusese profesorul lui Harvey la şcoala de duminică şi-l îndrăgise. Dar nu se simţea în măsură să vorbească. Băieţii lui ajunseseră destul de rău, nici nu se împlinea anul de cînd unul dintre ei se întorsese pentru cea din urmă oară acasă cu vagonul expres, împuşcat într-un tripou din Black Hills.

— Orişicît, nu-ncape îndoială că Harve cam trăgea cu coada ochiului la vin, mai ales cînd era roşu, dar şi atunci cînd avea altă culoare, şi cu siguranţă că asta l-a prostit rău de tot, spuse moralizator negustorul de vite.

Uşa care dădea spre salon se deschise cu zgomot chiar în clipa aceea şi toţi tresăriră fără voie, părînd oarecum uşuraţi abia după ce văzură că nu intra decît Jim Laird. Faţa lui roşie era convulsionată de furie ; cînd zări scînteierea ochilor albaştri injectaţi, reprezentantul veteranilor îşi vîrî capul între umeri. Se temeau cu toţii de Jim. Era el un beţiv, dar ştia să învîrtească legea în favoarea clienţilor aşa cum nici un alt bărbat din vestul Kansasului n-o putea face, şi erau mulţi care încercau. Avocatul închise încet uşa în urma sa şi o propti cu spatele, apoi îşi încrucişă braţele, înclinîndu-şi puţin capul într-o parte. Cînd lua poziţia asta la tribunal, toţi îşi ciuleau urechile, întrucît ea prevestea de obicei un torent de sarcasme ucigătoare.

— M-am aflat alături de dumneavoastră, domnilor, începu el pe un ton sec, egal, şi altădată, cînd la fel stăteaţi lîngă sicriele unor fii născuţi şi crescuţi în acest oraş ; şi, după cîte mi-aduc aminte, nu v-aţi arătat niciodată prea mulţumiţi la verificarea conturilor. Care-i baiul ? Cum se face că tinerii onorabili sînt la fel de rari în Sand City ca şi milionarii ? Un străin ar putea să creadă că se întîmplă ceva cu ora-

şul dumneavoastră progresist ! De ce Ruben Sayer, avocatul cel mai strălucit pe care l-aţi dat vreodată, s-a apucat de băutură, a falsificat un cec şi pe urmă s-a împuşcat, după ce se întorsese de la universitate drept ca o spadă ? Pentru ce fiul lui Bill Merrit a murit de friguri tocmai într-un saloon din Omaha ? De ce a fost împuşcat într-un tripou fiul domnului Thomas, aflat aici de faţă ? De ce şi-a dat foc la moară tînărul Adams ca să înşele societăţile de asigurare şi să fie pe urmă închis ?

Avocatul se opri, îşi desfăcu braţele, apoi îşi aşeză liniştit pe masă pumnul încleştat.

— Am să vă spun eu pentru ce. Pentru că n-au auzit de la voi decît cuvinte ca bani şi învîrteli, încă de pe vremea cînd purtau pantaloni scurţi ; pentru că i-aţi cicălit, aşa cum aţi făcut aici, în noaptea asta, dîndu-le drept model pe prietenii noştri Phelps şi Elder, la fel cum bunicii îi dădeau pe George Washington şi pe John Adams. Dar băieţii, din nenorocire, erau tineri şi prea cruzi pentru afacerile la care îi îndemnaţi voi, şi cum puteau ei să se măsoare cu asemenea artişti ca Phelps şi Elder ? Aţi fi vrut să fie nişte pungaşi cu succes ; numai că ei au fost unii lipsiţi de succes, iată diferenţa. De prin părţile astea, aflate între tîlhărie şi civilizaţie, doar Harvey Merrick s-a ridicat fără să se abată de la calea cea dreaptă ; pentru faptul că a reuşit l-aţi urît mai mult decît pe toţi ceilalţi băieţi care s-au prăbuşit

sub roţi. Dumnezeule mare, cum l-aţi mai urît ! Lui Phelps, aflat aici de faţă, îi place să spună că ne-ar putea cumpăra şi vinde oricînd ar avea chef ; dar ştie că Harve n-ar fi dat nici doi bani pe banca lui şi pe toate fermele lui de vite puse la un loc ; şi o asemenea lipsă de consideraţie nu-i cade bine la stomac unuia ca Phelps. Moş Nimrod, aflat şi el de faţă, crede că Harve a băut prea mult. Dar are el, sau am eu dreptul să spun asta? Fratele Elder afirmă că Harve era slobod din cale-afară cu banii bătrînului, că n-avea, adică, respectul filial cuvenit. Parcă nu ne-am aminti cu toţii de tonul fratelui Elder, atunci cînd a jurat în sala tribunalului că propriul său tată e un mincinos ; şi n-am şti cu toţii că bătrînul a ieşit din asociaţia cu fiul mai jumulit ca o găină. Dar se pare că devin subiectiv, aşa că ar fi bine să mă întorc la cele ce aveam de spus.

Avocatul se opri o clipă, îşi îndreptă umerii masivi şi apoi continuă :

— Harvey Merrick şi cu mine am plecat la şcoală împreună, departe în Est. Eram foarte hotărîţi şi doream ca şi dumneavoastră să fiţi mîndri de noi într-o zi. Aveam intenţia să devenim oameni celebri. Chiar şi eu, şi nu mi-am pierdut simţul umorului, domnilor, aveam intenţia de a deveni un om mare. M-am întors aici să profesez şi am descoperit că dumneavoastră nu doreaţi cîtuşi de puţin ca eu să fiu un om mare. Vroiaţi să fiu doar un avocat şmecher... o, da ! Veteranul nostru, aici de faţă,

vroia să obțină o mărire a pensiei, pe motiv că are dispepsie ; Phelps urmărea o nouă măsurare a ținutului, ca să poată include în hotarul lui dinspre sud și mica fermă a văduvei lui Wilson ; Elder vroia să ofere împrumuturi cu dobîndă de 5 la sută pe lună și să tot acumuleze ; moș Stark, și el prezent aici, încerca să le convingă prin lingușeli pe bătrînele de sus, din Vermont, să-și investească renta anuală în ipoteci imobiliare, ipoteci care nu valorează nici cît hîrtia pe care sînt scrise. Oho, ați avut nevoie de mine din belșug, și o să mai aveți încă ; iată de ce nu mi-e teamă să vă spun de data asta adevărul în față.

Ei bine, m-am întors aici, devenind avocatul necinstit pe care l-ați vrut. Pretindeți că nutriți un oarecare respect pentru mine ; și totuși vreți să-l judecați și să aruncați cu noroi în Harvey Merrick, al cărui suflet n-ați putut să-l murdăriți și ale cărui mîini n-ați reușit să le legați. Of, și sînteți o adunătură de creștini aleși !

Faptul că vedeam uneori numele lui în vreun ziar din Est mă făcea să-mi las capul în jos ca un cîine bătut ; alteori îmi plăcea să mă gîndesc la Harvey, să știu că, aflat acolo în lume, departe de toată cocina asta de porci, el își împlinește opera magnifică și își continuă marele și limpedele urcuș pe care singur și l-a trasat.

Și noi ? După ce ne-am zbătut și am mințit și am asudat și am furat și am urît cum numai

niște luptători dezamăgiți dintr-un orășel înveninat și plictisitor din Vest se pricep s-o facă, noi la ce rezultat am ajuns ? Harvey Merrick n-ar fi dat nici măcar un apus de soare deasupra mlaștinilor voastre pentru tot ce-ați agonisit voi laolaltă, și știți lucrul ăsta. Nu-mi stă mie în putere să spun de ce anume un geniu a trebuit să apară, prin înțelepciunea de nepătruns a Domnului, tocmai în aceste locuri cu ape înveninate și pline de ură ; dar vreau ca tînărul sosit din Boston să afle că trăncăneala ascultată de el aici, în noaptea asta, e singurul tribut pe care un om cu adevărat remarcabil îl poate primi din partea unei adunături de rechini scîrboși, ființe trecute pe linie moartă, năpîrlite și jalnice, cum sînt prezenții oameni de afaceri din Sand City — oraș care să aibă parte de mila lui Dumnezeu !

În vreme ce trecea pe lîngă Steavens, avocatul îi întinse acestuia mîna, apoi își luă paltonul din hol și părăsi casa înainte ca reprezentantul veteranilor să aibă timp să-și înalțe capul și să-și întindă gîtul lung spre tovarășii săi.

A doua zi Jim Laird era beat și incapabil de a lua parte la înmormîntare. Steavens l-a căutat de două ori la birou, dar a fost nevoit să plece în Est fără să-l vadă. Avea presimțirea că o să mai primească vești din partea lui, de aceea și-a lăsat adresa pe masă ; dar dacă Laird a găsit-o, el n-a mărturisit niciodată. Lucrul

pe care Harvey Merrick îl iubise la prietenul său trebuie să fi intrat în pămînt o dată cu sicriul ; şi acesta a rămas mut, iar Jim s-a prăpădit dintr-o răceală pe care a contractat-o în vreme ce trecea munţii în Colorado, pentru a-l apăra acolo pe unul din fiii lui Phelps, care dăduse de bucluc tăind lemne din pădurile statului.

IDILA UNEI CÎNTĂREŢE

PLOUA CU GĂLEATA. Încercînd să părăsească Opera Metropolitană, valul de oameni se oprise în dreptul uşilor, copleşit pur şi simplu de şirul negru de umbrele ce săltau pe trotuar. Intrarea era cu desăvîrşire blocată, iar lumea care aştepta să plece cu trăsurile alcătuia o masă compactă, din mijlocul căreia cei mai nefericiţi iubitori ai operei, obligaţi să depindă pe orice fel de vreme de omnibuze, făceau eforturi zadarnice să se desprindă. Se strigau din toate părţile numere, şi birjarii, de pe ale căror pălării impregnate apa se scurgea în şiroaie subţiri, ca şi cînd borurile ar fi fost curbate special pentru asta, se grăbeau la apel. Vîntul făcea ca mînuirea sutelor de umbrele să devină dificilă ; umbrelele săltau şi coborau şi se legănau dintr-o parte într-alta, cum tind să se smulgă din sfori baloanele copiilor. La intrarea actorilor înghesuiala era mai mică, dar nu în aceeaşi măsură şi dezorientarea ; cînd a fost, în sfîrşit, anunţată că trăsura o aşteaptă, Frau Selma Schumann nu se afla în cea mai bună dispoziţie sufletească. În momentul în care ieşi pe uşă, vîntul îi prinse şi-i răsuci în jurul capului mantila neagră de dantelă, ridicîndu-i-o în aer atît de caraghios, încît masiva soprană

căpătă o înfățișare ce aducea foarte mult cu un afiș răutăcios de Beardsley. În strădania ei frenetică de a-și aranja zburdalnicul acoperămînt, Frau Schumann scăpă din mînă poșeta de catifea în care își purta bijuteriile. Un tînăr postat pînă atunci lîngă ușă se repezi înainte și ridică poșeta de pe trotuar, apoi se descoperi și înapoie stăpînei obiectul, cu o plecăciune adîncă. Era un bărbat înalt, zvelt și grațios și, în lumina strălucitoare ce se revărsa asupra lui din cadrul ușii, arăta negricios ca un spaniol. Avea o mustață neagră și părul lui, ondulat și la fel de negru, ar fi părut chiar și la un tenor mult prea lung. Fața avea conturul acela oval și puțin efeminat specific popoarelor latine. Purta o mantie lungă neagră și ținea în mînă o pălărie de fetru cu boruri largi, tot neagră. La butonieră i se zărea o garoafă roșie. Frau Schumann luă poșeta cu un zîmbet radios,uitîndu-și proasta dispoziție.

— Mulțumesc, domnule, spuse ea plină de grație.

Dar tînărul rămase în picioare cu capul descoperit și fără să-și ridice privirile.

— *Merci, monsieur,* se aventură ea din nou, mai degrabă cu timiditate, dar singurul semn de răspuns din partea tînărului fu o plecăciune și mai adîncă decît înainte, și Madame se grăbi spre trăsură, ca să-și ascundă tulburarea față de camerista ei care o urma îndeaproape.

Odată suită în trăsură, Madame își îngădui să zîmbească și să ofteze ușor în întuneric, apoi se întrebă dacă nesuferita primadonă americană, care bîrfea pe seama fiecărui membru din trupă, surprinsese micul episod al poșetei cu bijuterii. Aproape că spera să-l fi surprins cu adevărat. Rezerva acestui Signorino o uimea mai mult decît ar fi uimit-o insistența lui. Era pentru a treia oară cînd îi oferea prilejul să vorbească, să se recomande, și pentru a treia oară avansurile ei timide erau întîmpinate cu tăcere și cu priviri plecate în pămînt. Nu reușea să priceapă cu nici un chip. Cînta la New York de opt săptămîni și, încă din prima săptămînă, omul acesta brunet îmbrăcat în negru o urmărise ca o umbră. Cînd ea și Antoinette se plimbau prin parc, îl zărea mereu stînd pe cîte o bancă. Dacă ieșeau la cumpărături, se ținea totdeauna pe urmele lor, de cealaltă parte a străzii. Îl întîlnea cu regularitate pe culoarele hotelului. Ori de cîte ori ajungea la teatru, el se afla postat lîngă intrarea actorilor, pentru ca la plecare să-l descopere în același loc. Vrînd să se convingă, se dusese la operă într-o seară cînd nu figura în program și, cum dealtfel sperase, brunetul Signor nu se afla acolo. Îi devenise atît de familiar, încît era în stare să-i recunoască de la distanță conturul feței și umerii, și pînă și în aglomerația cea mai mare ochii ei îi descopereau imediat pe-ai lui. Îl căuta cu asiduitate, convinsă că dacă el n-ar apărea, l-ar pierde pentru totdeauna. Cu toate acestea, bărbatul nu făcea nici un fel de tentativă de a i se adresa. O dată, cînd se afla în apropierea lui pe culoar, Frau Schumann se apucase să-i pună băiatului de serviciu o serie de întrebări incoerente și lipsite de sens cu privire la organiza-

rea hotelului, în speranța că tînărul Signor îi va da lămuriri din proprie inițiativă, lucru pe care acesta însă nu l-a făcut. Altă dată, cînd tocmai pleca pe burniță și l-a zărit fumînd în ușă o țigară, s-a prefăcut că nu reușește să deschidă umbrela. El i-a deschis-o, într-adevăr, și apoi, înclinîndu-se, s-a strecurat repede pe lîngă ea, în josul străzii. Madame începuse să se considere o femeie îndrăzneață și cu tupeu și să roșească sub privirile cameristei. La fiecare colț de stradă, lîngă fiecare prag, ori încotro se întorcea, ori de cîte ori privea afară pe fereastră, mereu se întîmpla să-l zărească pe brunetul Signorino cu figura lui pitorească și cu ochi de spaniol, cu pălăria neagră de fetru cu boruri largi, așezată într-o parte peste buclele ondulate, negre și lucioase, și cu nelipsita garoafă roșie la butonieră.

Cînd ajunseră la hotel, Antoinette trecu pe la oficiu să ridice corespondența și urcă apoi în apartamentul doamnei cu o scrisoare ce purta obișnuita marcă poștală de Monte Carlo. Ceea ce o împinse pe Frau Schumann în brațele unei cinstite furii nemțești, ațîțată și de prezența unui martor, și ea se prăbuși pe scaun și plînse cu zgomot. Scrisoarea era de la soțul ei, care-și cheltuia cea mai mare parte din timp și din bani la cazinou și care trimitea cu regularitate misive stăruitoare, pentru înnoirea fondurilor.

— Asta e prea mult, Toinette, prea mult, spuse Frau Schumann printre suspine. Zice că are nevoie de bani ca să-și plătească doctorul.

Dar i-am trimis destui bani, ar fi putut să-și achite consultațiile chiar și la medicul familiei regale. Eu cînt aici cîte trei și cîte patru seri pe săptămînă... ei bine, nu, n-o să mă mai las...

Dar sfîrși prin a se așeza la birou și a completa un cec, pe care-l expedie împreună cu un sfat foarte ironic suavului și vîrstnicului gentleman de la Monte Carlo. Apoi îi îngădui Toinettei să-i desfacă părul și rămase pierdută în contemplarea propriei sale imagini din oglindă. Trebui să admită că se cam îngrășase, că în jurul gurii și al ochilor avea nenumărate linii subțiri, iar pe frunte mici riduri care sfidau arta masajului. Părul ei blond își pierduse luciul și se tocise oarecum, pentru că fusese de prea multe ori ondulat cu fierul încins. Ca să nu aibă bărbie dublă, trebuia să-și țină, într-adevăr, capul foarte sus ; la rîndul lor, pungile de sub ochi trădau pasiunea pentru prăjituri și șampanie. Zări la un moment dat reflectîndu-se pe deasupra ei în oglindă fața cameristei. Drăguța, zvelta Toinette, cu pielea moale ca atlazul, cu obrajii trandafirii și urechile mici și roze, cu sprîncenele arcuite, cu genele lungi și negre și cu părul negru și strălucitor, strîns într-un coc. În seara asta tinerețea și prospețimea Toinettei o iritau. Nu putea să nu se mire... dar se vede că bărbatul acesta era un om inteligent, dovadă categorică împotriva farmecului pe care-l conferă simpla frumusețe. Probabil că era un artist ca și ea, reflectă Frau Schumann, un om care-i respecta arta, și arta, cu siguranță, nu se face la șaispre-

zece ani. Se întreba uneori în taină ce poate să gîndească Toinette despre brunetul Signorino, pe care era imposibil să nu-l fi observat pînă acum. Avea mare respect pentru părerile Toinettei. Toinette era, fără îndoială, o cameristă ca oricare alta, dar Madame ajunsese s-o considere prietena și confidenta ei. Era fiica unei cîntărețe franțuzoaice de operă, una dintre cele mai vechi prietene din breaslă, care avusese un sfîrșit tragic, murind într-un spital și lăsîndu-și tînăra copilă fără nici o protecție. Cum fata nu avea calități vocale deosebite, Madame Schumann o salvase cu generozitate de soarta care ar fi pîndit-o dacă ar fi ajuns coristă și o luase în slujba ei.

— Ai fost mulțumită aici, Toinette ? Îți place America și o să-ți pară un pic rău că pleci, nu-i așa ? o întrebă Madame pe cînd îi ura noapte bună.

— Oh, da, doamnă, o să-mi pară rău, îi răspunse Toinette.

— Și mie, spuse moale Madame, zîmbindu-și sie însăși.

Toinette întîrzie o clipă în ușă.

— Doamna nu dorește să mănînce nimic ? Nici vreo băutură răcoritoare ?

— Nu, Toinette, în seara asta nimic.

— Nici măcar un păhărel de șampanie ?

— Nu, nu, nimic, spuse Madame neliniștită.

Toinette o lăsă pe stăpîna ei în pat și stinse lumina ; Frau Schumann stătu trează vreme îndelungată, abandonîndu-se unor visuri somptuoase. Dimineața se trezi cu mult timp înainte de a-i aduce Toinette cafeaua și rămase lungită pe pat și nemișcată, cu ochii închiși, în vreme ce prin fereastra deschisă pătrundeau primele zgomote ale orașului.

Selma Schumann era o cîntăreață care nu avea nici o idilă. Nimeni nu simțea mai bine decît ea absurdul acestei situații, și totuși trăise pînă la vîrsta de patruzeci și doi de ani fără să fi cunoscut ceea ce se înțelege prin *affaire de coeur*. După debutul la operă se căsătorise cu fostul ei profesor de canto — și acesta, fără să mai stea pe gînduri, a hotărît că făcuse destul pentru soția lui și pentru lumea întreagă prin descoperirea și cultivarea unei voci atît de minunate și de atunci se complăcea într-o voioasă trîndăvie, pierzînd cu cea mai mare mulțumire de sine venitul ei la jocurile de noroc și amintindu-i respectuos, cînd reproșurile primite deveneau prea usturătoare, că el și nu altcineva îi îmbogățise registrul de sus cu patru note și că, în felul acesta, își împlinise în întregime datoria de om. Sîrguincioasă din fire, Madame fusese o elevă perseverentă. Putea să-și însușească un repertoriu foarte larg în termenul cel mai scurt ; iar firea ei blîndă o făcea de neprețuit pentru impresari. Îi lipsea, fără îndoială, acea pregnantă individualitate care asigură gloria în lumea artei, și nimeni nu se ducea la operă doar pentru faptul că numele ei figura pe afiș. Era cunoscută ca o artistă foarte capabilă. Dar, după cum știu bine toți cîntă-

reții, asta nu înseamnă decît o viață lipsită de bucurii și o muncă trudnică, prost plătită. Tatăl ei fusese profesor de etimologie la o universitate din Germania. Frau Schumann moștenise ceva din gustul lui pentru activitatea susținută, astfel că în meseria aleasă mulțumirea și-o afla cu măsură. Exersa neîncetat, cheltuia foarte puțin pentru ea însăși, economisea bani și-și suporta bărbatul cu un adînc simț al datoriei — și desigur că o asemenea virtute își capătă întotdeauna răsplata cuvenită. Totuși, cînd le vedea pe alte femei din trupă făcîndu-și apariția cu o nouă diademă încrustată cu diamante, sau smulgînd biletele din mîinile comisionarilor, sau ducînd cu ele la hotel cîte-o trăsură încărcată cu flori, se simțea nedreptățită și se întreba cum o fi arătînd cealaltă latură a vieții. Pe scurt, pentru că-și irosise existența într-un mod atît de plicticos, care le părea vesel celor neinițiați, își dorea din tot sufletul o idilă. Și pentru asta, sub obiceiurile de om harnic, sub înclinarea spre cumpătare și economie, mocnea o bună parte din spiritul tinereții nemulțumite. De cînd umbra brunetului Signorino îi apăruse în cale, rutina vieții ei de pînă atunci, la fel de fixă ca a planetelor sau ca a unei gospodine nemțoaice, devenise mai puțin rigidă, mai variată. Astfel Frau Schumann hotărîse că, spre binele propriei sănătăți, era necesar să se plimbe des prin parc și să doarmă dimineața tîrziu. Petrecea după-amiezi întregi într-o lene visătoare, cînd de fapt ar fi trebuit să se lupte cu rolurile noi pe care urma să le interpreteze

la Londra. Începu să acorde cea mai mare atenție toaletelor, neglijate pînă atunci din pricina muncii ei pline de o nemiloasă rutină. Era vizitată de nenumărați *massageurs*, întrucît descoperise că silueta și pielea ei fuseseră lăsate în voia soartei și ajunseseră ca vai de ele. Își spunea cu regrete amare că ceva mai multă îngrijire și ceva mai puțină economie ar fi reușit să prevină apariția ridurilor. A făcut un mare sacrificiu : a renunțat să mai bea șampanie. Singurul lux pe care și-l mai permitea era acela al meselor. Ca toate femeile din țara ei, îi plăcea o masă bună și se lăsa fără rezerve în voia acestei pasiuni. Știuse dintotdeauna că șampania și dulciurile nu sînt recomandabile nici pentru ten, nici pentru siluetă, dar își spusese că, la urma urmei, era una din puținele plăceri pe care și le îngăduia. Odată cu apariția brunetului Signorino, însă, totul se schimbase și sacrificiul ei, fără îndoială, nu era deloc greu.

Madame așteptă vreme îndelungată cafeaua, dar Toinette nu apăru. Se ridică și se duse în camera de primire ; acolo nu se afla nimeni. În schimb auzi răzbătînd din cămăruța alăturată, cea pentru muzică, un murmur slab de voci. Dădu ușor perdelele în lături și o văzu pe Toinette cu mîinile ținute strîns de mîinile brunetului Signorino.

„Dar doamna e foarte singură“, spunea Toinette, „și n-am inima să-i spun că trebuie s-o părăsesc.“

„Ei,“ murmură frumosul Signorino, și vocea îi era mîngîietoare, exact așa cum și-o ima-

ginase Madame în visurile ei, „ţi-a fost ca o mamă şi fericirea ta nu poate decît s-o bucure."

Cînd Selma Schumann ajunse din nou în camera ei, se trînti pe pat şi plînse cu furie. Apoi îşi şterse ochii şi blestemă soarta în profunde polisilabe nemţeşti, gesticulînd ca o Valkirie dezlănţuită. Pe urmă comandă micul dejun şi o sticlă de şampanie.

SUFLETUL LUI ERIC HERMANNSON

ERA O SEARĂ importantă pentru cei din incinta şcolii Steaua Singuratică, una dintre serile în care Duhul e prezent cu întreaga lui putere şi Dumnezeu se află foarte aproape de fiinţa omenească. Aşa i se părea lui Asa Skinner, rob al lui Dumnezeu şi Liber Evanghelist. Şcoala era plină ochi de bărbaţi şi femei, mîntuiţi şi dăruiţi cu harul sfinţeniei, însă robuşti cu toţii, care tremurau şi-şi simţeau curajul topindu-se în faţa unei puteri psihice misterioase. Ici şi colo prin mulţimea asudată, copleşită de spaimă, se ghemuia cîte-un biet om care îndurase şi el chinurile conştiinţei trezite la viaţă, dar încă nu simţise renunţarea aceea definitivă la raţiune, frenezia aceea născută din convulsiile minţii — căreia Liberii Evanghelişti îi ziceau între ei „Lumina". Pe podea, în faţa băncii pocăiţilor, zăcea fără cunoştinţă trupul unui bărbat în care natura, jignită, îşi găsise ultimul refugiu. Starea asta de transă era pentru Liberii Evanghelişti cea mai înaltă dovadă a îndurării, semnul apropierii de Dumnezeu.

În faţa pupitrului stătea în picioare Asa Skinner, proclamînd cu glas puternic mila şi

răzbunarea Domnului ; ochii lui străluceau de un zel nemaipomenit, de o flacără aproape profetică. Pînă a se converti, Asa practicase jocurile de noroc pe trenuri, bătînd de obicei drumul dintre Omaha și Denver. Era făcut pentru extremele vieții ; din bețivul bețivilor devenise ascetul asceților. Avea o față animalică, o față ce purta amprenta eternei injustiții a Naturii. Fruntea lui joasă izbucnea în relief deasupra ochilor, iar părul galben-roșcat începea aproape de la baza acesteia, acoperind-o și fiind apoi pieptănat pe spate, într-un unghi drept, abrupt. Avea bărbia mare și nările joase și largi ; buza de jos îi atîrna moale, cu excepția momentelor de zel spasmodic, cînd se închidea ca o trapă de oțel. Peste trăsăturile acestea grosolane se suprapuneau, totuși, brazde adînci și aspre, cicatricile nenumăratelor lupte corp la corp cu slăbiciunea cărnii, iar în jurul buzei căzute înfloreau ridurile adînci și puternice care o învinseseră și o învățaseră să se roage. Obrajii săpați căpătaseră o anumită paloare, o tentă cenușie, urmarea atîtor și atîtor nopți de veghe. Erá ca și cînd peste fața lui, pe care la început Natura o nedreptățise cum nu se poate mai rău, ar fi trecut o daltă fină, cizelînd-o și aproape transfigurînd-o. În seara aceea, în vreme ce mușchii i se crispau de emoție și sudoarea îi șiroia din păr și de pe bărbie, în Asa Skinner sălășluia o forță cu adevărat convingătoare. Pentru că Asa Skinner era omul stăpînit de o

credință, de sentimentul acela al sublimului în fața căruia toate inegalitățile dispar, uitarea aceea de sine pe care ți-o dă numai convingerea și care e superioară tuturor legilor condiționării, uitarea de sine prin care bețivii devin martiri și care dintr-un cîrpaci face un artist, iar dintr-un conducător de cămile fondatorul unui imperiu. Astfel se petreceau lucrurile cu Asa Skinner în seara aceea, pe cînd stătea în picioare și proclama răzbunarea lui Dumnezeu.

Un observator imparțial ar fi putut să creadă că Dumnezeul lui Asa Skinnen era cu adevărat unul răzbunător, dacă își rezerva răzbunarea pentru creaturile acelea îngrămădite unele într-altele în incinta școlii Steaua Singuratică. Emigranți amărîți de toate națiile, oameni din sud și din nord, țărani din aproape toate regiunile Europei, cei mai mulți de pe coasta muntoasă a Norvegiei, la hotarul nopții ; oameni cinstiți în majoritatea lor, dar oameni cu care lumea se purtase aspru ; epavele tuturor țărilor, oameni înăspriți de munci grele, copleșiți de exil, împinși să lupte pentru îmblînzirea unui pămînt neprimitor, să semene acolo unde alții vor culege, să fie avangarda unei civilizații puternice.

Nicicînd nu vorbise Asa Skinner cu mai multă ardoare ca atunci. Simțea că Domnul îi dăduse în seara aceea o misiune specială. În seara aceea, printre ascultătorii lui se afla și Eric Hermannson, cel mai nesăbuit flăcău de la

Cumpăna Apelor, cu o vioară pe genunchi, exact așa cum picase acolo în drum spre balul unde trebuia să cînte. Vioara e un obiect care le produce Liberilor Evangheliști o deosebită oroare. Opoziția față de orga bisericească se manifestă la ei destul de categoric, dar vioara e considerată drept încarnarea însăși a poftelor diavolești, pentru că totdeauna cîntă despre plăcerile pămîntene, și se asociază fără îndoială tuturor lucrurilor interzise. Eric Hermannson fusese vreme îndelungată obiectul rugilor înălțate de Liberii Evangheliști. Maică-sa simțise puterea Duhului cu săptămîni și săptămîni în urmă, și în casa ei se desfășuraseră întruniri religioase speciale pentru salvarea fiului. Dar Eric își văzuse mai departe rîzînd de treburile lui, treburile tinereții care la Cumpăna Apelor sînt, în cel mai bun caz, de scurtă durată și nu prea înfloritoare. Se furișa de la întrunirile religioase ca să se întîlnească cu băieții Campbell la saloon-ul lui Genereau sau să le îmbrățișeze pe micile franțuzoaice durdulii la balurile lui Chevalier, iar uneori, în cîte-o noapte de vară, chiar să străbată lanurile de porumb pline de rouă și crîngul de pruni sălbatici ca să-i cînte la vioară Lenei Hanson, cu numele ei de batjocură în tot ținutul de la Cumpăna Apelor, unde femeile sînt de obicei prea simple, prea ocupate și prea obosite ca să mai apuce pe căi lăturalnice. În asemenea ocazii, Lena, îmbrăcată într-un capot roz, cu ciorapi de mătase și

cu papuci roz în picioare, cînta pentru el acompaniindu-se la o ghitară veche. Asta îi dădea lui Eric un plăcut sentiment de libertate și posibilitatea de a se afla lîngă o femeie care, nu interesează cum, trăise în orașe mari și cunoștea obiceiurile oamenilor de la oraș, care nu lucrase niciodată la cîmp, păstrîndu-și mîinile albe, moi și gîtul frumos și delicat, și care auzise mari cîntăreți la Denver și la Salt Lake și stăpînea ciudatul limbaj al lingușirii, moliciunii și voioșiei. Cu toate acestea, freneticele rugăciuni ale mamei nu rămîneau pe de-a-ntregul lipsite de efect asupra lui Eric, oricît de nepăsător s-ar fi arătat el. Ca o pedeapsă pentru zilele în care fugise de ele cum fuge criminalul de urmăritori, peste plăcerile lui Eric se abătuse umbra a ceva întunecat și teribil, care se ținea după el pas cu pas. Cu cît dansa mai strașnic și cînta mai aprins, cu atît era mai conștient de faptul că fantoma asta punea stăpînire pe el, că în cele din urmă avea să-l doboare. Într-o după-amiază de duminică, pe la sfîrșitul toamnei, în vreme ce bea bere împreună cu Lena Hanson și asculta un cîntec ale cărui cuvinte făceau să-i ardă obrajii, un șarpe cu clopoței se ivise tîrîndu-se de sub unul dintre pereții casei și-și vîrîse capul scîrbos înăuntru, pe sub ușă. Eric nu se temea de șerpi, dar știa destule despre Evanghelism ca să priceapă semnificația reptilei încolăcite acolo pe pragul femeii. Avea buzele reci cînd a sărutat-o pe Lena la despărțire și de atunci n-a mai călcat pe la ea niciodată.

Ultima barieră dintre Eric și credința mamei sale era vioara, și de aceasta se agăța el, cum se agață uneori omul de cel mai drag dintre păcatele sale, de slăbiciunea aceea mult mai prețioasă decît întreaga lui putere. În lumea asta mare frumusețea se apropie de oameni sub nenumărate înfățișări, iar arta în sute de forme, dar pentru Eric nu exista altceva decît vioara, ea ținea locul tuturor manifestărilor artei, era singura lui punte azvîrlită în împărăția sufletului.

Spre Eric Hermannson, deci, își îndrepta înflăcărata sa cuvîntare Evanghelistul.

„*Saule, Saule, pentru ce mă prigonești?* Există în astă-seară, aici, vreun Saul care să-și astupe urechile la blînda chemare și să înfigă sulița în coasta însîngerată? Gîndește-te la aceasta, frate! Ți se dăruiește iubirea aceasta fără de seamăn, iară tu alegi viermele supus morții și nu flacăra ce va arde în veci. Cu ce drept împingi tu în ghearele pierzaniei unul din neprețuitele suflete ale Domnului?

Saule, Saule, pentru ce mă prigonești?"

O mare bucurie se ivi pe fața palidă a lui Asa Skinner cînd văzu că Eric Hermannson începe să se legene ușor pe scaun, înainte și înapoi. Predicatorul se prăbuși în genunchi și-și înălță sus, deasupra capului, brațele lungi.

„O, frații mei! Simt că pogoară binecuvîntarea pentru care ne-am rugat. Vă spun că Duhul pogoară! Încă puțin să ne mai rugăm, fraților, încă puțină ardoare, și se va afla printre noi. Slavă Domnului în vecii vecilor, amin!"

Întreaga congregație gemu sub apăsarea acestei panici spirituale. Urlete și strigăte de Aleluia se înălțară de pe buzele tuturor. Încă un trup se prăbuși la pămînt istovit, iar de pe banca pocăiților se înălță un imn de teroare și extaz:

„Sorbind miere și bînd vin,
Slavă mielului însîngerat!
Domnul e-al meu, îi aparțin,
Slavă mielului însîngerat!"

Imnul era cîntat într-o duzină de limbi și glăsuia despre toată aspirația vagă a existențelor însetate, a oamenilor acestora care se lipsiseră vreme îndelungată de toate sentimentele, numai ca să cadă victimă celui mai de jos dintre ele, frica. Dinspre Eric Hermannson, care stătea cu capul plecat, se înălță geamătul chinului de pe urmă, asemenea celui scos de un copac uriaș în clipa cînd se prăbușește în mijlocul pădurii. Predicatorul se ridică brusc în picioare, își dădu capul pe spate și strigă cu glas puternic:

„Lazăre, apropie-te! Dacă șovăi, Eric Hermannson, ești pierdut. În numele Domnului și al lui Iisus Hristos, fiul Său, îți arăt calea pe care trebuie s-o urmezi. Ascultă-mă! Dumnezeule atotputernic, sufletul meu pentru sufletul lui!"

Predicatorul își zvîrli brațele-n lături și-și ridică fața tremurîndă. Eric Hermannson se ridică în picioare, cu buzele strînse și cu pri-

virea iluminată. Apucă vioara de gît și o făcu țăndări pe genunchi — și în clipa aceea Asa Skinner parcă auzi cătușele păcatului zdrobindu-se cu zgomot în bucăți.

II

Doi ani și mai bine a păstrat Eric Hermannson credința austeră pentru care depusese jurămîntul, a păstrat-o pînă cînd și-a făcut apariția la Cumpăna Apelor o fată din Est, venită să-și petreacă acolo o săptămînă. Era o fată de altă condiție socială și cu alte obiceiuri decît el, și distanța dintre viața ei și aceea a lui Eric era mai mare decît distanța care desparte un cătun nenorocit de orașul New York. Într-adevăr, n-avea ce căuta acolo ; dar, vai, de la ce depărtări imense, peste mări și țări, și prin ce întîmplări incredibile ne duc zeii nemiloși să ne întîlnim soarta ! Era chiar în anul crizei financiare, și Wyllis Elliot venise în Nebraska să cumpere pămînt la prețuri scăzute și să mai vadă o dată ținutul în care își petrecuse un an din tinerețea lui. Cînd terminase universitatea la Harvard, printre bogătași se mai păstra încă obiceiul ca fiii neascultători să fie trimiși în regiunile sălbatice de prin Nebraska ori Dakota, unde să ducă un trai auster la ranch-uri, sau să fie condamnați la o viață cu totul lipsită de bucurii în ținutul secetos de la Black Hills. Tinerii aceștia nu se întorceau cu toții înapoi în lumea civilizată. Dar Wyllis Elliot nu se însurase cu o metisă, nu fusese împușcat în vreo încăierare cu cei ce păzeau turmele de vite, nu se abrutizase cu whisky prost și nu căzuse în ghearele nici unei aventuriere deochiate. De la aceste nenorociri îl salvase o fată, sora lui, cu a cărei viață viața lui se împletea strîns încă de pe vremea cînd citeau împreună basme, ori se pierdeau în visuri care nu devin niciodată realitate. Cu ocazia primei vizite la ranch-ul tatălui său, după șase ani de cînd plecase de-acolo, Wyllis Elliot își adusese și sora. Ea zăcuse bolnavă jumătate de iarnă de pe urma unei luxații suferite la ski și avusese prea mult timp de reflecție în decursul lunilor acelora. Era agitată și stăpînită de dorința de a cunoaște ținutul sălbatic despre care fratele ei îi povestise atît de multe lucruri. Urma să se mărite în iarna viitoare și Wyllis a înțeles-o cînd ea și-a exprimat rugămintea de a-l însoți în călătoria aceea lungă și fără țel precis pe continent, ca să se bucure de ultima dintre libertățile lor. Femeile de felul ei simt dorința de a gusta necunoscutul care ademenește și înspăimîntă, de a se lăsa cu tot sufletul în bătaia vîntului măcar o dată în viață.

A fost o călătorie plină de peripeții. Wyllis înțelegea într-un fel picătura de sînge nomad din vinele surorii sale și a știut pe unde s-o ducă. Au dormit la Platte River în case ridicate din

cărămizi nearse, au făcut cunoștință cu membrii unei trupe de operă de mîna a treia în trenul spre Deadwood, au mîncat într-o tabără a constructorilor de la calea ferată, la capătul lumii, dincolo de New Castle, au trecut călare peste Black Hills și au pescuit păstrăvi în Dome Lake, iar la Cripple Creek au asistat la un bal, unde sufletele pierdute care trăiesc pe dealuri se adunaseră pentru obișnuita lor petrecere abrutizantă. Și acum ultimul popas înainte de reîntoarcerea la sclavie — cabana aceea ancorată pe creasta de la Cumpăna Apelor, în bătaia vîntului, un mic punct negru pe fundalul amurgurilor viu colorate, marea înmiresmată de lanuri de porumb scăldîndu-se în aerul ca de opal și lumina orbitoare a soarelui.

Margaret Elliot era una dintre femeile acelea care pot fi destul de des întîlnite în zilele noastre, cînd vechea ordine, dispărînd, face loc noului : frumoasă, talentată, cu simț critic, nemulțumită și obosită de lume la douăzeci și patru de ani. Pentru moment, viața și oamenii de la Cumpăna Apelor i-au trezit interesul. A stat acolo doar o săptămînă ; probabil că dacă ar fi stat mai mult, plictiseala aceea de neînvins, care străbate distanțele mai repede decît toate trenurile, ar fi ajuns-o din urmă. Săptămîna în care a zăbovit ea acolo a fost săptămîna în care Eric Hermannson îl ajuta pe Jerry Lockhart la treierat ; o săptămînă mai devreme sau mai tîrziu — și n-am mai fi avut ce povesti.

Era într-o joi, și ei urmau să plece sîmbătă. Wyllis și sora lui ședeau pe veranda largă a casei de la ranch, privind lumina soarelui de după-amiază și apărîndu-se împotriva rafalelor puternice de vînt fierbinte, care luau naștere în albia nisipoasă a rîului, la vreo douăzeci de mile spre sud. Tînărul își trase mai bine pălăria pe ochi și spuse :

— Vîntul ăsta e un lucru autentic ; nu-l întîlnești în nici o altă parte. Amintește-ți că l-am simțit un pic și la Alger și că ți-am spus că provine din Kansas. E nota lui specifică.

Wyllis atinse mîna fetei, care se odihnea în hamac, și continuă cu blîndețe :

— Sper că ți-a ieșit pe nas, surioară. Viața aspră e o treabă periculoasă ; răpește lucrurilor orice savoare.

Margaret își așeză cu fermitate degetele peste mîna bronzată, care semăna atît de mult cu a ei.

— Să-mi iasă pe nas ? De ce, Wyllis ? N-am mai fost atît de fericită de pe vremea cînd eram copii și ne pusesem în gînd să descoperim într-o zi ruinele Troiei. Știi, cred că aș putea să stau aici toată viața și să las lumea să-și vadă liniștită de treburile ei. Am impresia că tensiunea și încordarea despre care vorbeam iarna trecută au dispărut pentru totdeauna și că nu merită să-ți cheltuiești energia cu lucrurile mărunte.

Wyllis înlătură scrumul pipei de pe eșarfa de mătase înnodată în jurul gîtului și rămase posomorît, cu privirea ațintită în zare.

— Nu, te înşeli. După un timp te-ai plictisi. Nu ne putem scutura de febra celeilalte vieţi. Eu am încercat. A fost o vreme cînd desfrînaţii din Roma puteau să plece în împrejurimile Tebei, să răscolească dunele de nisip şi în felul acesta să se debaraseze de ea. Dar astăzi situaţia e cu mult mai complicată. Noi ne risipim astăzi într-un mod atît de plin de rafinament şi de onorabilitate, încît ne-a fost atinsă nu numai carnea, ci şi fiinţa lăuntrică. Nu poţi să te odihneşti nicăieri. Strigătul de luptă te urmăreşte pretutindeni.

— Tu nu-ţi iroseşti niciodată cuvintele, Wyllis, dar surprinzi totdeauna esenţialul. Eu vorbesc mai mult decît tine, fără să spun nici pe jumătate cît tine. Trebuie să fi învăţat arta asta de la norvegienii aceia taciturni. Cred că-mi plac oamenii tăcuţi.

— Natural, spuse Wyllis, de cînd te-ai hotărît să te măriţi cu cel mai straşnic vorbăreţ din cîţi cunoşti.

Amîndoi rămaseră tăcuţi o vreme, ascultînd oftatul vîntului fierbinte prin lujerii uscaţi ai zorelelor. Margaret vorbi prima :

— Spune-mi, Wyllis, mulţi dintre norvegienii pe care i-ai cunoscut erau la fel de interesanţi ca Eric Hermannson ?

— Ca Siegfried ? O, nu. Pe vremea mea el era floarea tinerilor norvegieni, şi constituie mai degrabă o excepţie, chiar şi acum. Cu toate că a mai decăzut. L-a încătuşat pămîntul, probabil.

— Siegfried ? Sună bine, Wyllis. Arată într-adevăr ca unul care omoară balauri. Ce l-o face să se deosebească atît de mult de ceilalţi ? Aş putea să-i vorbesc ; pare o fiinţă omenească.

— Mda, spuse Willis meditativ, eu n-am citit Bourget cît a citit sora mea cea cultă şi nu sînt un analist de mare forţă, dar cred că totul se trage de la bănuiala perfect nejustificată că sub alcătuirea lui mătăhăloasă, de uriaş, s-ar putea ascunde un suflet. *Nicht wahr ?* [1]

— Cam aşa ceva, spuse Margaret gînditoare, doar că e mai mult decît o bănuială, şi nu e una fără temei. Are un suflet şi, într-un fel, şi-l arată fără să vorbească.

— Am avut totdeauna îndoieli în privinţa sufletelor flecare, remarcă Wyllis cu zîmbetul acela neîncrezător care devenise la el o obişnuinţă.

Margaret continuă, fără să ţină seama de întrerupere :

— Am ştiut asta de la început, de cînd mi-a povestit despre sinuciderea vărului său Bernstein. Nimeni nu poate să-şi însuşească la comandă un asemenea patos plin de sinceritate. Doar primii romancieri au ajuns la asta, fără să-şi dea seama. Seara trecută însă, cînd i-am cîntat, m-am convins şi mai mult. N-am apucat încă să-ţi povestesc. Mai bine ţi-ai aprinde din nou pipa. Ştii, era întuneric şi a dat peste mine din întîmplare, pe cînd mă chinuiam la

[1] Nu-i aşa ? (germ.).

orga aceea veche din salon de-mi ieşea sufletul, ca să-i fac plăcere doamnei Lockhart. Orga e fetişul casei, şi nici nu mai ştiu cîţi pfunzi de unt a făcut şi a vîndut ea ca s-o cumpere. Cum îţi spuneam, Eric a nimerit peste mine din întîmplare şi mi-a dat de înţeles, însă fără cuvinte, că ar dori să-i cînt ceva. Am cîntat doar lucruri vechi, fireşte. E ciudat să poţi cînta lucruri cunoscute, aici la capătul lumii. Ajungi să înţelegi cum le-au purtat inimile oamenilor pretutindeni în jurul lumii, în pustietăţile Islandei şi în junglele din Africa sau în insulele din Pacific. Sînt convinsă că dacă cineva ar trăi aici vreme destulă, ar uita pînă şi ce este frivolitatea şi ar citi numai cărţile esenţiale, pe care n-avem niciodată timp să le citim, şi şi-ar aminti doar muzică bună, şi lucrurile cu adevărat importante i s-ar contura limpede în zare. I-am cîntat, bineînţeles, intermezzo-ul din „Cavaleria rusticana“ ; spre deosebire de majoritatea lucrurilor, merge chiar mai bine la orgă. Eric şi-a tîrşîit picioarele, şi-a frînt mîinile lui mari şi a lăsat să-i scape afirmaţia că nu bănuia să existe pe lume o asemenea muzică. Şi avea lacrimi în glas, Wyllis. Da, ca Rossetti, i-am *auzit* lacrimile. Mi-a trecut atunci prin minte că asta era probabil singura muzică adevărată pe care o auzise în viaţa lui. Gîndeşte-te şi tu. Să-i placă muzica aşa cum îi place lui şi să nu aibă niciodată prilejul s-o audă, să nu ştie niciodată că ea există pe pămînt ! Să tînjească după ea

aici, cum tînjim noi după alte experienţe depline, de care nu avem niciodată parte. Nu-ţi pot spune ce înseamnă muzica pentru omul ăsta. N-am cunoscut un altul mai impresionabil. Muzica i-a dezlegat limba, l-a înviat pur şi simplu. Cînd am sfîrşit intermezzo-ul, a început să-mi povestească despre un frăţior infirm care a murit şi pe care el îl iubise şi îl purtase peste tot în braţe. N-a aşteptat să-l încurajez. Şi-a continuat povestirea şi a depănat-o rar, ca pentru sine, într-un fel de înălţare, de parcă ar fi răspuns durerii lui Mascagni cu propria lui durere. Asta m-a depăşit.

— Bietul de el, spuse Wyllis, privindu-şi sora cu ochi misterioşi. În felul ăsta l-ai pricopsit cu o nouă durere. Acum o să-şi dorească întruna Grieg şi Schubert, tot restul zilelor lui, şi n-o să-i poată asculta. La tine asta se cheamă filantropie.

Din casă ieşi Jerry Lockhart, sucindu-şi într-o parte şi într-alta bărbia pe deasupra unui guler alb şi ţeapăn, de o neobişnuită eleganţă, în privinţa căruia nevastă-sa insistase cu fermitate, socotindu-l un articol de toaletă absolut necesar cîtă vreme se afla acolo domnişoara Elliot. Jerry se aşeză pe trepte şi-i zîmbi lui Margaret cu zîmbetul lui larg, roşu.

— Am făcut rost de muzică pentru balul dumneavoastră, domnişoară. Olaf Oleson o să-şi aducă acordeonul, şi Mollie, cîtă vreme n-o să se îngrijească de mîncare, o să cînte la orgă, iar

un tinerel din Frenchtown o să vină cu vioara, deşi frânţujii nu prea ţin să se amestece cu norvegienii.

— Minunat, domnule Lockhart, balul ăsta va fi încununarea călătoriei noastre şi e foarte drăguţ din partea dumneavoastră că vă ocupaţi de el. O să-i vedem în fine pe norvegieni exact aşa cum sînt, strigă Margaret veselă.

— Uite ce e, Lockhart, o să-ţi dau o mînă de ajutor ca s-o sprijinim în proiectul ăsta al ei, spuse Wyllis, îndreptîndu-se de spate şi scuturînd scrumul pipei. A făcut destule lucruri nebuneşti în călătoria asta, dar să îndemne toată noaptea la dans o adunătură de norvegieni pe jumătate sălbatici şi să se urce apoi în trăsură la ora patru ca să prindă trenul de şase la Riverton, ei bine, asta mi se pare curată prostie.

— Wyllis dragă, voi lăsa pe seama puterii tale suverane de judecată să hotărască dacă nu e mai uşor să stai treaz toată noaptea decît să te scoli la ora trei dimineaţa. Să te scoli la trei, gîndeşte-te ce grozăvie ! Nu, domnule, prefer să stau trează şi pe urmă să mă sui într-un vagon de dormit.

— Dar ce nevoie ai de norvegieni ? Credeam că eşti sătulă de atîta dans.

— Aşa şi sînt, cu unii oameni. Dar vreau să văd un bal de-al norvegienilor şi am să-l văd. Hai, Wyllis, ştii ce rar se întîmplă ca cineva să dorească într-adevăr să facă ceva în ziua de azi. Mă întreb cînd am vrut cu adevărat să mă duc

la o petrecere înainte vreme. O să avem ce ne aminti luna viitoare la Newport, cînd o să trebuiască să mergem şi n-o să avem chef să mergem. Aminteşte-ţi propria ta teorie despre contrast, ca unicul lucru care face viaţa suportabilă. Asta-i petrecerea mea şi a domnului Lockhart ; toată datoria ta de mîine seară va consta în a face curte norvegiencelor. Garantez că erai destul de iscusit odinioară la treaba asta. Şi ar fi bine să te porţi într-adevăr foarte drăguţ, pentru că, dacă există printre ele mai multe asemenea tinere Valkirii ca sora lui Eric, te leagă fedeleş chiar în momentul în care te suspectează că le tragi clapa.

Wyllis mormăi ceva şi se adînci în hamac ca să reflecteze la soarta care-l aştepta, în vreme ce sora lui continuă :

— Şi invitaţii, domnule Lockhart, au fost de acord ?

Lockhart îşi scoase cuţitul şi începu să-l ascută pe talpa cizmei.

— Păi, sper să avem vreo două duzini. Vedeţi, pe-aici e destul de greu să aduni oamenii. Cei mai mulţi dintre ei au trecut la Liberii Evanghelişti, şi ăştia mai degrabă îşi vîră picioarele în foc decît să şi le mişte după melodia unei viori.

Margaret făcu un gest de nerăbdare.

— Evangheliştii ăştia Liberi împrăştie o vrajă rea peste ţinut, nu-i aşa ?

— Păi, spuse Lockhart precaut, nu-mi place să-mi dau cu părerea asupra nici unei secte

creştineşti, dar, dacă e să-i judeci după acţiunile lor, Evangheliştii nu prea au cu ce să se mîndrească; şi asta e de ajuns. Sînt răspunzători pentru vreo cîteva sinucideri şi au trimis la balamuc o delegaţie bunicică, iar pe cei care-am rămas nu văd să ne fi făcut mai buni decît eram înainte. Am avut primăvara trecută un puşti care îmi păzea vitele şi, cîtă vreme a fost angajatul meu, puiul ăla de danez s-a purtat cinstit, dar după ce au pus mîna pe el Evangheliştii şi i-au insuflat harul sfinţeniei, micuţul cerşetor şi-a luat obiceiul să îngenuncheze în prerie şi să se roage cu orele, lăsînd vitele să intre în porumb, astfel că a trebuit să-l dau afară. Cam aşa merg lucrurile. De pildă cazul lui Eric. Băiatul ăsta avea o fire întreprinzătoare şi era cel mai sprinten dansator din district — nu-i scăpa nici un bal. Acum l-a părăsit orice ambiţie şi e posomorît ca un predicator. Cred că nici n-o să-l putem convinge să vină mîine seară.

— Eric ? Păi cum, trebuie să danseze, nu-l putem lăsa deoparte, spuse Margaret repede. Am intenţia să dansez eu însămi cu el.

— Mi-e teamă că o să refuze. L-am întrebat azi dimineaţă dacă vrea să ne dea o mînă de ajutor la organizarea balului, şi mi-a răspuns : „Eu nu mai dansez acum deloc“, spuse Lockhart, imitînd engleza prea elaborată a norvegianului.

— „Morarul din Hofbau, morarul din Hofbau, o, prinţesa mea“, ciripi Wyllis, bine dispus, din hamacul lui.

Roşeaţa din obrajii fetei se accentuă un pic, odată cu rîsul ei răutăcios.

— O să vedem noi, domnule. Nu accept să mă dau bătută pînă cînd nu-l întreb eu însămi.

Seară de seară Eric se ducea călare la St. Anne, un orăşel din inima coloniei franceze, după corespondenţă. Întrucît drumul străbătea cea mai frumoasă parte a ţinutului de la Cumpăna Apelor, de vreo cîteva ori Margaret Elliot şi fratele ei îl însoţiseră. În seara aceea Wyllis avea de pus la punct unele treburi cu Lockhart, aşa că împreună cu Eric n-a plecat decît Margaret, călare pe un mustang mic şi vioi pe care doamna Lockhart îl dresase anume ca să poată fi încălecat femeieşte. Margaret îl socotea doar ca o escortă, asemenea servitorului care-o însoţea totdeauna acasă în plimbările lungi prin ţinut ; drumul spre oraş l-au parcurs în tăcere. Fata era prinsă de gînduri în legătură cu cealaltă existenţă a ei, în vreme ce Eric se lupta cu mai multe gînduri decît i se îngrămădiseră vreodată sub frunte pînă atunci. Călărea cu privirile aţintite spre silueta mică din faţa lui, de parcă ar fi vrut s-o absoarbă cu ochii şi s-o păstreze în minte pentru totdeauna. Înţelegea perfect situaţia. Deşi creierul său lucra încet, Eric poseda un puternic simţ al valorilor. Fata reprezenta pentru el o natură omenească absolut nouă, dar el ştia bine unde ar putea s-o plaseze. Cînd li se arăta un înger pentru întîia oară, profeţii din vechime nu se îndoiau nici o clipă de obîrşia lui divină.

Eric își îndura în tăcere condițiile vitrege de viață, fără să fie slugarnic ; sîngele lui nordic nu-și pierduse respectul de sine pe de-a-ntregul. Se trăgea dintr-un neam de pescari mîndri, oameni care nu se temeau decît de ghețuri și de diavol, și avea tot viitorul în față cînd tatăl său pierise la Capul Nord, înghițit de lunga noapte polară, iar maică-sa, cuprinsă de o violentă oroare față de viața de navigator, își urmase fratele în America. Eric împlinea pe atunci optsprezece ani și era frumos ca un Siegfried : uriaș de statură, cu pielea fină și curată, cum numai suedezii o au, cu părul tot atît de blond ca buclele prințului îndrăgostit al lui Tennyson și cu niște ochi de un albastru fierbinte și pătimaș, a căror străfulgerare se dovedea peste măsură de periculoasă pentru femei. Avea pe vremea aceea o anume mîndrie în ținută și o anume siguranță de sine, care însoțesc mai totdeauna perfecțiunea fizică. Se spunea despre el pe vremea aceea că e îndrăgostit de viață și înclinat spre frivolitate, viciu rar la Cumpăna Apelor. Dar istoria tristă a celorlalți emigranți norvegieni, transplantați pe un pămînt arid și sub un soare necruțător, se repetase și în cazul lui. Munca și izolarea îl înăspriseră și el începuse să semene din ce în ce mai mult cu țărîna pe care trudea. Ca și cînd un instrument înroșit în foc i-ar fi atins pentru o clipă fibrele delicate ce răspund în creier durerii sau plăcerii acute, fibre în care se ascunde puterea senzațiilor vii, și i le-ar fi scorojit cu totul. E jalnic lucru să vezi cum piere lumina din ochii norvegienilor, lăsînd loc unei tristeți impenetrabile, pasive, lipsite de speranță, unei umbre care nu se mai ridică niciodată. La unii schimbarea apare aproape brusc, odată cu prima izbucnire a dorului de casă, la alții se petrece mai lent, și așa, cu vremea, ucide inima tuturor. O, bieții nordici de la Cumpăna Apelor ! Sînt morți cu mulți ani înainte de a fi duși să se odihnească în micul cimitir de pe dealul bătut de vînturi, unde fraternizează cu emigranții tuturor popoarelor.

Pînă-n seara în care Eric își spărsese vioara de genunchi în localul școlii Steaua Singuratică, forma neobișnuită de ipohondrie căreia emigranții din neamul lui îi cădeau victimă cu toții, mai devreme sau mai tîrziu, nu pusese încă stăpînire pe el. Apoi melancolia poporului său îl învăluise, iar evanghelia istovirii își începuse lucrarea. „Dacă ochiul te supără, scoate-ți-l“ etc., etc. Zîmbetul păgîn care-i flutura pe buze îi pierise, și acum, în locul lui, se ivea unul trist. Pentru o inimă pe care o înveninează, religia vindecă altele o sută, dar atunci cînd distruge, acțiunea ei e rapidă și mortală, iar acolo unde domnește spaima crucii veselia nu-și mai arată chipul. Tînărul nostru lua lucrurile în înțelesul lor strict : ca să poți muri fără teamă se cuvine să-ți duci traiul fără plăcere, ca să-ți mînuiești sufletul e nevoie să ți-l înfrînezi.

Soarele coborîse deasupra lanurilor de porumb cînd Margaret și cavalerul ei plecaseră din St. Anne înapoi spre casă. La sud de oraș drumul străbătea colonia franceză pe o distanță de trei mile, printr-un ținut în care preria părea la fel de netedă ca suprafața unui lac, iar culturile de cînepă, de grîu și de secară erau cuprinse între șiruri drepte de plopi italieni, subțiri și zvelți. Lumea care i se înfățișa Margaretei Elliot în lumina largă a apusului de soare era una cu totul și cu totul galbenă. Fata strînse hățurile și strigă în urmă, spre Eric :

— Nu e nici un pericol dacă mînăm caii pe-aici în galop, nu-i așa ?

— Nu, cred că nu e, răspunse el, atingînd coastele poneiului cu pintenii.

O porniră ca vîntul. Există o veche zicală în vest, cum că totdeauna cei proaspăt sosiți, înainte de a se stabili prin partea locului, aleargă un cal sau doi pînă îi dă gata. Sînt puternic atrași de spațiile largi, deschise, și încearcă să înghită zarea, să dea cumva de vreun capăt. Margaret galopa pe drumul neted, și Eric, din urmă, îi vedea voalul lung fluturînd în bătaia vîntului. Tot astfel fluturase în visele lui noaptea trecută și cu o noapte mai înainte. Cuprins brusc de un acces de curaj, o ajunse din urmă și călări alături de ea, privindu-i cu insistență fața pe jumătate întoarsă. Pînă atunci nu-i aruncase decît priviri furișate și la întîmplare, o văzuse fără s-o vadă, simțindu-se totdeauna

mai mult sau mai puțin stingherit, dar acum era hotărît să lase să-i pătrundă în memorie fiecare trăsătură a feței. Despre această față oamenii de lume ar fi spus că e o față puțin obișnuită, că e nervoasă, fin conturată, cu trăsături limpezi și elegante, care-i scot în evidență obîrșia. Oamenii de litere ar fi numit-o față istorică și s-ar fi întrebat ce vechi pasiuni de mult stinse, ce vechi dureri din timpuri uitate, luptîndu-se între ele în veacuri apuse, arcuiseră nările ei delicate și îi lăsaseră în ochi amintirea inconștientă. Dar Eric nu descifra în aceste detalii nici un sens. Pentru el, frumusețea fetei însemna ceva mai mult decît linie și culoare ; era ca un fascicul de lumină albă în care nu poți distinge culorile, pentru că toate se află acolo. Era o revelație absolută, o întrupare a farmecului intangibil din visurile care întîrzie lîngă perna unui tînăr în nopțile de vară ; totuși, pentru că răspîndea în jur ceva mai mult decît simpla atracție a sănătății, a tinereții și a formei armonioase, prezența ei îl tulbura și-l făcea să se simtă așa cum se simțeau goții în fața statuilor din Capitoliu, fără să știe dacă au de-a face cu oameni sau cu zei. În clipele în care simțea dorința să se descopere înaintea ei, furia îl cuprindea din nou, împingîndu-l să sfarme, să scoată la iveală lutul ascuns în spiritul acesta și să-și aștearnă pe el pecetea. În absența ei avea tentația să întindă mîinile, să apuce, să păstreze ; îl exaspera gîn-

dul că femeia asta pe care ar fi putut s-o frîngă în brațe reușea să fie mult mai puternică decît el. Dar în prezența ei nu punea niciodată la îndoială această putere ; îi admitea realitatea așa cum admitea miracolele biblice ; îl irita și-l subjuga.

În seara asta, cînd călăreau atît de aproape unul de celălalt încît ar fi putut s-o atingă, își dădea seama că gestul lui ar fi ca și cum ar întinde mîna să culeagă o stea. Margaret tresări neliniștită sub privirile lui și se întoarse întrebătoare în șa.

— Vîntul ăsta îmi taie puțin răsuflarea cînd călărim repede, spuse ea.

Eric își întoarse privirea în lături.

— Vreau să te întreb un lucru. Dacă m-aș duce să muncesc la New York, aș putea asculta acolo muzică la fel cu cea pe care-ai cîntat-o noaptea trecută ? Sînt destul de vrednic, spuse el timid.

Margaret îl privi mai întîi surprinsă, apoi, în vreme ce-i studia conturul feței, cu milă.

— Sigur că ai putea, dar ai pierde foarte mult. Nu mi-ar place să te duci la New York și să fii sărac, nu te-ai încadra în atmosferă, spuse ea rar.

Și în sinea ei : „Acolo ar fi un ins cu totul degradat, imposibil, un robot care ar căra probabil geamantane pe scări. Aici e din creștet pînă-n tălpi un bărbat, chiar pitoresc ; și atunci, la ce bun ?“

— Nu, adăugă ea cu voce tare, nu mi-ar plăcea treaba asta.

— Atunci nu mă duc, spuse Eric hotărît.

Margaret își întoarse fața ca să-și ascundă un zîmbet. Era puțin amuzată, puțin plictisită. Brusc deschise iar vorba :

— Dar o să-ți spun ce vreau de la tine, Eric. Vreau să vii să dansezi cu noi mîine seară și să mă înveți și pe mine cîteva dansuri norvegiene. Aud că le știi pe toate. De acord ?

Eric se îndreptă în șa ; ochii lui străluciră așa cum străluciseră în incinta școlii Steaua Singuratică atunci cînd își zdrobise vioara pe genunchi.

— Da, o să vin, spuse el calm, și în aceeași clipă avu credința că își vînduse sufletul diavolului.

Ajunseră pe o porțiune de teren mai accidentată, acolo unde drumul urma o tăietură îngustă în malul abrupt al pîrîului, cînd la auzul unui tropot de copite și al unui nechezat ascuțit de cai, în fața lor, poneii tresăriră ; Eric se înălță în scări. Apoi, în josul viroagei care li se deschidea înainte și pe malurile abrupte și argiloase, năvăli o herghelie de ponei sălbatici, ageri ca niște maimuțe și sălbatici ca niște iepuri, asemenea celor pe care-i aduc din cîmpiile Montanei geambașii, ca să-i vîndă în est, pe la ferme. Poneiul fetei scoase un sunet strident, un nechezat care aducea mai degrabă a țipăt, și o luă brusc în susul malului argilos ca

să-i întîmpine, cu tot sîngele sălbatic al preriei trezit în el la viață. Margaret îl strigă pe Eric exact în clipa în care acesta sărea din șa, apucîndu-i poneiul de zăbală. Dar micul animal vînjos înnebunise de-a binelea și mușca și dădea din copite ca un diavol. Frații lui sălbatici din prerie se strînseseră cu toții în jurul lui, nechezînd și lovind pămîntul cu copitele, pe el izbindu-l cu picioarele din față și mușcîndu-l de coaste. Micul animal nu se lupta decît pentru vechea libertate din prerie !

— Lasă hățurile și ține-te bine ! strigă Eric, folosindu-și toată greutatea ca să tragă de zăbală și ferindu-se de freneticele picioare din față ale animalului, care izbeau cînd în pieptul lui, cînd în mustangii furioși și agitați din jur. Reuși în cele din urmă să răsucească spre el gîtul poneiului și să-i proptească greabănul de malul argilos, astfel încît animalul să nu cadă. Ține-te bine ! strigă el din nou, repezindu-i un șut mustangului care sforăia și căuta să se scuture de șaua Margaretei. Dacă fata și-ar pierde curajul, s-ar rostogoli acum sub copite... Poneiul lovea întruna, izbind cu piciorul în stînga și-n dreapta, cu toată puterea. Curînd, însă, își făcură apariția paznicii călări, atît de neglijenți, și bicele lor lungi porniră să vîjîie pe deasupra hergheliei. La fel de repede precum se ivise, valul frenetic de viață sălbatică și mereu gata de luptă părăsi viroaga și se pierdu în preria largă ; cu un lung și deznădăjduit nechezat de despărțire, poneiul își lăsă capul în jos și rămase-n picioare tremurînd, acoperit de sudoare, scuturîndu-și spuma și sîngele de pe zăbală.

Eric veni foarte aproape de Margaret și își puse mîna pe șaua ei.

— N-ai pățit nimic ? întrebă el cu voce răgușită.

Cînd își ridică fața la lumina palidă a stelelor, ea văzu că era albă și trasă și că buzele îi tremurau nervos.

— Nu, nu, nimic. Dar văd că suferi ! Te-au lovit ! strigă ea profund alarmată.

El se dădu înapoi și își trecu mîna peste sprînceană.

— Nu, deloc, și vorbea acum repede, cu mîinile strîns încleștate pe șolduri. Dar dacă ți-ar fi făcut ție ceva, le-aș fi smuls creierii cu mîinile mele, i-aș fi ucis pe toți. Pînă acum nu mi-a fost niciodată frică. Tu ești singurul lucru frumos care s-a apropiat vreodată de mine. Mi-ai apărut ca un înger din ceruri. Ești ca muzica pe care o cînți. Ești ca stelele și ca zăpada de pe munții în care mă jucam cînd eram copil. Ești tot ce mi-am dorit odinioară și n-am reușit să ating niciodată. Ești tot ce-au ucis alții în sufletul meu. Aș muri pentru tine în seara asta, mîine, pe vecie. Nu sînt laș ; mi-a fost frică pentru că te iubesc mai mult decît îl iubesc pe Christ, care s-a jertfit pentru mine, mai mult decît mă înspăimînt de iad sau nădăjduiesc în rai. Pînă acum nu mi-a fost frică niciodată. Dacă ai fi căzut... o, Dumnezeule !

Își zvîrli orbește brațele-n lături și-și plecă fruntea pe coama poneiului, sprijinindu-se fără vlagă de animal, ca și cum l-ar fi cuprins leșinul. Umerii îi săltau și-i coborau odată cu răsuflarea anevoioasă. Calul stătea copleșit de oboseală și de spaimă. Așezîndu-și mîna pe capul lui Eric, Margaret spuse cu blîndețe :

— Te simți mai bine acum — n-am putea să mergem ? Îți poți aduce calul ?

— Nu, a plecat cu herghelia. O să-l duc pe-al tău de dîrlogi, nu prea pare în apele lui. De speriat n-o să mai ai prilejul să te sperii.

Vocea lui, încă răgușită, era acum calmă. Apucă de zăbală și o porniră la pas către casă, în tăcere. Odată ajunși la ranch, Eric rămase nepăsător lîngă ponei, pînă cînd Wyllis veni să-și salte sora din șa.

— Caii s-au speriat rău de tot, Wyllis. Cred că nici eu n-am fost mai puțin înspăimîntată, spuse ea, luîndu-și fratele de braț și urcînd încet dealul către casă. Nu, n-am pățit nimic, și asta datorită lui Eric. Trebuie să-i mulțumești pentru grija pe care mi-a purtat-o. Să știi că e un tip strașnic. Da, dragul meu, am să-ți povestesc mîine dimineață tot ce s-a-ntîmplat. Am fost zdruncinată binișor și am de gînd să mă duc direct la culcare. Noapte bună !

Cînd ajunse în camera scundă în care dormea, se prăbuși pe pat îmbrăcată în rochia de călărie, cu fața în jos. „Oh, mi-e milă de el ! Mi-e milă de el !“, murmură ea, cu un lung suspin de oboseală. Trebuie să fi ațipit o vreme.

Cînd se sculă din nou, scoase din buzunarul rochiei o scrisoare luată de la oficiul poștal din oraș. Scrisul îngrijit, cu caractere lungi și ascuțite, acoperea o duzină de coli de proveniență străină ; scrisoarea începea astfel :

„Scumpă Margaret, dacă aș încerca să afirm că *absența ta îmi este precum o iarnă,* mi-aș asuma riscul de a fi plictisitor. Într-adevăr, ea întunecă totul. Neavînd altceva mai bun de făcut și nefiind dispus, fără tine, să merg nicăieri în mod special, am rămas în oraș pînă ce Jack Courtwell și-a dat seama de marea mea mîhnire și m-a adus aici, la moșia lui, să realizăm cîteva spectacole în aer liber. Piesa aleasă este, desigur, *Cum vă place*. Pe Rosalinda o interpretează domnișoara Harrison. Aș fi vrut să te afli printre noi, ca să joci tu rolul ăsta. Domnișoara Harrison declamă bine versurile, dar lasă impresia cînd a unei fecioare pradă disperării, cînd a unui băiețoi ; vrea neapărat să încarce textul cu fel de fel de înțelesuri adînci și semnificații bogate, în absolută neconcordanță cu atmosfera pastorală a piesei. Asemenea majorității profesioniștilor, exagerează latura emoțională și nu izbutește aproape deloc să pună în lumină inteligența vioaie a Rosalindei și calitățile ei intelectuale cu adevărat strălucite. Pe Orlando o să-l interpreteze Gerard, despre care umblă zvonul că este îndrăgostit lulea de fosta ta prietenă, domnișoara Mere-

dith, ceea ce face ca interesul lui să şchioapete şi memoria să-i cam joace feste.

Noile tablouri mi-au sosit săptămîna trecută, cu vasul *Gascogne*. Cel de Puvis de Chavannes e chiar mai frumos decît mi s-a părut la Paris. O fecioară palidă şi visătoare, aşezată lîngă o vacă la fel de palidă şi de visătoare, iar la picioarele ei un pîrîiaş anemic. Tabloul de Constant o să-l recunoşti, l-am cumpărat fiindcă ţi-a plăcut ţie. Se află aici în întreaga lui splendoare plină de înflorituri, totul dominat de o senzualitate vie. Aşa cum spuneai, alcătuirea siluetei femeieşti e încîntătoare ; ansamblul, perlă şi aur primitiv, e pictat cu o voluptate firească, lipsită de efort, iar linia aceea albă scînteietoare a coastei africane din fundal îmi trezeşte amintiri scumpe despre tine. Dar nu are rost să neg faptul că tabloul ăsta mă irită. Deşi nu găsesc argumentele necesare, strălucirea lui mă face să-l suspectez tot timpul de superficialitate."

Aici Margaret se opri şi aruncă o privire peste restul paginilor cuprinse în această ciudată scrisoare de dragoste. Păreau să fie pline mai cu seamă de referiri la tablouri şi la cărţi ; cu un zîmbet indiferent, le puse deoparte. Se ridică şi începu să se dezbrace. Înainte de a se lungi pe pat, se duse să deschidă fereastra. Ezită o clipă cu mîna pe pervaz, avînd brusc impresia că o pîndeşte de-afară un pericol anume, o anume dorinţă nestăvilită, gata s-o

înşface prin întuneric. Rămase în picioare vreme îndelungată, contemplînd bolta fără de margini a cerului. „Oh, totul e atît de meschin acolo, atît de meschin", murmură ea. „Şi cînd totul e minimalizat astfel, cum ne-am putea aştepta ca dragostea să fie mare ? De ce-am încerca să descoperim semnificaţii bogate într-o viaţă ca asta ? Dacă aş putea găsi măcar un lucru pentru care merită să-ţi dai toată osteneala, unul singur care să-mi încălzească singurătatea ! Oare viaţa n-o să-mi dăruiască niciodată o asemenea clipă măreaţă ?" Ridicînd fereastra, auzi printre lăstarii prunilor de-afară un zgomot. Era doar cîinele de pază, trezit din somn, dar Margaret se scutură cu violenţă şi începu să tremure atît de tare, încît pentru a-şi păstra echilibrul fu nevoită să se sprijine de capătul patului. Avu din nou senzaţia că e obiectul unei tînjiri anume, care o copleşea, al unei disperate necesităţi, ca şi cum spre fiinţa ei, prin întuneric, s-ar fi întins, invizibile, două braţe neajutorate ; aerul însuşi părea încărcat de suspinele tînjirii acesteia. Se repezi spre pat, în urechi cu ecoul cuvintelor : „Te iubesc mai mult decît pe Christ, care s-a jertfit pentru mine."

III

Pe la miezul nopţii, la Lockhart dansul era în toi. Se molipsiseră pînă şi bătrînii, veniţi acolo doar ca „spectatori", şi băteau acum podeaua

cu vigoare. Eric luase vioara din mîinile franţuzului, şi Minna Oleson se aşezase la orgă, şi astfel muzica devenise din ce în ce mai caracteristică : primitivă şi pe jumătate tristă, o înlănţuire de cîntece populare nordice, pe care oamenii le cîntă prin cătunele de pe ţărmul mării în nopţile cînd se gîndesc la soare, la primăvară şi la pescarii duşi de cine ştie cîtă vreme. Pentru Margaret, unele semănau cu muzica lui Grieg din *Peer Gynt*. Tînăra femeie descoperea ceva contagios, irezistibil în veselia acestor oameni care se bucurau atît de rar — şi se simţea aproape ca făcînd parte din lumea lor. Părea că în noaptea asta ceva în sufletul lor se avîntase către libertate, ceva din copilăria fără griji a popoarelor, pe care emigraţia nu reuşise s-o ucidă. Încîntate la culme, fetele nu-şi mai găseau astîmpăr. Plăcerea era pentru ele un lucru rar şi, cînd se întîmpla să li se ofere, se agăţau de ea cu sălbăticie şi-i zdrobeau aripile fluturînde cu degetele lor puternice şi arse de soare. Cele mai multe duceau o viaţă destul de grea. Veri toride şi ierni geroase, trudă şi roboteală şi ignoranţă, iată partea lor în tinereţe ; un scurt răstimp în care li se făcea curte, o căsătorie fără dragoste la o vîrstă prea fragedă, o maternitate continuă, fii nemulţumiţi, îmbătrînire prematură şi urîţire, iată zestrea lor la maturitate. Dar ce conta ? În noaptea asta aveau băutură fierbinte-n pahare şi sînge fierbinte în vine ; în noaptea asta dansau.

În noaptea asta Eric Hermannson îşi redobîndise tinereţea. Nu mai era deloc norvegianul voinic şi tăcut care să şadă la picioarele Margaretei şi să se uite fără speranţă în ochii ei. În noaptea asta era bărbat, cu puterea şi cu toate drepturile unui bărbat. Era, într-adevăr, Siegfried. Avea părul galben ca spicele de grîu în pîrga verii şi ochii asemenea apei albastre ce scînteiază printre sloiurile de gheaţă din mările Nordului. În noaptea asta Margaret nu-l mai intimida ; cînd dansau, bărbatul o strîngea la piept cu fermitate. Margaret se simţea obosită şi atîrna moale de braţul lui, însă puterea bărbătească era ca un fluid neîntrerupt care îi pătrundea în vine, deşteptîndu-i în suflet o trăire încă nebănuită, fără de nume, care dormitase acolo toată vremea şi care, prin vîrfurile degetelor ei ce palpitau, se strecura spre degetele lui ; şi degetele lui răspundeau. Se întreba dacă în noaptea asta nu cumva răbufneşte în ea sîngele tumultuos al vreunei străbune fără înfrînare şi de mult moarte, o picătură dintr-un lichid mai fierbinte căruia veacurile n-apucaseră încă să-i micşoreze temperatura şi, dacă blestemul exista în fiinţa ei, de ce pînă acum nu se manifestase. Dar să fie un blestem această trezire, această bogăţie scoasă abia acum la lumină, această muzică dezlănţuită ? Niciodată în viaţă nu se aflase inima ei în stăpînirea a ceva care s-o depăşească ; iată un lucru pentru care merită, într-adevăr, să-ţi dai osteneala.

Apoi încetă să se mai mire. Nu vedea nici luminile, nici fețele ; muzica fusese înăbușită de zvîcnetul sîngelui. Vedea numai ochii albaștri care scăpărau deasupra, simțea numai căldura mîinii care-i ținea mîna și care palpita, hrănită de sîngele inimii lui. Întrezări tulbure, ca-n vis, umerii căzuți, fruntea albă și înaltă și gura strînsă, cinică a bărbatului cu care trebuia să se mărite în decembrie. Timp de o oră, îi împinsese cu putere imaginea într-un colț îndepărtat al memoriei.

— Să ne oprim, ajunge, șopti Margaret.

Drept răspuns, el o înlănțui și mai tare cu brațul. Margaret suspină și lăsă ca forța lui autoritară s-o poarte încotro îi era voia, uitînd că omul din fața ei era aproape un sălbatic, uitînd că se vor despărți în zori. Sîngele n-are amintiri, nici opinii, nu regretă trecutul și nu respectă viitorul.

— Să ieșim afară, e mai răcoare, spuse ea cînd muzica încetă ; și în gînd : „Sînt pe punctul de a leșina, o să mă simt mult mai bine la aer."

Ieșiră în aerul răcoros și albastru al nopții. Deoarece vîrstnicii începuseră și ei să danseze, tinerii se strecurau perechi-perechi afară, ca să se urce în turnul morii de vînt, la răcoare, după cum le era obiceiul.

— Vrei să urci ? întrebă Eric lîngă urechea ei.

Margaret se întoarse și-l privi, amuzîndu-se în taină.

— Cît e de înalt ?

— Vreo cincisprezece metri. Fii fără grijă, n-o să te las să cazi !

O implora, cu un accent irezistibil în voce ; Margaret simți că Eric ar fi dorit nespus de mult să urce și ea. De ce să nu urce, la urma urmei ? Noaptea era cu totul neobișnuită, Margaret nu se mai recunoștea deloc, trăia într-o continuă irealitate. Mîine, da, peste cîteva ore, o să existe trenul, o să existe lumea.

— Bine, dacă ai grijă de mine, urc. Mă cățăram destul de ușor cînd eram mică.

După ce ajunseră în vîrf și se așezară pe platformă, nu mai scoaseră nici un cuvînt. Margaret se întreba dacă n-o să tînjească după scena asta toată viața, în monotonia zilelor care aveau să urmeze. Deasupra lor se întindea cerul imens al Vestului, de un albastru limpede chiar și noaptea, cu stelele lui mari și strălucitoare, niciodată reci și stinse și depărtate, cum se-ntîmplă în regiunile cu atmosferă mai densă. Luna urma să apară abia peste vreo douăzeci de minute ; jur împrejurul orizontului, un orizont atît de vast încît părea că înconjoară lumea, stăruia o lumină palidă, albă, de răsărit universal. Vîntul obositor aducea pînă la ei miresmele grele ale lanurilor de porumb. De jos răzbătea slab muzica balului. Eric se propti în coate lîngă Margaret, cu picioarele atîrnîndu-i pe scară. Umerii mari păreau mai largi ca oricînd, asemenea celor ai statuii lui Doryphorus, care stă la Luvru în picioare, în

toată perfecțiunea puterii lui calme, și care o făcuse de nenumărate ori să se întrebe dacă asemenea bărbați pieriseră pentru totdeauna, odată cu tinerețea Greciei.

— Ce plăcut miroase porumbul noaptea, spuse Margaret cu timiditate.

— Da, ca florile paradisului, cred.

Ea rămase oarecum surprinsă la auzul acestui răspuns, și încă și mai surprinsă cînd bărbatul, tăcut de felul lui, vorbi din nou.

— Pleci mîine ?

— Da, am stat mai mult decît ne propusesem.

— Și n-ai să te mai întorci niciodată ?

— Nu, cred că nu. E destul de greu să străbați jumătate de continent.

— Probabil că vei uita repede meleagurile noastre.

Să-și piardă sufletul pentru femeia de lîngă el i se părea acum un lucru lipsit de importanță, mult mai amar era gîndul că Margaret ar fi capabilă să uite cu totul noaptea asta, în care el își pusese în joc întreaga viață, întreaga eternitate.

— Nu, Eric, nu voi uita nimic. Prea ați fost toți drăguți cu mine ca să uit. Și nici ție n-o să-ți pară rău că pînă la urmă ai dansat, nu-i așa ?

— N-o să-mi pară rău niciodată. Niciodată n-am fost atît de fericit. Și nici n-o să mai fiu. Tu vei avea încă multe nopți fericite, eu doar pe asta de-acum. Poate o să visez la ea, uneori.

Teribila resemnare din vocea lui o sperie și o înduioșă pe Margaret. Era ca și cum un animal uriaș s-ar pregăti să moară, sau un vapor uriaș s-ar scufunda. Oftă, fără să-i răspundă. El se dădu mai aproape și o privi în ochi.

— Nici tu nu ești totdeauna fericită ? o întrebă.

— Nu, Eric, nu totdeauna. Cred că nici măcar foarte des.

— Ai vreun necaz ?

— Da, dar nu pot să-l exprim în cuvinte. Probabil că dacă aș putea, m-aș vindeca de el.

Eric își încrucișă mîinile pe inimă, așa cum fac copiii cînd se roagă, și spuse cu glas șovăielnic :

— Dacă aș stăpîni lumea, ți-aș dărui-o ție !

Margaret își simți pe neașteptate ochii umezi ; își așeză mîna peste a lui.

— Îți mulțumesc, Eric. Sînt sigură că ai face-o. Dar probabil că nici atunci n-aș fi fericită. Probabil că și așa am prea multe.

Nu-și retrase mîna dintr-a lui ; nu îndrăznea. Aștepta liniștită ca felul ei de a fi, în care avusese totdeauna încredere, să-și spună cuvîntul, să o salveze. Dar rămînea mută. Aparținea unei civilizații ultrarafinate, care încerca să înșele natura cu tot felul de sofisme elegante. Să înșele natura ? Hm ! O generație poate face asta, probabil și a doua, dar a treia... Sîntem noi în stare să ne ridicăm deasupra naturii, ori să coborîm sub nivelul ei ? Nu s-a răzbunat ea pe Ierusalim și pe Sodoma, pe Sfîntul Anton în

pustiu și pe Nero în palatul lui ? Nu scoate ea pururi strigătul brutal de triumf : „Sînt tot aici, la temelia lucrurilor, încălzind rădăcinile vieții ; nu puteți să mă înfometați, nici să mă îmblînziți, nu-mi puteți zădărnici planurile ; am creat lumea și o conduc, sînt destinul ei“ ? În turnul morii de vînt, la capătul lumii, alături de barbarul cu statură gigantică, femeia auzea în noaptea asta strigătul — și era cuprinsă de teamă. Ah, groaza și încîntarea acelei clipe în care la început ne temem de noi înșine ! Pînă cînd, apoi, nu mai existăm noi înșine.

— Să coborîm, Eric, spuse ea. Uite, s-a înălțat luna și a început din nou muzica.

Eric se ridică în tăcere, își petrecu brațul în jurul ei, ca s-o sprijine, și porni să coboare treptele. Brațul ăsta ar fi putut azvîrli ciocanul lui Thor pînă hăt departe, în lanurile de porumb, totuși pe ea abia dacă o atingea ; degetele îi tremurau ca-n timpul dansului. Fața lui se afla acum la aceeași înălțime cu a ei și era din plin luminată de lună. Toată viața căutase Margaret să descopere pe fețele bărbaților expresia care stăruia acum în ochii lui. Știa că o asemenea privire nu strălucise pentru ea niciodată, că niciodată pe pămînt nu va mai străluci pentru ea, că o asemenea dragoste, de neatins, îi apare omului doar în vise, ori în locuri imposibile, precum acesta. Era Dragostea însăși, într-o clipă avea să piară. Pătrunsă de chemarea agonizantă ce emana din toată ființa bărbatului, Margaret se aplecă înainte și își lipi buzele de buzele lui. O dată, de două ori, și din nou auzi geamătul răsuflării lui adînci, înăbușit acolo în piept, și inima ei năvalnică fu cuprinsă de o slăbiciune copleșitoare. Bărbatul o trase către el pînă ce simți că trupul femeii nu mai opune deloc rezistență, că fiecare nerv al ei, destins, cedează. Cînd se desfăcură din îmbrățișare, fața ei era albă de spaimă.

— Să coborîm, Dumnezeule ! să coborîm ! murmură ea.

Departe în înălțimi, stelele păreau să se rotească amețite către o soartă dinainte fixată, ca și Margaret pe treptele scării. Tot ceea ce avea să știe despre dragoste lăsa aici, pe buzele lui !

— Diavolul e din nou slobod, șopti Olaf Oleson, cînd îl văzu pe Eric dansînd o clipă mai tîrziu, cu ochi strălucitori.

Eric se gîndea însă cu o bucurie sălbatică la vremea cînd va trebui să plătească pentru fapta asta. Ei, atunci nu-și va pierde cîtuși de puțin curajul ! Dacă un suflet va coborî cîndva mîndru și fără teamă spre porțile infernului, al lui va fi acela. Își imagină o clipă că se și afla acolo, călcînd în picioare furtuna de flăcări, strîngînd la piept uraganul lor dezlănțuit. Se întreba dacă în veacurile trecute, în toți anii fără de număr închinați păcatului — reușise vreunul dintre bărbații care-și vînduseră, își pierduseră sau își lăsaseră sufletul în voia pasiunii să-l păcălească în felul ăsta pe Satana, să-și vîndă la un preț atît de mare sufletul.

Părea să nu mai fie mult pînă-n zori. Trăsura aștepta la ușă ; Wyllis Elliot și sora lui își luau rămas bun. Dînd mîna cu Eric, Margaret n-avu puterea să i se uite în ochi, dar pe cînd trăsura se urnea din loc și el stătea în picioare lîngă capetele cailor, îi aruncă o privire iute, care glăsuia : „N-am să uit.“ Trăsura dispăru într-o clipă.

Eric își schimbă haina, apoi își vîrî capul în rezervorul de apă și se duse la grajd să ia caii. În vreme ce-i mîna spre ușă, o umbră îi tăie calea, și el dădu cu ochii de Skinner înălțat în scări. Fața mohorîtă a lui Skinner era palidă și trasă, din prea multă grijă pentru turma-i nestatornică, din pricină că se zbătea să atragă oamenii pe calea mîntuirii.

— Bună dimineața, Eric. A fost azi noapte vreun bal pe-aici ? întrebă el aspru.

— Un bal ? O, da, a fost, răspunse Eric vesel.

— Sigur n-ai dansat, Eric ?

— Ba da, am dansat. Am dansat tot timpul.

Umerii pastorului căzură și o expresie de profundă descurajare se ivi pe fața lui răvășită. Compătimirea pe care i-o trezea sufletul tînărului era pentru el aproape un chin.

— Nu m-am așteptat la una ca asta din partea ta, Eric. Aveam convingerea că dacă Domnul și-a așternut pecetea pe vreun om, acela erai tu. Află că în felul ăsta ți-ai îndepărtat sufletul de la Dumnezeu pentru o mie de ani. Generație nechibzuită și stricată !

Eric se îndreptă de șale cît era de lung și privi în depărtare spre locul unde o zi nouă începea să aurească florile porumbului, inundînd dealurile cu lumina ei. În vreme ce trăgea pe nări mireasma de rouă a dimineții, prin gînd îi trecură cîteva cuvinte din singura poezie pe care-o citise vreodată, și murmură fericit, visător :

— „O zi cît o mie de ani, o mie de ani cît o zi.“

CUPRINS

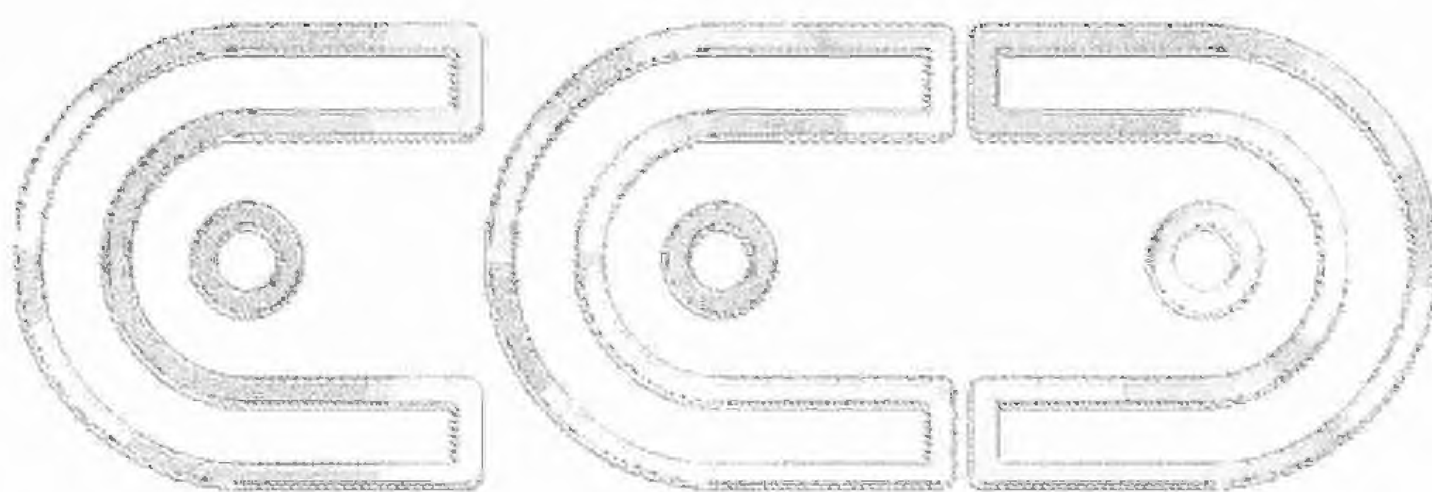
Lector : MARIA VONGHIZAS
Tehnoredactor : ELENA BABY-POPESCU

Tiraj 30.110 ex. Bun de tipar : 04.07.1978.
Coli tipar 12,5.

Comanda nr. 80 038
Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii"
Piața Scînteii nr. 1, București,
Republica Socialistă România

Scanare și prelucrare digitală

de

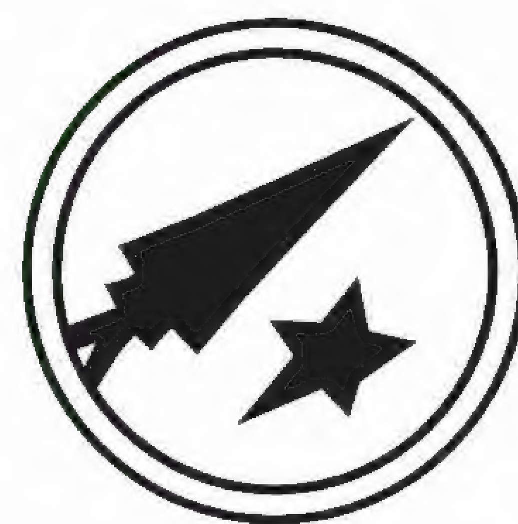

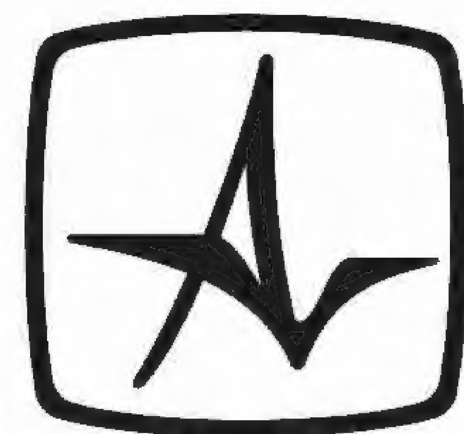
Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2024

